

Badanie ewaluacyjne

pn. Ewaluacja ex-ante instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020

RAPORT KOŃCOWY (tekst jednolity po uwzględnieniu erraty Wykonawcy)

Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego oraz środków budżetu województwa opolskiego w ramach pomocy technicznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020

październik 2014

**PROGRAM
REGIONALNY**
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Raport przygotowany przez zespół badawczy w składzie:

Agnieszka Rudolf - Kierownik zespołu badawczego

Michał Marciniak

Sebastian Pałka

Paweł Pijanowski

Cezary Przybył

Ludmiła Frydrych

Agrotec Polska Sp. z o.o.
ul. Dzika 19/23 lok. 55
00-172 Warszawa
tel.: + 48 22 403-80-26
fax: + 48 22 403-80-25
e-mail: agrotec@agrotec.pl
www: www.agrotec.pl

Spis treści

WYKAZ POJĘĆ I SKRÓTÓW	5
RESUME.....	9
STRESZCZENIE	10
SUMMARY	17
1. WPROWADZENIE	24
2. METODOLOGIA BADANIA	30
2.1 Przebieg badania.....	30
2.2. Zastosowane techniki gromadzenia i analizy danych.....	33
3 CHARAKTERYSTYKA PROJEKTOWANEJ INTERWENCJI I DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO.....	35
3.1 Opis projektowanej interwencji publicznej z wykorzystaniem IF w RPO WO 2014-2020.....	35
3.2 Diagnoza obszarów województwa opolskiego, w których zaplanowano IF.....	42
54	
4. OCENA I OPIS UWARUNKOWAŃ IF W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM	54
4.1 Założenia strategiczne wdrożenia IF	54
4.1.1 Beneficjenci końcowi instrumentów finansowych.....	54
4.1.2 Nieprawidłowości w regionalnym rynku instrumentów finansowych	55
4.1.3 Ocena zjawiska nieoptymalnego poziomu inwestycji	62
4.2 Charakterystyka i doświadczenia IF w perspektywie 2007-2013.....	66
4.2.1 Ocena instrumentów finansowych stosowanych w perspektywie 2007-2013	66
4.2.2 Ocena i analiza doświadczeń wynikających z wdrażania w poprzedniej perspektywie 2007-2013 instrumentów finansowych	72
4.2.3 Ocena skuteczność instrumentów finansowych stosowanych w latach 2007-2013.....	84
4.3 Charakterystyka i preferowane rodzaje IF w perspektywie 2014-2020.....	91
4.3.1 Charakterystyka zapotrzebowania na inwestycje w ramach poszczególnych obszarów, celów tematycznych oraz priorytetów inwestycyjnych RPO WO 2014-2020	91
4.3.2 Ocena możliwych skutków wystąpienia pomocy publicznej.....	119
4.3.3 Proporcjonalność przewidzianej interwencji oraz narzędzi minimalizujących zakłócenia na rynku	120
4.3.4 Szacunkowa wartość dodatkowych środków publicznych i prywatnych pozyskanych przez IF....	120
4.3.5 Wartość dodana IF RPO WO 2014-2020	124
4.3.6 Produkty przewidziane w ofertach instrumentów finansowych.....	126
4.4. System instytucjonalny realizacji i wdrożenia IF w perspektywie 2014-2020	127
4.4.1 Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej, w tym opcji implementacyjnych	128

4.4.2.	Ocena spójności instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020 z innymi formami publicznej interwencji dla tego samego rynku.....	134
4.4.3	Wkład IF w osiągnięcie celów i wskaźników.....	141
4.5	Specyfikacja oczekiwanych rezultatów wdrożenia instrumentów finansowych	146
4.6	Ocena systemu instytucjonalnego realizacji i wdrożenia IF w województwie opolskim w latach 2014-2020	147
5	WNIOSKI I REKOMENDACJE	167
6	ZAŁĄCZNIKI.....	172
6.1.	Bibliografia.....	172
6.2.	Opis zakresu i sposobu uwzględnienia w programie wniosków i rekomendacji	176
6.3.	Wzory narzędzi badawczych.....	176
6.3.1.	Scenariusz FGI z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących RPO WO 2007-2013	176
6.3.2.	Scenariusz FGI z operatorami (pośrednikami) finansowymi	179
6.3.3.	Scenariusz wywiadu indywidualnego z ekspertami	183
6.3.4.	Kwestionariusz badania CATI z przedsiębiorcami	186
6.3.5.	Kwestionariusz badania CAWI wśród osób fizycznych planujących założyć działalność gospodarczą	199
6.4.	Wykaz ekspertów z zakresu instrumentów finansowych, z którymi zostały przeprowadzone indywidualne wywiady pogłębione	205

WYKAZ POJĘĆ I SKRÓTÓW

BGK	Bank Gospodarstwa Krajowego
CATI	Wywiad kwestionariuszowy realizowany przez Internet (ang. <i>Computer Assisted Website Interview</i>)
CAWI	Wywiad wspomagany komputerowo przy pomocy strony WWW (ang. <i>Computer-Assisted Web Interview</i>)
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
Efektywność	kryterium efektywności pozwala ocenić tzw. "ekonomiczność" danego projektu/ programu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych rezultatów oddziaływania. Ocenia relację między nakładami, kosztami, zasobami a osiągniętymi efektami interwencji
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EFSI	Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne, zgodnie z definicją z art. 1 Rozporządzenia Ogólnego
EVCA	Europejskie Stowarzyszenie Private Equity i Venture Capital
FGI	Zogniskowany wywiad grupowy (ang. <i>Focus Group Interview</i>)
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IDI	Indywidualny Wywiad Pogłębiony (ang. <i>Individual In-Depth Interview</i>)
IF	Instrumenty finansowe - zgodnie z Tytułem IV Rozporządzenia pojęcie instrumentów finansowych odnosi się do mechanizmów finansowania zwrotnego, stworzonych na bazie połączonych środków unijnych, krajowych środków publicznych i kapitału prywatnego najczęściej przybierającego formę preferencyjnej pożyczki, poręczenia oraz inwestycji kapitałowych oferowanych docelowym odbiorcom przy wykorzystaniu sieci dystrybucji (w tym pośredników finansowych). Zamawiający wyróżnia instrumenty zwrotne dłużne, poręczeniowe, kapitałowe i mieszane (ze względu na typ wsparcia z jakim są związane)
IP	Institucja Pośrednicząca

IW	Instytucja Wdrażająca
IZ	Instytucja Zarządzająca
JEREMIE	Inicjatywa pozadotacyjnego wsparcia MŚP (<i>ang. Joint European Resources for Micro-to-Medium Enterprises</i>) - instrument (mechanizm) pozadotacyjnego wsparcia, o którym mowa w art. 44 w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999
JESSICA	Program Wspólne Europejskie Wsparcie na rzecz Trwałych Inwestycji w Obszarach Miejskich (<i>ang. Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas</i>)- instrument (mechanizm) finansowy, o którym mowa w art. 44 w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającym przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1260/1999
JST	Jednostki Samorządu Terytorialnego
KE	Komisja Europejska
Luka finansowa	Ograniczenie dostępu do finansowania zewnętrznego ekonomicznie uzasadnionych inwestycji dla pewnego podzbioru przedsiębiorstw wynikające z niedoskonałości rynku
Luka kapitałowa	Część luki finansowej, która dotyczy finansowania udziałowego, tzn. nieefektywności w funkcjonowaniu funduszy kapitałowych
Luka środków trwałych	Nieefektywnie mały zasób kapitału produkcyjnego w przedsiębiorstwach wynikający z niedostatecznego finansowania zewnętrznego spowodowanego przez lukę finansową
MFP	Menadżer Funduszu Powierniczego
MIR	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MŚP	Mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 250 pracowników i których roczny obrót nie przekracza 50 mln euro, a/lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 mln euro (Wyciąg z art. 2 załącznika do zalecenia Komisji 2003/361/WE)
NBP	Narodowy Bank Polski
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PI	Priorytet Inwestycyjny
PO IG	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007-2013
PO IR	Program Operacyjny Innowacyjny Rozwój 2014-2020
POKL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Rozporządzenie Delegowane	Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) nr 480/2014 z dnia 3 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego
Rozporządzenie Ogólne	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006
RPO WO 2007-2013	Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013
RPO WO 2014-2020	Projekt Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020
SOPZ	Szczegółowy Opis Przedmiotu Zamówienia
Skuteczność	kryterium skuteczności pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele projektu/ programu zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte
TDI	Telefoniczny wywiad pogłębiony (ang. <i>Telephone In-Depth Interview</i>)
UE	Unia Europejska
Umowa Partnerstwa	Dokument określający strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020. Instrumentami realizacji UP są krajowe i regionalne programy operacyjne
Użyteczność	Kryterium użyteczności rozumiane jest jako bilans istotnych konsekwencji (korzyści i strat) interwencji w odniesieniu do aktualnego stanu problemów społecznych stanowiących przedmiot interwencji lub ujawnionych w toku jej wdrażania. Kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie projektu/programu odpowiada potrzebom grupy docelowej. Dzięki zastosowaniu tego kryterium można ocenić, czy zmiany wywołane realizacją projektu/programu są korzystne z punktu widzenia jego beneficjentów ¹
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
Wskaźnik	(ang. <i>indicator</i>) to wybrana obserwacja, którą traktujemy jako odzwierciedlenie

¹ Przykłady problemów badawczych na: <http://www.wwpe.gov.pl/index.php?params>
http://www.wwpe.gov.pl/index.php?params%5bsection_id%5d=4¶ms%5bcategory

	badanej zmiennej. Wskaźnikami mogą być zjawiska, stany rzeczy, zdarzenia, zachowania, fakty, procesy, których samo istnienie, pojawienie się lub stopień intensywności stanowi przesłankę, że w określonych przypadkach z pewnością lub z pewnym prawdopodobieństwem dane zdarzenie, czy własność wystąpiła ²
Zamawiający	Zarząd Województwa Opolskiego (Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Opolskiego 2014 - 2020)
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, instrument terytorialny wspierający rozwój społeczny i gospodarczy, zgodnie z art. 36 Rozporządzenia Ogólnego

² Szerzej na ten temat: Nowak S., Metodologia badań społecznych, Wydawnictwo naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 165

RESUME

Niniejszy raport stanowi podsumowanie badania pn. *Ewaluacja ex-ante instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020*, przeprowadzonego w okresie od czerwca 2014 r. do października 2014 r. przez firmę Agrotec Polska sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego.

Opracowanie poświęcone jest ocenie zapotrzebowania na instrumenty finansowe wraz z oszacowaniem luki finansowej w odniesieniu do potrzeb określonych grup podmiotów będących beneficjentami końcowymi wsparcia RPO WO 2014-2020. W ramach badania przeprowadzono analizę możliwości i warunków zastosowania instrumentów finansowych w ramach interwencji publicznej zaplanowanej w RPO WO 2014-2020. Badanie spełnia wymogi art. 37 rozporządzenia ogólnego dotyczącego wymagań wobec ewaluacji ex-ante instrumentów finansowych. Zaprezentowane w raporcie wnioski opierają się na analizie danych zastanych, wywołanych (badania CATI, CAWI, IDI, FGI) oraz analizie luki finansowej.

Raport składa się z pięciu rozdziałów, zawiera wprowadzenie, w którym przedstawiono cele badania oraz wstęp do tematyki instrumentów finansowych. Kolejnym elementem raportu jest przedstawienie metodologii zastosowanej w ewaluacji, następnie analizy zapisów RPO WO 2014-2020 i diagnozy uwarunkowań województwa w obszarach, w których zaplanowane jest wdrożenie instrumentów finansowych. Kolejną częścią badania są wyniki przeprowadzonych badań terenowych i desk research wraz z odpowiedziami na pytania badawcze oraz oszacowaniem luki finansowej. W tej części badania opisano założenia strategiczne wdrożenia instrumentów finansowych, doświadczenia i efekty wdrażania IF w poprzedniej perspektywie, charakterystykę, rodzaje, a także system instytucjonalny instrumentów planowanych do realizacji w latach 2014-2020. W badaniu zawarto również potencjalne rezultaty wprowadzenia IF jak i ocenę systemu instytucjonalnego realizacji oraz wdrożenia instrumentów. Dokument kończą rekomendacje wraz z propozycją ich zastosowania, a także informacją, do kogo są adresowane i kiedy mają być wdrożone. Rekomendacje dodatkowo sklasyfikowano według stopnia ich istotności.

STRESZCZENIE

Niniejszy raport zawiera szczegółowe wyniki i stanowi podsumowanie badania pn. *Ewaluacja ex-ante instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020*, w ramach którego przeprowadzono analizę możliwości i warunków zastosowania instrumentów finansowych w ramach interwencji publicznej zaplanowanej w RPO WO 2014-2020. Badanie zostało przeprowadzone w okresie od czerwca do października 2014 r. przez firmę Agrotec Polska sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego. Do wyników badania posłużyła analiza dokumentów zastanych, a także wnioski z badań terenowych przeprowadzonych na potrzeby ewaluacji – indywidualnych wywiadów z ekspertami w dziedzinie instrumentów finansowych, wywiadów fokusowych z przedstawicielami instytucji zarządzającej i pośredniczącej oraz przedstawicielami pośredników finansowych realizujących Działanie 1.2 RPO WO 2007-2013, badania CATI przedsiębiorców MSP z województwa opolskiego oraz badania CAWI zrealizowanego wśród osób fizycznych planujących założenie działalności gospodarczej.

Zgodnie z nomenklaturą unijną pojęcie instrumentów finansowych używa się dla określenia instrumentów zwrotnych wykorzystywanych przy transferze środków z budżetu unijnego. Pojęcie to stanowi przeciwną formę powszechnych form finansowania bezzwrotnego, czyli dotacji z funduszy unijnych, które to środki udzielane są bezpłatnie i bezzwrotnie na realizację określonego celu. Zastosowanie instrumentów finansowych uważa się za jeden z kluczowych sposobów służących lepszemu wydatkowaniu środków z funduszy strukturalnych. W celu zwiększenia zakresu oddziaływania funduszy unijnych Komisja zachęca państwa członkowskie do większego wykorzystania instrumentów finansowych w miejsce tradycyjnej pomocy w formie dotacji w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Zwrotne instrumenty finansowe są rozwiązaniem coraz popularniejszym w Unii Europejskiej.

W projekcie RPO WO 2014-2020 przewidziano wykorzystanie IF w ramach sześciu priorytetów inwestycyjnych: PI 1b, PI 3c, PI 4a, PI 4b, PI 4c, PI 8iii. Alokacja na RPO WO 2014-2020 wynosi 944 967 792 euro, z czego w ramach IF zaplanowano do wydatkowania kwotę 67 020 000 euro, co stanowi 7,09% łącznej kwoty zaplanowanej alokacji na program operacyjny. Analiza przeprowadzona w ramach badania pozwala na stwierdzenie, iż zastosowanie IF w powyższych priorytetach RPO WO 2014-2020 ma doprowadzić do ożywienia przedsiębiorczości regionu – rozwoju istniejących przedsiębiorstw sektora MSP, szczególnie stawia się na realizowanie przez nich innowacyjnych projektów, działań w zakresie badawczo-rozwojowym, jak i związanych z OZE. IF mają również pobudzić lokalny rynek w postaci zmniejszenia bezrobocia i powstawania większej liczby przedsiębiorstw, również z sektora MSP. Rezultatem rekomendowanego objęcia instrumentami finansowymi podmiotów ekonomii społecznej będzie natomiast przyrost miejsc pracy w tych podmiotach, a także przyciąganie dodatkowych środków prywatnych, czyli także efektów ekonomicznych. Oprócz tego można się spodziewać w tym przypadku również rezultatów społecznych, m.in. integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, czy zapewnienie im miejsc pracy. Brak instrumentów zwrotnych w pozostałych

priorytetach inwestycyjnych została w badaniu oceniona jako uzasadniona zważając na specyfikę regionu i charakter planowanych przedsięwzięć/ beneficjentów końcowych. Dodatkowo, część z obszarów, w których nie zaplanowano IF będzie mogła być objęta wsparciem zwrotnym z pozycji programów krajowych. Oceniono, że zaproponowane w RP WO 2014-2020 formy finansowania pozwalają na osiągnięcie celów programu.

Stronę popytową, czyli beneficjentów końcowych, do których kierowane są instrumenty finansowe stanowią MSP prowadzące działalność B+R, projekty innowacyjne i związane z OZE. IF są wdrażane również w celu tworzenia nowych przedsiębiorstw. W niniejszym badaniu rekomenduje się nimi objąć także podmioty ekonomii społecznej, które prowadzą działalność gospodarczą. Beneficjentami IF są również pośrednicy finansowi, którzy stanowią stronę podażową instrumentów. Wyłaniani są w konkursach organizowanych przez IZ/IP na operatorów funduszy RPO WO 2014-2020, w których zaplanowano IF. Pośrednicy – fundusze pożyczkowe/poręczeniowe będą oferować w ramach swojej działalności preferencyjne produkty finansowe beneficjentom końcowym. Doświadczenia w ramach takiego mechanizmu województwo opolskie posiada z wdrażania Działania 1.2 RPO WO 2007-2013 w poprzedniej perspektywie finansowej. Wtedy wyłoniono trzech operatorów – dwóch pożyczkowych: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu, Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych w Opolu i jednego poręczeniowego - Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Opolu. Ich działania można ocenić jako pozytywne zważając na fakt, iż województwo opolskie było pierwszym w kraju, w którym rozpoczął się tzw. „drugi obrót” udostępnionymi środkami przez fundusz pożyczkowy. Regionalni operatorzy wdrażając w ramach RPO projekty inżynierii finansowej pozyskali więc wystarczającą wiedzę na temat specyfiki tych instrumentów, w związku z czym są dobrze przygotowani do kolejnego okresu programowania.

Jak wykazano jednak w badaniu istnieje wiele regionalnych nieprawidłowości rynku. Brak jest skutecznych narzędzi wspierania przedsiębiorców znajdujących się w luce finansowej szukających finansowania inwestycji o najwyższym wskaźniku innowacyjności związanych z wysokim ryzykiem przedsięwzięcia, które nie jest akceptowane na rynku bankowym. Pośród nieoptymalnych warunków inwestycyjnych w obszarze energetyki należy wskazać natomiast na ogólnopolskie uwarunkowania, które nie mają przełożenia na rynek finansowych województwa opolskiego. Przede wszystkim są to ryzyka związane z kształtowaniem się parametrów determinujących dochodowość projektu. Przedsiębiorcy z województwa opolskiego uczestniczący w badaniu CATI, którzy nie otrzymali kredytu lub pożyczki, jako przyczynę odmowy finansowania wskazywali na asymetrię informacji, czyli różnicę w wiedzy pomiędzy nabywcą a sprzedawcą na danym rynku, będąca źródłem zawodności rynku. Ocena skuteczności instrumentów finansowych w województwie opolskim stosowanych w latach 2007-2013 wskazuje, iż najmocniejszą ich stroną była dostępność wsparcia dla sektora MŚP, mającego trudności z uzyskaniem kapitału w komercyjnych instytucjach finansowych. Najslabszymi stronami inżynierii finansowej zidentyfikowanymi przez przedsiębiorców w województwie opolskim były natomiast skomplikowane procedury aplikacyjne, zbyt duża liczba niezbędnych do przygotowania dokumentów, zbyt krótki okres spłaty zaciągniętych zobowiązań oraz niewystarczająca wiedza dotycząca dostępnych instrumentów finansowych. Jako najslabszą stronę inżynierii finansowej pośrednicy finansowi wskazali ograniczenia kwotowe udzielanego przedsiębiorcom wsparcia, niewystarczającą promocję mechanizmów zwrotnych, zbyt małą pulę środków do dystrybuowania oraz przepisy podatkowe. Szansą na rozwój mechanizmów inżynierii finansowej jest w tym zakresie ograniczenie możliwości skorzystania z dotacji bezzwrotnych przedsiębiorcom, zachęcenie do współpracy komercyjnych banków, zarówno w kwestii akceptowania poręczeń z funduszy, jak i włączania do oferty instrumentów zwrotnych, zwiększona promocja projektów, zwiększenie znaczenia inżynierii w okresie programowania 2014-2020, wzmożona edukacja ekonomiczna przedsiębiorców oraz finansowanie ciągłe zamiast konkursowego.

W niniejszym badaniu została oszacowana wartość luki finansowej w zakresie popytu na finansowanie zewnętrzne dla grup beneficjentów końcowych wskazanych w specyfikacji badania. Określono też rodzaje niesprawności rynku jakie determinują ograniczenia w dostępie do finansowania dla danej kategorii

beneficjenta końcowego lub projektu. Analiza zbiorcza oceny luki finansowej (w świetle istniejących niesprawności rynkowych) z punktu widzenia popytu i priorytetów inwestycyjnych projektu RPO WO 2014–2020 wygląda następująco: PI 1b - 54 mln zł, PI 3c - 225 mln zł, PI 4a- 49,1 mln zł, PI 4b – 16,65 mln zł, PI 4c - 18 mln zł, PI 8iii - 33 mln zł. Wartość luki zsumowanej dla wszystkich priorytetów wynosi więc 395 mln zł. Efekty dźwigni finansowej oszacowano natomiast na poziomie 239%. Jednym z celów zastosowania instrumentów finansowych jest stwarzanie możliwości i zachęcanie sektora prywatnego do współinwestowania i dzielenia się ryzykiem inwestycyjnym. W dokumentach unijnych wskazano na konieczność preferowania tych instrumentów, które zapewnią największy udział kapitału prywatnego w finansowaniu tego typu projektów, aby umożliwić osiągnięcie maksymalnego poziomu dźwigni finansowej. Na potrzeby badania dokonano szacunkowych uproszczonych obliczeń w zakresie przyciągania kapitału prywatnego (efektu dźwigni). Dźwignia finansowa to mechanizm polegający na generowaniu dużych zysków przy relatywnie małej zainwestowanej kwocie. Efekt dźwigni finansowej jest charakterystyczny dla narzędzi instrumentów finansowych i wzmacnia efektywność ich stosowania. W przypadku szacowania efektu dźwigni finansowej interwencji publicznych za zainwestowaną kwotę przyjęto alokację przeznaczoną na instrumenty finansowe w poszczególnych Priorytetach Inwestycyjnych. Alokacja przeznaczona na instrumenty finansowe stanowi pewną kwotę, która zostanie przeznaczona na PI. Do oszacowania efektu dźwigni finansowej nie wykorzystano danych dotyczących szacunkowej wartości luki finansowej, ponieważ są to środki, na które istnieje zapotrzebowanie, ale nie ma gwarancji skierowania ich do beneficjentów. Zatem wielkość luki finansowej nie pozwala na oszacowanie efektu dźwigni finansowej. Nie zdiagnozowano znaczącego zróżnicowania efektu dźwigni dla poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych. Oprócz efektu dźwigni przeanalizowano w niniejszym badaniu, że instrumenty finansowe przyniosą ze sobą również inne wartości dodane. Wynikają one przede wszystkim z precyzji dotarcia do osób, które faktycznie potrzebują finansowania zewnętrznego, a także racjonalizacji projektów, jako, że nie jest to finansowanie bezzwrotne i beneficjent końcowy IF także musi wnieść wkład własny, inwestycje są bardziej przemyślane niż w przypadku dotacji. Dzięki temu, że pośrednikami finansowymi mogą być różne podmioty powinno zwiększyć się geograficzne i czasowe (stałe) oddziaływanie wsparcia, a także dzięki bodźcom dla operatorów efektywniejsza dystrybucja. Dzięki zaplanowaniu IF skierowanych do konkretnych grup beneficjentów końcowych można się spodziewać, że efekty te będą widoczne głównie w sektorze MSP, a także powstaną dzięki nim nowe firmy typu start-up.

Najważniejsze wnioski i elementy badania co do wdrażania IF w ramach RPO WO 2014-2020 przedstawiono w syntetyczny sposób w poniższej tabeli.

Tabela 1. Streszczenie wyników badania „Ewaluacja ex-ante instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020”

Cel tematyczny	PI	Instrument	Odbiorca końcowy	Spójność z innymi formami wsparcia	Alokacja	Alokacja na instrumenty finansowe	Szacunkowa wartość luki - zapotrzebowania na finansowanie	Współczynnik dźwigni finansowej (środki prywatne/publiczne)	Oczekiwany produkt i rezultat (zgodnie ze wskaźnikami przypisanymi do danego PI)	Rezultaty wdrożenia instrumentów finansowych
1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1b	Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe wspierające plany inwestycyjne oraz obrotowe grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców z terenu województwa, które realizują projekty innowacyjne i z zakresu B+R	Przedsiębiorstwa szczególnie z sektora MSP	PO IR – PI 1b., 3b.	264,96 mln zł ³ (66,24 euro)	58 mln zł (14,5 mln euro)	54 mln zł	8,06 : 1	Wskaźnik rezultatu - Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa (2023r.) 58 Wskaźnik produktu - Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023r.) 2	Oczekiwany rezultatem wdrażania instrumentów finansowych w ramach PI 1b będzie podniesienie innowacyjności przedsiębiorstw woj. opolskiego, zwiększenie aplikacyjności prowadzonych badań oraz zaangażowania przedsiębiorstw w rozwój specjalizacji regionalnych, w tym inteligentnych ⁴ .
3. Wzmacnianie konkurencyjności MSP	3c	Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe wspierające plany inwestycyjne oraz obrotowe szerokiej grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców z terenu województwa	mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa przedsiębiorstwa społeczne	PO IR – PI 3.4., 3a., 1b., 3b.	199,2 mln zł (49,8 euro)	116,4 mln zł (29,1 mln euro)	225 mln zł	25,61 : 1	Wskaźnik rezultatu - Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa (2023r.) 82,8 Wskaźnik produktu - Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023r.) 2	Podjęwane działania inwestycyjne sprzyjające będą powstawaniu nowych miejsc pracy oraz zwiększeniu efektywności produkcji/świadczonych usług.
4. Wspieranie przejścia na	4a, 4b,	Fundusze pożyczkowe	Przedsiębiorstwa	PO liŚ CT 4, PO liŚ	4a – 41,6 mln zł,	4a – 41,6 mln zł (10,4 euro),	Dla PI 4a – 49,1 mln zł,	21,6 : 1	Wskaźnik rezultatu - Wartość udzielonych	Przedsięwzięcia wspierane poprzez zwrotne finansowanie

³ W raporcie zastosowany został średni kurs euro w wysokości 1 euro = 4 zł

⁴ Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 projekt, Opole, kwiecień 2014 r.

gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4c	wspierające plany inwestycyjne w zakresie OZE	szczególnie z sektora MSP	CT 7, COSME	(10,4 euro), 4b – 67,2 mln zł, (16,8 euro), 4c – 94 mln zł (23, 5 euro)	4b – 16,4 mln zł (4,1 mln euro) 4c - 16,4 mln zł (4,1 mln euro)	dla 4b – 16,65 mln zł, dla 4c - 18 mln zł		pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa (2023r.) 16,4 (PI 4c), 16,4 (PI 4b), 41,6 (PI 4a) Wskaźnik produktu - Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023r.) 1 (PI 4c), 1 (PI 4b), 2 (PI 4a)	polegać będą w szczególności na poprawie bilansu energetycznego przedsiębiorstw poprzez zmniejszanie strat energii, ciepła oraz wody. Planowana interwencja wpisuje się w kierunku stosowania instrumentów finansowych określone w UP i jest odpowiedzią na zalecenia KE wskazane w CSR nr 5 oraz 6. Zgodnie z art. 37 Rozporządzenia ogólnego przeznaczenie wkładu z Programu na instrumenty finansowe wymaga przeprowadzenia oceny ex-ante w tym zakresie.
8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8iii	W ramach PI 8iii w RPO WO 2014-2020 przewidziane zostały pożyczki na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej	Osoby fizyczne	PO WER Oś I Osoby młode na rynku pracy	96,4 mln zł (24,1 euro)	19,28 mln zł (4,82 mln euro)	33 mln zł	7,62 : 1	Wskaźnik rezultatu - Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej (szt.) – wartość docelowa (2023r.) 1 700 Wskaźnik produktu - Liczba osób, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie (os.) – wartość docelowa (2023r.) 490	Rezultatem działań będzie rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy jako elementów rozwoju rynku pracy, przeciwdziałaniu bezrobociu i promowaniu zatrudnienia.

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie powyższego, sformułowano następujące wnioski i rekomendacje:

- Biorąc pod uwagę oszacowaną wartość luki finansowej należy dostosować ofertę finansowania zwrotnego do rodzaju aktywności, na którą przeznaczane jest finansowanie.
- W wielu przypadkach nieubieganie się o finansowanie zewnętrzne przedsiębiorców MSP wynika ze zbyt skomplikowanej procedury aplikacyjnej i zbyt dużej ilości niezbędnych do przygotowania dokumentów. Rekomenduje się więc uproszczenie warunków pozyskania finansowania i ograniczenie formalizacji oraz zapewnienie stabilności reguł.
- Zidentyfikowano niewystarczającą liczbę skutecznych narzędzi wspierania przedsiębiorców znajdujących się w luce finansowej szukających finansowania inwestycji o najwyższym wskaźniku innowacyjności związanych z wysokim ryzykiem przedsięwzięcia, które nie jest akceptowane na rynku bankowym. Należy w związku z tym wprowadzić instrumenty finansowe z premią za sukces dla projektów o szczególnym znaczeniu dla rozwoju regionu. Adresowanie IF zgodnie z linią demarkacyjną do przedsiębiorstw obejmujących realizację projektu od fazy badań, przez prace rozwojowe na cele wdrożenia badań.
- W luce finansowej występują przede wszystkim przedsiębiorstwa, których projekty charakteryzują się najwyższym poziomem ryzyka inwestycyjnego oraz firmy typu start-up. Rekomenduje się oferowanie w pierwszej kolejności IF przedsiębiorstwom realizującym projekty z zakresu innowacji, B+R oraz OZE, a także podmiotom typu start-up. Zaleca się też wprowadzenie łatwiejszych do spełnienia warunków udzielania finansowania, szczególnie dla start up-ów oraz rezygnację ze ścisłych kryteriów doboru przedsiębiorstw, takich jak konkretna branża czy rodzaj inwestycji. Rekomenduje się skierowanie do powyższych grup beneficjentów końcowych IF o średnim i długim okresie finansowania oraz długim okresie karencji w spłacie.
- Nieoptymalny poziom inwestycji przedsiębiorców rozpoczynających funkcjonowanie na rynku powinno zostać ograniczone poprzez uruchomienie w celu finansowania start-up instrumentu pożyczkowego, koniecznie jednak powiązanego z doradztwem i szkoleniem dla przyszłego przedsiębiorcy, powiązanie instrumentu pożyczkowego opcjonalnie ze wsparciem w postaci poręczenia oraz uruchomienie instrumentu poręczeniowego dla kredytów z sektora komercyjnego na finansowanie start-up. W ramach PI 8iii zaleca się połączenie instrumentu finansowego w formie pożyczki z doradztwem i szkoleniem dla osób chcących założyć działalność gospodarczą.
- Bariera dla korzystania z finansowania zwrotnego jest niedostateczna wiedza PS o możliwości pozyskania IF. Dużą rolę w tym obszarze odgrywa odpowiednie wsparcie merytoryczne i doradztwo, które powinno być oferowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej. Niestety badania wskazują na niewielkie zainteresowanie OWES propagowaniem idei IF bądź pozyskiwaniem środków na inwestycje. Niewątpliwie poprawa kompetencji OWES w tym obszarze powinna być przedmiotem działań w ramach PI 9v RPO WO 2014-2020. Rekomenduje się więc przeznaczenie środków w tym priorytecie na podnoszenie kompetencji OWES oraz podmiotów ekonomii społecznej w zakresie wykorzystania IF dostępnych dla tych podmiotów
- Z badania wynika, że w perspektywie 2007-2013 rozpowszechnienie informacji nt. IF zostało przez beneficjentów końcowych ocenione jako niedostateczne. Rekomenduje się kampanię promocyjną wraz z jej sprofilowaniem, tak, aby informacje o IF trafiały przede wszystkim do przedsiębiorstw znajdujących się w luce, a także do osób fizycznych zainteresowanych założeniem działalności gospodarczej. Należy podjąć szereg działań służących promocji inżynierii finansowej, takich jak np. przekazanie informacji w lokalnych i regionalnych mediach, zaangażowanie lokalnych i regionalnych

władz, obejmowanie projektem małych miejscowości oraz nagłaśnianie przykładów praktycznych, pokazujących skuteczność instrumentów zwrotnych i korzyści, jakie wiążą się z ich wykorzystaniem.

- Jako jedną z najsłabszych stron inżynierii finansowej dla przedsiębiorców wskazano zbyt krótki okres spłaty zaciągniętych zobowiązań. Zgodnie z wynikami badania należy go wydłużyć.
- Pośrednicy finansowi w perspektywie 2007-2013 zwrócili uwagę na liczne luki w procedurze wdrażania i dystrybucji instrumentów zwrotnych, a także nieprecyzyjne ustalenia, znacznie utrudniające sprawną realizację związanych z projektem zadań. Należy więc kompleksowo opracować procedury wdrażania i dystrybucji instrumentów zwrotnych.
- Z zebranych informacji wynika, że zastosowanie instrumentów zwrotnych w odniesieniu do OZE wiąże się ze szczególnie dużym ryzykiem systemowym. Decyzję w jakim zakresie projekty OZE powinny być objęte wsparciem zwrotnym (i jak to wsparcie ma wyglądać) i jakich projektów ma to dotyczyć, należy podjąć dopiero w momencie przyjęcia ustawy o OZE.
- Konkursy na pośredników finansowych w perspektywie 2007-2013 cieszyły zmiennym zainteresowaniem, szczególnie w ramach działania 6.2 PO KL, gdzie w dwóch pierwszych konkursach nie zgłosił się żaden operator, a w trzecim konkursie nie wyłoniono żadnego pośrednika. Podczas przygotowywania konkursów na pośredników finansowych rekomenduje się dostosowanie wymogów do poziomu rozwoju i możliwości lokalnych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych.
- W trakcie trwania perspektywy finansowej 2014-2020 mogą zaistnieć przesłanki do podjęcia decyzji o objęciu instrumentami zwrotnymi innych działań/priorytetów. Z pewnością warto przeprowadzić ocenę *mid-term* w tym zakresie, która pozwoli ocenić w pełni zasadność funkcjonowania systemu instrumentów zwrotnych w województwie i wskaże możliwe zmiany na przyszłość. Rekomenduje się również prowadzenie monitoringu realizacji efektywności interwencji i udzielanego wsparcia.

SUMMARY

This report contains detailed results and provides a summary of the study titled. Ex-ante financial instruments Regional Operational Programme of Opole 2014-2020, in which an analysis of the possibilities and conditions for the use of financial instruments for public intervention planned in Regional Operational Programme of Opole 2014-2020. The study was conducted in the period from June 2014 until October 2014 by company Agrotec for the Office of the Marshal of the Opole Province. For the analysis of the survey results was used existing documents, as well as conclusions from field studies conducted for the evaluation - individual interviews with experts in the field of financial instruments, interviews, focus groups with representatives of the managing authority and intermediate and representatives of financial intermediaries implementing Measure IP 1.2 of Regional Operational Programme of Opole 2007-2013, research CATI SME entrepreneurs of Opole province and CAWI conducted among individuals who want to start a business.

According to the nomenclature of the EU concept of financial instruments used to define repayable instruments used in the transfer of funds from the EU budget. This concept is the opposite form of common forms of non-repayable funding, a grant from the EU funds, which funds are provided free of charge and irreversibly to implement a particular purpose. The use of financial instruments is considered to be one of the key ways to better spending of structural funds. In order to increase the impact of EU funds, the Commission encourages Member States to make greater use of financial instruments in place of the traditional aid grants in the new financial perspective for 2014-2020. Repayable financial instruments are increasingly popular solution in the European Union.

The draft of Regional Operational Programme of Opole 2014-2020 provides for the use of IF in six investment priorities: 1b, 3c, 4a, 4b, 4c, 8iii. The allocation for the program is 944 967 792 euros, of which within the IF planned to spend the amount of 67 020 000 euros, representing 7,09 % of the total planned allocation for the operational program. The analysis in the study leads to the conclusion that the use of the IF in the above priorities of Regional Operational Programme of Opole 2014-2020 will lead to the revival of entrepreneurship of the region - the development of existing SME sector, specifically focused on the implementation of their innovative projects, activities in the field of research and development, and related to the RES. IF also stimulate the local market in the form of reduction of unemployment and the emergence of a larger number of companies, including SMEs. The result of the recommended acquisition of financial instruments of social economy entities will increase jobs while in these entities, as well as attracting additional private funds, that is, the economic effects. In addition to this you can expect in this case also social outcomes, including social inclusion of people at risk of social exclusion, or provide them with jobs. No feedback instruments in other investment priorities in the study was assessed as justified considering the specificity of the region and the nature of the planned projects / final beneficiaries. In addition, some of the areas in which no scheduled IF it can be covered by support turning the position of national programs. Estimated that the proposed Regional Operational Programme of Opole 2014-2020 financing arrangements meet the objectives of the program.

The demand side, that is, the final beneficiaries, which receives the financial instruments are SMEs operating in R & D and innovation projects related to renewable energy. IF are also implemented to create new businesses. In this study, it is recommended that they extend to the social economy entities which conduct business activities. IF are also beneficiaries of financial intermediaries who provide the supply side instruments. They are selected in competitions organized by the managing and intermediary institution scheme operator Regional Operational Programme of Opole 2014-2020, which is scheduled IF. Intermediaries - loan funds / guarantee will be offered in the course of his preferential financial products to the final beneficiaries. Experience under the mechanism Opole voivodship has the implementation of investment priority 1.2 of Regional Operational Programme of Opole 2007-2013 in the previous financial perspective. Then emerged three operators - two loan: Provincial Fund for Environmental Protection and Water Management in Opole, Silesia and the

Foundation for the Development of Local Initiatives Support in Opole and one guarantee - Opole Regional Credit Guarantee Fund in Opole. Their actions can be assessed as positive in spite of the fact that the Opole province was the first in the country in which began the so-called. "Second rotation" shared resources by the loan fund. Regional operators implementing the ROP draft financial engineering so acquired sufficient knowledge about the specifics of these instruments, and therefore are well prepared for the next programming period.

As demonstrated in the study, however, there are many regional market failure. There is no effective tools to promote economic operator in seeking financing gap financing investments with the highest innovation associated with high risk project, which is not allowed in the banking market. Among the sub-optimal conditions for investment in the energy field should be indicated while on nationwide conditions that have no bearing on the financial market Opole province. First of all, there are risks associated with the evolution of the parameters that determine the profitability of the project. Entrepreneurs from Opole province in the study CATI who did not receive credit or a loan, as a reason for denial of funding pointed to the asymmetry of information, the difference in knowledge between the buyer and the seller in a given market, a source of market failure. Evaluation of the effectiveness of financial instruments in the Opole province for the years 2007-2013 shows that the strongest party was the availability of support for the SME sector, having difficulties in obtaining capital in commercial financial institutions. Most important shortcomings identified by the financial engineering businesses in the Opole province, however, were complicated application procedures, too many documents needed to prepare, too short a period of repayment of obligations and insufficient knowledge of available financial instruments. As the weakest side of financial engineering, financial intermediaries pointed quota restrictions granted to entrepreneurs support, insufficient promotion of feedback mechanisms, too small a pool of funds to distribute and tax laws. An opportunity for the development of financial engineering in this field is limiting the use of non-repayable grants to entrepreneurs, to encourage co-operation of commercial banks, both in terms of accepting guarantees from funds and instruments enabling to offer feedback, increased promotion of projects, increasing the importance of engineering in the programming period 2014-2020, increased economic education funding entrepreneurs and continuous rather than competition.

In this study, the value was estimated financing gap in the demand for external financing for the final beneficiary groups indicated in the specification test. Also determined types of market failures that determine the restrictions on access to finance for the category of the final beneficiary or project. The pooled analysis assessing the financial gap (in the light of market failure) from the point of view of demand and investment priorities of ROP OV 2014-2020 is as follows: PI 1b - 54 million zł, PI 3c - 225 million zł, PI 4a-49,1 million zł, PI 4b - 16,65 million zł PI 4c - 18 million zł, PI 8iii - 33 million zł. Value gaps summed for all priorities is therefore 395 million zł. The effects of financial leverage was estimated as 239%. One of the purposes of the application of financial instruments is to create opportunity and encourage the private sector to co-invest and share the investment risk. In the documents of the EU recognizes the need to give preference to those instruments that provide the largest share of private capital in financing such projects to achieve the maximum level of leverage. For the study, simplified calculations were estimated to attract private capital (leverage effect). Leverage is a mechanism based on generating large profits with relatively small amount invested. Leverage effect is characteristic of the tools of financial instruments and enhances the effectiveness of their use. In the case of estimating the leverage effect of public intervention for the invested amount of the assumed allocation earmarked for financial instruments in each Investment Priorities. The allocation earmarked for financial instruments is a certain amount that will be allocated to the PI. To evaluate the effect of financial leverage was not used statistics on the estimated value of the funding gap, because these are measures that are in demand, but there is no guarantee to assign them to the beneficiaries. Thus, the size of the financial gap does not allow to estimate the effect of leverage. No significant variation was diagnosed with leverage effect for each Investment Priorities. In addition to the leverage effect analyzed in this study that the financial instruments will bring other value added. They arise primarily from the precision of reaching the people who actually need

external financing, as well as streamlining projects, as there is a non-repayable funding and IF the final beneficiary must contribute, investments are more thoughtful than in the case of grants. The fact that financial intermediaries may be different entities should increase the geographical and temporal (fixed) the impact of support and incentives for operators through more efficient distribution. With planning IF targeted to specific groups of final beneficiaries can be expected that these effects will be visible mainly in the SME sector, as well as the rise thanks to the new company start-ups.

Key findings and elements of research about the implementation of the IF in the framework of Regional Operational Programme of Opole 2014-2020 are presented in summary form in the table below.

Table 1. Summary results of the study "Evaluation of the ex-ante financial instruments Regional Operational Programme of Opole 2014-2020"

Objective Subject	IP	Instrument	Final Beneficiary	Consistency with other forms of support	Allocation	Allocation of financial instruments	The estimated value of the financing gap	The gearing ratio (means of private / public)	The expected product and the result (according to the indicators assigned to the PI)	The results of the implementation of financial instruments
1. Strengthening research, technological development and innovation	1b	Loan and guarantee funds to support investment plans and rotating groups of micro, small and medium entrepreneurs from across the region to implement innovative projects and process R & D	Enterprises especially in the SME sector	PO IR – PI 1b., 3b.	264,96 mln zł ⁵ (66,24 euro)	58 mln zł (14,5 mln euro)	54 mln zł	8,06 : 1	Result Indicator - The value of loans / guarantees in parts of the EU (zł million) - the target (2023) 58 Output indicator - Number of supported loan funds / guarantee (pieces) - the target (2023) 2	The expected result of the implementation of the financial instruments under 1b PI will increase enterprise innovation province. Opole, increasing applying research and business involvement in the development of regional specializations, including smart.
3. Enhancing the competitiveness of SMEs	3c	Loan and guarantee funds to support investment plans and rotary broad group of micro, small and medium-sized enterprises in the Province of Opole	micro, small and medium-sized enterprises social enterprises	PO IR – PI 3.4., 3a., 1b., 3b.	199,2 mln zł (49,8 euro)	116,4 mln zł (29,1 mln euro)	225 mln zł	25,61 : 1	Result Indicator - The value of loans / guarantees in parts of the EU (zł million) - the target (2023) 82,8 Output indicator - Number of supported loan funds / guarantee (pieces) – target value (2023) 2	Efforts investment activities will foster the creation of new jobs and increasing the efficiency of production / services provided.
4. Supporting the transition to a low carbon economy in all sectors	4a, 4b, 4c	Loan funds to support investment plans in the field of RES	Enterprises especially in the SME sector	PO IiŚ CT 4, PO IiŚ CT 7, COSME	4a – 41,6 mln zł, (10,4 euro), 4b – 67,2 mln zł, (16,8 euro), 4c – 94 mln	4a – 41,6 mln zł (10,4 euro), 4b – 16,4 mln zł (4,1 mln euro) 4c - 16,4 mln zł (4,1 mln euro)	PI 4a – 49,1 mln zł, 4b – 16,65 mln zł , 4c – 18 mln zł	21,6 : 1	Result Indicator - The value of loans / guarantees in parts of the EU (zł million) - the target (2023) 16,4 (PI 4c), 16,4 (PI 4b), 41,6 (PI 4a) Output indicator - Number of supported loan funds /	Projects supported by feedback funding will rely in particular on improving the energy balance of enterprises by reducing energy loss, heat and water. The planned intervention is part of the directions of use of financial

⁵In the Report has been applied average euro exchange rate of 1 euro = 4 zł

					zł (23, 5 euro)					guarantee (pices) – target value (2023) 1 (PI 4c), 1 (PI 4b), 2 (PI 4a)	instruments specified in UP and is a response to the recommendations of the European Commission indicated in CSR No. 5 and 6 in accordance with Art. 37 Regulation of the general purpose of the contribution from the Programme for financial instruments requires an ex-ante evaluation in this regard.
8. The promotion of sustainable and high-quality employment and support labor mobility	8iii	Within the PI 8iii in Regional Operational Programme of Opole 2014-2020 were provided a loan to start a business	individuals	PO WER Axis I Young people on the labor market	96,4 mln zł (24,1 euro)	19,28 mln zł (4,82 mln euro)	33 mln zł	7,62 : 1	Result indicator - Number of jobs created within the framework provided by the ESF funds to start a business (pices) - The target (2023) 1 700 Output indicator - Number of people who have benefited from the feedback instruments for starting a business in the (people) - the target (2023) 490	The result of the activities will be the development of entrepreneurship and the creation of new jobs as part of the development of the labor market, combating unemployment and promoting employment.	

Source: Own

Based on the above, the following conclusions and recommendations:

- Taking into account the estimated value of the financing gap to be adjusted financing offer feedback to the type of activity for which funding is allocated.
- In many cases, refrain from seeking external financing SME entrepreneurs due to the very complicated application procedures and excessive amount necessary to prepare the documents. Recommended, therefore simplifying the conditions obtaining financing and reduce the formalization and stability rules.
- Identified insufficient number of effective tools to promote economic operator in seeking financing gap financing investments with the highest innovation associated with high risk project, which is not allowed in the banking market. It should therefore introduce financial instruments at a premium for the success of the projects of particular importance for the development of the region. Addressing IF the line of demarcation for the companies comprising the project from research through development to the implementation of the study.
- The financial gap are mainly companies whose projects have the highest level of investment risk and business start-up. It is recommended to offer in the first place IF companies implementing projects in the field of innovation, R & D and renewable energy, as well as operators start-up. It is also recommended introduction of lighter to meet the conditions for financing, especially for start-up messages and resigned from the strict selection criteria enterprises, such as a particular industry or type of investment. It is recommended to refer to the above final beneficiary groups IF the medium and long term financing and long-term grace period.
- Suboptimal investment entrepreneurs starting the operation of the market should be limited by the launch in order to finance a start-up loan facility, however, necessarily associated with consulting and training for future entrepreneurs, linking the loan facility with optional support in the form of underwriting and the launch of the instrument of guarantee for loans with the commercial sector to finance start-up. Within the PI 8iii recommend a combination of a financial instrument in the form of a loan with advice and training for people wanting to start a business.
- Barrier to the use of repayable financing is insufficient knowledge about the possibility of obtaining PS IF. A major role in this area plays a relevant professional support and advice that should be offered by the Social Economy Support Centres. Unfortunately, studies indicate little interest in promoting the idea of IF OWES or raising funds for investment. Undoubtedly improvement of Social Economy Support Centres competence in this area should be subject to action under PI 9.v Regional Operational Programme of Opole 2014-2020. Recommended, therefore, the allocation of resources in this priority on improving the competence Social Economy Support Centres and social economy entities in the IF range.
- The study shows that in the 2007-2013 dissemination of information on. IF was the final beneficiaries assessed as inadequate. It is recommended that a promotional campaign with its profiling, so that information about the IF were placed primarily for businesses located in the gap, as well as to individuals interested in starting a business activity. You should take a number of actions to promote financial engineering, such as. Provide information on local and regional media, the involvement of local and regional authorities, embracing design of small towns and publicizing practical examples, showing the effectiveness of instruments of feedback and the benefits associated with their use.
- As one of the greatest weaknesses of financial engineering for entrepreneurs indicated too short repayment period of its liabilities. According to the results of the study should be extended.

- Financial intermediaries in the 2007-2013 perspective drew attention to the many gaps in the procedure of implementation and distribution repayable instruments, as well as imprecise findings, significantly hindering the smooth implementation of project-related tasks. It is therefore necessary to develop comprehensive procedures for the implementation and distribution of instruments feedback.
- The information gathered showed that the use of instruments repayable in respect of RES is associated with particularly high systemic risk. Decide the extent to which renewable projects should be supported turning (and how this support should look like) and which projects are concerned, should be taken only at the time of the adoption of the Law on RES.
- Competitions for financial intermediaries in the 2007-2013 term, variable interest aroused, especially under Action 6.2 PO KL, where in the first two contests did not report any operator, and in the third contest were selected not any intermediary. When preparing contests for financial intermediaries is recommended to adapt the level of development and local loan funds / guarantee.

During the 2014-2020 financial perspective, there may be evidence to make a decision about taking feedback instruments other activities / priorities. Certainly worth assess the mid-term evaluation in this field, which will assess the merits of a fully functioning system of repayable instruments in the region and indicate possible changes in the future. It is also recommended conducting monitoring of the implementation and effectiveness of interventions of support.

1. WPROWADZENIE

Głównym celem badania jest ocena zasadności, możliwości i zakresu zastosowania instrumentów finansowych w okresie programowania 2014-2020 w województwie opolskim w ramach RPO WO 2014-2020. Niniejsze badanie ewaluacyjne „Ewaluacja ex-ante instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020” stanowi realizację tego celu. Odpowiedzi na pytania badawcze oraz dane zastane i kontekstowe pozwoliły sformułować spójne wnioski i rekomendacje a tym samym wypełnić poniżej sformułowane cele szczegółowe badania:

- ➔ **Analiza zawodności mechanizmów rynkowych, nieoptymalnego poziomu inwestycji oraz potrzeb inwestycyjnych** w obszarach polityki i celów tematycznych lub priorytetów inwestycyjnych, którymi należy się zająć, aby przyczynić się do osiągnięcia celów szczegółowych określonych w ramach priorytetu i które należy wesprzeć dzięki instrumentom finansowym;
- ➔ **Ocena wartości dodanej instrumentów finansowych**, które mają być wspierane z funduszy, spójności z innymi formami interwencji publicznej na tym samym rynku, ewentualnych konsekwencji w zakresie pomocy państwa, proporcjonalności planowanej interwencji i środków minimalizowania zakłóceń rynku;
- ➔ **Oszacowanie dodatkowych zasobów publicznych i prywatnych**, które mogą zostać potencjalnie zgromadzone w ramach instrumentu finansowego aż do poziomu ostatecznego odbiorcy (oczekiwany efekt dźwigni), w tym – w stosownych przypadkach – ocenę zapotrzebowania na preferencyjne wynagrodzenie i jego poziom, by przyciągnąć odpowiadające wsparciu z funduszy środki pochodzące od inwestorów prywatnych lub opis mechanizmów, które będą stosowane, by określić zapotrzebowanie na takie preferencyjne wynagrodzenie i jego zakres, takie jak konkurencyjny lub odpowiednio niezależny proces oceny;
- ➔ **Ocena doświadczeń zdobytych podczas stosowania podobnych instrumentów** i ocen ex-ante przeprowadzonych w przeszłości przez państwo członkowskie, a także w jaki sposób te doświadczenia zostaną zastosowane w przyszłości;
- ➔ **Proponowana strategia inwestycyjna**, w tym analiza opcji wdrożeniowych w znaczeniu wynikającym z art. 38 Rozporządzenia Ogólnego, produkty finansowe, które mają zostać zaoferowane, końcowych odbiorców, i – w stosownych przypadkach – zakładane łączenie ze wsparciem dotacyjnym;
- ➔ **Wyszczególnienie spodziewanych rezultatów** i jak dany instrument finansowy ma przyczynić się do wniesienia wkładu w osiągnięcie konkretnych celów ustanowionych w ramach właściwego priorytetu, w tym wskaźniki dla takiego wkładu.

Istotną kwestią przy realizacji niniejszego badania była jego spójność z wymaganiami Rozporządzenia Ogólnego przede wszystkim spójności z art. 37 dotyczącym wymagań wobec ewaluacji ex-ante instrumentów

finansowych oraz art. 38 dotyczącym wdrażania instrumentów finansowych. W związku z powyższym na poziomie raportu metodologicznego, zgodnie z wymaganiami SOPZ wykonawca szczegółowo przedstawił operacjonalizację wymagań art. 37 w odniesieniu do celów i pytań badania, wraz z informacją na temat zidentyfikowanych braków.

Instrumenty finansowe w ramach RPO WO 2014-2020 powinny być planowane na podstawie oceny ex-ante celowości i możliwości ich wykorzystania. Tego typu ocena ex-ante ma za zadanie również zapobieganie nakładaniu się i niespójności między instrumentami finansowania realizowanymi przez różne podmioty na różnych szczeblach. Zgodnie z przyjętym trybem prac, dnia 9 kwietnia 2014 r. RPO WO 2014-2020 został przekazany do Komisji Europejskiej. IZ RPO WO planuje uruchomić wdrażanie Programu jesienią 2014 r. Przekazanie środków do instrumentu finansowego uwarunkowane jest wynikami niniejszej oceny ex-ante.

W opublikowanym w grudniu 2013 roku pakiecie rozporządzeń dotyczących funduszy unijnych na lata 2014-2020 Komisja Europejska zwróciła uwagę na znaczenie instrumentów finansowych w nowej perspektywie finansowej. Zgodnie z artykułem 37 Rozporządzenia Ogólnego, fundusze objęte zakresem wspólnych ram strategicznych mogą być wykorzystywane w celu wspierania instrumentów finansowych w ramach programu, w tym zorganizowanych poprzez fundusze funduszy, aby przyczynić się do osiągnięcia celów szczegółowych określonych w ramach priorytetu, w oparciu o ocenę ex-ante, w której stwierdzono nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku lub nieoptymalny poziom inwestycji, oraz w odpowiedzi na potrzeby inwestycyjne. W rozporządzeniu wskazuje się ponadto, że instrumenty finansowe mają coraz większe znaczenie ze względu na ich efekt dźwigni w odniesieniu do Europejskich Funduszy Strukturalnych i Inwestycyjnych (EFSI), ich zdolność do łączenia różnych form środków publicznych i prywatnych w celu wspierania celów polityki publicznej oraz rewolwingowe formy finansowania sprawiają, że wsparcie takie ma charakter zrównoważony i długotrwały. **Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa instrumenty finansowe w ramach RPO WO 2014-2020 powinny być planowane na podstawie oceny ex-ante celowości i możliwości ich wykorzystania.** Tego typu ocena ex-ante ma również zapobiec nakładaniu się i niespójności między instrumentami finansowania realizowanymi przez różne podmioty na różnych szczeblach⁶.

W celu usprawnienia metodyki realizacji badania ex-ante instrumentów finansowych na zlecenie Komisji Europejskiej opracowane zostały Wytyczne dotyczące metodyki głównej do przeprowadzenia oceny ex-ante instrumentów finansowych (*General methodology covering all thematic objectives*) – PWC (2014), *Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period. General methodology covering all thematic objectives. Volume I, European Commission & European Investment Bank*⁷. Zgodnie z przedmiotowymi Wytycznymi celem oceny ex-ante jest dostarczenie dowodów adekwatności planowanych IF przed zidentyfikowaniem nieprawidłowości w funkcjonowaniu rynku lub suboptymalnej sytuacji inwestycyjnej i zapewnienie, że IF przyczynią się do realizacji programu i celów ESIF (Europejskie Fundusze Strukturalno-Inwestycyjne).

Zgodnie z nomenklaturą unijną pojęcie instrumentów finansowych używa się dla określenia **instrumentów zwrotnych wykorzystywanych przy transferze środków z budżetu unijnego**. Pojęcie to stanowi przeciwną formę powszechnych form finansowania bezzwrotnego, czyli dotacji z funduszy unijnych, które to środki udzielane są bezpłatnie i bezzwrotnie na realizację określonego celu. Według KE pojęcie „instrumenty finansowe” oznaczają „*wsparcie finansowe pochodzące z budżetu [UE] dla jednego lub większej liczby konkretnych celów UE w formie pożyczek, gwarancji, kapitału, inwestycji quasi kapitałowych lub udziałów, bądź*

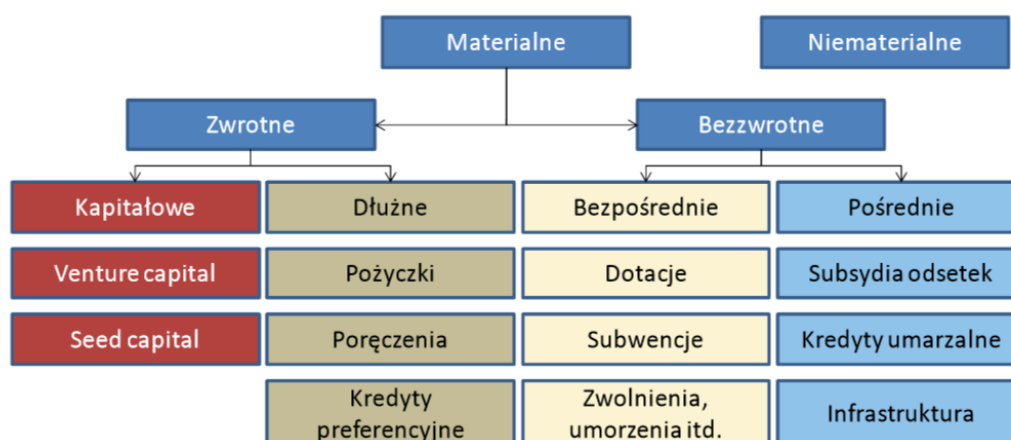
⁶ Por. Raport Końcowy Ocena efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE, Openfield, 19.12.2012, Opole

⁷ Patrz. PWC (2014), *Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period. Enhancing the competitiveness of SME, including agriculture, microcredit and fisheries (Thematic objective 3), Volume III. European Commission & European Investment Bank oraz Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period Supporting the shift towards low-carbon economy (Thematic objective 4) Volume I*

innych instrumentów obarczonych pewnym ryzykiem, ewentualnie połączonych z dotacjami”. W porównaniu do tradycyjnych dotacji, IF mogą się przyczynić do poprawy dyscypliny finansowej i sprawić, że projekty będą miały bardziej zrównoważony charakter, ponieważ beneficjenci końcowi muszą zapewnić spłatę pożyczki i wkładu kapitałowego. Z punktu widzenia instytucji zarządzającej do istotnych korzyści płynących z zastosowania instrumentów finansowych należy odnawialny charakter (większości) IF, wzrost kwoty środków unijnych o dziesięć punktów procentowych w sytuacji, gdy dany priorytet inwestycyjny jest w pełni finansowany przy pomocy IF, a także spodziewany efekt dźwigni finansowej. Na podstawie ocen przeprowadzonych przez KE można dodatkowo wskazać, że każde 1 euro pożyczki gwarantowanej przekładało się na około 4,5 euro prywatnych inwestycji. KE dodatkowo wskazuje, że poprzez współdzielenie ryzyka z innymi inwestorami, IF mogą odblokować prywatne finansowanie i inne źródła finansowania publicznego⁸.

Finansowanie dłużne podlega zwrotowi w całości, czasem również z odsetkami, w określonym momencie w przyszłości. Istnieje wiele zalet finansowania dłużnego, m.in.: może zostać przeznaczone generalnie na dowolny cel (w tym również na finansowanie bieżącej działalności firmy), korzyści podatkowe, wynikające z możliwości traktowania odsetek jako kosztów, brak ingerencji w udziały firmy, uproszczone procedury uzyskania finansowania, elastyczne formy zabezpieczenia, łatwo i szybko dostępne. Aby lepiej przeanalizować IF, możemy określić ich strukturę dzieląc je na narzędzia materialne i niematerialne. Do narzędzi niematerialnych można zaliczyć np. doradztwo, szkolenia, itp. Natomiast niniejszemu badaniu poddane analizie zostały narzędzia materialne, które można podzielić na zwrotne i bezzwrotne. Szczególnie ważne z punktu widzenia opracowania są dłużne narzędzia zwrotne czyli pożyczki, poręczenia i kredyty preferencyjne, których podział zaprezentowano na poniższym rysunku.

Rysunek 1 Katalog możliwych materialnych produktów finansowych do zastosowania w perspektywie 2014-2020

Źródło: Analiza ex-ante instrumentów finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim, PSDB, Warszawa 2013, str. 32

Znaczenie instrumentów finansowych rośnie ze względu na ich efekt dźwigni (przyciąganie kapitału prywatnego), ich zdolność do łączenia różnych form zasobów publicznych i prywatnych w celu wspierania publicznych celów polityki, a także ze względu na możliwość wielokrotnego użycia kapitału w dłuższej perspektywie czasowej.

W perspektywie finansowej na lata 2007–2013, finansowanie projektów z wykorzystaniem funduszy unijnych możliwe było poprzez tradycyjny system grantowy (bezzwrotna dotacja) oraz, po raz pierwszy, z wykorzystaniem instrumentów o charakterze zwrotnym w ramach inżynierii finansowej UE. Skala

⁸ Zob. Instrumenty finansowe w polityce spójności, dokument roboczy służb Komisji, KE, SWD (2012), Bruksela 2012, str. 36

wykorzystania instrumentów zwrotnych jest obecnie jeszcze nieznaczna i kształtuje się na poziomie około 2% ogółu pomocy unijnej dla Polski⁹. Ważne jest jednak to, że finansowanie zwrotne, takie jak poręczenia kredytów czy preferencyjne pożyczki, w okresie programowania 2014-2020 ma być wykorzystywane na znacznie większą skalę niż dotychczas.

Zastosowanie instrumentów finansowych uważa się za jeden z kluczowych sposobów służących lepszemu wydatkowaniu środków z funduszy strukturalnych. W celu zwiększenia zakresu oddziaływania funduszy unijnych Komisja zachęca państwa członkowskie do większego wykorzystania instrumentów finansowych w miejsce tradycyjnej pomocy w formie dotacji w nowej perspektywie finansowej na lata 2014-2020¹⁰. Środki konieczne do realizacji celów strategii „Europa 2020” znacznie wykraczają poza możliwość budżetu UE. Instrumenty finansowe mogą rozszerzyć zakres oddziaływania budżetu UE dzięki wykorzystaniu funduszy UE jako dźwigni finansowej dla innych funduszy. W szczególności Komisja dąży do tego, by instrumenty finansowe (tzn. pożyczki, wkład kapitałowy i gwarancje, w połączeniu z dotacjami lub bez dotacji) wykorzystywane były w większym stopniu niż tradycyjna pomoc w postaci dotacji na wsparcie projektów przynoszących przychody. Jednak zastosowanie tych instrumentów powinno opierać się na solidnej analizie potrzeb inwestycyjnych, niedoskonałości/ułomności rynku, potencjalnego zaangażowania sektora prywatnego oraz pomocy państwa.

Skala wykorzystania instrumentów zwrotnych zależy w dużym stopniu od decyzji instytucji wdrażających poszczególne programy operacyjne. Zdobyte podczas wdrażania instrumentów finansowych w latach 2007–2013 doświadczenia i płynące z nich wnioski, są pomocne przy projektowaniu instrumentów w ramach nowej perspektywy budżetowej 2014–2020 i realizacji celów polityki spójności.

W piątym sprawozdaniu Komisji Europejskiej nt. spójności¹¹, który zawiera m.in. propozycje zmian w finansowaniu polityki strukturalnej w ramach budżetu na lata 2014-2020, jako jeden z pięciu instrumentów służących lepszemu wydatkowaniu środków z funduszy strukturalnych podaje się znacznie większe zastosowanie instrumentów finansowych (zwrotnych instrumentów finansowych). **W przypadku środków dla firm podana została informacja, że dla prostych projektów inwestycyjnych stosowane mają być zwrotne instrumenty finansowe, zaś granty bezzwrotne zarezerwowane są wyłącznie dla projektów wysoko innowacyjnych**, gdyż tego rodzaju inwestycje mogą mieć problem z uzyskaniem finansowania zwrotnego ze względu na zbyt wysokie ryzyko tego typu przedsięwzięć. Ponadto, ustalenia dokonane w ramach badań ewaluacyjnych wskazują również, że efektywnym rozwiązaniem może być uzależnienie formy pomocy od fazy projektu (tj. wsparcie bezzwrotne w fazie badawczo rozwojowej, wsparcie zwrotne w fazie wdrożeniowej).¹²

Według zaleceń Komisji Europejskiej podstawowe założenia instrumentów finansowych w perspektywie 2014-2020 mają być podobne do ustaleń instrumentów w poprzedniej perspektywie, ale zakładanych jest wiele zmian co do szczegółów wsparcia. W odróżnieniu od okresu planowania 2007-2013, zasady proponowane dla instrumentów finansowych na lata 2014-2020 nie mają charakteru normatywnego w odniesieniu do sektorów, beneficjentów, rodzajów projektów i działań, które mają być wspierane. Państwa członkowskie i organy zarządzające mogą wykorzystywać instrumenty finansowe w odniesieniu do wszystkich założeń tematycznych objętych programami operacyjnymi oraz w ramach wszystkich funduszy, w których przypadku jest to wydajne i efektywne. Nowe ramy zawierają również jasno określone zasady w celu umożliwienia lepszego łączenia IF z innymi formami wsparcia, zwłaszcza z grantami, ponieważ łączenie form wsparcia dodatkowo wspomaga

⁹ Znaczenie instrumentów zwrotnych w ograniczaniu luki finansowej i podnoszeniu bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstw z sektora MSP; B. Lepczyński, M. Penczar

¹⁰ Fundusze UE objęte Wspólnymi Ramami Strategicznymi (WRS) obejmują: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejski Fundusz Społeczny (EFS), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR).

¹¹ Por. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego; Wnioski z piątego sprawozdania w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej: przyszłość polityki spójności, Bruksela COM 2010, 642/3.

¹² Programowanie perspektywy programowej 2014-2020 Umowa Partnerstwa, MIR, Warszawa 2014

opracowywanie dobrze dopasowanych programów pomocy, spełniających określone potrzeby państw członkowskich i regionów. Instrumenty finansowe stanowią szczególną kategorię wydatków, a powodzenie ich zaplanowania i realizacji zależy od prawidłowej oceny luk i potrzeb rynkowych. W związku z tym w kontekście programu operacyjnego stosowane jest nowe postanowienie, według którego instrumenty finansowe mają być planowane na podstawie oceny ex ante, w której określona będzie luka rynkowa lub nieoptymalne sytuacje inwestycyjne, odpowiednie potrzeby inwestycyjne, możliwość udziału sektora prywatnego i wynikająca z tego wartość dodana. Tego typu ocena ex ante ma pozwolić również uniknąć nakładania się i niespójności między instrumentami finansowania realizowanymi przez różne podmioty na różnych szczeblach¹³.

Głównym celem instrumentów finansowych w perspektywie 2014-2020, jak określa to Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, jest wspieranie inwestycji i przedsięwzięć planowanych przez podmioty, które mają trudności ze zdobyciem na rynku środków finansowych na ich realizację lub też w przypadku, kiedy poziom inwestycji na rynku w danym obszarze jest niewystarczający. W dokumentach unijnych wskazuje się na konieczność preferowania tych instrumentów, które zapewnią największy udział kapitału prywatnego w finansowaniu tego typu projektów, aby umożliwić osiągnięcie maksymalnego poziomu dźwigni finansowej. Celem zastosowania IF w regionalnych programach operacyjnych jest zwiększenie konkurencyjności regionów oraz poprawa jakości życia ich mieszkańców poprzez wykorzystywanie potencjałów regionalnych oraz skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych, w oparciu o strategię rozwoju województw. Wybór przedsięwzięć objętych instrumentami finansowymi powinien być podyktowany przede wszystkim stopniem przyczyniania się do osiągania celów wykorzystania środków UE dotyczących wsparcia dla zwiększania konkurencyjności gospodarki oraz poprawy spójności społecznej jak i terytorialnej. **Na poziomie regionalnym nacisk powinien być kładziony przede wszystkim na wspieranie przedsiębiorczości.** Na tym poziomie ma być również realizowana przeważająca część interwencji na rzecz edukacji, zatrudnienia i włączenia społecznego. We wskazanych obszarach na poziomie krajowym będą wdrażane jedynie rozwiązania systemowe oraz projekty o zasięgu krajowym. Interwencje w ramach RPO wg MIR mają nawiązywać do wypracowanych na poziomie krajowym rozwiązań, realizując tym samym wybrane aspekty reform w zakresie edukacji, zatrudnienia czy polityki społecznej. Podejmowane na poziomie regionalnym działania powinny być tak skonstruowane, aby uzupełniać działania programowane na poziomie krajowym. **W związku z tym na poziomie regionalnym przeznaczonych jest ok. 75% środków EFS oraz ok. 55% środków EFRR.** MIR rekomenduje by **wsparcie z instrumentów finansowych było skierowane na rozwój sektora MŚP poprzez stosowanie narzędzi dłużnych: głównie pożyczek i poręczeń.** Tak samo wspierane mają być przedsięwzięcia na obszarach miejskich, jak i te dotyczące gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska, przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, transportu i bezpieczeństwa energetycznego w zakresie efektywności energetycznej i OZE oraz w zakresie gospodarki odpadami. Dodatkowo z katalogu działań RPO finansowanych za pomocą Europejskiego Funduszu Społecznego rekomendowane jest stosowanie instrumentów finansowych w zakresie tzw. kształcenia się przez całe życie, pożyczek studenckich oraz projektach z zakresu wspierania zatrudnienia i mobilności pracowników. Natomiast w zakresie wspierania zatrudnienia i mobilności pracowników MIR rekomenduje wprowadzenie preferencyjnych pożyczek, ewentualnie subsydiowanych na sfinansowanie procesu przeniesienia się pracownika z jednej miejscowości do drugiej.

W Umowie Partnerstwa również podkreślono celowość zwrotnych instrumentów finansowych kierowanych do osób chcących założyć działalność gospodarczą, natomiast **bezwrotna pomoc powinna być kierowana do grup w trudnej sytuacji na rynku pracy jak np. kobiety i osoby starsze.** Do 20% alokacji na PI 8iii wg UP może zostać przeznaczona na założenie działalności gospodarczej dla osób pracujących. Najskuteczniejszym sposobem wspierania bezrobotnych natomiast są działania kompleksowe, integrujące różne, komplementarne względem

¹³ Instrumenty finansowe w polityce spójności na lata 2014-2020, Komisja Europejska
(http://www.mir.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/FAQ/Documents/financial_instruments_pl.pdf -
[dostęp 04.09.2014]

siebie metody i instrumenty (finansowane zarówno w ramach jednego, jak i różnych funduszy czy polityk sektorowych). Instrumenty finansowe będą więc ukierunkowane w perspektywie 2014-2020 przede wszystkim na rozwój przedsiębiorstw i tworzenie nowych firm poprzez dostarczanie kapitału początkowego, wzmocnienie podstawowej działalności lub realizację nowych projektów lub wchodzenie na nowe rynki. Instrumenty finansowe będą zatem wspierać inwestycje zarówno w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne, jak również kapitał obrotowy, pod warunkiem, że jest powiązany z działalnością inwestycyjną i dalszą ekspansją przedsiębiorstwa¹⁴.

Z uwagi na procedury i struktury realizacji określone na perspektywę 2014-2020 przez Komisję Europejską dla instrumentów finansowych, dostępność i sprawozdawczość w zakresie monitorowania danych dotyczących wykorzystywania środków budżetowych z funduszy objętych wspólnymi ramami strategicznymi mają kluczowe znaczenie dla wszystkich partnerów polityki spójności, ponieważ umożliwiają wyciąganie wniosków na temat faktycznego działania obsługiwanych instrumentów i usprawnień, które mogą być niezbędne w celu zabezpieczenia ich efektywności. W związku z tym nowe ramy wymagają od organów zarządzających wysyłania do Komisji określonego sprawozdania z operacji obejmujących instrumenty finansowe.

Propozycje zmian Komisji Europejskiej co do IF w nowej perspektywie finansowej zapewniają większą elastyczność dla państw członkowskich i organów zarządzających pod względem planowania programów, zarówno w zakresie wyboru między realizacją inwestycji za pośrednictwem grantów i instrumentów finansowych, jak i doboru najbardziej odpowiedniego instrumentu finansowego. W tej perspektywie nacisk położono również na przejrzystość i pewność pod kątem ram prawnych dla instrumentów finansowych. Z perspektywy budżetu wzmocnienie instrumentów finansowych jako katalizatorów środków publicznych i prywatnych pomoże państwom członkowskim i regionom w osiągnięciu takiego poziomu inwestycji strategicznych, jaki jest potrzebny do realizacji strategii „Europa 2020”. Ponadto dzięki szerszemu stosowaniu instrumentów finansowych oraz ich dopasowaniu do określonych potrzeb regionów i beneficjentów końcowych można w znaczący sposób poprawić dostęp do finansów na korzyść szerokiego grona podmiotów społeczno-gospodarczych. Mają one służyć przede wszystkim przedsiębiorcom inwestującym w innowacyjne rozwiązania, gospodarstwom domowym zainteresowanym poprawą efektywności energetycznej, osobom realizującym pomysły biznesowe, a także do realizacji projektów inwestycji w infrastrukturę publiczną lub produkcję, spełniających strategiczne założenia polityki spójności zapewniających oczekiwane rezultaty jej programów¹⁵.

¹⁴ Programowanie perspektywy programowej 2014-2020 Umowa Partnerstwa, MIR, 2014, Warszawa

¹⁵ Instrumenty finansowe w polityce spójności na lata 2014-2020, Komisja Europejska

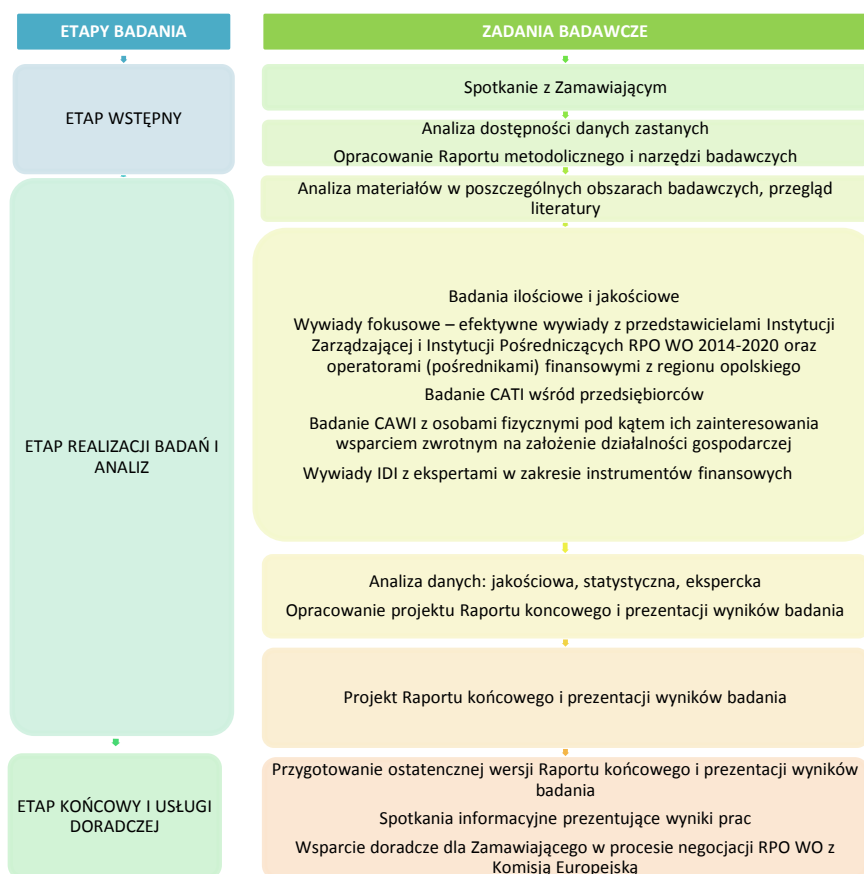
http://www.mir.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/FAQ/Documents/financial_instruments_pl.pdf

2. METODOLOGIA BADANIA

2.1 Przebieg badania

Niniejsze badanie ewaluacyjne przeprowadzone zostało według zaproponowanej poniżej koncepcji logicznej, która w głównej mierze wynikała z oczekiwań Zamawiającego oraz z wiedzy wynikającej z doświadczenia Wykonawcy, zasad prowadzenia ewaluacji ex-ante oraz wstępnej diagnozy w obszarach objętych badaniem.

Rysunek 2 Logika zaproponowanego procesu badawczego przedstawiona na schemacie

Źródło: Opracowanie własne

Tak jak wskazano w poprzednim rozdziale, można zidentyfikować cztery perspektywy badawcze analizy ex-ante instrumentów finansowych: perspektywa strony popytowej (1), podażowej (2), perspektywa systemowa (3) oraz ekspercka (4), wg których podzielono metody badawcze i które uwzględniono w niniejszym badaniu:

1) Perspektywa strony popytowej

Na podstawie analizy aktualnego projektu RPO WO 2014-2020 w przyszłym okresie programowania IZ planuje zastosowanie IF w następujących osiach priorytetowych programu operacyjnego:

- OP I Innowacje w gospodarce – w ramach PI 1b *Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje (...)*.
- OP III Konkurencyjna gospodarka - w ramach PI 3c *Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług*.
- OP IV Gospodarka niskoemisyjna - w ramach PI 4a *Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych*, PI 4b *Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach* oraz PI 4c *Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym*.
- OP VIII Konkurencyjny rynek pracy - w ramach PI 8iii *Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw*.

Główne typy beneficjentów końcowych instrumentów finansowych będą stanowili przedsiębiorcy z regionu (w priorytetach 1b, 3c, 4a, 4b, 4c), oraz osoby fizyczne zamierzające rozpocząć własną działalność gospodarczą (w priorytecie 8iii)¹⁶.

2) Perspektywa strony podaźowej

Perspektywa strony podaźowej obejmowała perspektywę instytucji finansowych oraz kapitałowych obejmujących przedstawicieli instytucji finansów publicznych, w tym jego organizacji przedstawicielskich, przedstawicieli operatorów funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, organizacje przedsiębiorców, którzy powinni być zachęcani w perspektywie finansowej 2014-2020 do angażowania kapitału i współfinansowania przedsięwzięć publicznych.

3) Perspektywa systemowa

Perspektywa systemowa obejmowała perspektywę instytucji zaangażowanych we wdrożenie interwencji publicznej w ramach polityki spójności, uwzględniające instytucje sfery administracji publicznej przede wszystkim na szczeblu regionalnych. Perspektywa systemowa badania obejmowała również instytucje sfery administracji publicznej na szczeblu centralnym posiadające doświadczenie we wdrażaniu IF w kraju oraz opinie innych regionów poza województwem opolskim, ze względu na doświadczenia we wdrażaniu niektórych instrumentów finansowych.

4) Perspektywa ekspercka

Perspektywa ekspercka była reprezentowana przez opinie specjalistów oraz podmiotów naukowych i jednostek badawczych zajmujących się problematyką finansowania działalności gospodarczej, w tym instrumentów finansowych.

W ramach ewaluacji ex-ante instrumentów finansowych w województwie opolskim w ramach RPO WO 2014-2020, wykorzystano następujące techniki badań odnoszących się do metod jakościowych i ilościowych w podziale na perspektywy badawcze ewaluacji:

¹⁶ Numeracja priorytetów została dostosowana do Umowy Partnerstwa, zmieniono nazwy priorytetów w nowej wersji RPO WO 2014-2020 - PI 2b w poprzedniej wersji RO WO 2014-2020 miało brzmienie PI 1b - 1.2, PI 3c – 3.3, PI 4a – 4.1, PI 4b – 4.2, PI 4c – 4.3, PI 8iii – 8.7.

Tabela 2 Techniki badań odnoszących się do metod jakościowych i ilościowych w podziale na perspektywy badawcze ewaluacji

Techniki badawcze	Strona popytowa		Strona podażowa	Strona ekspercka	Strona systemowa
	MSP	Osoby fizyczne planujące założenie działalności gospodarczej	Pośrednicy finansowi	Eksperti w dziedzinie instrumentów finansowych	Institucja Zarządzająca i Instytucje Pośredniczące
Analiza danych zastanych	analiza danych statystycznych, przegląd literatury polskiej i międzynarodowej dotyczącej województwa opolskiego i IF				
CATI	Przedstawiciele sektora MSP, którzy korzystali w latach 2007-2013 z IF oraz przedstawiciele MSP, którzy z nich nie korzystali	-	-	-	-
CAWI	-	Osoby bezrobotne planujące założenie działalności gospodarczej	-	-	-
IDI	-	-	Pracownicy banków i innych instytucji finansowych bezpośrednio włączonych w realizację JASPERS, JESSICA i JEREMIE, w ramach uruchamiania IF	Eksperti zajmujący się instrumentem wsparcia istniejących przedsiębiorstw w sferze działalności gospodarczej (system IF o charakterze zwrotnym) oraz eksperti z doświadczeniem w procesie oceny IF	-
FGI	-	-	Przedstawiciele instytucji finansowych, funduszy pożyczkowych/poręczeniowych udzielających finansowania w latach 2007-2013	-	Przedstawiciele IZ i IP, którzy planują działania związane z IF w ramach RPO
Szacowanie luki	Dane z CATI wspomagane analizą dokumentów, raportów ze statystyki publicznej oraz pierwotnymi danymi jakościowymi		-	-	-

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Zastosowane techniki gromadzenia i analizy danych

Analiza danych zastanych

Analiza danych zastanych na potrzeby niniejszego badania została przeprowadzona na podstawie opracowań o charakterze naukowym, a także informacji o instrumentach finansowych zawartych w: przeprowadzonych wcześniej badaniach i ewaluacjach z uwagi na zawarte w nich doświadczenia z wdrażania IF oraz polskiego prawodawstwa, które definiuje, na jakich warunkach instrumenty są świadczone. Przeglądowi szeroko pojmowanej literatury towarzyszyła analiza danych statystycznych, dzięki, której dokonano rzetelnego ilościowego opisu zjawisk w oparciu o statystykę publiczną oraz dane cząstkowe z badań, porównanie nakładów i rezultatów, a także wykorzystanie tych metod badawczych na dalszych etapach prac. Zgodnie z SOPZ, analizą objęte zostały: Strategiczne dokumenty wspólnotowe (dotyczącej obecnej i przyszłej perspektywy finansowej), Strategiczne dokumenty krajowe/regionalne, badania naukowe, ewaluacyjne, analizy, studia itp. mające zastosowanie w realizowanej ewaluacji. Poza dokumentami wskazanymi w SOPZ analizie poddano dodatkowo projekt dokumentów Komisji Europejskiej dotyczące analizy ex-ante w zakresie instrumentów finansowych¹⁷, analizy danych GUS, EVCA, raporty, badania w zakresie zagadnień finansowania przedsiębiorstw z wykorzystaniem instrumentów dłużnych i kapitałowych, dane NBP nt. kredytów dla przedsiębiorstw oraz wyniki badań efektów programu gwarancji *de minimis*.

Badanie CATI wśród przedsiębiorców MSP

Badanie telefoniczne zostało przeprowadzone metodą gromadzenia danych od potencjalnych beneficjentów końcowych nt. ich zapotrzebowania na wsparcie z wykorzystaniem instrumentów finansowych. Zostało także wykorzystane do wykonania szacunków luki finansowej oraz obliczenia efektów planowanej interwencji. Badanie CATI z przedsiębiorcami sektora MSP zostało przeprowadzone z wykorzystaniem metody kontryfakcyjnej na dwóch podgrupach: (1) przedsiębiorców, którzy skorzystali z instrumentów zwrotnych w ramach RPO WO 2007-2013¹⁸ oraz (2) przedsiębiorców, którzy nie skorzystali z takiego wsparcia. W pierwszym etapie badanie zostało przeprowadzone na próbie n=100 z przedsiębiorcami, którzy skorzystali w ramach RPO WO 2007-2013 ze zwrotnych instrumentów. Na podstawie danych dotyczących podpisanych umów (przekazanych przez beneficjentów końcowych za pośrednictwem Zamawiającego) dokonany został dobór warstwowo-losowy ze względu na projekt, w ramach którego podpisano umowę na instrumenty finansowe, sekcję PKD przedsiębiorstwa i wielkość przedsiębiorstwa, na próbie n=100, w sumie próba badawcza wynosiła n=200.

Badanie CAWI wśród osób fizycznych

Badanie CAWI zostało przeprowadzone z jedną z grup beneficjentów końcowych IF RPO WO 2014-2020 – z osobami fizycznymi pod kątem ich zainteresowania wsparciem zwrotnym na założenie działalności gospodarczej. Została do nich skierowana ankietę internetowa odnośnie ich planów i założeń w związku z planowaną działalnością. Na stronach Powiatowych Urzędów Pracy oraz Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego została zamieszczona informacja o badaniu i link przekierowujący do kwestionariusza. Ankietę wypełniło 70 osób, które zamierzają założyć działalność gospodarczą i na ich podstawie została dokonana analiza badania CAWI.

Wywiady indywidualne z ekspertami w zakresie instrumentów finansowych

Stronę ekspercką badania przedstawiają wyniki indywidualnych wywiadów pogłębionych z ekspertami w zakresie IF. Dobór ekspertów do wywiadów oparty został o zasadę celowości. Dlatego do wywiadów wybrane zostały osoby kluczowe - tak aby wszystkie (większość) pytania i obszary badawcze znalazły się w kompetencji

¹⁷ Zamieszczone na stronie MIR pod adresem <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/if/Strony/if.aspx> w zakładce „Dokumenty i wytyczne”

¹⁸ Zgodnie z danymi przekazanymi przez beneficjentów zawarte zostały 853 umowy w ramach 5 projektów.

respondentów. Wywiady przeprowadzono z pracownikami banków i innych instytucji finansowych bezpośrednio włączonych w realizację JASPERS, JESSICA i JEREMIE, w ramach uruchamiania IF, ekspertami zajmującymi się instrumentem wsparcia istniejących przedsiębiorstw w sferze działalności gospodarczej (system IF o charakterze zwrotnym) oraz ekspertami z doświadczeniem w procesie oceny IF. W ramach badania zostało przeprowadzonych 8 efektywnych IDI (w tym jedna diada). Wykaz osób, z którymi zostały przeprowadzone indywidualne wywiady pogłębione znajduje się w rozdziale 6.4.

Wywiady fokusowe z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących RPO WO 2014-2020 oraz operatorami (pośrednikami) finansowymi

Zgodnie z literaturą przedmiotu, w ramach ewaluacji ex-ante instrumentów finansowych konieczne jest udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze z perspektywy systemowej. Pierwsza grupa fokusowa (FGI) usługi badania ewaluacyjnego obejmowała przedstawicieli Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących RPO WO 2014-2020. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego, Opolskiego Centrum Rozwoju Gospodarki i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu.

W celu odpowiedzi na pytania badawcze z perspektywy badawczej strony podażowej zrealizowany został efektywny wywiad z drugą grupą fokusową (FGI), który obejmował operatorów (pośredników) finansowych działających na terenie województwa opolskiego. W FGI wzięli udział przedstawiciele operatorów finansowych działających na terenie woj. opolskiego: Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu, Fundacji Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych w Opolu oraz Opolskiego Regionalnego Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Opolu.

3 CHARAKTERYSTYKA PROJEKTOWANEJ INTERWENCJI I DIAGNOZA UWARUNKOWAŃ WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

3.1 Opis projektowanej interwencji publicznej z wykorzystaniem IF w RPO WO 2014-2020

W ramach projektowanej interwencji publicznej w RPO WO 2014-2020 (wersja z kwietnia 2014 roku) sformułowanych zostało 34 priorytetów inwestycyjnych. W sześciu z nich przewidziano zastosowanie w perspektywie 2014-2020 instrumentów finansowych.

Tabela 3 Układ priorytetów inwestycyjnych RPO WO 2014-2020 wg formy wsparcia

Priorytet inwestycyjny (Nazwa PI skrótkowo)	Wsparcie w formie dotacji	Wsparcie zwrotne
1b Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorami szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	Tak	Tak
1a Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Tak	-
2c Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Tak	-
2b Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK	Tak	-
3a Promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Tak	-
3c Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Tak	Tak
3b Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MSP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	Tak	-

3d Wspieranie zdolności MSP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji	Tak	-
4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łączące na zmiany klimatu	Tak	-
4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Tak	Tak
4b Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	Tak	Tak
4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	-	Tak
5b Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	Tak	-
6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Tak	-
6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Tak	-
6e Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów poprzemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszaniu hałasu	Tak	-
6a Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Tak	-
6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zielona infrastruktura	Tak	-
7b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.	Tak	-
7d Rozwój i rehabilitacja kompleksowych wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.	Tak	-
8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	Tak	-
8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Tak	Tak
8v Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Tak	-

8vi Aktywne i zdrowe starzenie się	Tak	-
8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Tak	-
9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	Tak	-
9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększeniu szans na zatrudnienie	Tak	-
9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia	Tak	-
10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i poza formalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	Tak	-
10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ściślejszej współpracy z pracodawcami	Tak	-
10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	Tak	-
9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	Tak	-
9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Tak	-
10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Tak	-

Źródło: RPO WO 2014-2020, wersja z kwietnia 2014 roku

Wykorzystanie instrumentów finansowych zaplanowano w PI 1b w OP I Innowacje w Gospodarce, w PI 3c. w OP III Konkurencyjna Gospodarka, w PI 4a, 4b, 4c w OP IV Gospodarka Niskoemisyjna oraz w PI 8iii w OP VIII Konkurencyjny Rynek Pracy. Instrumenty finansowe mają służyć głównie rozwojowi przedsiębiorczości, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, promowania inwestycji w badania innowacyjne, wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz efektywności energetycznej, a także korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach.

Tabela 4 Instrumenty finansowe zaplanowane do wykorzystania w RPO WO 2014-2020

PI	OP	Cele szczegółowe programu	Kwota
PI 1b Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorami szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	OP I Innowacje w Gospodarce	Wzrost innowacyjności przedsiębiorstw z sektora MSP	14,5 mln euro
PI 3c Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	OP III Konkurencyjna Gospodarka	Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez wsparcie nowych produktów i usług w MSP oraz wzmocnienie przedsiębiorstw społecznych	29,1 mln euro
PI 4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	OP IV Gospodarka Niskoemisyjna	Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii przez MSP	4,1 mln euro
PI 4b Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach		Ograniczenie strat i nadmiernego zużycia energii przez MSP	4,1 mln euro
PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym		Zmniejszenie energochłonności sektora publicznego oraz mieszkalnictwa	10,4 mln euro
PI 8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	OP VIII Konkurencyjny Rynek Pracy	Wzrost liczby nowych miejsc pracy	4,8 mln euro

Źródło: RPO WO 2014-2020, projekt z kwietnia 2014 r.

Projektowana interwencja publiczna z wykorzystaniem IF w RPO WO 2014-2020 realizować ma cele wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do roku 2020 będące podstawą programowania regionalnego. W Strategii wskazano następujące podstawowe wyzwania rozwojowe:

- Zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji;
- Przygotowane do rynku pracy aktywne społeczeństwo;
- Konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką;
- Atrakcyjne obszary do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku Zrównoważony rozwój aglomeracji opolskiej, miast i obszarów wiejskich regionu.

W ujęciu bardziej szczegółowym (analiza SWOT) w Strategii wskazano na następujące silne i słabe strony, a także szanse i zagrożenia związane z obszarami, w których w RPO WO 2014-2020 zaplanowano wykorzystanie instrumentów finansowych:

Tabela 5 Analiza SWOT obszarów, w których w RPO WO zaplanowano wykorzystanie instrumentów finansowych

Obszary	Mocne strony	Słabe strony
Spółeczeństwo, rynek pracy, warunki życia	<ul style="list-style-type: none"> • poziom i jakość życia mieszkańców, • samoorganizacja i aktywność społeczna na obszarach wiejskich, • wielokulturowość i wieloetniczność regionu z samoorganizującymi się społecznie i kulturowo grupami mieszkańców, • rola mniejszości niemieckiej, • sprawność instytucjonalna jednostek samorządu terytorialnego, • mobilność zasobów pracy, • trwałe sieci powiązań międzynarodowych, • etos pracy w regionie, • poziom dochodów rozporządzalnych, 	<ul style="list-style-type: none"> • wyludnianie się i struktura wieku ludności, • peryferyzacja obszarów wiejskich, • liczba miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem, • postawy przedsiębiorcze mieszkańców, • stabilność miejsc pracy, • dostępność mieszkań, • wysoki poziom bezrobocia na części obszaru regionu, • niedopasowanie strukturalne pomiędzy popytem a podażą na rynku pracy wynikające ze struktury kształcenia, • dysharmonia pomiędzy wysokim poziomem życia i aspiracji ludności a jednocześnie nieadekwatnymi do tego możliwościami zatrudnienia i zarobkowania w regionie, • system zabezpieczeń przeciwpowodziowych, • potencjał naukowo-badawczy opolskich uczelni wyższych, • dostęp do infrastruktury społecznej i technicznej,
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> • powiązania gospodarki z zagranicą, zwłaszcza z gospodarką niemiecką, • produktywność rolnicza, • tradycja produkcji rzemieślniczej i spółdzielczej oraz kultura pracy, 	<ul style="list-style-type: none"> • inwestycje, zwłaszcza innowacyjne, • tempo wzrostu gospodarczego, • powiązania między gospodarką, nauką oraz instytucjami otoczenia biznesu,

	<ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowana struktura przemysłu, • przemysł średnich technologii, • kondycja mikro i małych przedsiębiorstw, • realny popyt konsumpcyjny <i>per capita</i>, • surowce mineralne, • śródlądowa gospodarka rybacka 	<ul style="list-style-type: none"> • liczba dużych, wiodących przedsiębiorstw, • zaplecze badawczo-rozwojowe i otoczenie biznesu oraz jego powiązanie z gospodarką regionu, • innowacyjność gospodarki, przedsiębiorstw oraz sfery B+R, • sektor usług, w tym usług wyższego rzędu,
Obszary	Szanse	Zagrożenia
Spółeczeństwo, rynek pracy, warunki życia	<ul style="list-style-type: none"> • transfery dochodów, • wiedzy i technologii, • wzrost presji na kształcenie ustawiczne i praktyczne, • remigracja i imigracja, • międzynarodowa i międzyregionalna współpraca opolskiego środowiska naukowego, • aktywna polityka prorodzinna, • aktywność sektora organizacji pozarządowych, • partnerska współpraca samorządów terytorialnych, organizacji samorządowych i środowiska biznesu, • rozwój „srebrnej gospodarki”, 	<ul style="list-style-type: none"> • odpływ ludności i kapitału intelektualnego (tzw. <i>brain drain</i> – „drenaż mózgów”), • nasilenie się zjawiska wykluczenia społecznego i patologii życia społecznego, • kryzys solidarności międzypokoleniowej,
Gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost aktywności inwestycyjnej, • wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki, • wzrost konkurencyjności makroregionu Polski Zachodniej, • utworzenie opolskiej specjalnej strefy ekonomicznej, • intensyfikacja współpracy transgranicznej, • usprawnienie obsługi przedsiębiorców oraz ludności, 	<ul style="list-style-type: none"> • przewaga konkurencyjna sąsiednich ośrodków metropolitalnych, • spowolnienie lub kryzys gospodarczy w Unii Europejskiej, • likwidacja lub przeniesienie siedzib zarządów dużych – „strategicznych” – podmiotów gospodarczych, • fiskalizm, • spadek pozycji konkurencyjnej Polski w zakresie przyciągania inwestycji zagranicznych,

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020, przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Opolskiego nr XXV/325/2012 z 28 grudnia 2012 roku

Przy tak zdiagnozowanych uwarunkowaniach w Strategii wskazano na następujące cele strategiczne wraz z adekwatnymi celami operacyjnymi.

- Cel strategiczny 1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy - Poprawa jakości kształcenia oraz dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, Wspieranie kształcenia ustawicznego, Wspieranie zatrudnienia i samozatrudnienia, Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu, Rozwój usług opiekuńczych i wychowawczych;
- Cel strategiczny 2. Aktywna społeczność regionalna - Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, Wzbogacanie wielokulturowego dziedzictwa i tożsamości regionalnej, Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji;

- Cel strategiczny 3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka - Rozwój potencjału badawczo-rozwojowego na rzecz regionalnej gospodarki, Wzmocnienie powiązań pomiędzy gospodarką, nauką oraz regionalnymi instytucjami otoczenia biznesu, Wspieranie powiązań kooperacyjnych w gospodarce, Wzmocnienie regionalnego systemu przyciągania i lokowania inwestycji;
- Cel strategiczny 4. Dynamiczne przedsiębiorstwa - Wsparcie rozwoju przedsiębiorstw i nowoczesnego Rzemiosł, Rozwój sektora usług rynkowych, Wspieranie współpracy międzynarodowej przedsiębiorstw;

Porównując cele strategiczne i operacyjne Strategii z zawartością projektu RPO WO 2014-2020 można dokonać następującej dystrybucji priorytetów inwestycyjnych:

Tabela 6 Cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 realizowane przez osie priorytetowe RPO WO 2014-2020

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020	Oś priorytetowa RPO WO 2014-2020
3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka 4. Dynamiczne przedsiębiorstwa	OP I Innowacje w gospodarce
4. Dynamiczne przedsiębiorstwa 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna	OP II E-opolskie
3. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka 4. Dynamiczne przedsiębiorstwa 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu 10. Wielofunkcyjne obszary miejskie	OP III Konkurencyjna gospodarka
4. Dynamiczne przedsiębiorstwa 6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług 7. Wysoka jakość środowiska 8. Konkurencyjna aglomeracja opolska 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu	OP IV Gospodarka niskoemisyjna
7. Wysoka jakość środowiska	OP V Zapobieganie zagrożeniom
2. Aktywna społeczność regionalna 5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna 7. Wysoka jakość środowiska 8. Konkurencyjna aglomeracja opolska 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu	OP VI Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturalnego i naturalnego
6. Dobra dostępność rynków pracy, dóbr i usług	OP VII Zrównoważony transport na rzecz mobilności mieszkańców
1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy	OP VIII Konkurencyjny rynek pracy
1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy	OP IX Integracja społeczna
1. Konkurencyjny i stabilny rynek pracy	OP X Wysoka jakość edukacji
5. Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna 9. Ośrodki miejskie biegunami wzrostu	OP XI. Inwestycje w infrastrukturę społeczną

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Opolskie do 2020 i RPO WO 2014-2020

Układ osi priorytetowych RPO WO 2014-2020 wpisuje się w realizację zidentyfikowanych celów wskazanych w Strategii Rozwoju. W obu dokumentach – Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego i RPO WO 2014-2020 – zaplanowano i podkreślono znaczenie zastosowania instrumentów finansowych, które, jak opisano w dokumentach, mają przede wszystkim na celu zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania, wzrost aktywności inwestycyjnej oraz wzrost aktywności na polu podejmowania działalności gospodarczej.

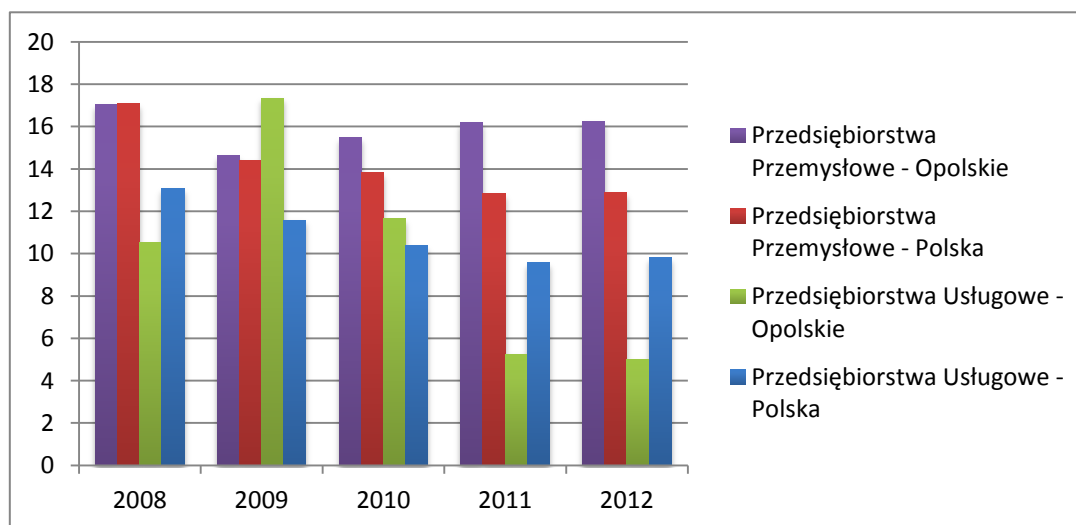
3.2 Diagnoza obszarów województwa opolskiego, w których zaplanowano IF

Instrumenty finansowe zaplanowano do wdrożenia w RPO WO 2014-2020 w sektorze MSP, szczególnie w zakresie przedsiębiorstw, które prowadzą działalność innowacyjną lub/i B+R. IF wprowadzane są także w celu wspierania wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz efektywności energetycznej, a także korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach. Zaplanowano je również w celu pobudzenia przedsiębiorczości regionu i tworzenia nowych przedsiębiorstw. Dodatkowo z analizy oraz w toku badań wskazano konieczność objęcia IF podmiotów ekonomii społecznej, które prowadzą działalność gospodarczą, dlatego też przedstawiona zostanie charakterystyka PES w województwie opolskim.

Sektor B+R i innowacyjne

Jednym z najbardziej istotnych czynników determinujących poziom rozwoju gospodarczego jest działalność innowacyjna. Traktuje się ją jako jedno z najważniejszych uwarunkowań wzrostu i konkurencyjności regionalnych gospodarek. **Potencjał innowacyjny regionu opolskiego jest niestety niski i wymaga podjęcia intensywnych działań zarówno w sferze publicznej jak i w sektorze prywatnym.** W układzie Polski zachodniej istnieje potrzeba przede wszystkim wspomagania przedsięwzięć inicjujących zbliżenie z ośrodkami innowacyjności i przedsiębiorczości we Wrocławiu, Poznaniu i Szczecinie.¹⁹

Wykres 1 Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych we wszystkich przedsiębiorstwach [%]

Źródło: GUS BDL [Dostęp 21.08.2014]

Wskaźnik odsetka przedsiębiorstw innowacyjnych wśród wszystkich przedsiębiorstw pokazuje, że **innowacyjność przedsiębiorstw przemysłowych w regionie opolskim kształtuje się dobrze.** W latach 2008-2012 wskaźnik ten był równy (2008 r.) lub wyższy niż średnia dla Polski. Oscylował ok. 15-17%. Zdecydowanie gorzej wskaźnik ten kształtował się dla przedsiębiorstw usługowych. W roku 2009 i 2010 był niższy niż średnia krajowa, natomiast w latach 2008, 2011 i 2012 był niższy od średniej krajowej. W latach 2000-2012 wg wskaźnika innowacyjności dla przedsiębiorstw przemysłowych województwo opolskie znajduje się w czołówce, wyższy wskaźnik dla danych historycznych mają jedynie województwa podkarpackie i śląskie, woj. opolskie

¹⁹ Por. Raport Regionalny Województwo Opolskie, Krystian Heffner, Opole 2011

znajduje się na 3 miejscu. W porównaniu do innych regionów Polski wskaźnik dla przedsiębiorstw usługowych wygląda gorzej. Województwo opolskie plasuje się w tej kategorii na 9 pozycji.

Według opublikowanego w 2013 r. rankingu *Innovation Union Scoreboard*²⁰ Polska należy do grupy zwanej „skromnymi innowatorami”. Nasz kraj osiąga wynik ponad dwukrotnie niższy niż średnia dla całej UE²¹. W tym kontekście **wyniki badań Komisji Europejskiej w zakresie innowacji wskazują, iż województwo opolskie należy do grupy słabych innowatorów**²². Niestety porównując wartości wskaźników innowacyjności i działalności B+R dla polskich regionów z regionami Unii Europejskiej wypadają one bardzo słabo. Wyniki badań Komisji Europejskiej w zakresie innowacji *Regional Innovation Scoreboard* wskazują, iż województwo opolskie należy do grupy regionów o słabym rozwoju innowacyjności. Słabości KE zaobserwowała głównie w zakresie: uwarunkowań koniecznych dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy - wykształcenie ludności, poziom wsparcia finansowego dla badań i rozwój działalności podmiotów tworzących regionalną sieć innowacji oraz efektów gospodarowania i kooperowania. Niski poziom konkurencyjności jak i innowacyjności województwa opolskiego potwierdza także jego 196 pozycja na 262 w rankingu konkurencyjności regionów UE (*Regional Competitiveness Index 2013*) opublikowanym przez Komisję Europejską²³. Przy ustalaniu indeksu pod uwagę brano m.in. wskaźniki związane z innowacyjnością, poziomem opieki zdrowotnej, jakości edukacji, instytucji regionalnych, a także infrastruktury.²⁴

Za istotną determinantę poziomu innowacyjności gospodarki uznaje się nakłady na badania i rozwój, przeznaczane na prowadzenie badań podstawowych, stosowanych i prac rozwojowych, jak i efekty tych badań, występujące w postaci innowacji²⁵. **Dane z zakresu ekonomicznych aspektów funkcjonowania sektora B+R w województwie opolskim wskazują na niską intensywność prac badawczo-rozwojowych.** Region charakteryzuje się niską relacją wartości nakładów na działalność B+R w stosunku do produktu krajowego brutto²⁶. Niskie nakłady inwestycyjne na działalność badawczo-rozwojową przekładają się na niezadowalające efekty w obszarze nauki i technologii, a w konsekwencji na niską innowacyjność gospodarki, a wyzwaniem regionów Polski, także w kontekście Strategii Europa 2020 jest stworzenie warunków funkcjonowania stabilnej i dynamicznie rozwijającej się gospodarki wykorzystującej nowoczesne technologie, wysoką jakość prac B+R i innowacji oraz doskonalący się kapitał intelektualny. Ponadto, niskiej intensywności prac badawczo-rozwojowych towarzyszy wysoki stopień zużycia aparatury naukowo-badawczej - wg danych Urzędu Statystycznego w Opolu, stopień jej zużycia w jednostkach naukowych i badawczo-rozwojowych wynosi 75%, a w szkołach wyższych 60% (dane na koniec 2012 r.).²⁷ Rolę przedsiębiorstw w finansowaniu prac B+R można ocenić jako znikomą. W latach 2007-2011 opolskie przedsiębiorstwa zaangażowały w ten typ aktywności 102 mln zł - zaledwie 0,07% PKB. W tym samym okresie najlepsze regiony w Unii Europejskiej przekroczyły próg 5%, przy średniej dla Unii Europejskiej na poziomie 1,23%. Można więc sądzić, że działalność w zakresie prac badawczo-rozwojowych nie wzmacnia potencjału gospodarki województwa opolskiego.²⁸ Zdecydowanie największe znaczenie w kontekście ograniczania prowadzenia działalności badawczo-rozwojowej mają

²⁰ Innovation Union Scoreboard (Europejski Ranking Innowacyjności) – ranking mierzący i porównujący poziom innowacyjności w państwach członkowskich UE. Zaprojektowany został przez Komisję Europejską i Uniwersytet w Maastricht w celu realizacji Strategii Lizbońskiej. Opiera się na 26 wskaźnikach dotyczących zasobów ludzkich dla nauki i techniki, edukacji, patentów, nakładów na innowacje i technologie informacyjne.

²¹ Por. Projekt Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020

²² Regional Innovation Scoreboard 2012, Komisja Europejska, 2012, s. 14

²³ Regional Innovation Scoreboard 2012, Komisja Europejska, 2012

²⁴ EU Regional Competitiveness Index RCI 2013, Komisja Europejska, 2013

²⁵ Edyta Dworak, Maria Magdalena Grzelak - Nakłady na działalność badawczo-rozwojową a PKB w krajach Unii Europejskie w czasopiśmie *Gospodarka Narodowa* 7-8/2010, Warszawa 2010

²⁶ Por. Przegląd Regionalny Polski 2012, Krajowe Obserwatorium Terytorialne, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013, s. 38-39.

²⁷ *Ibidem*

²⁸ Diagnoza Wyzwań, Potrzeb i Potencjałów Obszarów/Sektorów Objętych RPO WO 2014-2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole 2014

niewystarczające środki finansowe oraz brak odpowiednich instrumentów zewnętrznego finansowania działalności badawczo-rozwojowej i wysokie ryzyko przedsięwzięć badawczych.²⁹ Ważne jest więc umożliwienie przedsiębiorcom działającym w sferze B+R korzystania z zewnętrznego finansowania np. z instrumentów finansowych, co może ograniczyć problem i pozytywnie wpłynąć na stopień rozwoju i konkurencyjności województwa opolskiego. Inną barierą dla rozwoju innowacji i działalności B+R jest fakt, iż w Polsce wciąż utrzymuje się koncentracja ośrodków innowacji w regionach o dużym potencjale gospodarczym i silnym rynku. Natomiast regiony słabe ekonomicznie, pozostają na niskim poziomie wyposażenia w infrastrukturę wspierającą innowacyjne przedsięwzięcia³⁰. Taka sytuacja ogranicza znacząco rozwój innowacji i działalności B+R w regionach poza okręgami metropolitalnymi dużych miast. **W województwie opolskim także największe przedsiębiorstwa i instytucje innowacyjne skupione są wokół stolicy regionu, poza nią innowacyjność praktycznie nie jest rozwijana.** W końcu 2012 r. działało w województwie 59 jednostek zajmujących się działalnością badawczo-rozwojową, które zatrudniały łącznie 1,2 tys. pracowników³¹. Do największych jednostek B+R należą szkoły wyższe zlokalizowane w Opolu - Politechnika Opolska, Uniwersytet Opolski, Państwowa Medyczna Wyższa Szkoła Zawodowa. Opolski sektor B+R reprezentują ponadto inne publiczne i prywatne jednostki m.in. Instytut Ciężkiej Syntezy Organicznej „Błachownia” oraz Oddział Inżynierii Procesowej Materiałów Budowlanych w Opolu oraz Instytutu Ceramiki i Materiałów Budowlanych.³² Podmiotów tych jest jednak niewiele co może wpływać na znikomą współpracę sektora naukowego z przedsiębiorstwami.

Problem słabego rozwoju innowacyjności i działalności B+R, a także konieczność rozwoju tych obszarów jest zauważana przez władze regionu. W *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Opolskiego na lata 2004-2013* określono misję województwa, która brzmi: *Innowacyjność filarem wzrostu konkurencyjności województwa opolskiego.* W *Strategii Województwa Opolskiego do 2020 r.* wizja także porusza kwestię innowacyjności regionu – *Województwo opolskie to wielokulturowy region wykształconych, otwartych i aktywnych mieszkańców, z konkurencyjną i innowacyjną gospodarką oraz przyjaznym środowiskiem życia.* Kwestię innowacyjności zaznaczono również jako jedno z wyzwań rozwojowych strategii – *Konkurencyjna gospodarka oparta na innowacyjności i współpracy z nauką.*³³ Ponad to, w ramach *Analizy stanu innowacyjności województwa opolskiego* wyraźnie wykazano potrzebę promocji współpracy i innowacji, a także konieczność zwiększenia środków na innowacje. Z punktu widzenia niniejszego badania ważna jest przede wszystkim druga rekomendacja. Na działalność w obszarze B+R i innowacyjnym istnieją dwa źródła finansowania przedsięwzięć – finansowanie z sektora publicznego bądź prywatnego. Zasadniczy problem tkwi w pobudzeniu finansowania prywatnego, który często w dłuższej perspektywie buduje przewagę konkurencyjną w zakresie innowacji. Natomiast finansowanie z sektora publicznego skupia się na myśleniu o rozwoju regionalnym przede wszystkim przez pryzmat środków z UE.³⁴ W związku z powyższym ważne jest **stymulowanie rozwoju innowacyjności i B+R** poprzez np. udostępnienie przedsiębiorcom finansowania zwrotnego na prowadzenie często ryzykownych działań związanych z innowacyjnymi przedsięwzięciami pobudzając tym także kapitał prywatny, który nie byłby zmobilizowany bez dodatkowych działań wspierających.

Sektor MSP

Województwo opolskie jest silnie powiązane z gospodarką niemiecką i ma dość wysoki wskaźnik relacji eksportu do wartości produkcji sprzedanej przemysłu. W gospodarce regionu ważną rolę odgrywa przemysł.

²⁹ Ocena działań badawczo-rozwojowych oraz innowacyjnych podejmowanych w ramach unijnych projektów na rzecz wzrostu konkurencyjności Opolszczyzny, Pracownia Badań i Doradztwa “Re-Source”, Opole, 2012

³⁰ Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce. Raport 2012, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w Warszawie, Warszawa 2012, s. 21.

³¹ Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2013, Urząd Statystyczny w Opolu, Opole 2014, s. 271

³² Kłustry w województwie opolskim, op. cit., s. 9-10.

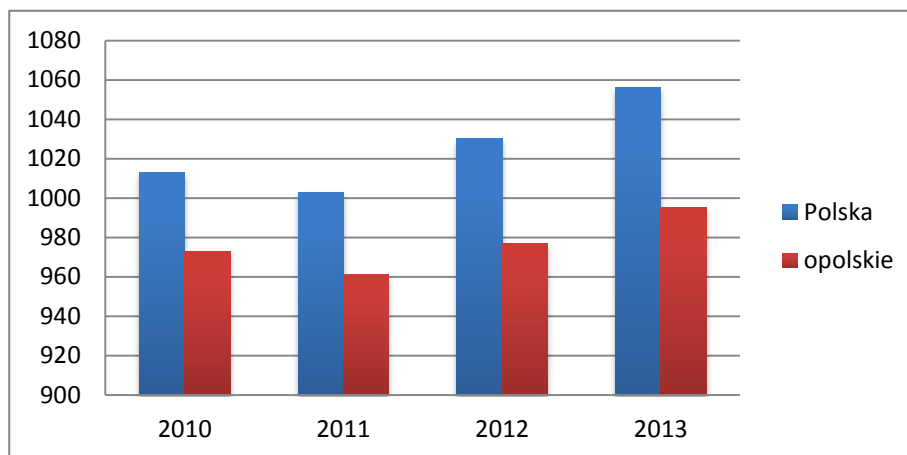
³³ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020, Samorząd Województwa Opolskiego, Opole, 2012

³⁴ Analiza stanu innowacyjności województwa opolskiego, Geoprofit, Warszawa 2010

Wysoki stopień rozwoju przemysłu oraz jego zróżnicowana struktura i długoletnia tradycja są uznawane przez władze województwa za jeden z ważnych atutów regionu. Za to rozwój usług można uznać za bardzo słaby, zwłaszcza usług rynkowych³⁵.

Województwo Opolskie należy do regionów o średnim poziomie rozwoju gospodarczego – jest obszarem relatywnie wolnego tempa wzrostu gospodarczego. Średnioroczna stopa wzrostu PKB w latach 2004–2011 była najniższa spośród wszystkich polskich województw. Chociaż województwo opolskie należy do grupy regionów o średnim poziomie rozwoju w Polsce to w układzie wewnętrznym widoczne są znaczące dysproporcje. Na poziomie jednostek statystycznych NUTS3 podregion nyski należy do grupy o najniższym, statystycznym poziomie rozwoju w całym kraju (62,5% średniego poziomu w kraju, 59 miejsce na 66 podregionów)³⁶. Pochodną sytuacji w skali Polski jest relacja PKB *per capita* do średniego poziomu w Unii Europejskiej. Wartość produktu krajowego brutto na mieszkańca we wszystkich polskich regionach jest niższa niż średnio w Unii Europejskiej (wg parytetu siły nabywczej). Opolskie, osiągając 50% średniej unijnej, zajmuje w Polsce 11 miejsce).³⁷ W analizowanych latach poprzedniej perspektywy 2007-2013 nie odnotowano dynamicznego wzrostu gospodarczego w województwie opolskim, przyczyną takiej sytuacji może być niedobór inwestycji, migracyjny odpływ ludności oraz silna konkurencja regionów sąsiadujących, przechwytyjących zasoby ludzkie i zagraniczne inwestycje. Jedną z przyczyn jest także **niski poziom przedsiębiorczości mieszkańców województwa opolskiego**³⁸. Województwo opolskie jest jednym z ośmiu regionów o najniższych wartościach stopnia przedsiębiorczości³⁹. Jest tam również niewielka liczba przedsiębiorstw z sektora MSP na 10 tys. mieszkańców. W przeanalizowanych latach 2010-2013 była znacząco niższa niż średnia wartość dla Polski. Mimo tego, że wskaźnik ten z roku na rok wzrastał to dalej był dużo niższy niż w innych regionach.

Wykres 2 Liczba MŚP na 10 tys. mieszkańców

Źródło: Strateg.stat.gov.pl [Dostęp 21.08.2014]

Nie najlepiej wygląda również wskaźnik nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym. W latach 2008-2012 wskaźnik ten również był niższy niż średnia krajowa. Ponadto, na przedstawionym poniżej wykresie nie jest widoczna zdecydowana tendencja wzrostowa, co oznacza, że sytuacja nie poprawia się z roku na rok. Wskaźnik dla Polski nie ma jednak również tendencji wzrostowej.

³⁵ Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020, Samorząd Województwa Opolskiego, Opole 2012

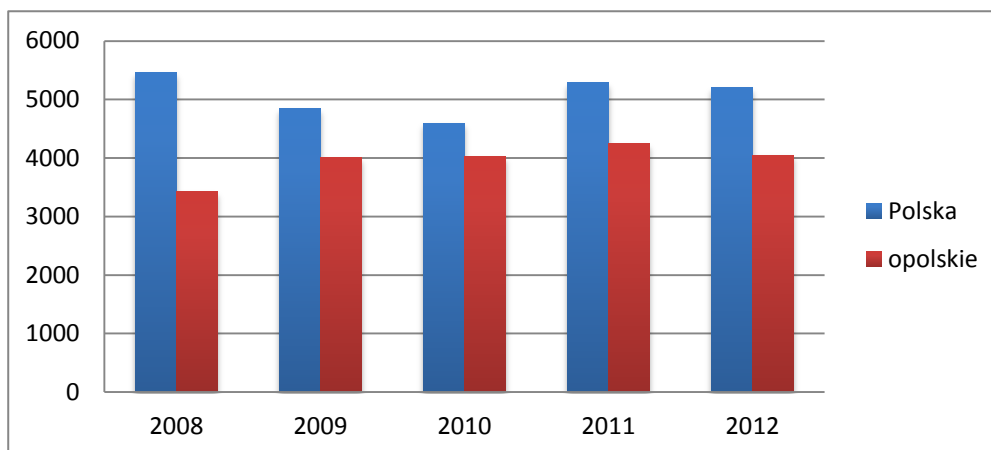
³⁶ Diagnoza Wyzwań, Potrzeb i Potencjałów Obszarów/Sektorów Objętych RPO WO 2014-2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, 2014 za: Produkt krajowy brutto – Rachunki regionalne w 2011 r., Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Urząd Statystyczny w Katowicach, Katowice 2013

³⁷ Diagnoza Wyzwań, Potrzeb i Potencjałów Obszarów/Sektorów Objętych RPO WO 2014-2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole 2014

³⁸ Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego. Diagnoza Strategiczna, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2011

³⁹ Patrz załącznik 1 do RPO WO 2014-2020 s. 40

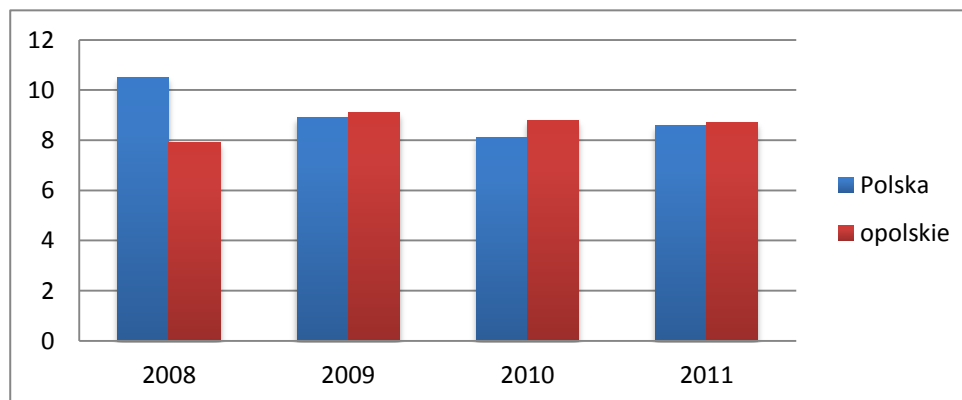
Wykres 3 Nakłady inwestycyjne [w zł] w przedsiębiorstwach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób na 1 mieszkańca w wieku produkcyjnym

Źródło: GUS BDL [Dostęp 21.08.2014]

Inną sytuację można zaobserwować w przypadku nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (wrażonej w %). W roku 2008 wskaźnik był niższy od średniej krajowej, ale w latach 2009-2011 nastąpił znaczący spadek wskaźnika dla średniej krajowej wraz ze wzrostem wskaźnika dla województwa opolskiego, dzięki czemu w latach 2009-2011 w województwie **opolskim nakłady na inwestycje w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%) przewyższyły średnią krajową**. Województwo opolskie odniosło ponadto w roku 2011 w porównaniu z poprzednim rokiem wzrost nakładów, większy w tym roku w Polsce odnotowano jedynie w województwie mazowieckim⁴⁰.

Wykres 4 Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w stosunku do PKB (%)

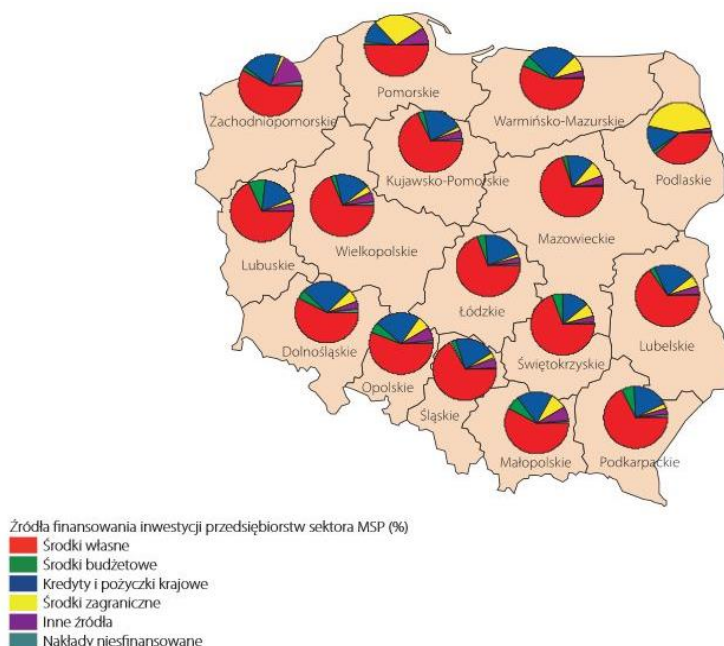
Źródło: Strateg.stat.gov.pl [Dostęp 21.08.2014]

Z perspektywy niniejszego badania ważna jest nie tylko wielkość nakładów w przedsiębiorstwach, ale również źródła finansowania inwestycji. We wszystkich polskich województwach wśród źródeł finansowania przeważają środki własne. Z logiki inwestowania wynika, że nie jest to pozytywna sytuacja, ponieważ jeżeli przedsiębiorca decyduje się na inwestycję swoich środków w przedsiębiorstwo, to spodziewa się, że taka ryzykowna inwestycja przyniesie mu zdecydowanie wyższy zysk, niż np. bezpieczna lokata bankowa. Oznacza to, że zadowalająca rentowność kapitałów własnych przedsiębiorstwa powinna być wyższa niż średnie stopy procentowe lokat długoterminowych dostępnych na rynku. Te ostatnie zależą natomiast od wysokości stóp odsetkowych kredytów bankowych. Przy kredytach długoterminowych, marża banku stóp odsetkowych rzadko przekracza 2-3%. Wynika, więc z tego, że nawet w przypadku porównania drogiego kredytu z kapitałem własnym, koszt

⁴⁰ Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012, PARP, Warszawa 2013

pożyczonego pieniądza będzie niższy niż koszt kapitału trwale związanego z przedsiębiorstwem.⁴¹ Pociągającym jest więc fakt, że drugim co do wielkości źródłem finansowania inwestycji są kredyty i pożyczki. Świadczy to o potencjale i słuszności stosowania w województwie instrumentów finansowych.

Mapa 1 Źródła finansowania inwestycji przedsiębiorstw sektora MSP w 2011 r.

Źródło: Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2012, PARP, Warszawa 2013

Ważna w kontekście niniejszego badania jest również struktura przedsiębiorstw województwa opolskiego, ponieważ stanowią oni silną grupę beneficjentów końcowych instrumentów finansowych. **W województwie opolskim sektor MSP stanowi prawie 100% wszystkich podmiotów gospodarczych.** Podmiotów dużych, o liczbie pracujących powyżej 249 pracujących jest niecałe sto.⁴² Jest to więc mało zróżnicowana struktura przedsiębiorstw, o tyle istotna, że instrumenty finansowe są dedykowane mikro, małym i średnim przedsiębiorcom, którzy stanowią silną grupę odbiorców w województwie opolskim. Wyniki badania ilościowego pokazują zatem, że sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w województwie opolskim cechuje:

- wysoka rola w tworzeniu popytu na pracę (MSP skupia 81% pracujących w przedsiębiorstwach niesfinansowanych, w Polsce przeciętnie udział ten wynosi 70%, jedynie cztery inne województwa notują wyższe wskaźniki niż w Opolskiem, dane za 2011 r.);
- wysoki udział w produkcji przemysłowej (50% produkcji przemysłowej w województwie opolskim przypada na sektor MSP, w kraju przeciętnie 36%, dane za 2011 r.);
- niższa innowacyjność niż przedsiębiorstw dużych (w 2011 r. ok. 14% przedsiębiorstw przemysłowych o liczbie zatrudnionych od 10 do 49 osób wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową; wskaźnik dla podmiotów średnich wyniósł 32%, a dużych 54%);
- wyższa innowacyjność przedsiębiorstw niż średnio w Polsce;

⁴¹ Dobór źródeł finansowania inwestycji rzeczowych w małym przedsiębiorstwie, Jaworski Jacek, Rachunkowość 2007, zeszyt 6, str. 13

⁴² Diagnoza Wyzwań, Potrzeb i Potencjałów Obszarów/Sektorów Objętych RPO WO 2014-2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, 2014

- wielkość eksportu na rynki międzynarodowe na stopie średniej dla kraju (87% mikro i małych firm nie eksportuje swoich wyrobów lub usług, z czego w podregionie nyskim 90%, podregionie opolskim 85% względem 88% przeciętnie w Polsce);
- wewnętrzne zróżnicowanie przedsiębiorstw pod względem innowacyjności produktowej (76% mikro i małych przedsiębiorstw w podregionie nyskim nie wprowadziło w 2012 r. innowacji produktowej względem 66% w podregionie opolskim i 74% przeciętnie w Polsce)⁴³.

Gospodarka niskoemisyjna

Województwo opolskie jest jednym z głównych regionów nowoczesnej produkcji energii w Polsce. Zakładając, że zrównoważony rozwój energetyki upatruje się w znacznym zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii pochodzącej ze słońca, wiatru, geotermii, odpadów organicznych i biomasy to synergiczne wykorzystanie tych surowców, a w szczególności biomasy wraz z odpadkami organicznymi, jest szansą dla regionu na uzyskanie konkurencyjnej przewagi w skali krajowej i europejskiej.⁴⁴ **Na terenie województwa opolskiego są wykorzystywane wszystkie formy odnawialnych źródeł energii.** Największy udział w produkcji energii z OZE ma biomasa stała, która jest wykorzystywana głównie do produkcji energii elektrycznej w współspalaniu w energetyce zawodowej oraz do celów technologicznych i grzewczych. Na drugim miejscu znajduje się energetyka wodna. Niewielki udział mają natomiast energetyka wiatrowa, słoneczna czy też energia z biogazu.⁴⁵ **Województwo posiada szczególnie duży potencjał produkcji energii z biomasy** – 62% powierzchni województwa stanowią użytki rolne, a 27% powierzchni obszary leśne. Podstawowym kierunkiem wykorzystania energetycznego biomasy na terenie województwa opolskiego jest jej spalanie w produkcji ciepła technologicznego oraz dla potrzeb bytowych.⁴⁶ Dodatkowe możliwości pozyskania energii tkwią w produkcji biogazu z odpadów organicznych (z hodowli zwierząt, rolnictwa i przetwórstwa), na bazie istniejących oczyszczalni ścieków (istniejąca w Opolu) i składowisk odpadów komunalnych (w Nysie i Kędzierzynie-Koźlu). Ponadto, z uprawy roślin oleistych, głównie rzepaku oraz uprawy roślin energetycznych, np. wierzby energetycznej. Prawie cały obszar regionu nadaje się pod uprawy energetyczne (szczególnie obszar powiatów: brzeskiego, nyskiego, kluczborskiego, oleskiego, strzeleckiego, kędzierzyńskiego i głubczyckiego). Główne kierunki działań w zakresie szerszego wykorzystania potencjału energii biomasy w regionie obejmują: spalanie biomasy w produkcji ciepła technologicznego oraz dla potrzeb bytowych, poprzez budowę elektrociepłowni oraz kotłowni; zakładanie upraw roślin energetycznych; budowę instalacji do produkcji biogazu na bazie oczyszczalni ścieków i składowisk odpadów komunalnych; budowę biogazowni rolniczych.⁴⁷ Na Opolszczyźnie rozwija się także energetyka wodna. Na terenie województwa występuje 31 pracujących elektrowni wodnych. W perspektywie najbliższych kilku lat planuje się budowę około 10 następnych obiektów tego typu. Największe obiekty wybudowano na rzece Odrze i Nysie Kłodzkiej.⁴⁸ Nie wykorzystuje się natomiast energii wód geotermalnych. Instalacje zasilane energią słoneczną i pompy ciepła nie odgrywają znacznej roli w zaspokojeniu potrzeb energetycznych województwa opolskiego. Jednakże zaobserwowano znaczny wzrost ich wykorzystania głównie w budownictwie jednorodinnym i w przypadku sektora publicznego, w urzędach administracji publicznej, szkołach i szpitalach. Związane jest to głównie z niższymi kosztami jednostkowymi dla większych instalacji, lepszą jakością produkowanych kolektorów oraz ich konkurencyjną ceną w stosunku do

⁴³ Diagnoza Wyzwań, Potrzeb i Potencjałów Obszarów/Sektorów Objętych RPO WO 2014-2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole, 2014 za: Kapitał zagraniczny w województwie opolskim - analiza ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu rynku pracy (wg stanu na 2009 rok / koniec 2009 roku), Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2011, s. 21.

⁴⁴ Raport Regionalny Województwo Opolskie, Krystian Heffner, Opole 2011

⁴⁵ Raport Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na Opolszczyźnie, Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych, Opole, 2011

⁴⁶ Plan Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii w Województwie Opolskim, Opole 2009

⁴⁷ Raport Regionalny Województwo Opolskie, Krystian Heffner, Opole 2011

⁴⁸ Raport Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii na Opolszczyźnie, Instytut Ceramiki i Materiałów Budowlanych, Opole 2011

wzrastających kosztów eksploatacji tradycyjnych systemów grzewczych.⁴⁹ Na terenie województwa opolskiego istnieją dwie pracujące elektrownie wiatrowe. Zainteresowanie inwestorów energetyką wiatrową na Opolszczyźnie silnie wrasta, planuje się budowę kilkunastu ferm wiatrowych.⁵⁰

Rozwój przedsiębiorczości - nowe podmioty gospodarcze

Zgodnie z Diagnozą wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/sektorów objętych RPO WO 2014-2020, **nowe miejsca pracy powstają rzadziej niż przeciętnie w kraju**. Wskaźniki zatrudnienia mieszkańców są względnie niskie. W porównaniu do 2002 roku, w końcu 2012 roku liczba pracujących w województwie opolskim zwiększyła się o 4,9%, o 6 pp. mniej niż średnio w kraju.

Województwo opolskie lokuje się w grupie regionów o niskim współczynniku aktywności zawodowej. Ponadto, niepokojąca jest także wymowa prognozy zmian w poziomie aktywności, która wskazuje na dominującą tendencję spadku aktywności. Prognozy wskazują, że na ponad tysiąc miejscowości w województwie opolskim, aż w 70% z nich udział ludności aktywnej zawodowo w latach 2002-2015 zmniejsza się. Niska aktywność ludności może mieć źródło zarówno w pozytywnych, jak i skrajnie negatywnych przesłankach. Do pozytywnych należy przede wszystkim nauka oraz podnoszenie kwalifikacji przez mieszkańców. Powodem niskiej aktywności są natomiast przede wszystkim przejścia na emeryturę i rentę, choroby i niepełnosprawność, obowiązki rodzinne, w tym związane z prowadzeniem domu oraz w niewielkim stopniu przekonanie o niemożności znalezienia pracy lub wyczerpanie wszystkich znanych możliwości jej znalezienia. Niestety wśród powyższych przyczyn wyjaśniających niską aktywność zawodową ludności województwa opolskiego przeważają te negatywne.⁵¹ Poziom bezrobocia jest jedną z przyczyn niskiej przedsiębiorczości i aktywności zawodowej ludności województwa opolskiego. Biorąc pod uwagę lata 2011-2013, był on niższy niż średnia krajowa, przewyższył go jedynie w I kwartale 2013 r., natomiast od II kwartału 2013 r. spadał, w IV kwartale 2013 r. był niższy od średniej krajowej o blisko 3p.p. i najniższy od 3 lat⁵².

Analizując stronę popytową w obszarze wsparcia osób bezrobotnych do zakładania własnej działalności gospodarczej należy wskazać, że spośród wszystkich odbiorców wsparcia ukierunkowanego na tworzenie nowych przedsiębiorstw (Poddziałanie 6.1.3 PO KL, Działanie 6.2 PO KL oraz konkurs w ramach Poddziałania 1.1b RPO WO 2007-2013 (start-up) 74,4% z nich obecnie nadal prowadzi firmę, natomiast co czwarta osoba (25,6%) zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej⁵³. **Podkreślenia wymaga, że poziom nowo rejestrowanych firm w woj. opolskim jest niższy niż średni poziom w kraju.**

Wykres 5 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności

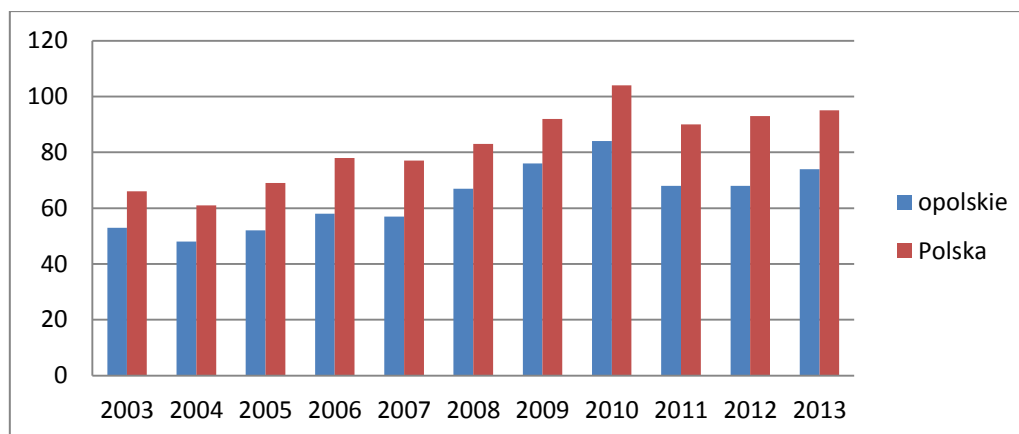
⁴⁹ Plan Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii w Województwie Opolskim, Opole 2009

⁵⁰ http://www.oze.opole.pl/Oze_na_Opolszczyźnie,str,422.html (Dostęp 25.08.2014)

⁵¹ Raport Regionalny Województwo Opolskie, Krystian Heffner, Opole 2011

⁵² Ocena i analiza przedsięwzięć zmierzających do powstania nowych podmiotów gospodarczych w województwie opolskim, Raport końcowy, Pracownia Badań i Doradztwa "Re-Source" Korczyński Sarapata sp.j., Opole 2012

⁵³ Ibidem

Źródło: GUS BDL

Podmioty ekonomii społecznej

Zgodnie z przyjętą przez Radę Ministrów w sierpniu 2014 roku wersją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, przedsiębiorstwo społeczne zdefiniowane zostało jako **podmiot ekonomii społecznej działający w sferze ekonomii społecznej i stanowiący jej fundament**. Wśród cech charakteryzujących przedsiębiorstwo społeczne, dokument wskazuje, że:

- jest to podmiot prowadzący działalność gospodarczą, wyodrębniony pod względem organizacyjnym i rachunkowym,
- celem działalności społecznej jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym przypadku wymagane jest zatrudnienie co najmniej 50% osób pochodzących z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub 30% niepełnosprawnych o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności) lub świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej, przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych (zatrudnienie min. 20% osób z określonych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym),
- nie rozdziela zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną (w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym) lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo,
- jest zarządzany na zasadach demokratycznych lub co najmniej konsultacyjno-doradczych z udziałem pracowników i innych interesariuszy, zaś wynagrodzenie kadry zarządzającej są ograniczone limitami⁵⁴.

W myśl tak rozumianej definicji przedsiębiorstwa społecznego można wyróżnić następujące podmioty spełniające te kryteria: spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów i niewidomych, organizacje pozarządowe, które prowadzą działalność gospodarczą, organizacje pozarządowe prowadzące działalność statutową, organizacje kościelne prowadzące działalność użytku publicznego oraz spółki non-profit.

Zgodnie z zapisami przytaczanego dokumentu KPRES, wspieranie przedsiębiorczości społecznej może stanowić element polityki wzrostu zatrudnienia, poprzez stworzenie miejsc pracy w sektorze usług społecznych, a co z tym związane, świadczenie usług użyteczności publicznej. W ten sposób stwarzane są możliwości dla większej integracji poszczególnych środowisk. Poprzez poprawę warunków życia osób zagrożonych, możliwe jest budowanie integracji społecznej oraz nawiązywanie współpracy między poszczególnymi grupami oraz wewnątrz nich. Ponadto, poprzez dostarczanie ludziom usług stosunkowo niedrogich, świadczonych przez **wspierane w**

⁵⁴ Definicja za Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014

ramach przedsiębiorstw społecznych może wpływać na rozwój konkurencyjności na lokalnym rynku usług. Najogólniej zaś, promowanie działań prospołecznych, w tym związanych z budowaniem przedsiębiorczości społecznej wpływa na wzrost kapitału ludzkiego. W sposób istotny z roku na rok zwiększa się w Polsce liczba przedsiębiorstw społecznych, m.in. w województwie opolskim. Według danych ROPS w województwie funkcjonuje 223 aktywnych podmiotów spełniających kryteria przedsiębiorstwa społecznego. Można wskazać istnienie następujących podmiotów zaliczanych do tej grupy (na podstawie bazy podmiotów ekonomii społecznej Obserwatorium Integracji Społecznej w Opolu z maja 2014 r.⁵⁵) występujących w tym regionie: 25 spółdzielni socjalnych, 24 spółdzielnie pracy, w tym 2 spółdzielnie pracy niewidomych, 6 spółdzielni inwalidów, w tym 3 zakłady pracy chronionej – spółdzielnie inwalidów. W województwie opolskim funkcjonują także 132 stowarzyszenia, 3 związki stowarzyszeń oraz 17 fundacji, a także 16 innych organizacji pozarządowych prowadzących działalność gospodarczą (9 uczniowskich klubów sportowych/stowarzyszeń kultury fizycznej oraz 7 jednostek terenowych)⁵⁶. Brak jest natomiast ogólnodostępnej bazy, na podstawie której można by było zweryfikować liczbę organizacji kościelnych prowadzących działalność użytku publicznego w województwie opolskim oraz funkcjonujących spółek non-profit. Sumaryczne zestawienie podmiotów, które mogą być zaliczane do przedsiębiorstw społecznych w województwie opolskim przedstawia tabela poniżej.

Tabela 1 Liczba podmiotów ekonomii społecznej prowadzących działalność gospodarczą w województwie opolskim

Forma prawna przedsiębiorstwa społecznego	Liczba podmiotów w województwie opolskim
spółdzielnia socjalna	25
spółdzielnia pracy	24
spółdzielnia inwalidów	6
fundacja	17
stowarzyszenie	132
klub sportowy/stowarzyszenie kultury fizycznej	9
związki stowarzyszeń	3
jednostka terenowa (w sumie z osobowością prawną i bez)	7
SUMA	223

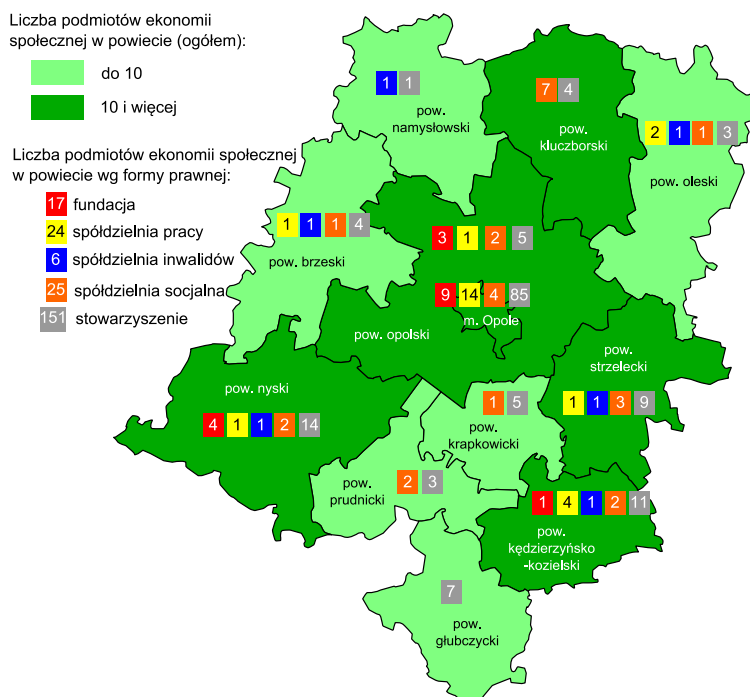
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu, Opole 2014

W województwie opolskim występuje duża koncentracja przestrzenna przedsiębiorstw społecznych w centralnej części regionu. W szczególności największa liczba podmiotów występuje w Opolu (zlokalizowana jest tam ponad połowa podmiotów, 112). Ponadto, zauważalna jest stosunkowo duża (w odniesieniu do pozostałych powiatów w regionie) liczba i zróżnicowana forma podmiotów zarejestrowanych w szczególności w powiecie nyskim (22), kędzierzyńsko-kozielskim (19), strzeleckim (14) oraz opolskim i kluczborskim (po 11; w pozostałych powiatach liczba waha się od 2 do 7). W wymienionych powiatach znajdują się niemal wszystkie działające w województwie opolskim spółdzielnie pracy, fundacje i zdecydowana większość stowarzyszeń (ok. 85%). Rozmieszczenie przedsiębiorstw społecznych bardziej szczegółowo przedstawia mapa poniżej.

Mapa 2 Rozmieszczenie przestrzenne podmiotów ekonomii społecznej prowadzących działalność gospodarczą w województwie opolskim

⁵⁵ Źródło: <http://ois.rops-opole.pl/index.php?id=42>

⁵⁶ jw.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu, Opole 2014

Wyszczególnione powyżej podmioty prowadzą działalność w zakresie różnorodnych branż. Wśród spółdzielni socjalnych przeważają podmioty zajmujące się ochroną zdrowia i pomocą społeczną, ale także usługami komunalnymi, budowlanymi, branżą spożywczą, drobnymi usługami. Pojawiają się także te związane z prowadzeniem szkoleń, poradnictwem, opieką nad osobami starszymi, czyszczeniem nagrobków, gastronomią i innymi. Wśród spółdzielni pracy zakres działalności jest jeszcze bardziej zróżnicowany. Liczebnie wyróżnia się grupa spółdzielni trudniących się działalnością wytwórczo-handlową, w szczególności rolną (pasze, cukier) oraz budowlano-remontową. Funkcjonują także spółdzielnie wielobranżowe, a sporadycznie pojawiają się także meblarskie, odzieżowe, rękodzielnicze, poligraficzne, a nawet usługi geodezyjno-kartograficzne czy lekarskie. Na podstawie dotychczas przeprowadzonych badań⁵⁷ dostrzegalne jest duże zróżnicowanie poszczególnych przedsiębiorstw społecznych, które wynika w największej mierze z różnego doświadczenia podmiotów, długości czasu ich funkcjonowania oraz zakresu prowadzonej działalności. Warto zauważyć, że nie wszystkie typy przedsiębiorstw społecznych funkcjonują długo na polskim rynku, m.in. należą do nich spółdzielnie socjalne. W województwie opolskim ponad połowa z nich została założona w 2014 roku, a prawie wszystkie pozostałe w ciągu kilku ubiegłych lat (najstarsze dwie spośród funkcjonujących w 2005 roku), w związku z czym **nie posiadają dużego doświadczenia w pozyskiwaniu środków**, a które szczególnie potrzebują wsparcia zewnętrznego.

Warto mieć na uwadze, że dla większości z nich będą to pierwsze, najtrudniejsze lata działalności. Jedynie w obszarze kosztów działalności oraz zewnętrznych źródeł finansowania znaczna część ankietowanych (Ankieta ROPS lipiec 2014) wskazuje na brak zmian lub regres. Potwierdza to znaczenie wsparcia finansowego w postaci systemu pożyczek, poręczeń, kredytów bankowych jako niezwykle istotnych czynników rozwoju spółdzielczości socjalnej i całego sektora ekonomii społecznej.

Spółdzielnie socjalne w województwie opolskim to w przeważającej części podmioty małe⁵⁸. Najczęściej zatrudniają od 6 do 10 osób, ale zdarzają się także spółdzielnie zatrudniające 20 osób i więcej. Sytuacja rynkowa

⁵⁷ m.in. ankieta ROPS w Opolu, 2014, Stan i potrzeby spółdzielczości socjalnej w woj. opolskim; Badanie IBS i Coffey International Development, 2014, Ocena ex-ante instrumentów finansowych...; Badanie Agrotec Polska Sp. z o.o., 2014, Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej...

⁵⁸ Wynika to z ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych. Zgodnie z przywoływanym aktem normatywnym podmioty te mogą zatrudniać od 5 do 50 osób (Art. 5.). Spółdzielnia socjalna, która powstała w wyniku przekształcenia spółdzielni inwalidów lub spółdzielni niewidomych może liczyć więcej niż pięćdziesięciu członków.

analizowanych spółdzielni w większości obszarów sytuuje się na stałym poziomie⁵⁹. Na uwagę zasługuje wskazywany przez 9 przedsiębiorstw wzrost liczby klientów. Po 6 wskazań uzyskał wzrost inwestycji i zatrudnienia, pomimo wzrostu kosztów działalności sygnalizowanego przez 7 spółdzielni. Źródłem przewagi konkurencyjnej spółdzielnie socjalne upatrują w cenie i jakości oraz w dystrybucji. Akcentowano także unikalność swoich produktów w skali regionu.

W okresie ostatnich dwóch lat 7 spółdzielni odnotowało zysk w wysokości do 100 tys. zł; 2 spółdzielnie odnotowały stratę w wysokości do 100 tys. zł⁶⁰. Tak również wynika z badania IBS i Coffey, gdzie wyraźnie wskazano, że podmioty, takie jak fundacje, są dużo bardziej zakorzenione w regionach i posiadają znacznie bardziej rozbudowane doświadczenie w zakresie dotychczasowego pozyskiwania środków finansowych (zarówno w zakresie pożyczek dedykowanych przedsiębiorstwom społecznym jak i kredytów komercyjnych). Ich potrzeby finansowe często także znacząco się różnią. Organizacje pozarządowe często poszukują możliwości finansowania inwestycji długoterminowych przez co ich potrzeby finansowe są wyższe niż początkujących spółdzielni socjalnych, które ze względu na ograniczony zakres działalności i poszukiwania możliwości rozwoju działalności gospodarczej, jak również małą zdolność kredytową deklarują dużo niższe potrzeby finansowe.

Niemniej, w 2013 roku w większości podmiotów ekonomii społecznej podejmowane działania finansowane były ze środków własnych i pochodzących z działalności tych podmiotów, a jedynie ok. 10% (z grupy n=435, badanie ogólnopolskie IBS i Coffey) korzystało z jakichkolwiek form wsparcia zewnętrznego.

⁵⁹ Ankieta ROPS wśród spółdzielni socjalnych w województwie opolskim, lipiec 2014; analizowano obszary: zyski, przychody, koszty, inwestycje, zatrudnienie, liczba klientów.

⁶⁰ Odpowiedzi na pytanie udzieliło 9 podmiotów, pozostałe dopiero zaczynają swoją działalność, więc nie były w stanie precyzyjnie określić swojej sytuacji.

4. OCENA I OPIS UWARUNKOWAŃ IF W WOJEWÓDZTWIE OPOLSKIM

4.1 Założenia strategiczne wdrożenia IF

Niniejszy podrozdział prezentuje odpowiedź na pytania badawcze:

Jaka jest docelowa grupa odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych?

Jakie nieprawidłowości występują na regionalnym rynku instrumentów finansowych?

Czy występuje zjawisko nieoptymalnego poziomu inwestycji?

4.1.1 Beneficjenci końcowi instrumentów finansowych

Zgodnie z wytycznymi projektów dokumentów KE dotyczących analizy ex-ante w zakresie instrumentów finansowych⁶¹ zidentyfikowano cztery perspektywy badawcze: perspektywa strony popytowej, podażowej, systemowa oraz ekspercka. **Strona popytowa to strona odbiorców ostatecznych – beneficjentów końcowych IF.** Na podstawie analizy RPO WO 2014-2020 w poprzednim rozdziale, można stwierdzić, że stroną popytową, do której kierowane są instrumenty finansowe stanowią MSP prowadzące działalność B+R, przedsiębiorstwa innowacyjne, ogólnie przedsiębiorstwa z sektora MSP, IF wprowadzane są także w celu wspierania wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz efektywności energetycznej, a także korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach, również tworzenie nowych przedsiębiorstw, jak i wspieranie podmiotów ekonomii społecznej, które prowadzą działalność gospodarczą.

Diagnoza z poprzedniego rozdziału obszarów województwa, w których planowane jest zastosowanie instrumentów finansowych udowadnia zasadność wsparcia finansowego zaplanowanego w RPO WO 2014-2020. Na jej podstawie można zidentyfikować potrzebę wspierania przedsiębiorstw realizujących projekty B+R oraz innowacyjne z powodu niewysokiego stopnia innowacyjności gospodarki, a także nakładów na badania i rozwój. Zasadne jest również wspieranie ogółu przedsiębiorstw sektora MSP, który odgrywa ważną rolę w tworzeniu popytu na pracę oraz odzwierciedla w dużej mierze rozwój przedsiębiorczości województwa, który znajduje się na przeciętnym poziomie w porównaniu do innych regionów Polski. Instrumenty zwrotne kierowane będą również do osób, które zamierzają założyć działalność gospodarczą, wspieranie tego obszaru uzasadnia natomiast niski współczynnik powstawania nowych miejsc pracy, jak i niski współczynnik aktywności zawodowej. Podmioty ekonomii społecznej są zazwyczaj nowymi przedsiębiorstwami, które nie posiadają znacznych funduszy oraz same wskazują na chęć i potrzebę finansowania zwrotnego działalności.

⁶¹ Zamieszczone na stronie MIR pod adresem <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/if/Strony/if.aspx> w zakładce „Dokumenty i wytyczne”

4.1.2 Nieprawidłowości w regionalnym rynku instrumentów finansowych

Analizowany projekt RPO WO 2014-2020 zakłada zastosowanie instrumentów zwrotnych w odniesieniu do 6 osi priorytetowych inwestycyjnych. Dla uproszczenia analizy dokonano grupowania osi priorytetowych ze względu na rodzaj adresowanej nieprawidłowości (ang. *market failure*), mogących skutkować suboptymalnym poziomem inwestycji w przypadku poszczególnych kategorii beneficjentów końcowych - przedsiębiorców, można scharakteryzować następująco:

Działalność B+R

Zgodnie z Diagnozą wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów i sektorów objętych RPO WO 2014-2020, wyniki badań Komisji Europejskiej w zakresie innowacji wskazują, iż województwo opolskie należy do grupy słabych innowatorów⁶². Najistotniejszym problemem jest jednak brak współpracy przedsiębiorstw z sektorem badawczo-rozwojowym, co przekłada się na finansowanie badań podstawowych kosztem badań stosowanych i prac rozwojowych⁶³. Występuje również **niedopasowanie rodzajów instrumentów do adresowanych problemów, czyli zbyt wysoki udział pomocy bezzwrotnej**. Stosowanie pomocy bezzwrotnej ma uzasadnienie tylko na wczesnych etapach powstawania innowacji, w późniejszych etapach skuteczniejsze są zwrotne formy pomocy oraz ulgi podatkowe, które zajmują mniej czasu na biurokrację.

Pośród nieprawidłowości rynku inwestycji B+R należy również wskazać **brak możliwości dokładnego oszacowania ryzyka inwestycyjnego czego skutkiem jest wstrzymanie decyzji o finansowaniu projektu**. Eksperti uczestniczący w badaniu IDI wskazywali na występujące na etapie prac badawczych, rozwojowych czy wdrożeniowych, uzyskanie znacznie niższych parametrów efektywnościowych niż zakładano, wzrost kosztów na skutek konieczności poniesienia dodatkowych nakładów inwestycyjnych pierwotnie nieplanowanych), oraz ryzyko związane z fazą rynkową (np. nowy produkt / usługa może być znacznie gorzej przyjęty przez rynek niż pierwotnie zakładano – niższa sprzedaż, niższe marże).

Z danych GUS wynika, że w 2012 roku kredyty bankowe finansowały jedynie 6,6% nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych; w sektorze usług było to 4,8%. Wyniki badania CATI opolskich przedsiębiorców potwierdzają specyfikę tych kategorii beneficjentów końcowych wskazując na problem z **niedopasowaniem rodzaju instrumentów do finansowania projektów innowacyjnych (B+R+I)**. Pośród objętych badaniem przedsiębiorców żaden nie ubiegał się o przyznanie kredytu na nabycie technologii, np. w postaci patentu lub licencji bądź prowadzenie prac badawczych i/lub rozwojowych, wypracowanie własnej technologii. Natomiast 16,7% przedsiębiorstw uczestniczących w badaniu CATI ubiegało się o kredyt na informatyzację (wprowadzanie nowych systemów IT, informatyzacja procesów, stosowanie nowego oprogramowania), lecz go nie otrzymało. Wyniki badania nie pozwalają natomiast na wskazanie specyfik przyczyn odmowy udzielenia kredytu na cele B+R. Podobnie wyglądają wyniki w zakresie ubiegania się o pożyczkę. Żaden z badanych przedsiębiorców nie ubiegał się o pożyczkę na cele prowadzenia prac badawczych i/lub rozwojowych, wypracowanie własnej technologii oraz informatyzację (wprowadzanie nowych systemów IT, informatyzacja procesów, stosowanie nowego oprogramowania). **Jedynie 1,2% przedsiębiorców, którzy ubiegali się o pożyczkę otrzymała ją na cele nabycia technologii np. w postaci patentu lub licencji.**

W literaturze przedmiotu wskazuje się również, że **projekty o charakterze B+R+I charakteryzują się szeregiem ryzyk niewystępujących przy projektach inwestycyjnych dotyczących zakupu tradycyjnych środków trwałych**. Jest to spowodowane kompleksowością projektów B+R, co skutkuje koniecznością posiadania bardzo kompleksowej informacji na temat ich istoty technicznej i parametrów rynkowych determinujących ich dochodowość.

⁶² Regional Innovation Scoreboard 2012, Komisja Europejska, 2012, s. 14.

⁶³ Projekt Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój 2014–2020

Innowacyjne MŚP

Przeprowadzone badania jakościowe w obszarze nieprawidłowości rynku dotyczące projektów skierowanych na rozwój innowacyjnych przedsiębiorstw nie wskazało specyfiki regionalnej. Przyczyny ograniczeń w dostępie do finansowania dłużnego wynikają z zawodność konkurencji (funkcjonowanie przedsiębiorstw monopolistycznych i oligopolistycznych) powodującej zmniejszenie możliwości funkcjonowania i wejścia na rynek mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Wskazana zawodność rynku jest związana z istotnym problemem, jakim jest zmniejszenie możliwości rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw konkurujących z dużymi przedsiębiorstwami. Mniejsze podmioty gospodarcze nie posiadają na tyle znaczącego, jak duże przedsiębiorstwa, zaplecza – zasobów finansowych, zasobów personalnych oraz doświadczenia – dającego szansę na realizację inwestycji w obszarze innowacji. Z tej perspektywy, przedstawiona ocena sytuacji uzasadnia interwencję publiczną wspomagającą mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, zarówno przy wchodzeniu na rynek, jak i rozwoju innowacyjności, ale także wzmocnienia otoczenia biznesu.

Pośród niedoskonałości rynku skutkujących ograniczeniem w dostępie do finansowania dłużnego MSP należy wskazać: działanie dostawców finansowania w warunkach tzw. niedoskonałej informacji, działanie dostawców finansowania w warunkach tzw. asymetrii informacji oraz technologie bankowe: jednym z kluczowych procesów napędzających obecny rozwój sektora bankowego jest znaczna standaryzacja i automatyzacja obsługi klienta. Przedsiębiorcy z woj. opolskiego uczestniczący w badaniu CATI, którzy nie otrzymali kredytu lub pożyczki, jako przyczynę odmowy kredytu wskazywali asymetrię informacji, czyli różnicę w wiedzy pomiędzy nabywcą a sprzedawcą na danym rynku, będąca źródłem zawodności rynku. Zawodności rynku wynikające z asymetrii informacji, negatywnej selekcji i w konsekwencji prowadzące do racjonowania kredytu zostały potwierdzone przez wcześniejsze badania dla polskich przedsiębiorstw⁶⁴. Wyniki badań ilościowych przedsiębiorców potwierdzone badaniem jakościowym IDI z ekspertami zajmującymi się instrumentami finansowymi wskazują dodatkowo na **ograniczenie możliwości finansowania obrotowego z pożyczki**. Jak wskazano powyżej na rynku finansowym można spodziewać się niedoskonałego jego funkcjonowania związanego z asymetrią informacji – podmioty dysponujące kapitałem (banki, fundusze VC, inwestorzy) nie są w stanie dokonać pełnej oceny ryzyka i rentowności przedsięwzięcia ubiegającego o finansowanie – czy to ze względu na niedostępność informacji, czy też zbyt wysokie koszty takiej oceny. W wyniku przeprowadzonych analiz jakościowych można wskazać, że **adresowanie w RPO WO 2014-2020 IF powinno pozytywnie wpłynąć na ograniczenie zidentyfikowanego zjawiska nieoptymalnego poziomu inwestycji po stronie podmiotów dyskryminowanych** (mikro i małych, ewentualnie średnich). Instrument powinien mieć charakter pożyczkowy i dopasowany do warunków realizacji projektów rozwojowych przez dyskryminowanych przedsiębiorców, tj. średni i długi okres finansowania, długi okres karencji w spłacie. Przedstawione powyżej dyspozycje związane z właściwym zaadresowaniem na poziomie instrumentu finansowego poszczególnych rodzajów dysfunkcjonalności rynkowych i specyficznych ryzyk znajdują odbicie w wynikach badania CATI.

Wsparcie projektów z obszaru energetyki

W Polsce rynek dla niektórych segmentów sektora niskoemisyjnej energetyki i gospodarki odpadami stałymi boryka się z niedoskonałościami oraz barierami rynku, które nie pozwalają na optymalną realizację projektów. Przyczyny ograniczeń w dostępie do finansowania dłużnego w obszarze energetyki można wskazać w podziale na obszary: czynniki zewnętrzne, asymetria informacji, nieoptymalne warunki inwestycyjne, bariery wdrożenia, nieefektywna (w sensie Pareto⁶⁵) dystrybucja zasobów.

⁶⁴ Por. Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020, IBS, Warszawa 2013

⁶⁵ Efektywność Pareto zachodzi wtedy kiedy proces produkcji/konsumpcji można zorganizować tak, aby polepszyć sytuację jednego podmiotu nie pogarszając sytuacji któregośkolwiek z pozostałych podmiotów – na podstawie Efektywność – rozważania nad istotą i typologią, Grażyna Kozuń-Cieślak, Kwartalnik KES Studia i Prace, Nr 4(16)/2013, SGH

Pośród czynników zewnętrznych wskazać należy na **uwarunkowania prawne i ryzyka regulacyjne**. Przykładowo, przepisy o poprawie efektywności energetycznej miała aż dziesięć wersji roboczych, zanim została przyjęta, a projekt ustawy o odnawialnych źródłach energii wywołał dużą niepewność na rynku, co w efekcie doprowadziło do załamania napływu nowych inwestycji w sektorze OZE. Odnotować należy również dużą niepewność w zakresie ram regulacyjnych i prawnych dla energetyki odnawialnej. Nowa ustawa o OZE jest wciąż na etapie opracowania (od 2011 roku powstało kilka projektów tej ustawy). Ryzyka prowadzą do powstania premii za ryzyko, która w najlepszym razie jest uwzględniana w cenach wymienionych w kontraktach zawieranych przez inwestorów, a w najgorszym razie powoduje wycofanie się inwestora z realizacji inwestycji bądź ubiegania się o wsparcie zwrotne projektu.

Pośród nieoptymalnych warunków inwestycyjnych w obszarze energetyki należy wskazać na ogólnopolskie uwarunkowania, które nie mają przełożenia na rynek finansowy województwa opolskiego. Przede wszystkim są to **ryzyka związane z kształtowaniem się parametrów determinujących dochodowość projektu**. Z uwagi na znaczną podaż węgla po umiarkowanej cenie, ceny energii w Polsce są dość stabilne. Redukcja emisji gazów cieplarnianych może to zmienić. Pomimo pewnych barier rynkowych, komercyjne finansowanie przemysłowych projektów w zakresie poprawy efektywności energetycznej jest na ogół wykonalne, zwłaszcza w przypadku dużych przedsiębiorstw z dobrą historią kredytową. Dedykowane linie kredytowe w obszarze efektywności energetycznej, którym towarzyszą dotacje na pomoc techniczną i budowanie potencjału, są często stosowane w celu pokonania barier w zakresie finansowania, takich jak **nieznajomość branży po stronie banków oraz brak wiedzy lub dość wysoki minimalny wymagany poziom rentowności dla inwestycji efektywności energetycznej po stronie przedsiębiorstw**.

Projekty energetyczne ze względu na swoje zaawansowanie techniczne i kapitałochłonność mogą być wdrażane wyłącznie przez podmioty większe o ugruntowanej pozycji finansowej. Gestorzy takich inwestycji zasadniczo nie znajdują się w obszarze luki finansowej. W badaniach ewaluacyjnych wskazuje się jednak że interwencje w obszarze **efektywności energetycznej realizowane są przez sektor prywatny na bardzo niewielką skalę i tylko w przypadku uzyskania finansowania zewnętrznego na ten cel**. Oznacza to, że nie ma zapotrzebowania na wykorzystanie funduszy prywatnych do realizacji takich inwestycji⁶⁶. Wstrzymywanie się komercyjnych instytucji finansowych z finansowaniem takich projektów może jednak wynikać z niedopasowania charakterystyk projektów do struktury pasywów (banków) i ceny pieniądza (stopa procentowa). W sytuacji generalnie niskiej skłonności do długoterminowego oszczędzania, banki nie są w stanie udzielać średnio i długoterminowych kredytów (gdyż nie posiadają odpowiedniej ilości depozytów długoterminowych). Wszystko to sprawia, iż można oczekiwać zmniejszonych możliwości finansowania projektów z obszaru energetyki (głównie OZE) ze względu na ich **kapitałochłonność, długoterminowy charakter i niepewną rentowność objętą ryzykiem regulacyjnym** (np. niepewna przyszła cena zielonych certyfikatów). Wskazać należy zatem na ryzyko wynikające z generalnego niedoboru kapitału inwestora (instrumenty dłużne i kapitałowe) oraz braku informacji i udokumentowanych doświadczeń w zakresie OZE po stronie inwestorów. Kolejnym wskazanym podczas wywiadów IDI z ekspertami przykładem nieprawidłowości rynku w obszarze energetyki była kompleksowość projektów /informacji. Projekty z zakresu odnawialnych źródeł energii charakteryzują się **wysokim poziomem złożoności i kompleksowości** (np. różne technologie dla tego samego paliwa, problem dostępu do paliwa, możliwości osiągnięcia zakładanych zdolności operacyjnych, itd.).

Wsparcie przedsiębiorczości i tworzenie nowych przedsiębiorstw

Podobnie jak w przypadku projektów z obszaru B+R finansowanie start-up również natrafia na niesprawności rynku finansowego. **Projekty tego typu charakteryzują się wysokim poziomem ryzyka, ze względu na trudności w przewidzeniu ex-ante wszystkich sytuacji rzutujących na dochodowość projektu** (koszty,

⁶⁶ Analiza i ocena możliwości zintegrowania działań w obszarze efektywności energetycznej z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii, w tym z odpadów komunalnych i osadów ściekowych, Raport końcowy, PWC, Warszawa 2013, str. 44

przychody). W ocenie ekspertów z zakresu instrumentów finansowych, z którymi przeprowadzono IDI główną przyczyną ograniczonego dostępu do kapitału początkowego jest **brak udokumentowanej historii kredytowej oraz odpowiednich zabezpieczeń**. Zwykle wniosek o kredyt w rachunku czy na karcie kredytowej może złożyć przedsiębiorca z rocznym stażem. W kilku bankach droga do kredytu dla nowego przedsiębiorcy może być krótsza, ale nawet jeśli firma od początku ma wysokie obroty początkowe wysokości dostępnego debetu są ograniczone. Z wiekiem i pozycją rynkową finansowa sytuacja wiąże się bezpośrednio z poziomem ryzyka inwestycyjnego, ca za tym idzie oczekiwany przez fundusze udzielające wsparcia finansowego zysk. W ocenie ekspertów, z którymi prowadzono wywiady IDI, finansowanie powstania firmy, jej wejścia na rynek i budowanie pozycji to najbardziej ryzykowne z punktu widzenia funduszy inwestycyjne. Konsekwencją tego jest to, że **banki praktycznie wycofują się z finansowania projektów o charakterze start-up** (chyba, że w grę wchodzi projekt o wysokiej kapitalizacji). Sytuacja ta skutkuje powstaniem tzw. **luki finansowej zmuszającej do finansowania startu firmy wyłącznie w oparciu o środki własne lub też wstrzymaniem się z uruchomieniem projektu**.

W literaturze naukowej faza startowa traktowana jest jako strategiczny etap rozwoju przedsiębiorstwa⁶⁷. Faza startowa jako faza podejmowania istotnych decyzji dotyczących kształtu przyszłego biznesu powinna być uporządkowana wewnętrznie i zrealizowana według określonej procedury obejmującej szereg przedsięwzięć. Propozycję takiego procesu przedstawia J. Bielak⁶⁸, zwracając uwagę, iż pełny i poprawny proces powstawania nowej firmy powinien uwzględniać następujące fazy:

- ➔ świadome podjęcie decyzji o uruchomieniu własnej firmy,
- ➔ wybór charakteru gospodarczego przedsiębiorstwa,
- ➔ określenie potencjału startowego, skali i perspektywy nowego przedsięwzięcia gospodarczego,
- ➔ wybór optymalnej formuły organizacyjno-prawnej,
- ➔ wstępne rozpoznanie marketingowe,
- ➔ przeprowadzenie analizy efektywności ekonomicznej ex-ante,
- ➔ określenie zapotrzebowania, źródeł i zasad finansowania,
- ➔ dokonanie obowiązujących zgłoszeń formalnych,
- ➔ uruchomienie pierwszych przedsięwzięć reklamowych, informacyjnych i promocyjnych.

Fazy te związane są z przeprowadzaniem różnorodnych analiz i podejmowaniem decyzji przyszłego przedsiębiorcy. Decyzje podjęte w tych obszarach wpływają w sposób strategiczny na dalsze etapy rozwoju podmiotu, a błędne decyzje podjęte w fazie startowej mogą skutkować konsekwencjami rynkowymi i finansowymi w trakcie dalszego funkcjonowania. Nieoptymalny poziom inwestycji przedsiębiorców rozpoczynających funkcjonowanie na rynku powinno zostać ograniczone poprzez uruchomienie w celu finansowania start-up instrumentu pożyczkowego, koniecznie jednak powiązanego z doradztwem i szkoleniem dla przyszłego przedsiębiorcy.

Podmioty ekonomii społecznej

Przedsiębiorstwa społeczne ponoszą ryzyko ekonomiczne w takim samym stopniu jak firmy komercyjne. Wg danych IBS i Coffey⁶⁹, te przedsiębiorstwa społeczne, które kiedykolwiek starały się o kredyt lub pożyczkę stosunkowo często napotykały przeszkody w pozyskaniu tego typu instrumentu. Dotyczyło to 53% przedsiębiorstw starających się o instrument zwrotny przy czym wyraźnie częściej na bariery napotykały spółdzielnie socjalne (75%). Zdecydowana większość przedsiębiorstw społecznych nie była dotychczas zainteresowana korzystaniem z instrumentów zwrotnych. Podstawowe dwie przyczyny, to preferencja dla

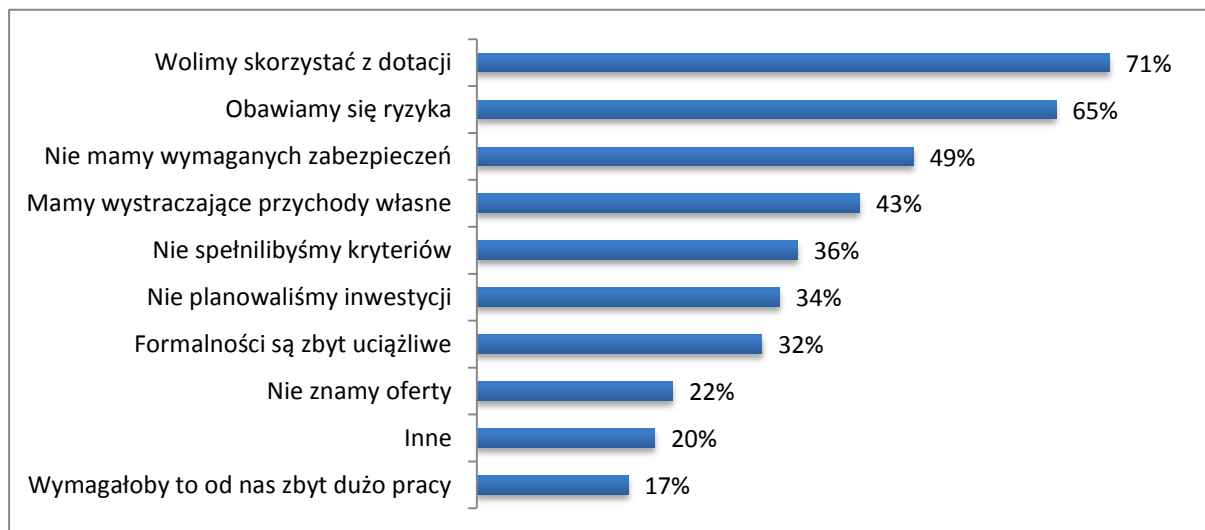
⁶⁷ Por. Matejun M., Faza startowa jako strategiczny etap rozwoju przedsiębiorstwa, [w:] Lachiewicz S., Matejun M. (red.), Zarządzanie rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa 2011, s. 61-84.

⁶⁸ Bielak J.: Tworzenie i działanie małej firmy, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, Koszalin 2001, str. 14-15

⁶⁹ Ocena ex-ante instrumentów finansowych w zakresie wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i osób młodych, Badanie IBS i Coffey International Development, Warszawa 2014

dotacji oraz obawa przed ryzykiem. Na trzecim miejscu znalazła się informacja o braku zabezpieczeń.

Wykres 6 Powody, dla których PS nie starały się o pożyczkę lub kredyt

Źródło: Ocena ex-ante instrumentów finansowych w zakresie wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i osób młodych, Badanie IBS i Coffey International Development, Warszawa 2014; n=751, badanie CATI

Wśród ważnych barier związanych z pozyskiwaniem zwrotnych instrumentów finansowych przez przedsiębiorstwa społeczne jest **bardzo ograniczona w tym zakresie oferta na rynku polskim**, w tym w szczególności nieuwzględniająca specyfiki tego typu podmiotów⁷⁰. Informacje te potwierdzają także opinie podmiotów ekonomii społecznej występujących w województwie opolskim (badania ROPS w Opolu), wśród których dominuje twierdzenie, że największym problemem wpływającym na możliwość pozyskiwania środków zwrotnych jest **brak dostatecznej wiedzy otoczenia na temat specyfiki funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych, a także brak narzędzi finansowania zewnętrznego, w postaci pożyczek, poręczeń i kredytów bankowych**.

W trakcie wywiadów jakościowych z przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażania RPO WO 2007-2013 wskazano, iż barierą dla korzystania przez PS z instrumentów zwrotnych w latach 2007-2013 **była słaba informacja oraz niska dostępność do podmiotów oferujących pożyczki**, jako przykład wskazano TISE. Zdaniem rozmówców TISE w niewystarczającym stopniu prowadziło akcję informacyjną w regionie. Dodatkowo jako barierę dla prowadzenia działań doradczych przez TISE wskazano dużą odległość do biura Funduszu (Warszawa, Poznań lub Wrocław).

Ponadto, w większości, przedsiębiorstwa społeczne stanowią młode podmioty i z tego powodu otrzymują trudniejsze warunki dostępu do pożyczki, co w konsekwencji wpływa na obieraną przez nie strategię funkcjonowania, m.in. redukowanie planów inwestycyjnych lub opieranie się na dotacjach, a w konsekwencji **ograniczenie zakresu prowadzonych działań** i osiągnięcia efektów społecznych lub w ogóle uniemożliwienie aplikowania takich podmiotów - co również świadczy o nieprawidłowościach w funkcjonowaniu rynku. Taka sytuacja ma obecnie miejsce w ramach systemowego programu pilotażowego zarządzanego przez TISE⁷¹ (badanie IBS i Coffey).

Stosowane są znaczne **obostrzenia dotyczące warunków udzielanych pożyczek**, które m.in. dotyczą

⁷⁰ Instytucje finansujące nie dysponują ofertą dostosowaną do podmiotów ES – istnieją tylko narzędzia komercyjne, do których utrudniony jest dostęp - por. Wieloletni regionalny plan działań województwa opolskiego na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w regionie na lata 2013-2020, Opole 2013

⁷¹ Więcej informacji o doświadczeniach z wdrażania instrumentów finansowych w obszarze ekonomii społecznej w rozdziale 4.3.2.

konieczności prowadzenia działalności gospodarczej przynajmniej od roku, maksymalnej wnioskowanej kwoty pożyczki oraz wydłużonego okresu oceniania projektu ze względu na nadzór w postaci aż dwóch ministerstw (MIR i MPiPS).

Nade wszystko, w obecnym kształcie funkcjonowania projektu bardzo restrykcyjnie przestrzegane są pierwotne zapisy złożonego wniosku i nie ma możliwości modyfikowania go w późniejszym czasie, gdy pojawi się taka potrzeba. Co więcej, wykorzystanie pożyczki kontrolowane jest na podstawie kosztorysu pożyczki i ma charakter zbliżony raczej do dotacji celowej, która musi zostać dokładnie przeznaczona na wskazany uprzednio cel, niż do powszechnie udzielanych pożyczek, co stanowi dodatkowe ograniczenia i nie wpływa na pozytywny odbiór tego źródła finansowania.

Kwestią dyskusyjną pozostaje także dostęp do gwarantowanego przez TISE doradztwa dla przedsiębiorstw społecznych, które zaciągają u nich pożyczki. Każde takie przedsiębiorstwo ma do dyspozycji 30 godzin doradztwa, z tym, że zakres oraz docelową liczbę godzin doradztwa pożyczkobiorca musi zadeklarować przed otrzymaniem pożyczki, natomiast jej realizacja następuje po udzieleniu pożyczki (kiedy jest to mniej potrzebne). Ani tematyka spotkań (dość uniwersalna i ogólna) ani sztywno określana liczba godzin doradztwa nie daje możliwości dostosowania usługi do indywidualnych potrzeb pożyczkobiorcy. Ponadto, na co zwrócili uwagę uczestnicy wywiadu grupowego z przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażania RPO WO 2007-2013, barierą dla skorzystania z oferty TISE jest duża odległość do Warszawy, Wrocławia lub Poznania, gdzie mieszczą się biura Funduszu.

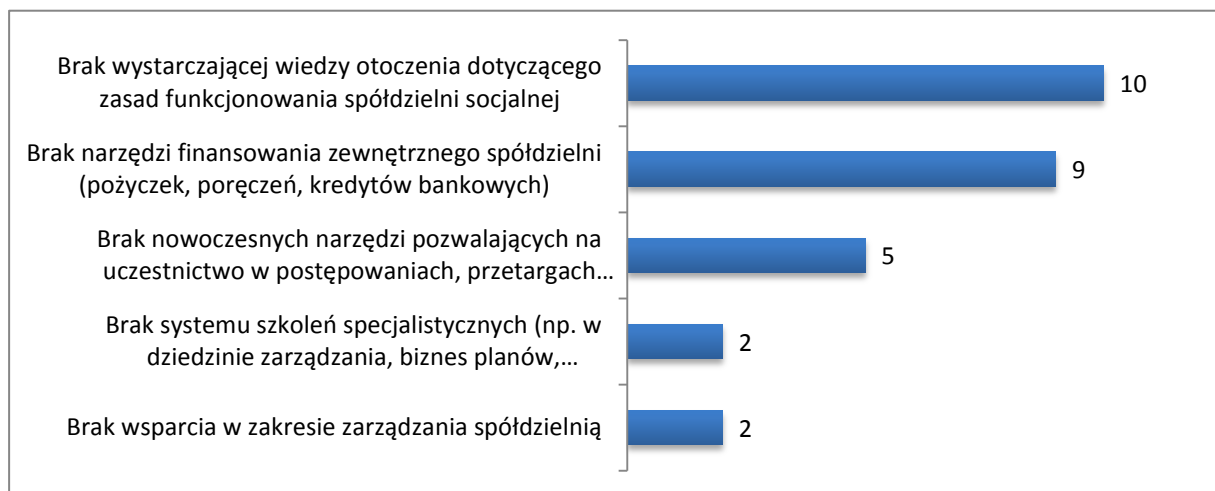
Dodatkowo, powyższe bariery i utrudnienia w pozyskiwaniu zwrotnych środków finansowych potęgują czynniki indywidualne poszczególnych przedsiębiorstw społecznych. Z jednej strony w dużej mierze dotyczą ich słabej kondycji finansowej, a przez to braku możliwości przystania na proponowane warunki pożyczki, a także obawy przed podejmowaniem ryzyka i brakiem zabezpieczenia na wypadek problemów ze spłatą zaciągniętego długu, a z drugiej (za IBS i Coffey), wynikają ze specyfiki przedsiębiorstw społecznych związanych z prowadzeniem w inny sposób księgowości trzeciego sektora i zakresu przekazywanych do powszechnej wiadomości informacji. Poza tym brakuje standardów pozwalających na ocenę sprawności funkcjonowania poszczególnych przedsiębiorstw społecznych oraz przedkładania celu społecznego ponad ekonomicznym (co wiąże się z innym rozkładem ryzyka prowadzonej działalności), w tym także (za: Herbst⁷²) ocenę, nie tyle samej efektywności, ale także korzyści i skuteczności działania tych podmiotów.

W badaniu zrealizowanym przez ROPS w Opolu w lipcu 2014 roku, spółdzielnie socjalne przedstawiły najważniejsze czynniki ograniczające ich rozwój. Najważniejszym ograniczeniem jest wielokrotnie sygnalizowany, także w innych badaniach⁷³ **brak wystarczającej wiedzy otoczenia społeczno-gospodarczego o zasadach funkcjonowania spółdzielni socjalnej**. Uwidacznia to konieczność prowadzenia akcji uświadamiających otoczenie podmiotów ekonomii społecznej w zakresie zasad ich działalności oraz funkcji, które realizują. Bardzo ważną barierą rozwojową jest brak narzędzi finansowania zewnętrznego spółdzielni (pożyczek, poręczeń, kredytów bankowych). Jest to szczególnie ważne, gdyż spółdzielnie realizując funkcje społeczne muszą mieć na uwadze także inne cele niż maksymalizacja zysku (jak ma to miejsce w przypadku firm komercyjnych).

⁷² Herbst, I., Analiza możliwości finansowania podmiotów ekonomii społecznej w Polsce, Bank DnB Nord, Warszawa 2008

⁷³ Zob. *Ekonomia społeczna w woj. opolskim – w stronę rozwiązań systemowych*. Raport Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu, Opole 2012; *Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, w tym szczególnie efektywności i skuteczności działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (OWES, ROPS, WUP, PES, JST) Agrotec Polska*, Warszawa 2014

Wykres 7 Najważniejsze czynniki ograniczające rozwój spółdzielni (liczebność)

Źródło: Ankieta ROPS wśród spółdzielni socjalnych w województwie opolskim, lipiec 2014

Oprócz czynników wyszczególnionych w powyższej tabeli respondenci zwracali uwagę również na następujące bariery: **brak powszechności stosowania w zamówieniach publicznych klauzul społecznych przez administrację oraz braku środków obrotowych, a także kapitału potrzebnego na zakup nieruchomości oraz profesjonalnego sprzętu ewentualnie surowców lub zatowarowania** – co jest ściśle powiązane z brakiem narzędzi finansowania zewnętrznego.

W kontekście stosowania klauzul społecznych, które zgodnie z prognozami powinny być coraz powszechniej stosowane, barierą dla przedsiębiorstw społecznych zainteresowanych udziałem w zamówieniach publicznych staje się konieczność wniesienia wadium. Często podmioty te nie mają takich środków, stąd adekwatnym instrumentem byłoby poręczenie. Zakup maszyn i wyposażenia to kluczowa potrzeba sektora spółdzielczego, która zaspokajana jest jedynie w części. Jest to ta sama kategoria wydatków, która została wskazana w badaniu IBS i Coffey jako najważniejsza zrealizowana oraz jako najważniejsza niezrealizowana.

Kolejnym celem, na które podmioty te potrzebowałyby wsparcia to cele obrotowe. Zdaniem eksperta, sama dotacja nie pozwala na rozwój przedsiębiorstwa, dopiero bieżący obrót pieniędzmi jest w stanie budować ten potencjał. Wg danych IBS i Coffey 17% spółdzielni socjalnych, 18% organizacji pozarządowych i tyle samo spółdzielni pracy wskazało zakup towarów i materiałów do produkcji\świadczenia usług jako najważniejszą niezrealizowaną inwestycję w 2013 r. Badania jakościowe pozwalają również na identyfikację potrzeb inwestycyjnych (nieoptymalnego poziomu inwestycji) w obszarze przedsiębiorstw zaliczanych do podmiotów ekonomii społecznej polegającą na powiązaniu IF z dotacjami. Na przykład nie można otrzymać dotacji na zakup środków transportu, co staje się istotną barierą dla popularnych wśród przedsiębiorstw społecznych usług cateringowych. W tym przypadku użytecznym instrumentem byłoby dofinansowanie leasingu. Wg danych IBS i Coffey 19% spółdzielni socjalnych oraz 5% NGO wskazało na zakup samochodu i\lub innych pojazdów jako najważniejszą niezrealizowaną inwestycję w 2013 r.

Biorąc pod uwagę powyższe, zasadne wydaje się zastosowanie **narzędzi mieszanych, tj. łączących dotację z instrumentami zwrotnymi**. Na taką potrzebę wskazuje także specyfika udzielania dotacji, gdzie organizacja musi mieć wkład własny. Wkład ten mógłby być finansowany z instrumentów zwrotnych. Zdaniem uczestników wywiadu z przedstawicielem ROPS przy braku możliwości pozyskania takich środków zdarzają się sytuacje, kiedy przedstawiciele beneficjentów końcowych biorą pożyczki osobiste, aby zapewnić organizacji wkład własny.

Barierą dla korzystania z finansowania zwrotnego jest niedostateczna wiedza PS o możliwości pozyskania finansowania. Dużą rolę w tym obszarze odgrywa odpowiednie wsparcie merytoryczne i doradztwo, które powinno być oferowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (np. w wypełnianiu wniosków o pożyczkę).

Także tutaj można wskazać pewne nieprawidłowości, gdyż **kompetencje OWES-ów są powszechnie nisko oceniane** (badanie Agrotec⁷⁴, IBS i Coffey, ROPS w Opolu⁷⁵). Badania wskazują na **niewielkie zainteresowanie OWES propagowaniem idei instrumentów zwrotnych bądź pozyskiwaniem środków na inwestycje**. Podstawową przyczyną jest przekonanie o niekomercyjnej, niskoekonomizowanej bazie podmiotów ekonomii społecznej, których faza rozwoju nie dorosła do korzystania ze wsparcia finansowego zwrotnego. Podopieczni OWES postrzegani są przez te instytucje jako przedsiębiorstwa słabe rynkowo, nisko kapitalizowane, bez doświadczenia w kontaktach z instytucjami finansowymi. Niewątpliwie poprawa kompetencji OWES w tym obszarze powinny być przedmiotem działań w ramach PI 9v.

Ze względu na małą wiedzę PS w zakresie wykorzystania instrumentów finansowych oraz niedostateczne doświadczenie we współpracy z instytucjami z sektora biznesowego, bardzo często składane wnioski muszą być poprawiane, a nierzadko angażowani są do tego sami pracownicy funduszy pożyczkowych (m.in. sytuacja taka ma miejsce w przypadku programu pilotażowego). Jedną z potrzeb zgłaszanych przez podmioty ekonomii społecznej są **szkolenia z zakresu instrumentów zwrotnych** (tak raport Agrotec z 2014 r.).

Podsumowanie

Można wskazać specyfikę poszczególnych grup beneficjentów końcowych w zakresie ich zapotrzebowania i wskazanych regionalnych nieprawidłowości rynku. Brak jest skutecznych narzędzi wspierania przedsiębiorców znajdujących się w luce finansowej szukających finansowania inwestycji o najwyższym wskaźniku innowacyjności związanych z wysokim ryzykiem przedsięwzięcia, które nie jest akceptowane na rynku bankowym. Pośród nieoptymalnych warunków inwestycyjnych w obszarze energetyki należy wskazać na ogólnopolskie uwarunkowania, które nie mają przełożenia na rynek finansowych województwa opolskiego. Przede wszystkim są to ryzyka związane z kształtowaniem się parametrów determinujących dochodowość projektu. Przedsiębiorcy z woj. opolskiego uczestniczący w badaniu CATI, którzy nie otrzymali kredytu lub pożyczki, jako przyczynę odmowy kredytu wskazywali na asymetrię informacji, czyli różnicę w wiedzy pomiędzy nabywcą a sprzedawcą na danym rynku, będąca źródłem zawadności rynku.

4.1.3 Ocena zjawiska nieoptymalnego poziomu inwestycji

Podstawowym celem przedsiębiorstwa jest w długim okresie czasu rozwój i osiągnięcie zysku. W dążeniu do tego celu przedsiębiorcy podejmują decyzje inwestycyjne, które niekiedy mogą być błędne, szczególnie w aspekcie długości okresu inwestycji i kapitałochłonności. Dodatkowo, nieefektywny poziom takiej inwestycji może dotyczyć określonego rodzaju produktu lub usługi, w szczególności rodzaju inwestycji, jego preferencji co do poziomu ryzyka, profilu ryzyka oraz celu inwestycji. W literaturze przedmiotu wskazuje się, że problem ten może być także rozwiązywany za pomocą dotacji, jednak instrumenty zwrotne mają tę przewagę, że po pierwsze wymuszają oparcie inwestycji o rzetelny rachunek ekonomiczny, po drugie tworzą (przez rewolwing środków) możliwość wsparcia większej liczby projektów w znacznie dłuższym horyzoncie czasowym. Instrumenty finansowe znajdą zastosowanie w tych obszarach, w których zostaną zidentyfikowane nieprawidłowości rynku lub nieoptymalny (suboptymalny) poziom inwestycji⁷⁶.

Oferowanie instrumentów finansowych na zasadach rynkowych umożliwi konkurencję instrumentów finansowych z ofertą komercyjną. Ze względu na większą elastyczność funduszy pożyczkowych, są one dla wielu przedsiębiorstw bardziej atrakcyjną opcją niż finansowanie kredytami bankowymi. Jeżeli do tego pożyczki z

⁷⁴ Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, w tym szczególnie efektywności i skuteczności działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (OWES, ROPS, WUP, PES, JST) Agrotec Polska, Warszawa 2014

⁷⁵ Ekonomia społeczna w woj. opolskim – w stronę rozwiązań systemowych. Raport Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu, Opole 2012

⁷⁶ Por. Analiza możliwości zastosowania zwrotnych mechanizmów finansowania inwestycji w perspektywie 2014-2020 w województwie śląskim, IBS, Warszawa 2012

funduszu są tańsze niż kredyt bankowy, firmy mogą zacząć sięgać po nie zamiast kredytów. Sytuacja taka może oznaczać zniekształcenie rynku poprzez wywieranie nacisku konkurencyjnego na komercyjnych pożyczkodawców. Ponadto powoduje to ryzyko wystąpienia efektu jałowej straty – zaangażowania środków publicznych w celu wywołania efektu, który miałyby miejsce bez ich udziału. W tym przypadku mogą otrzymać finansowanie z funduszu pożyczkowego przedsiębiorstwa, które nie są ograniczone w dostępie do finansowania. W takim układzie pominięte mogą zostać mniej atrakcyjne firmy, które rzeczywiście potrzebują środków na ekonomicznie racjonalne projekty. Problemem z oferowaniem wsparcia na zasadach rynkowych jest natomiast możliwość niewykorzystania środków przez przedsiębiorstwa. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że większość szacunków luki finansowej znacząco przekracza wielkość oferty dofinansowanych funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, nie musi być to poważny problem.

Analiza potrzeb wyznacza najważniejsze założenia interwencji w odniesieniu do celów polityki publicznej oraz zdiagnozowanych potrzeb i niedoskonałości rynkowych, co jest warunkiem wstępnym wykonania oceny instrumentów finansowych. Zaznaczenia wymaga jednak, że ze względu na zakres niniejszego badania nie analizowano zagadnień w sposób oczywisty niepodlegających finansowaniu zwrotnemu, za które uznano przedsięwzięcia o ujemnym NPV, w szczególności polegające na dostarczaniu dóbr publicznych. Wyniki badania wskazują na specyfikę ze względu na cel i powód interwencji z wykorzystaniem IF (tabela):

Tabela 8 Specyfika nieoptymalnego poziomu inwestycji ze względu na cel i powód interwencji z wykorzystaniem IF

Obszar w RPO WO 2014-2020	Cel interwencji	Powód podejmowania interwencji	Grupa docelowa – beneficjenci końcowi	Konstrukcja wsparcia
PI 3c	Zwiększenie dostępności do finansowania dla MSP znajdujących się w luce finansowej: dostarczanie finansowania tam, gdzie nie jest ono dostępne na zasadach rynkowych.	Niedoskonałość rynku kapitałowego powodująca, że niektóre MMSP mimo potencjału rozwojowego nie mają dostępu do finansowania rynkowego. Brak zaufania banków do przedsiębiorstw z sektora MSP, które są postrzegane przez nie jako wysoce ryzykowne, bez odpowiedniej kadry zarządzającej i bez odpowiednich zabezpieczeń ⁷⁷ . Przedsiębiorstwa z tego sektora mają gorsze warunki przy pozyskiwaniu kredytów niż duże przedsiębiorstwa ⁷⁸ . Przedsiębiorstwa z sektora MSP nie podejmują pozyskania zewnętrznych środków w postaci kredytów z obawy przed zbyt wysokimi wymogami stawianymi przez banki, skomplikowanymi i czasochłonnymi procedurami oraz wysokimi kosztami pozyskania kapitału. ⁷⁹	MSP – na realizację ekonomicznie uzasadnionych projektów, na które nie mogą one pozyskać finansowania rynkowego.	Zwiększenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) powinno obejmować działania ukierunkowane na trzy główne obszary, w których małe i średnie przedsiębiorstwa są w niekorzystnej sytuacji <i>vis-à-vis</i> większych firm: dostęp do finansowania i rynków , dostęp do istotnych dla biznesu - wiedzy i umiejętności oraz możliwość przejścia do wyższej części łańcucha wartości. Dla osiągnięcia zakładanych efektów wsparcia konieczne jest akceptowanie ryzyka wyższego, niż ma to miejsce w wypadku sektora bankowego. Dla ograniczenia zjawiska jałowej straty wskazane jest udzielanie wsparcia na warunkach rynkowych. Wsparcie jest z założenia komplementarne do oferty

⁷⁷ D. Klonowski, Innowacyjność sektora MSP w Polsce. Rządowe programy wsparcia a luka finansowa, Sprawne Państwo, Program Ernst & Young, Warszawa 2009

⁷⁸ Sadowski W., Oferta sektora bankowego dla małych i średnich przedsiębiorstw w czasach kryzysu gospodarczego w Polsce w Przedsiębiorczość-Edukacja, Nr 9, Kraków, 2013, s. 93-110

⁷⁹ Raport MŚP pod Lupą, Europejski Fundusz Leasingowy, Warszawa 2011

				rynkowej (tam, gdzie występuje zawodność rynku).
PI 1b PI 3c PI 4a PI 4b	Pobudzenie aktywności gospodarczej w wybranych sektorach/ na wybranych obszarach, niezależnie od występowania luki finansowej: cel jest realizowany przez stworzenie dla przedsiębiorst w efektu zachęty, modyfikujące go ich zachowania.	Niezależnie od dostępu do finansowania rynkowego, przedsiębiorstwa mogą nie podejmować uzasadnionych ekonomicznie projektów ze względu na ryzyko, koszty alternatywne, efekty skali lub brak możliwości pełnej internalizacji efektów zewnętrznych. Przedsiębiorstwa sektora MSP rzadko podejmują działalność innowacyjną ze względu na wysokie koszty prac B+R, wysokie koszty innowacji oraz duże ryzyko związane z niepewności popytu na produkty innowacyjne. ⁸⁰	Przedsiębiorstwa – na realizację projektów, które charakteryzuje pożądaną przez decydenta pozytywny efekt (np. zwiększenie nakładów na B+R, wzrost zatrudnienia na danym obszarze, rozwój kluczowego sektora, rewitalizacja, ograniczenie emisji, zwiększenie efektywności energetycznej).	Tworzenie efektu zachęty oznacza dostarczanie środków po cenie niższej od rynkowej – implikuje to udzielanie wsparcia zwrotnego przy oprocentowaniu niższym od rynkowego, względnie subsydiowania odsetek (przy czym samo subsydlum nie jest IF). Objęte wsparciem przedsiębiorstwa w niewielkim stopniu znajdują się w luce finansowej, w związku z tym instrumenty mogą być potencjalnie konkurencyjne do oferty rynkowej – z tego względu warto rozważyć wprowadzanie rozwiązań silnie związanych z rynkiem.
PI 4c	Pobudzenie inwestycji nierynkowych w wybranych dziedzinach dla osiągnięcia konkretnych celów polegających przykładowo na ograniczeniu emisji	Cele są osiągnięte dzięki efektom zewnętrznym ww. inwestycji. Dla części instytucji finansowanie rynkowe może być związane ze zbyt wysokimi kosztami i trudnościami. Projekty związane z podnoszeniem efektywności energetycznej są obciążone dużym ryzykiem oraz napotykać liczne bariery podczas realizacji, dlatego zainteresowanie nimi prywatnych inwestorów jest niewielkie, dlatego ważne jest stworzenie preferencyjnych możliwości ich realizacji. ⁸¹	W przypadku przedsięwzięć dotyczących efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym realizowane mają być projekty skierowane będą do spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych zamierzających inwestować w poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych przez nie zarządzanych. Zgodnie z projektem RPO WO 2014-2020 ew. podmioty na potrzeby realizacji wsparcia RPO WO 2014-2020 traktowane będą jak przedsiębiorstwa.	Dowolne wsparcie na zasadach preferencyjnych (wszystkie podmioty) lub na zasadach rynkowych (tylko podmioty nieposiadające wystarczającej zdolności kredytowej).

⁸⁰ Raport o największych inwestorach w badania i rozwój w Polsce w 2012 roku, INE PAN, MSN, Warszawa 2013

⁸¹ Szczepanik K., Finansowanie inwestycji w energię odnawialną i poprawę efektywności energetycznej - atrakcyjność, ryzyko, bariery., Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku, System finansowy: aktualne wyzwania i perspektywy rozwoju, T. 27, Gdańsk, 2013 s. 261-272

			Wsparcie powinno zostać zapewnione na realizację projektów potencjalnie generujących oszczędności lub przychody w stopniu zapewniającym nieujemne NPV przedsięwzięcia.	
PI 8iii	Zwiększenie dostępu do finansowania zakładania nowych działalności gospodarczych przez osoby fizyczne.	W województwie znajdują się tereny wiejskie o trudnej sytuacji rozwojowej - tereny o utrudnionym dostępie do usług, charakteryzujące się słabo rozwiniętą przedsiębiorczością i wysokim bezrobociem, ubóstwem oraz zagrożeniem depopulacji.	Osoby fizyczne	Wsparcie zakładane jest zarówno w postaci instrumentów zwrotnych jak i dotacji. Wsparcie w postaci dotacji będzie stanowić kontynuację pomocy udzielanej w latach 2007-2013, z tym, że w obecnym okresie programowania uwaga skierowana zostanie na obszary wiejskie o trudnej sytuacji rozwojowej.
PI 9v ⁸² (w przypadku podjęcia decyzji o zastosowaniu IF w tym obszarze)	Osiągnięcie celów społecznych za pośrednictwem podmiotów ekonomii społecznej.	Przedsiębiorstwa ekonomii społecznej nie działają na w pełni rynkowych zasadach i w związku z tym nie mają pełnego dostępu do rynku finansowego. Niewielka ilość podmiotów ekonomii społecznej oraz ich mała wiarygodność dla instytucji finansowych, powoduje brak dostosowanej dla tych podmiotów oferty instytucji i małą możliwość pozyskania przez nich środków. ⁸³ Podczas IDI z ekspertami wskazywano, że dotychczas dostępna na rynku oferta banków oraz funduszy pożyczkowych nie uwzględniała specyfiki PES. Instytucje te kierowały się wymogami stawianymi podmiotom działającym na rynku, których PES, ze względu na charakter prowadzonej działalności, nie mogły spełnić. W ich przypadku wyższe ryzyko powodowało konieczność ustanawiania zabezpieczeń, których podmioty ekonomii społecznej nie umiały zapewnić. ⁸⁴	Podmioty ekonomii społecznej, prowadzące przynoszącą dochody działalność, w ramach której realizowane są cele społeczne.	Wsparcie zwrotne na zasadach rynkowych lub preferencyjnych, łączone lub nie ze wsparciem dotacyjnym.

Źródło: opracowanie własne

⁸² w przypadku podjęcia decyzji o zastosowaniu finansowania zwrotnego w tym obszarze

⁸³ Herbst I., Analiza możliwości finansowania podmiotów ekonomii społecznej w Polsce, Bank DnB Nord, Warszawa 2008

⁸⁴ Por. Badanie ewaluacyjne pt. Ocena wsparcia w obszarze ekonomii społecznej udzielonego ze środków EFS w ramach PO KL. Raport końcowy, Coffey International Development dla Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2013

4.2 Charakterystyka i doświadczenia IF w perspektywie 2007-2013

Niniejszy podrozdział prezentuje odpowiedź na pytania badawcze:

Jakie doświadczenia wynikają z wdrażania w poprzedniej perspektywie 2007-2013 podobnych instrumentów oraz jakie wynikające z tego wnioski, które mogą być zastosowane w obecnej perspektywie?

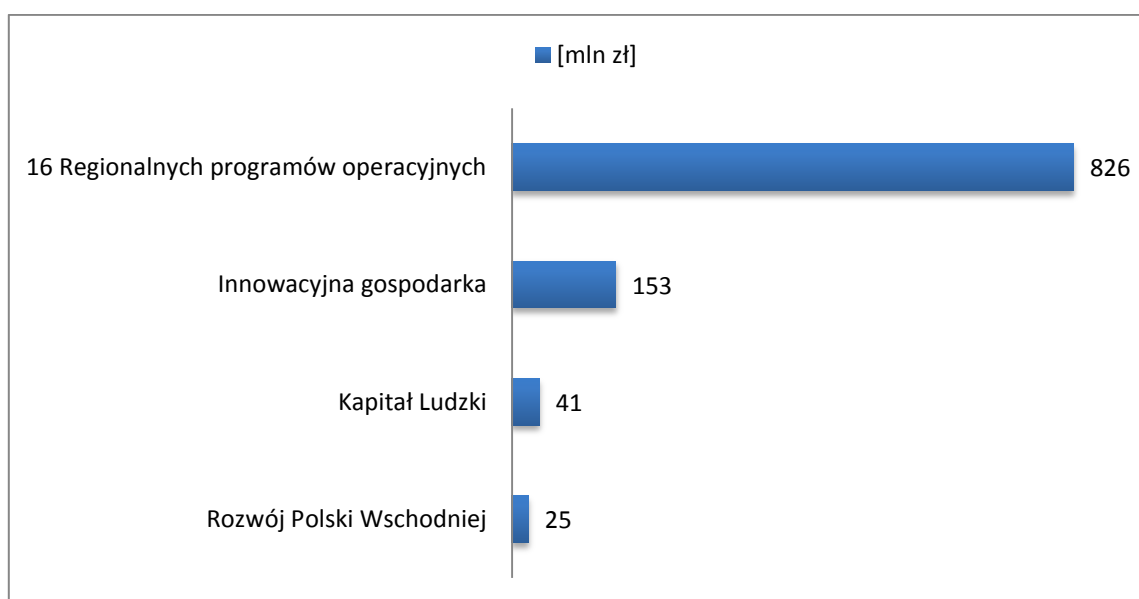
Jaka jest ocena instrumentów inżynierii finansowej stosowanych w perspektywie 2007-2013?

Jaka jest skuteczność instrumentów inżynierii finansowej stosowanych a latach 2007-2013, w odniesieniu do propozycji sektorowego ich wykorzystania?

4.2.1 Ocena instrumentów finansowych stosowanych w perspektywie 2007-2013

W perspektywie 2007-2013 uruchomiono po raz pierwszy instrumenty finansowe, według rozporządzenia MRR z dnia 26 października 2011 r. w sprawie udzielania pomocy ze środków instrumentów inżynierii finansowej w ramach regionalnych programów operacyjnych, pomoc ze środków regionalnego programu operacyjnego w formie IF była udzielana mikro przedsiębiorcom, małym lub średnim przedsiębiorcom w formie pożyczki albo poręczenia na inwestycje realizowane na obszarze województwa objętego programem. W niektórych przypadkach w ramach poszczególnych RPO pośrednicy finansowi udzielali wsparcia w zakresie pożyczek i poręczeń, które nie stanowiło pomocy publicznej, oprocentowanie było ustalane zgodnie ze stopą referencyjną stosowaną przez KE. Zakładane było, że pomoc de minimis może być udzielana na pokrycie 100% wydatków kwalifikowalnych, a jej maksymalna wartość brutto w okresie danego roku podatkowego i dwóch poprzednich lat nie może przekroczyć 200 tys. euro. Wsparcie mogło być udzielane również jako regionalna pomoc inwestycyjna, w przypadku której nie było ustalonego limitu. W Rozporządzeniu określono również, że warunkiem udzielenia regionalnej pomocy inwestycyjnej jest zobowiązanie się przedsiębiorcy do utrzymania nowej inwestycji w województwie, w którym udzielono mu pomocy, przez okres co najmniej 3 lat od zakończenia jej realizacji. Przepis ten mógł być dla przedsiębiorców dość restrykcyjny, ale dla władz województwa była to gwarancja, że zainwestowane środki pozostaną w regionie i będą napędzały lokalną gospodarkę. **Na instrumenty finansowe w poprzedniej perspektywie łącznie przeznaczono ponad 1 mld euro.** Instrumenty finansowe w postaci pożyczek, gwarancji i wkładów kapitałowych były udzielane głównie w ramach regionalnych programów operacyjnych.

Wykres 8 Wartość IF udzielona wg źródeł finansowania w 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/if/oif/Strony/glowna.aspx> [Dostęp 05.09.2014]

Na poziomie kraju w perspektywie finansowej 2007-2013 uruchomiono następujące zwrotne instrumenty finansowe:

- W sześciu województwach (dolnośląskie, łódzkie, mazowieckie, pomorskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie) w ramach inicjatywy JEREMIE utworzono wydzielone tzw. fundusze powiernicze zarządzane przez Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Alokacja środków publicznych do funduszy powierniczych wyniosła ok. 1,6 mld zł. W oparciu o te środki Menedżer Funduszy Powierniczych uruchomił trzy typy instrumentów zwrotnych (tzw. instrumenty zasilające): pożyczkę globalną, re-poręczenie dla funduszy poręczeniowych i poręczenie portfelowe dla banków sieciowych; do chwili obecnej nie uruchomiono instrumentów kapitałowych – *venture capital* (instrumenty takie były zaplanowane w pomorskim i dolnośląskim). Według stanu na koniec marca 2014 roku w regionach tych ramach mechanizmu JEREMIE uruchomiono 162 instrumenty finansowe⁸⁵ o łącznej wartości 2,305 mld zł⁸⁶, przy czym 101 instrumentów (62%) stanowiły instrumenty (fundusze) pożyczkowe dysponujące środkami w wysokości 1,35 mld zł (59% wszystkich środków);
- W województwie kujawsko-pomorskim w ramach inicjatywy JEREMIE (opartej o lokalnego menedżera i niewielką pulę środków – 39 mln zł) uruchomiono sześć instrumentów (trzy re-poręczenia i trzy fundusze pożyczkowe);
- Instrumenty finansowe oparte o mechanizm JEREMIE wdrożono na terenie pięciu regionów Polski Wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyski, warmińsko-mazurskie). Łącznie uruchomiono tu 15 instrumentów (trzy re-poręczenia dla funduszy poręczeniowych oraz 12 funduszy pożyczkowych) o kapitalizacji (wartość podpisanych umów) wynoszącej 117,8 mln zł;
- Na poziomie krajowym w oparciu o Działanie 4.2 PO IG utworzony został instrument finansowy o quasi-komercyjnym charakterze z wykorzystaniem środków prywatno-publicznych. Instrument ten ma charakter pożyczkowy – jest to kredyt komercyjny udzielany przez bank komercyjny na realizację projektu polegającego na wdrożeniu wyników prac B+R, połączony z dotacją (tzw. premia technologiczna) wypłacaną po zakończeniu wdrożenia przez BGK z przeznaczeniem na spłatę zobowiązania wobec banku (wartość środków przeznaczonych na wypłatę premii technologicznej wynosi ok. 432,6 mln euro);
- W ramach działania 4.2 PO IG uruchomione zostało wsparcie z poziomu krajowego w postaci kredytu technologicznego. Wsparcie finansowe przeznaczone jest na realizację inwestycji technologicznych, mających na celu zakup i wdrożenie nowej technologii lub wdrożenie własnej nowej technologii stosowanej na świecie nie dłużej niż 5 lat oraz uruchomienie na jej podstawie wytwarzania nowych lub znacząco ulepszonych towarów, procesów lub usług. Z kredytu technologicznego skorzystało 11 opolskich przedsiębiorców realizując łącznie 13 projektów inwestycyjnych. Średnia wartość projektu wyniosła 6 553 488,2 zł, a wartość premii technologicznej ok. 3 mln zł (dokładanie: 2 962 358,8 zł). Ze względu na parametry działania 4.3 PO IG ta forma wsparcia inwestycji technologicznych trafiła głównie w ręce przedsiębiorców średnich (55% liczby projektów), małych (36%) i mikro (9%). Z dostępnych danych sprawozdawczych⁸⁷ wynika, że w województwie opolskim 23% projektów wspartych premią technologiczną zrealizowali przedsiębiorcy z Kędzierzyna-Koźła, 15,4% projektów

⁸⁵ Jest to liczba umów o wsparcie podpisanych z pośrednikami finansowymi wybranymi w drodze konkursu. Faktycznie można przyjąć, że odpowiada to liczbie instrumentów.

⁸⁶ Jest to wartość podpisanych umów odpowiadająca przyznanym limitom pożyczki globalnej, Re-poręczeń i poręczeń portfelowych.

⁸⁷ Dane publikowane przez MIR:

http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/NaborWnioskow/listabeneficjentow/Strony/Lista_beneficjentow_FE_311213.aspx
oraz
http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/FAQ/sod/1_1/Strony/Mapa_pomocy_regionalnej_poziomy_dofinansowania.aspx

przedsiębiorcy z Nysy, tyle samo ze Skarbimierza Osiedla, żaden z projektów nie był zrealizowany w Opolu;

- W oparciu o Działanie 3.2 PO IG utworzony został instrument pod nazwą Krajowy Fundusz Kapitałowy S.A. Jest to instrument kapitałowy utworzony w formie tzw. funduszu funduszy mającego na celu dokapitalizowanie prywatnych funduszy kapitałowych (tzw. *venture capital*) inwestujących w sektor MSP. Do instrumentu alokowano środki w wysokości 180 mln euro;
- Na poziomie krajowym utworzono sieć 82 quasi-komercyjnych funduszy kapitałowych o charakterze załączkowym. Instrumenty te utworzono w formie dotacji lokowanej na wydzielonym rachunku zarządzanym przez pośrednika (na ogół instytucję otoczenia biznesu) z przeznaczeniem na dokonywanie komercyjnych inwestycji (equity – kapitał udziałowy) w projekty o charakterze start-up (utworzone fundusze mają charakter odnawialny). Do instrumentów alokowano środki o wartości ok. 591 mln zł (zaplanowano, że w tym co najmniej 50% ma być przeznaczana na inwestycje kapitałowe);
- Na poziomie regionalnym (województwa pomorskie, mazowieckie, śląskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie), w ramach inicjatywy JESSICA, utworzono siedem instrumentów pożyczkowych (tzw. FROM-y – Fundusze Rozwoju Obszarów Miejskich) oferujących długoterminowe pożyczki na tzw. projekty miejskie (okres kredytowania do 20 lat; oprocentowanie 0,25%-2,5%, karencja maks. 12 miesięcy, finansowanie od 75%-100% kosztów kwalifikowanych inwestycji). Na ten cel województwa przeznaczyły środki w wysokości odpowiednio: 57 mln, 40 mln, 60 mln, 66 mln i 33 mln euro. Z danych publikowanych przez BGK (zarządzającego trzema FROM-ami) wynika, że do marca 2014 r. zawarto 56 umów inwestycyjnych o wartości 564 mln zł;
- W oparciu o środki z Działania 1.4 PO KL utworzono tzw. fundusz powierniczy (zarządza nim BGK S.A.) mający organizować wsparcie dla podmiotów ekonomii społecznej. W oparciu o środki funduszu utworzono instrument pożyczkowy o wartości 30 mln zł zarządzany przez Towarzystwo Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych (do końca czerwca 2013 r. beneficjentom końcowym udzielono 14 pożyczek na łączną kwotę 1 mln zł);
- W oparciu o środki z Działania 6.2 PO KL (wsparcie przedsiębiorczości oraz samo-zatrudnienia) na poziomie regionów utworzony został instrument pożyczkowy, z którego udzielane są preferencyjne pożyczki dla osób bezrobotnych zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą. W woj. opolskim dwukrotnie ogłaszano konkurs na działanie 6.2 PO KL, lecz dwukrotnie nie udało się wyłonić operatora funduszu.

W RPO WO 2007-2013 określono najważniejsze obszary wymagające interwencji w celu wzmocnienia jego konkurencyjności i tempa wzrostu gospodarczego. Dużym utrudnieniem w realizacji wskazanych celów był wysoki poziom bezrobocia, niewystarczające wsparcie dla rozwoju zasobów ludzkich i niewykorzystywanie pełni potencjału regionu. Z powyższych powodów misją województwa stało się podejmowanie działań, które zapewnią dynamiczny i zrównoważony rozwój, konkurencyjność, spójność społeczno-gospodarczą i wyrównanie sytuacji gospodarczej w regionie. Cel strategiczny przyjęty w ramach RPO WO 2007-2013 - *Wzmocnienie gospodarki regionu poprzez rozwój przedsiębiorczości, innowacyjności, sektora B+R oraz infrastruktury turystycznej i rekreacyjno-sportowej na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego* odpowiada na powyższe problemy. Sposób realizacji celu określa Oś priorytetowa 1 RPO WO 2007-2013 - *Wzmocnienie atrakcyjności gospodarczej regionu*, która obejmuje działania prowadzące do poprawy konkurencyjności przedsiębiorstw w sferze produkcyjnej, usługowej, technologicznej oraz organizacyjnej⁸⁸. Duży nacisk w tej osi położono na wspieranie sektora MŚP oraz B+R, które uznawane są za szczególnie ważne czynniki napędzające

⁸⁸ Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013, Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego, Opole 2011

regionalny rozwój. Dla wzmocnienia efektywności wskazanych działań zaplanowano wsparcie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, które oferują zwrotne instrumenty finansowe. W ramach Osi Priorytetowej – *Wzmocnienie atrakcyjności gospodarczej regionu* realizowane jest Działanie 1.2 – *Zapewnienie dostępu do finansowania przedsiębiorczości*, wpisujące się ono w plan wzmocnienia potencjału regionu poprzez ułatwienie dostępu do zewnętrznych funduszy sektora MSP. Beneficjentami Działania 1.2 są instytucje finansowe działające na terenie województwa opolskiego, w szczególności fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Zostały one dokapitalizowane z puli środków europejskich, by udzielać finansowego wsparcia sektorowi MSP na preferencyjnych warunkach. Wskazane działanie było krokiem poczynionym przez władze województwa w stronę większej efektywności w dysponowaniu środkami unijnymi, ponieważ każde zaciągnięte przez firmę zobowiązanie musi zostać spłacone. Dzięki temu pula środków w funduszach powiększona o prowizje i odsetki, może ponownie trafić do innego zainteresowanego kapitałem przedsiębiorcy.

W Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku podkreślono istotność zastosowania instrumentów finansowych, zauważono, że wdrażanie nowych i innowacyjnych rozwiązań wymaga dużych nakładów finansowych, dlatego konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw, wykorzystując zarówno instrumenty bezzwrotne, jak i zwrotne. W Strategii podkreślono także kwestię przedsiębiorczości i lokalnych przedsiębiorców, czyli grupy beneficjentów końcowych, do których przede wszystkim są kierowane IF. Relatywnie niski poziom zatrudnienia i przedsiębiorczości uznany został w strategii za słabe strony regionu, ale tradycje gospodarności, silne poczucie tożsamości regionalnej, mobilność przestrzenna ludności oraz potencjał i dynamiczny rozwój przemysłu zaliczono do silnych stron obszaru. **Zwrócono uwagę na fakt, iż rozwój przedsiębiorczości pobudzany może być dzięki wsparciu mikroprzedsiębiorstw i MSP.⁸⁹ Można, więc stwierdzić, że wdrażane instrumenty finansowe są odpowiedzią na problemy regionu i mają dużą szansę w pobudzeniu jego potencjału.**

Ocena instrumentów finansowych stosowanych w perspektywie 2007-2013 w Polsce wskazuje na konieczność w przyszłej perspektywie wsparcia ograniczonego głównie do przedsiębiorstw mikro i małych, ze zdecydowaną koncentracją środków na mikroprzedsiębiorstwach. Negatywnie można ocenić rozwiązania stosowane w 2007-2013 w zakresie finansowania załączkowego i inkubacji. W związku z czym obecnie powinno się wprowadzać inne rozwiązania, które będą sprzyjać łączeniu środków publicznych i prywatnych w niedotacyjnej formule, przy jednoczesnym jasnym określeniu kryteriów działania funduszy, promujących wejścia kapitałowe w dużą liczbę małych przedsięwzięć. Ocenę dopuszczalnych celów wydatkowania środków również można określić jako negatywną (w szczególności przeznaczenie środków na cele obrotowe) w ramach instrumentów zwrotnych, ponieważ wachlarze celów powinien być jak najszerszy, by umożliwić finansowanie wszelkich ekonomicznie uzasadnionych przedsięwzięć gospodarczych. Wskazuje się również na niewystarczającą w poprzedniej perspektywie finansowej promocję IF, która powinna zostać wsparta dodatkowym finansowaniem i być skierowana do konkretnych odbiorców, prezentując konkretne, oferowane instrumenty. W perspektywie 2007-2013 instrumenty zwrotne zostały także ocenione jako zbyt skomplikowane. IF powinny być z jednej strony jak najprostsze, co do konstrukcji i wymogów formalnych, z drugiej strony różnorodne i profilowane dla konkretnych grup odbiorców. Umożliwiłoby to z jednej strony skuteczne dotarcie z informacją do odbiorców, z drugiej lepsze adresowanie wsparcia⁹⁰. Informacje te potwierdzają również wyniki badań CATI i CAWI przeprowadzone na potrzeby niniejszego badania. 57% osób fizycznych zamierzających założenie działalności gospodarczej stwierdziło, że ich zdaniem stopień rozpowszechnienia informacji w województwie opolskim na temat IF jest niedostateczny, a 60% z nich określiło, że brakuje alternatywy w postaci finansowania zwrotnego wobec oferty bankowej (częściowo ocena braku alternatywy do oferty bankowej może być spowodowana brakiem wiedzy na temat IF co może wynikać z kolei z ograniczonego rozpowszechnienia informacji na ten

⁸⁹ Raport Regionalny Województwo Opolskie, Krystian Heffner, 2011, Opole za Strategia Województwa Opolskiego

⁹⁰ Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020, raport końcowy, IBS, Warszawa 2013

temat). Przedsiębiorcy MSP z województwa opolskiego byli bardziej łaskawi w ocenie alternatywy finansowania wobec oferty bankowej, ale jeżeli chodzi o stopień rozpowszechnienia informacji to 50% z nich stwierdziło, że są one niedostatecznie rozpowszechnione⁹¹. W związku z tym **rekomendowane jest podjęcie działań promujących i informacyjnych co do finansowania zwrotnego, szczególnie w ramach IF**. Według zapisów projektu RPO WO 2014-2020 działania takie są planowane, co należy według powyższego ocenić jako jak najbardziej zasadne. Ponadto w perspektywie 2007-2013 najczęstszą przyczyną nieubiegania się przedsiębiorców MSP o finansowanie zewnętrzne był brak potrzeb inwestycyjnych, ale na następnym miejscu skomplikowanie lub czasochłonność procedur aplikacyjnych (odpowiedzi takiej udzieliło 11% respondentów). Znaczącym problemem dla przedsiębiorców była też nieznanomość oferty pożyczkowej/kredytowej w związku z czym nie ubiegali się o środki zewnętrzne.

Ocena IF w poprzedniej perspektywie wskazuje, że interwencja w formie instrumentów zwrotnych może być efektywnie wdrażana z poziomu wojewódzkiego pod warunkiem współpracy z wyspecjalizowanym menadżerem funduszu. Wsparcie kapitałowe przynajmniej częściowo powinno być wdrażane z poziomu krajowego. Efektywne wsparcie skierowane do mikroprzedsiębiorstw, komplementarne a nie substytucyjne do oferty rynkowej, musi wiązać się z akceptacją podwyższonego ryzyka niepowodzenia inwestycji. Ocena doświadczeń poprzedniej perspektywy wskazuje, że w celu zapewnienia, że przedsiębiorstwa w luce nie będą musiały konkurować o instrumenty zwrotne do nich skierowane z przedsiębiorstwami posiadającymi zdolność kredytową, cena (oprocentowanie) instrumentów zwrotnych adresujących lukę powinna być nie niższa od ceny rynkowej (właściwej dla finansowania zwrotnego udzielanego przez banki firmom). W przypadku mikroprzedsiębiorstw do skorzystania z instrumentów zwrotnych zachęcająca powinna być sama możliwość ponoszenia relatywnie niskich kosztów w porównaniu z często zaciąganych przez nich kredytami/pożyczkami konsumpcyjnymi. W celu zapewnienia koncentracji środków na grupach szczególnie wymagających wsparcia, należy wprowadzać dla pośredników finansowych minimalne udziały kwotowe w portfelu wsparcia kierowanego do określonych grup (np. mikroprzedsiębiorstw z określonego obszaru lub przedsiębiorstw nowopowstałych). W ramach interwencji w formie instrumentów zwrotnych konieczne jest wytyczenie zbioru reguł i wytycznych wspólnych i obligatoryjnych dla wszystkich uczestników systemu. Dotyczy to zarówno rozstrzygnięć strategicznych (do kogo, w jakiej formie ma być kierowane wsparcie) jak i formalno-prawnych (podstawa prawna działania poszczególnych instytucji, wyjaśnienie wątpliwości powstających na przecięciu prawa UE i krajowego). Ocena wskazuje, że należy określić docelową perspektywę wykorzystania środków. Tworzone mechanizmy powinny w jak największym stopniu uwzględniać przyszłe samofinansowanie i trwałość stworzonych mechanizmów zarówno od strony instytucjonalnej jak i funkcjonalnej⁹².

Ważna jest również ocena działalności w ramach inicjatywy JEREMIE, która kierowana jest do sektora MSP, tak samo jak działania w ramach Działania 1.2 RPO WO 2007-2013. Środki w ramach inicjatywy JEREMIE kierowane są dla pośredników finansowych - banki, fundusze pożyczkowe itp., którzy mogą dzięki nim zabezpieczyć do 80% wartości kredytów i pożyczek udzielanych firmom – także początkującym.⁹³ Inicjatywa działa w pięciu województwach - dolnośląskie, łódzkie, pomorskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie. W jej ramach utworzono wydzielone fundusze powiernicze zarządzane przez Bank Gospodarstwa Krajowego: Dolnośląski Fundusz Powierniczy - budżet o wartości 405,73 mln zł, Łódzki Regionalny Fundusz Powierniczy - budżet o wartości 188,63 mln zł, Pomorski Regionalny Fundusz Powierniczy – budżet o wartości 287,39 mln zł, Wielkopolski Regionalny Fundusz Powierniczy – budżet o wartości 501,30 mln zł, Zachodniopomorski Regionalny Fundusz Powierniczy – budżet o wartości 280,00 mln zł. Szóstym funduszem powierniczym zarządza

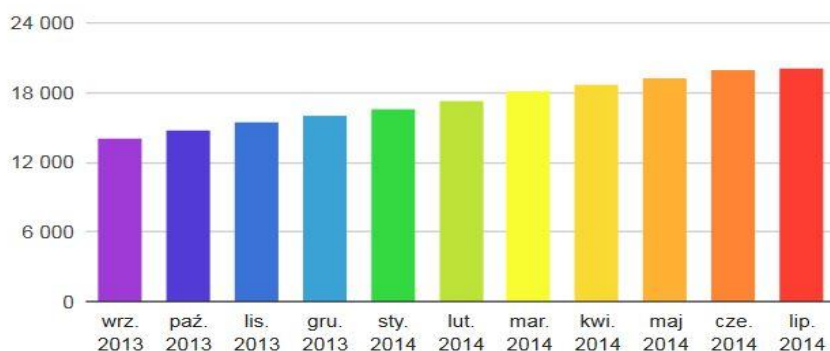
⁹¹ Stwierdzenie na podstawie badania CATI

⁹² Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020, raport końcowy, IBS, Warszawa 2013

⁹³ JEREMIE dla firm, http://www.pi.gov.pl/Finanse/chapter_95778.asp [Dostęp 18.08.2014]

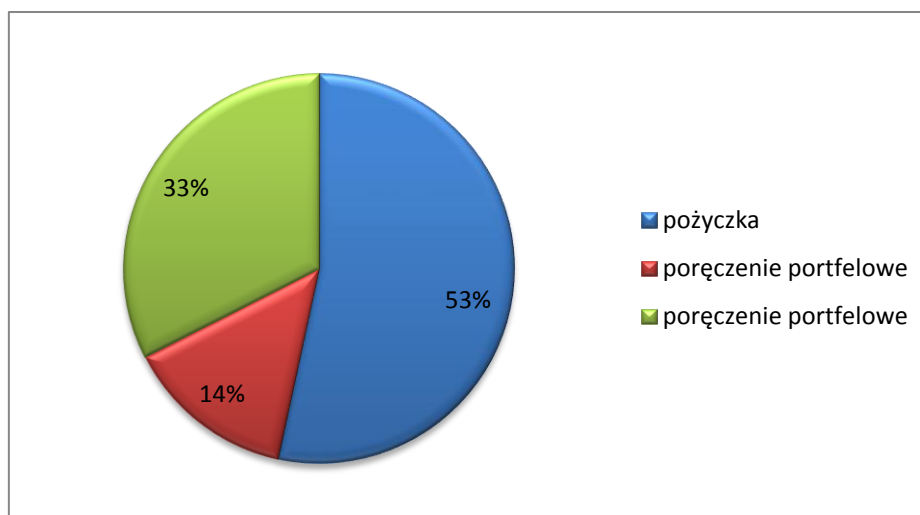
Kujawsko – Pomorski Fundusz Pożyczkowy sp. z o.o. - budżet wynosi 39,8 mln zł. Alokacja środków publicznych do funduszy powierniczych wyniosła ok. 1,7 mld zł.⁹⁴

Wykres 9 Liczba przedsiębiorców korzystających ze wsparcia w ramach inicjatywy JEREMIE (dane na koniec lipca 2014)

Źródło: <http://www.jeremie.com.pl/> (18.08.2014)

Wykres 10 Struktura produktów oferowanych w ramach inicjatywy JEREMIE (dane na koniec lipca 2014)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.jeremie.com.pl/> [dostęp: 18.08.2014]

Mechanizm JEREMIE był w perspektywie 2007-2013 determinowany w dużym stopniu przez wydajność pośredników finansowych. Ta z kolei zależy w dużym stopniu od zasobów kapitałów własnych, z których można finansować rozwój infrastruktury. Stabilność funkcjonowania systemu instrumentów finansowych jest uzależniona od stabilności źródeł ich zasilania oraz wielości wzajemnie uzupełniających się instrumentów. Część oferowanych instrumentów nie była atrakcyjna dla wybranych pośredników finansowych, wskutek czego cieszyły się one bardzo niewielkim zainteresowaniem⁹⁵.

Drugim popularnym mechanizmem w poprzedniej perspektywie była inicjatywa JESSICA, która polega na wspólnym europejskim wsparciu na rzecz trwałych inwestycji w obszarach miejskich. Inicjatywa ta jest instrumentem finansowym opracowanym przez Komisję Europejską, Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) oraz Bank Rozwoju Rady Europy (CEB).⁹⁶ W Polsce inicjatywa jest wdrażana w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO). W ramach inicjatywy funkcjonuje 5 funduszy Rozwoju Obszarów Miejskich, w województwach: mazowieckim, zachodniopomorskim, pomorskim, wielkopolskim i śląskim. Środki

⁹⁴ O Jaremie, <http://www.jeremie.com.pl/> [Dostęp 18.08.2014]

⁹⁵ Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007-2013, Warszawa 2013

⁹⁶ http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/RPO/Aktualnosci/Strony/Jessica_240310.aspx [Dostęp 18.08.2014]

przeznaczone na realizację inicjatywy JESSICA w Polsce wynosiły ponad 256 mln euro. Pożyczki oferowane w ramach tej inicjatywy mają charakter produktów długoterminowych (15-20 lat) o bardzo niskim koszcie finansowym (stopa procentowa poniżej stopy rynkowej).⁹⁷

Jak wynika z analiz prowadzonych przez MIR wdrażanie instrumentów zwrotnych w okresie 2007–2013 realizowane było przez wiele instytucji, co obok efektów synergii stworzyło także realne ryzyko kolizji między instrumentami. W związku z tym obserwacje, jakie się nasuwają w kontekście wdrażania IF w perspektywie 2014–2020, są następujące:

- Obok instrumentów poręczeniowych o charakterze regionalnym, w ostatnich 2–3 latach znacznie rozwinęły się instrumenty poręczeniowe (również te tworzone w oparciu o środki krajowe) wdrażane z poziomu krajowego – np. instrumenty wdrażane za pośrednictwem BGK oraz środki re-poręczeniowe oferowane bankom komercyjnym przez EBI (w ramach programu CIP – *Community Innovation Programme*). W ofercie BGK funkcjonuje Portfelowa Linia Poręczeniowa (poręczenia na kwotę od 100 tys. zł do 3,5 mln zł; od 36 miesięcy do 120 miesięcy), Portfelowa Linia Gwarancyjna (poręczenia portfelowe dla banków na kwotę od 100 tys. zł do 3,5 mln zł na maksymalnie 39 miesięcy) oraz Gwarancja *de minimis* (kredyty inwestycyjne i obrotowe, poręczenie na kwotę do 3,5 mln zł na okres od 27 do 99 miesięcy); z kolei oferta EBI sprowadza się do poręczenia portfelowego dla banków komercyjnych; duża atrakcyjność tej oferty poręczeniowej znacznie zawężyła pole działania dla regionalnych funduszy poręczeniowych, które ze względu na niewielkie kwoty kapitału poręczeniowego nie są w stanie konkurować z ofertą BGK czy EBI;
- Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej jest realizowane w formie pilotażowego programu pożyczkowego; dedykowanym instrumentem pożyczkowym zarządza Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych Sp. z o.o. (alokacja na instrument wyniosła 25 mln zł). Projekt Programu Operacyjnego Wiedza – Edukacja – Rozwój zakłada kontynuację tego typu działań na szczeblu krajowym (instrumenty pożyczkowe, poręczeniowe, tzw. *social venture capital*); środki będą wprowadzane na rynek przez fundusz funduszy, którym będzie BGK;
- Dotychczasowe wsparcie projektów z zakresu B+R realizowanych przez MŚP odbywało się za pośrednictwem formuły kredytu technologicznego z tzw. premią technologiczną wypłacaną przez BGK (działanie 4.3 PO IG). Ta formuła wsparcia dzięki trafnemu zaadresowaniu ryzyk związanych z projektami B+R cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem. Obecny projekt Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój zakłada kontynuację tej formy wsparcia dla MŚP. Wsparcie dotacyjne dla fazy B+R realizowane było także przez NCBiR (np. IniTECH, Demonstrator+); programy te obejmowały refundację części kosztów badań przemysłowych, prac rozwojowych i przygotowania do wdrożenia. Zapisy PO IR (PI 1.2) wskazują, że wsparcie dla tego typu projektów będzie kontynuowane z poziomu krajowego;
- Wsparcie kapitałowe do tej pory realizowane było przez dedykowaną strukturę funduszy funduszy tj. Krajowy Fundusz Kapitałowy oraz w formule niezwrótnej przez PARP i działanie 3.1 PO IG (inicjowanie działalności innowacyjnej). Mimo licznych problemów z dystrybucją środków przez KFK, oba strumienie zasilania kapitałowego będą realizowane w podobnej formule.

4.2.2 Ocena i analiza doświadczeń wynikających z wdrażania w poprzedniej perspektywie 2007-2013 instrumentów finansowych

Zgodnie z wytycznymi projektów dokumentów Komisji Europejskiej dotyczących analizy ex-ante w zakresie instrumentów finansowych, zidentyfikowano jako jedną z perspektyw badawczych stronę podażową.⁹⁸ W perspektywie 2007-2013 na rynku opolskim dostępnych było wiele mechanizmów wsparcia finansowego

⁹⁷ Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007-2013, Warszawa 2013

⁹⁸ zamieszczone na stronie MIR pod adresem <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/if/Strony/if.aspx> w zakładce „Dokumenty i wytyczne”

przedsiębiorstw oraz osób chcących założyć działalność gospodarczą. Dla firm będących w stabilnej kondycji finansowej i posiadających zadowalające zabezpieczenie najpowszechniejszą formą uzyskiwania kapitału był kredyt bankowy. Możliwa była jednak również pomoc z funduszy realizujących Działanie 1.2 RPO WO 2007-2013 *Zapewnienie Dostępu do Finansowania Przedsiębiorczości*, którego celem był *Wzrost dynamiki rozwoju przedsiębiorstw poprzez tworzenie i rozwój instrumentów zewnętrznego finansowania przedsiębiorczości*⁹⁹. W ramach działania przeprowadzono cztery nabory na pośredników finansowych (tabela):

Tabela 2 Wyniki naborów na pośredników finansowych w ramach Działania 1.2 RPO WO 2007-2013

Nabór	Data naboru	Liczba podpisanych umów	Wartość podpisanych umów	Nazwa beneficjenta	Tytuł projektu	Dofinansowanie ogółem
1	03.08.2009 - 17.08.2009	Nabór anulowany (rezygnacja beneficjenta)	0	-	-	0
2	28.10.2009 - 12.11b.2009	3	56 mln zł	Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Opolu	Dokapitalizowanie Regionalnego Funduszu Poręczeń Kredytowych w celu zwiększenia dostępu do finansowania przedsiębiorczości	10 mln zł
				Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych	Dokapitalizowanie Regionalnego Funduszu Pożyczkowego w ramach RPO WO	23 mln zł
				Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu	Ochrona środowiska szansą rozwoju sektora MSP w województwie opolskim - utworzenie funduszu pożyczkowego w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu	23 mln zł
3	15.07.2010 - 29.07.2010	1	20 mln zł	Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych	Dokapitalizowanie Regionalnego Funduszu Pożyczkowego w ramach RPO WO	20 mln zł
4	23.04.2012 - 07.05.2012	1	26 mln zł	Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych	Dokapitalizowanie Regionalnego Funduszu Pożyczkowego w ramach RPO WO	26 mln zł

Źródło: http://rpo.ocrq.opolskie.pl/a/415/1_2_Zapewnienie_dostepu_do_finansowania_przedsiębiorczości [Dostęp 02.09.2014]

⁹⁹ Raport Końcowy Ocena efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE, Openfield, Opole 2012

Jak można odczytać z powyższej tabeli w perspektywie 2007-2013 w konkursach wyłoniono trzech pośredników finansowych, dwóch udzielających pożyczki – *Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych*, *Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu*, a także jeden udzielający poręczenia - *Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Opolu*.

Działanie 1.2 RPO WO 2007-2013 polegało na dokapitalizowaniu instytucji finansowych, wspierających rozwój przedsiębiorczości, tj. funduszy poręczeniowych i pożyczkowych, funduszy mikropożyczek oraz innych publicznych instytucji finansowych, oferujących zwrotne instrumenty finansowe. Metoda płatności realizowana była w formie przekazania dotacji na utworzenie lub wniesienie wkładu do funduszy kapitału podwyższonego ryzyka, funduszy gwarancyjnych i funduszy pożyczkowych. Szczegółowe zasady przekazywania dofinansowania określała umowa o dofinansowanie/ decyzja o dofinansowaniu projektu.¹⁰⁰ Beneficjenci tego działania oferowali przedsiębiorcom wsparcie w postaci pożyczek i poręczeń kredytowych. Były to przede wszystkim fundusze inwestycyjne na działalność innowacyjną firm, które rozpoczynają działalność bądź funkcjonują na rynku. Pożyczki zaciągane w ramach Działania 1.2 RPO WO 2007-2013 są oprocentowane korzystniej niż komercyjne. Ich cechą charakterystyczną jest celowość, ponieważ zawsze jasno określone jest przeznaczenie przekazanych środków. Okres spłaty pożyczki w ramach projektu to 5 bądź 10 lat, w zależności od celu, na jaki udzielono kapitału. W przypadku zakupu lub budowy nieruchomości czas przeznaczony na spłatę wynosił 10 lat, natomiast w przypadku zakupu maszyn i innych urządzeń termin spłaty mija po 5 latach od zaciągnięcia zobowiązania. W ramach Działania były oferowane przedsiębiorcom również poręczenia, które ułatwiały mikro, małym i średnim podmiotom uzyskanie kredytu poprzez zapewnienie zabezpieczenia. Maksymalna kwota poręczenia to 370 000 zł lub też do wysokości 70% kwoty przyznanego kredytu. Program zakładał podejmowanie działań w konkretnych obszarach – wsparcie instytucji otoczenia biznesu, rozwój mikro przedsiębiorstw, troskę o czynności badawczo-rozwojowe czy wsparcie inwestycji w przedsiębiorstwach, gdzie największe znaczenie ma właśnie inżynieria finansowa. Mechanizm ten służył głównie wsparciu sektora MŚP i ułatwiał mu dostęp do zewnętrznego finansowania. Oferta instytucji komercyjnych, takich jak banki, rzadko pokrywa się potrzebami i możliwościami mikro, małych i średnich firm, a to one stanowią najliczniejszą grupę przedsiębiorców w województwie opolskim, mającą znaczny wpływ na rozwój gospodarczy regionu. Przedsiębiorcy ponad to mogli skorzystać również z dotacji unijnych bądź z pomocy Urzędów Pracy, które realizują projekty w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Była to duża pomoc głównie dla firm dopiero rozpoczynających działalność.¹⁰¹

Tabela 3 Zestawienie i porównanie oferty pośredników finansowych dostępnych w województwie opolskim w perspektywie 2007-2013

	Pożyczki		Poręczenia
Cechy	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu	Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych	Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o.
Ostateczni odbiorcy	przedsiębiorcy należący do kategorii mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich przedsiębiorców (zgodnie z definicją zawartą w załączniku I do Rozporządzenia Komisji (WE) 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r.) posiadający siedzibę na terenie województwa opolskiego i prowadzący działalność lub realizujący inwestycję na terenie województwa opolskiego; przedsiębiorcy spoza województwa opolskiego realizujący inwestycję na terenie województwa opolskiego	mikro, mali i średni przedsiębiorcy posiadający siedzibę na terenie województwa opolskiego na działalność lub realizację inwestycji na terenie województwa opolskiego; mikro, mali i średni przedsiębiorcy spoza województwa opolskiego na realizację inwestycji na terenie województwa opolskiego	mikro, mali i średni przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w sektorze nierolniczym i na terenie województwa opolskiego

¹⁰⁰ <http://rpo.ocrg.opolskie.pl> [dostęp 08.08.2014]

¹⁰¹ Raport Końcowy Ocena efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE, Openfield, Opole 2012

Przeznaczenie	pożyczki udzielane są na cele inwestycyjne i nieinwestycyjne bezpośrednio związane z podejmowaniem, prowadzeniem i rozwijaniem działalności gospodarczej przez wnioskodawcę; pożyczka nie może być udzielona na zakup gruntów i na zakupy o charakterze konsumpcyjnym a także na inwestycje objęte wsparciem ze środków europejskich zgodnie z zapisami wytycznych w zakresie zasad udzielania wsparcia instrumentom finansowym; pożyczka może być udzielona na każde zadanie spełniające „Kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu”	zakup nieruchomości przeznaczonej do prowadzenia działalności gospodarczej; budowę, remont lub przebudowę nieruchomości; zakup maszyn i urządzeń; zakup pojazdów; zakup wyposażenia biura; inne, nie mające charakteru konsumpcyjnego; zakup materiałów i surowców lub towarów (środki obrotowe)	poręczanie kredytów i pożyczek na cele rozwojowe firmy
Minimalna kwota	brak	brak	nie dotyczy
Maksymalna kwota	500 000 zł	700 000 zł	nie dotyczy
Maksymalny okres spłaty	60 miesięcy	5-letni - w przypadku pożyczek na cele inwestycyjne 3-letni - w przypadku pożyczek na cele obrotowe	nie dotyczy
Maksymalny poziom zabezpieczenia poręczanego finansowania	nie dotyczy	nie dotyczy	70 proc. wartości kredytu (kapitału)
Maksymalny okres	karencji w spłacie - 6 miesięcy	karencji w spłacie - 6 miesięcy	trwania poręczenia – 63 miesiące (maksymalny okres kredytu objętego poręczeniem funduszu 60 miesięcy)
Oprocentowanie	od 3,5 proc. z pomocą publiczną od 4,5 proc. gdy wykorzystano pomoc publiczną	stała stopa procentowa obowiązująca na dzień zawarcia umowy pożyczki w wysokości stopy bazowej określonej przez Komisję Europejską dla ZŁ, publikowanej w Dzienniku Urzędowym Wspólnoty Europejskiej, powiększona każdorazowo o marżę ustaloną przez Fundację po dokonaniu oceny Pożyczkobiorcy oraz poziomu prawnych zabezpieczeń	nie dotyczy
Prowizja	brak	brak	do 28.04b013 r. dla start up - zwiększenie prowizji za udzielone poręczenie o 0,2 proc.; do 28.04b013 r. 0,5 proc. dla kredytów i pożyczek z okresem spłaty do 1 roku; 1,0 proc. dla kredytów i pożyczek z okresem spłaty do 5 lat; od 29.04b013 r. z uwagi na wprowadzenie Gwarancji de minimis BGK opłata wynosi 0 proc
Wymagany wkład własny	5 proc. kosztu przedsięwzięcia netto	brak	Nie dotyczy
Średni czas	30 dni	maksymalnie 60 dni	do 14 dni od dostarczenia

rozpatrzenia wniosku			kompletu dokumentacji
Opłata za rozpatrzenie wniosku	brak	brak	brak
Inne opłaty	brak	opłata za sporządzenie aneksu do umowy na wniosek pożyczkobiorcy (z wyłączeniem aneksu korygującego kwotę przyznanej pożyczki – jeżeli nie został zmieniony zakres przedmiotowy pożyczki) - 300 zł; opłata za zmianę przedmiotu zakupu, dokonana po wizycie rzeczoznawcy - 300 zł; opłata za wydanie zaświadczenia/opinii na wniosek pożyczkobiorcy w trakcie trwania umowy - 100 zł; opłata za każdorazowe wezwanie do zapłaty pożyczkobiorcy i poręczycieli - 20 zł; provizja za wynegocjowany kurs walutowy, w przypadku przelewów zagranicznych pobierana przez bank - wysokość zmienna.	za aneksowanie umowy poręczenia 100 zł
Czas oczekiwania na uruchomienie pożyczki	nie określono	30 dni	nie dotyczy
Preferowane formy zabezpieczeń	obowiązkową formą zabezpieczenia spłat należności z tytułu pożyczki jest weksel własny „in blanco” pożyczkobiorcy opatrzony klauzulą „bez protestu” wraz z deklaracją wekslową; w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą pojedynczo lub w formie spółek osobowych - weksel własny „in blanco” opatrzony klauzulą „bez protestu” wraz z deklaracją wekslową wystawioną przez osobę fizyczną lub osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, poręczony przez małżonków tych osób; w przypadku pożyczek przekraczających wartość 30 000 zł, wymagana jest co najmniej jedna dodatkowa forma zabezpieczenia określona w regulaminie udzielania pożyczek dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw; każda forma zabezpieczenia powinna opiewać co najmniej na 150% kwoty pożyczki; zasady tej nie stosuje się w przypadku pożyczek poniżej kwoty 30 000 zł (istnieje możliwość łączenia form zabezpieczenia spłaty pożyczki).	w zależności od rodzaju inwestycji wnioskodawca zobowiązany jest do ustanowienia zaakceptowanego przez fundację prawnego zabezpieczenia spłaty pożyczki, którym może być: gwarancja bankowa; poręczenie według prawa wekslowego; poręczenie według prawa cywilnego; hipoteka; blokada środków na rachunkach bankowych pożyczkobiorcy lub osoby trzeciej; przelew (cesja) wierzytelności (również z tytułu ubezpieczenia); zastaw na prawach; weksel własny in blanco wraz z deklaracją wystawcy weksła (zabezpieczenie przyjmowane obligatoryjnie); ubezpieczenie pożyczki; pełnomocnictwo do rachunków bankowych; przewłaszczenie; zastaw rejestrowy; inne prawnie dopuszczalne. w przypadku ustanowienia zabezpieczenia rzeczowego fundacja przyjmuje jako dodatkowe zabezpieczenie cesję praw z polisy	weksel in blanco z poręczeniem; dodatkowo w uzasadnionych przypadkach zabezpieczenia materialne lub osobowe

		ubezpieczenia przedmiotu będącego zabezpieczeniem rzeczowym albo umowę ubezpieczenia wystawioną na rzecz fundacji	
Zasięg terytorialny	województwo opolskie	województwo opolskie	województwo opolskie
Inne istotne warunki udzielenia wsparcia	wnioski mogą być składane w dowolnym czasie i rozpatrywane są na bieżąco	brak	poręczenie udzielane jest w formule de minimis

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl> [dostęp 08.08.2014]

Na podstawie powyższego zestawienia oferty pośredników finansowych w województwie opolskim można zauważyć, że oferta ta jest skierowana wyłącznie do sektora MSP, co jest zgodne z obecnymi zaleceniami i trendami mówiącymi o koncentracji wsparcia na przedsiębiorstwach mikro, małych i średnic oraz zaprzestanie udzielania bezzwrotnego wsparcia inwestycyjnego przedsiębiorstwom dużym.¹⁰² Oferta opolskich pośredników finansowych udzielających pożyczki skupia się na udostępnianiu finansowania na cele inwestycyjne i nieinwestycyjnie bezpośrednio związane z założeniem, prowadzeniem i rozwijaniem działalności gospodarczej. Oferty pośredników uzupełniają się, w ramach Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu nie można otrzymać pożyczki na zakup gruntów, natomiast pożyczkę taką można uzyskać z Fundacji Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych, co jest pozytywnym przykładem komplementarności oferty i jej spójności. Okres spłaty i karencji w spłacie jest podobny, tak samo jak maksymalna możliwa do uzyskania kwota pożyczki. Biorąc pod uwagę, że oferta jest skierowana wyłącznie do MSP jest to uzasadnione i logiczne. W ofercie pośredników finansowych różni się natomiast oprocentowanie i koszty dodatkowe uzyskania pożyczki. Sytuacja ta jest o tyle dobra dla przedsiębiorców, że każdy z nich może przekalkulować, która z opcji jest dla niego bardziej opłaca i na tej podstawie wybrać pośrednika finansowego, od którego chce zaciągnąć pożyczkę. W przypadku Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu oprocentowanie jest stałe i z góry określone - od 3,5% z pomocą publiczną i od 4,5%, gdy wykorzystano pomoc publiczną, nie ma tam dodatkowych kosztów uzyskania pożyczki, ale należy posiadać 5% kosztu przedsięwzięcia netto. Natomiast w przypadku Fundacji Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych nie trzeba posiadać wkładu własnego, oprocentowanie zależy od stopy procentowej obowiązującej na dzień zawarcia umowy pożyczki w wysokości stopy bazowej określonej przez Komisję Europejską dla zł, publikowanej w Dzienniku Urzędowym Wspólnoty Europejskiej, powiększonej każdorazowo o marżę ustaloną przez Fundację po dokonaniu oceny Pożyczkobiorcy oraz poziomu prawnych zabezpieczeń, obowiązuje w tym przypadku także wiele kosztów dodatkowych. Oferta pośredników finansowych jest więc pod tym względem różna, przedsiębiorca chcąc zaciągnąć pożyczkę musi dokładnie przeanalizować każdą z ofert i obliczyć, która pożyczka jest dla niego najbardziej korzystna. Obaj pośrednicy finansowi narzucają na pożyczkobiorcę obowiązek zabezpieczenia spłaty pożyczki. Warunki zabezpieczenia są podobne, jednak jako bardziej elastyczne można uznać warunki Fundacji Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych, jednak warunki zabezpieczenia raczej nie powinny wpływać znacząco na decyzję przedsiębiorców, co do podjęcia pożyczki.

W przypadku oferty poręczeń, w województwie opolskim funkcjonuje jedynie jeden pośrednik finansowy. Nie jest to o tyle pozytywna sytuacja, że przedsiębiorcy nie mają możliwości porównania i wyboru najkorzystniejszej dla nich oferty. Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. udziela poręczeń kredytów i pożyczek na cele rozwojowe firmy. Maksymalny poziom zabezpieczenia poręczanego finansowania to 70% wartości kredytu (kapitału), a maksymalny okres trwania poręczenia to 63 miesiące (maksymalny okres kredytu objętego poręczeniem funduszu 60 miesięcy). Okres ten jest tożsamy z

¹⁰² Por. Ocena wpływu polityki spójności na wzrost konkurencyjności i innowacyjności polskich przedsiębiorstw i gospodarki, badanie zrealizowane przez IBS na zlecenie MRR, Warszawa 2010

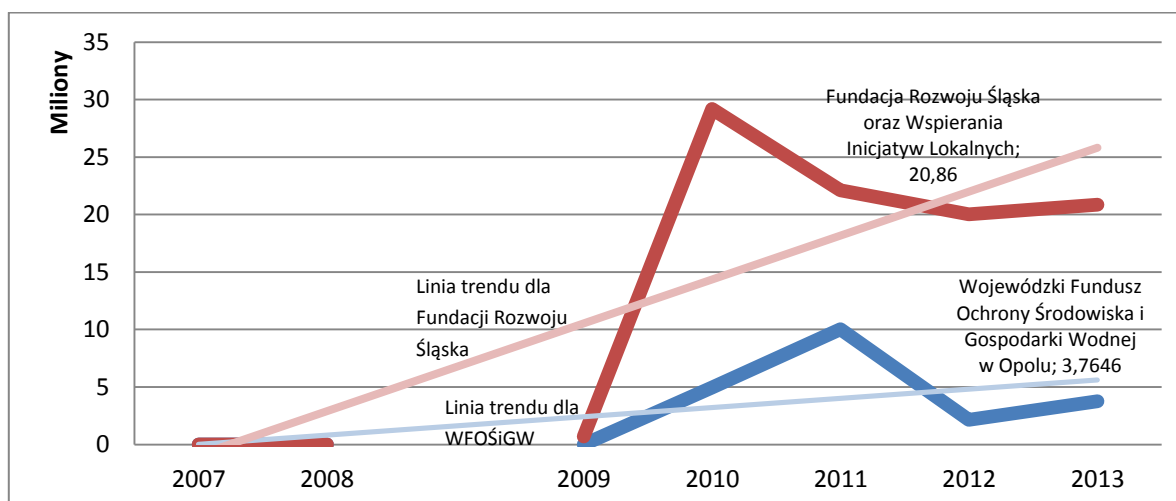
maksymalnym okresem spłaty pożyczki u opolskich pośredników finansowych oferujących pożyczki co stanowi o komplementarności i uzupełnieniu oferty pośredników. Obecnie Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. nie pobiera prowizji z uzyskania poręczenia, jedyną opłatą dodatkową jest 100 zł za aneksowanie umowy poręczenia. Formą zabezpieczenia poręczenia jest weksel in blanco z poręczeniem, dodatkowo w uzasadnionych przypadkach możliwe jest zabezpieczenie materialne lub osobowe. Oferta wydaje się odpowiadać na potrzeby przedsiębiorców i być komplementarna z ofertą pożyczkową.

Tabela 4 Liczba i wartość pożyczek udzielonych przez pośredników finansowych w ramach RPO WO 2007-2013

Rok	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu		Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych	
	Wartość pożyczek [zł]	Liczba pożyczek	Wartość pożyczek [zł]	Liczba pożyczek
2007	0	0	0	0
2008	0	0	0	0
2009	0	0	695 040,98	9
2010	4 944 157,00	24	29 168 174,89	205
2011	10 038 735,13	54	22 122 272,10	124
2012	2 136 200,00	17	20 033 218,94	131
2013	3 764 600,00	15	20 861 373,05	120
Średnia roczna	2 983 385	16	92 880 080	84

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <http://bip.wfosiqw.opole.pl> i <http://www.fundacja.opole.pl> [dostęp 11.08.2014]

Wykres 11 Wartość pożyczek udzielonych przez pośredników finansowych w ramach RPO WO 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Tabela 5 Liczba i wartość pożyczek udzielonych przez pośredników finansowych w latach 2007-2013 w województwie opolskim

Z powyższego zestawienia widać, że Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu udziela mniejszej liczby pożyczek niż Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych. Różnica liczby udzielanych pożyczek jest nawet ośmiokrotna. Wartość udzielanych pożyczek przez Fundację także była zdecydowanie wyższa. Rekordowym rokiem dla Fundacji był rok 2010, wtedy Fundacja udzieliła 205 pożyczek

na kwotę blisko 30 tys. zł, natomiast dla Funduszu rekordowym okazał się rok 2010, kiedy udzielili 54 pożyczek na kwotę ponad 10 tys. zł. Różnicę pomiędzy liczbą i kwotą udzielanych pożyczek przez pośredników finansowych można zaobserwować na podstawie średnich rocznych.

Na podstawie Wykresu 11 można zaobserwować tendencję rozwojową zmiennej prognozowanej, czyli wartości udzielanych pożyczek przez pośredników finansowych. Na tej podstawie można spodziewać się, że w kolejnych latach wartość udzielanych pożyczek przez pośredników finansowych będzie wyższa. Do prognozowania tego zjawiska zastosowano metodę prognozowania ilościowego na podstawie modelu matematyczno-statystycznego, dzięki której określono trend (tendencję rozwojową), czyli długookresową skłonność jednokierunkowych zmian wartości zmiennej. Wykorzystano model szeregów czasowych z tendencją rozwojową zmiennej prognozowanej, model trendu liniowego. Modele te stosuje się do prognozowania zjawiska, które charakteryzowały się w przeszłości regularnymi zmianami i które można opisać za pomocą funkcji czasu i wobec których zakłada się zmienność kierunku trendu. Na podstawie powyższego można zauważyć, że prognozuje się, że w przyszłych latach wartość udzielanych pożyczek przez pośredników finansowych w województwie opolskim będzie wyższa. **Należy wyraźnie podkreślić, że dobre doświadczenia regionalnych pośredników finansowych polegające na rozpoczęciu „drugiego obrotu” udostępnionymi środkami na finansowanie dłużne, co należy uznać za sukces dla regionu w którym nie realizowano modelu JEREMIE za pośrednictwem menadżera funduszy BGK.** Współczynnik trendu R, nie jest jednak wysoki, szczególnie w przypadku Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu, dlatego biorąc pod uwagę zewnętrzne uwarunkowania nie można jednoznacznie zagwarantować, że taka sytuacja na pewno będzie miała miejsce, ale dostępne dane sugerują taką możliwość. Efektem udzielonego dotychczas wsparcia w ramach IF jest szereg inwestycji - zakup nowych maszyn, pojazdów, sprzętów, jak i długofalowe plany napędzające rozwój przedsiębiorstw. Szczególnie dużo udało się zrealizować dla branży motoryzacyjnej, medycznej, handlowej, produkcyjnej, a także spożywczej.¹⁰³

W latach 2007-2013 i poprzedniej perspektywie finansowej dostępne były oferty IF skierowanych do przedsiębiorstw w początkowej fazie rozwoju. Dostępne wsparcie kapitałowe oferowane było przedsiębiorcom w ramach 1.2.3. SPO WKP, 3.2 PO IG (KFK) oraz 3.1 PO IG. W dwóch pierwszych przypadkach beneficjentami końcowymi były innowacyjne MSP, natomiast w 3.1 PO IG były to *start-up-y*. Dotychczasowe doświadczenia wskazują bowiem na sektorowość wsparcia skierowanego przede wszystkim do sektora ICT. Wsparcie z poziomu regionalnego przedsiębiorstw w fazie start up-u może powodować bowiem znaczne utrudnienia w pozyskaniu wsparcia poprzez konieczność weryfikacji podmiotów z uwagi na kryterium regionalne.

Ze względu na specyfikę prowadzonej działalności inwestycyjnej i konieczność osiągnięcia dużej podaży projektów inwestycyjnych, dla selekcji tych najbardziej atrakcyjnych, w okresie 2004-2006 obszarem działania tych pośredników oferujących wsparcie kapitałowe był cały kraj. Wsparcie kapitałowe dostępne w postaci Funduszy załączkowych (Poddziałanie 1.2.3. SPO WKP „Poprawa dostępności do zewnętrznego finansowania inwestycji przedsiębiorstw”). W układzie sektorowym ich oferta była skierowana do wybranych, uznawanych za najbardziej perspektywiczne, sektorów gospodarki. Dominującym sektorem były tu szeroko rozumiane usługi ICT. Pośród beneficjentów Poddziałania 1.2.3. SPO WKP nie było żadnego beneficjenta z regionu opolskiego¹⁰⁴.

W okresie programowania 2007-2013 przedsiębiorcy mogli skorzystać z wsparcia Funduszy portfelowych KFK (Działanie 3.2 PO IG) oraz z Funduszy start-up (Działanie 3.1 PO IG Inicjowanie działalności innowacyjnej). Oferta produktowa, co do swojej istoty była zbliżona do oferty funduszy załączkowych, choć skala inwestycji zdecydowanie większa. Warunki tej oferty regulowała ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o Krajowym Funduszu

¹⁰³ Raport Końcowy Ocena efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE, Openfield, Opole 2012

¹⁰⁴ Por. Ewaluacja trafności i efektów realizacji Działania 1.2. Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, BDG-V-281-46-MK/09 RAPORT KOŃCOWY, PAG Uniconsult, Warszawa 2009

Kapitałowym oraz rozporządzenie wykonawcze¹⁰⁵. Oferowany produkt polegał więc na wsparciu innowacyjnych przedsiębiorców poprzez objęcie nowej emisji akcji lub udziałów, nabywaniu instrumentów dłużnych (np. obligacje) i udzielaniu pożyczek (w związku z dokonywanymi inwestycjami kapitałowymi). Wartość pojedynczej inwestycji w przedsiębiorcę w ramach KFK nie mogła przekroczyć kwoty 1,5 mln euro. Z danych KFK wynika, że wśród zrealizowanych inwestycji 90% pod względem liczby i 89% pod względem wartości to sektor ICT¹⁰⁶.

Oferta finansowa w zakresie wsparcia kapitałowego w ramach Funduszy start-up (Działanie 3.1 PO IG) w tym przypadku znacznie różniła się do ofert prezentowanych powyżej. Produkt kapitałowy ukierunkowany był na finansowanie działalności założycielskiej (start-up) i (z definicji) powiązany był z usługą pre-inkubacji (selekcja innowacyjnych pomysłów, pomoc w tworzeniu przedsiębiorstwa, zakup aktywów materialnych na pierwsze wyposażenie przedsiębiorcy). Wsparcie kapitałowe polegało na nabywaniu lub obejmowaniu akcji lub udziałów tworzonej spółki, z tym że wartość tej inwestycji (nabytych i/lub objętych akcji i udziałów) włącznie z aktywami przekazanymi przedsiębiorcy na pierwsze wyposażenie nie mogła przekroczyć 200 tys. euro (włącznie z inną pomocą de minimis otrzymaną w ciągu danego roku i dwóch wcześniejszych lat), a udział pośrednika we własności musiał być nie większy niż 50%. Warunki udzielania wsparcia w ramach Działania 3.1 PO IG nie narzucały pośrednikom wymogów, co do geograficznej koncentracji realizowanych inwestycji kapitałowych.

Zgodnie ze *Sprawozdaniem z realizacji Priorytetów komponentu regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, za 2013 rok* brak jakiegokolwiek postępu w realizacji instrumentów finansowych wynikał z braku zainteresowania realizacją projektów obejmujących instrumenty finansowe. W woj. opolskim, w 2013 roku w ramach osi priorytetowej VI ogłoszono jeden konkurs, tj. konkurs zamknięty w ramach Działania 6.2 PO KL *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia* na projekty obejmujące zwrotne instrumenty finansowe. Nabór ten został ogłoszony po raz trzeci, co wynikało z całkowitego braku zainteresowania potencjalnych beneficjentów pierwszym i drugim naborem (nie został złożony ani jeden projekt). W stosunku do poprzednich konkursów, w Planie działania na 2013 rok zostały zmienione, na bardziej korzystne dla Wnioskodawców, kryteria dostępu. W ramach ogłoszonego konkursu 1/POKL/6.2/2013 jedynie dwa projekty zostały złożone, ale żaden nie został wybrany do dofinansowania, ponieważ projekty były niezgodne z zasadami pomocy publicznej. W efekcie nie osiągnięto wstępnie zakładanych wartości wskaźnika *Liczba osób, które miały skorzystać z instrumentów zwrotnych* – wartość docelowa 250 osób. W efekcie środki, które miały zostać wykorzystane na mikropożyczki zostały przesunięte na dotacje

Podstawowe warunki konkursowe musiały być zgodne z Wytycznymi ustanowionymi na poziomie krajowym przez MPiPS *Zasady wdrażania instrumentów finansowych w ramach PO KL*. Podstawową barierą były zbyt niskie koszty zarządzania oraz konieczność zabezpieczania realizacji dodatkowych wymogów przez operatora w postaci doradztwa (indywidualne i grupowe) oraz szkolenia, które umożliwiały uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej. Zakłada się (zarówno w wersji RPO WO 2014-2020 z kwietnia, jak i w obecnie przygotowywanej), że w ramach PI 8iii wsparcie finansowe w ramach instrumentów finansowych (przede wszystkim preferencyjne pożyczki i poręczenia) skierowane zostanie do osób zamieszkujących województwo opolskie (bez względu na status na rynku pracy) planujących rozpocząć działalność gospodarczą, w przypadku których dostęp do kapitału początkowego utrudnia przede wszystkim brak udokumentowanej historii kredytowej oraz odpowiednich zabezpieczeń.

W ramach niniejszego badania poddano ocenie również doświadczenia IF w ramach podmiotów ekonomii społecznej mimo, że w województwie opolskim w perspektywie 2007-2013 nie realizowano działań w tym zakresie.

¹⁰⁵ Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 15 czerwca 2007 roku w sprawie wsparcia finansowego udzielanego przez Krajowy Fundusz Kapitałowy (Dz. U. Nr. 115 poz.796).

¹⁰⁶ Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007-2013, PAG Uniconsult, Taylor Economics, Warszawa 2013, str. 43

Dotychczas w Polsce funkcjonują dwie znaczące instytucje oferujące zwrotne instrumenty finansowe podmiotom, które zgodnie z definicją KPRES należą do grupy przedsiębiorstw społecznych:

➤ **Polsko Amerykański Fundusz Pożyczkowy Inicjatyw Obywatelskich**

Działającym dłużej i przez pewien czas będący jedynym tego typu w Polsce jest Polsko Amerykański Fundusz Pożyczkowy Inicjatyw Obywatelskich (PAFPIO), funkcjonujący w kraju od 1999 roku. Jest to instytucja posiadająca specjalną ofertę skierowaną do organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji, organizacji kościelnych, podmiotów ekonomii społecznej – głównie spółdzielni socjalnych, innych przedsiębiorstw społecznych, w tym spółek non-profit).

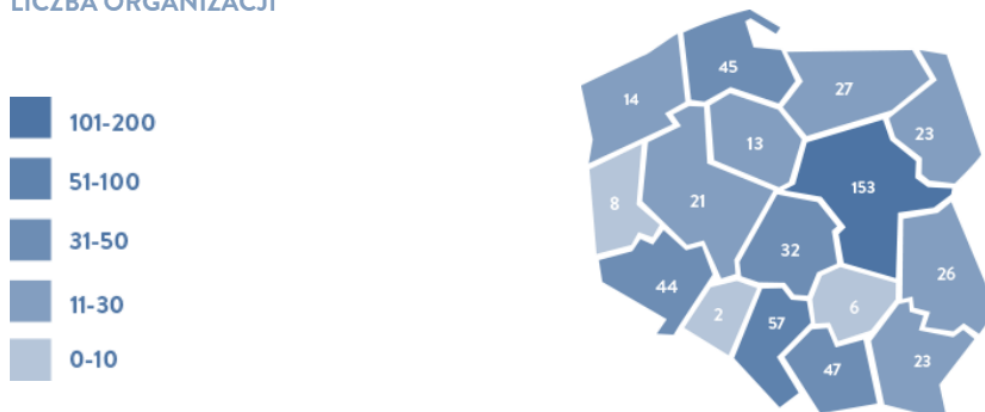
Większość udzielanego przez nią wsparcia finansowego związana jest z pomocą w utrzymaniu płynności finansowej podmiotom, które często funkcjonują w oparciu o dotacje (często wypłacane z opóźnieniem, stąd pojawiające się problemy z płynnością). Wspomniany fundusz pożyczkowy oferuje także wsparcie pomostowe związane z prefinansowaniem działań, a także na zakładanie działalności gospodarczej oraz rozwój i inwestycje w działalność. Ze względu na charakter oferowanego wsparcia, zazwyczaj są to pożyczki krótkoterminowe, których spłata nie przekracza dwóch lat.

Dla stworzenia konkurencyjnych warunków dla organizacji pozarządowych, PAFPIO deklaruje ograniczenie biurokracji i bardziej indywidualne podejście do poszczególnych organizacji (m.in. brak konieczności wypełniania zestandaryzowanych formularzy dla różnych ubiegających się o pożyczkę, a także m.in. nie proponowanie pożyczkobiorcy sztywnego modelu spłaty długu). Minimalna kwota udzielanej pożyczki określona jest przez PAFPIO na 10 000 zł. Suma maksymalna nie jest jednoznacznie określona, zależy od zdolności podmiotu zaciągającego pożyczkę do jej spłaty. Jednak, przy uwzględnieniu obecnej sytuacji przedsiębiorstw społecznych, dla wielu z nich warunki proponowanego przez PAFPIO wsparcia są trudno osiągalne i zbyt wysokie. Dotyczy to głównie braku możliwości zagwarantowania spłaty pożyczki wraz z odsetkami. Przede wszystkim, co podkreślają przedstawiciele organizacji, „ryzyko stanowi brak zdywersyfikowanych źródeł przychodów, brak stabilności, zagrożenie płynności finansowej w związku z systemem refundacji”¹⁰⁷. Poza tym, wysokość oprocentowania rocznego dla wielu podmiotów jest wysoka, dla większości pożyczek wynosi 15%, natomiast dla pożyczek zaciąganych na realizację projektów współfinansowanych z UE: 12%.

Dotychczas (od 1999 do kwietnia 2014 roku) ze wsparcia finansowego oferowanego przez PAFPIO w województwie opolskim skorzystały tylko dwie organizacje, co jest wartością najniższą w skali kraju. Pożyczki zaciągnięte przez te organizacje wynosiły łącznie 120 000 zł (10 000 zł i 110 000 zł).

Mapa 3 Liczba organizacji, które otrzymały pożyczkę w ramach PAFPIO (od 1999 do 2014 roku)

LICZBA ORGANIZACJI

Źródło: pafpio.pl, stan na kwiecień 2014 r.

¹⁰⁷ Źródło: badanie standardów zarządzania finansami w NGO, 2011, zrealizowane dla PAFPIO

Spośród 546 organizacji w kraju, które skorzystały z pożyczki PAFPIO, jedynie niewielki odsetek z nich (ponad 4%), nie spłaciło zaciągniętych pożyczek ani nie zastosowało planu awaryjnego, co skutkowało wydaniem prawomocnego wyroku i nakazu spłaty długu. Wśród tych organizacji nie znalazły się żadne organizacje z województwa opolskiego (w przypadkach tego regionu obie pożyczki zostały spłacone¹⁰⁸). W ciągu 15 lat funkcjonowania PAFPIO pożyczył 157 milionów złotych, z czego nie spłacono (zostało utracone) 1,6 miliona złotych, tj. poniżej 1,5%¹⁰⁹ (wg stanu na koniec 2013 r.).

➤ Towarzystwo Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych

Zyskującą coraz więcej klientów jest kolejna znacząca instytucja pożyczkowa (założona w 1991 roku przez bank BISE, Fundację Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych i francuski fundusz inwestycyjny SIDI), oferująca pomoc dla przedsiębiorstw społecznych, tj. - Towarzystwo Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych (TISE). W szczególności dużym zainteresowaniem cieszy się w Polsce od 2012 roku, wraz z rozpoczęciem systemowego programu pilotażowego finansowania podmiotów ekonomii społecznej, w którym pełni funkcję pośrednika finansowego dla makroregionów (pięciu obszarów wyodrębnionych w obszarze zasięgu funkcjonowania Centrów Ekonomii Społecznej, w tym makroregionu 3, obejmującego województwo: dolnośląskie, lubuskie, wielkopolskie, opolskie). Jest to projekt pilotażowy powołany decyzją Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, realizowany przez Bank Gospodarstwa Krajowego, którego istotą jest uruchomienie zwrotnych instrumentów finansowych skierowanych do przedsiębiorstw społecznych. W ramach pilotażu uruchomiono jeden instrument: pożyczkowy. Do 2015 roku planowane jest udzielenie 251 pożyczek na łączną kwotę bliską 25 mln zł¹¹⁰, w tym prawie 6 mln zł dla makroregionu 3.

Pilotaż ma na celu pomóc podmiotom ekonomii społecznej we wzmocnieniu działalności gospodarczej, w tym ułatwić wzrost przychodów z działalności gospodarczej i wzrost zatrudnienia. Wachlarz potencjalnych podmiotów, które mogą się ubiegać o pożyczkę jest szeroki. Środki oferowane w ramach ES Fundusz mają być skierowane do spółdzielni inwalidów i niewidomych, spółdzielni pracy, spółdzielni socjalnych, organizacji pozarządowych, kościołów, osób prawnych i jednostek organizacyjnych – o ile ich statut obejmuje prowadzenie działalności użytku publicznego, a także do spółek akcyjnych, spółek z o.o., klubów sportowych – które nie działają dla osiągnięcia zysku, a cały dochód przeznaczają na realizację celów statutowych i nie przeznaczają zysków do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

W szczególności uprawnione do ubiegania się o pożyczkę są te spośród wymienionych podmiotów, które dodatkowo na dzień składania wniosku prowadzą działalność gospodarczą co najmniej od 12 miesięcy, są mikro lub małymi przedsiębiorstwami, których obroty roczne (i/lub całkowity bilans roczny) nie przekraczają 10 milionów euro, nie zalegają z płatnościami podatkowymi i składkami emerytalnymi oraz mają możliwość spłaty zaciąganego długu, w tym posiadają zabezpieczenie, co najmniej w formie weksla z deklaracją wekslową.

W ramach pilotażu powyższe podmioty mogą wnioskować o pożyczkę w wysokości do 100 000 złotych, tj. do 100% wartości przedsięwzięcia na okres spłaty do 60 miesięcy. Wysokość oprocentowania pożyczki jest różna, w zależności od sytuacji konkretnego podmiotu, tj. od 25% stopy redyskonta weksli (obecnie 0,875%) dla spółdzielni socjalnych, które w ostatnim roku osiągnęły przychody niższe niż 100 000 złotych; dla podmiotów, które przeznaczają co najmniej 10% zysku lub nadwyżki bilansowej na działalność użytku publicznego; oraz dla podmiotów, w których nie mniej niż 50% pracowników należy do grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (bezdolni, uzależnieni od alkoholu, narkotyków, chorzy psychicznie, zwalniani z zakładów karnych, uchodźcy, osoby niepełnosprawne). Dla pozostałych wymienionych podmiotów stopa oprocentowania wynosi 50% stopy redyskonta weksli (obecnie 1,75%).

Dotychczas, o wsparcie w ramach funduszu ubiegały się głównie organizacje pozarządowe prowadzące

¹⁰⁸ Informacja pozyskana od Członka Zarządu PAFPIO

¹⁰⁹ Jw.

¹¹⁰ Źródło: http://www.dfop.org.pl/pl/1/nse/15/416/Fundusz_pożyczkowy_dla_podmiotow_ekonomii_spoecznej

działalność gospodarczą oraz spółdzielnie socjalne. Coraz więcej uprawnionych podmiotów decyduje się na wzięcie tego typu pożyczki, lecz w dalszym ciągu dla wielu przedsiębiorstw warunki nie są optymalne, związane z licznymi obostrzeniami (jak np. wysokość kwoty, o którą można się ubiegać lub oprocentowanie). Dotychczas (2014), TISE udzieliło ogółem ponad 90 pożyczek na sumę powyżej 8 mln zł, z czego w makroregionie trzecim, do którego należy województwo opolskie, jak dotąd 23 pożyczki. Pula wciąż niewydanych środków dla tego obszaru wynosi ok. 4 mln zł. Ze wsparcia TISE w województwie opolskim skorzystały dotychczas 2 organizacje (spółdzielnie socjalne), udzielono 3 pożyczek na łączną kwotę 300 000 zł (1 x 100 000 zł, 2 x 100 000 zł)¹¹¹.

Oferta TISE dla NGO/PES obejmuje, poza możliwością wzięcia pożyczki ze środków UE w ramach pilotażu (ES Fundusz), także pożyczki pomostowe i inwestycyjne, w których najniższa wartość wnioskowanej pożyczki to 10 000 zł, z miesięcznym okresem spłat na stałym poziomie oprocentowania 9,5%. Ponadto, istnieje możliwość pozyskania promesy na założenie działalności gospodarczej pod warunkiem udowodnienia dysponowania niezbędnymi funduszami na realizację planów – koszt promesy wynosi 2% wartości i jest ona ważna przez 6 miesięcy. Minimalna kwota w tym wariantcie wynosi 50 000 złotych. Podobnie jak w przypadku pożyczki inwestycyjnej i pomostowej, górna granica jest negocjowalna i zależy od planowanych przyszłych przychodów przeznaczonych na spłatę pożyczki. Ponadto, NGO/PES w uzasadnionych przypadkach związanych z nietypowymi pomysłami, ma możliwość ubiegania się o pożyczkę na odrębnych zasadach, w ramach „pożyczki szytej na miarę”.

➔ Fundusz Mikro

Na rynku znajduje się jeszcze jedna oferta – Fundusz Mikro, skierowana co prawda do sektora MŚP, jednak fundusz ten nie boi się ryzyka związanego z finansowaniem przedsiębiorstw społecznych. Fundusz oferuje pożyczki do 70 000 zł z następującymi formami zabezpieczenia: weksel własny in blanco, poręczenie współmałżonka/osoby trzeciej plus co najmniej jedno z następujących: przewłaszczenie na zabezpieczenie, hipoteka, cesja pakietu ubezpieczenia na życie pożyczkobiorcy, inne zaproponowane przez klienta. Oferta kierowana jest do przedsiębiorstw działających nie krócej niż 10 miesięcy. Skierowana jest do firm z terenu całego kraju, w tym też do podmiotów z województwa opolskiego. Niestety, Fundusz Mikro nie prowadzi ewidencji PS, którym udzielono pożyczki w latach 2007-2013.

W zakresie instrumentów zwrotnych należy przede wszystkim zwrócić uwagę na brak oferty kredytowej, linii kredytowych oferowanych przez banki. Bez względu na koszty kredytu, bądź płynność finansową przedsiębiorstwa społecznego, oferta kredytowa wydaje się być dla opolskich PS niedostępna. Co prawda, niektóre banki (TISE, bank DnB Nord, Bank Ochrony Środowiska S.A., czy niektóre banki spółdzielcze) oferują produkty bankowe dla PS, jest to jednak głównie oferta prowadzenia rachunków bankowych. W zakresie finansowania dłużnego, większość instytucji finansowych obsługuje tego typu podmioty w ramach standardowej oferty dla MŚP (przy założeniu, że prowadzą one działalność gospodarczą). Zasada funkcjonowania wolnorynkowej oferty dłużnej dla PES obejmuje preferencje w pobieraniu opłat i prowizji, nie wiąże się natomiast z łagodniejszymi wymaganiami kredytowymi.¹¹²

Analizując dotychczasowe doświadczenia w wykorzystaniu instrumentów zwrotnych warto wspomnieć o ryzyku, jakie ponoszą fundusze w związku z niespłaconymi zobowiązaniami pożyczkobiorców. **Ryzyko niespłacenia zaciągniętych zobowiązań** nie wydaje się wyższe niż wśród przedsiębiorstw, na co wskazują dotychczasowe doświadczenia PAFPIO (4%). Doświadczenie funkcjonowania PAFPIO, co podkreśla również ekspertyza Herbst¹¹³, oznacza, że przedsiębiorstwa społeczne mogą być wiarygodnymi klientami instytucji finansowych, a kładzenie nacisku na cele społeczne nie musi wiązać się z utratą wiarygodności finansowej. Zatem argument, iż

¹¹¹ Źródło: http://esfundusz.pl/?page_id=144

¹¹² Mazur-Świerczyńska M, Ekspertyza: Ocena procedury udzielania pożyczek z poręczeniem podmiotom ekonomii społecznej, Toruń 2012

¹¹³ Herbst, I., Analiza możliwości finansowania podmiotów ekonomii społecznej w Polsce, Bank DnB Nord, Warszawa 2014

utworzenie funduszu oferującego wsparcie PS to zbyt duże ryzyko finansowe nie ma tutaj zastosowania. Potwierdzają to także wyniki innych badań. Jak wynika z raportu Agrotec, z punktu widzenia funduszy problemem jest brak zaplecza finansowego i infrastrukturalnego (brak rzeczywistego zabezpieczenia), specyfika działalności przedsiębiorstw społecznych (duże ryzyko grup docelowych, pracowników) oraz brak nastawienia na maksymalizację zysku. Warto jednak podkreślić, iż w opinii TISE spółdzielnie socjalne i organizacje pozarządowe są jednym z najpewniejszych klientów - spółdzielnie socjalne, podobnie jak pozostałe podmioty ekonomii społecznej, są bardzo stabilnymi dłużnikami, wywiązującymi się ze swoich zobowiązań: Spłacają bardziej regularnie i jest niższy procent pożyczek niespłacanych. Widzimy raczej, że podmiotom zależy na wytworzeniu historii kredytowej, na uwiarygodnieniu wobec instytucji finansowej. Są wyjątki, ale raczej jest to bardzo regularne spłacanie rat kapitałowych i odsetkowych.¹¹⁴

4.2.3 Ocena skuteczność instrumentów finansowych stosowanych w latach 2007-2013

Ocena skuteczności instrumentów finansowych w województwie opolskim stosowanych w latach 2007-2013 wskazuje, iż **najmocniejszą stroną IF była dostępność wsparcia dla sektora MŚP, mającego trudności z uzyskaniem kapitału w komercyjnych instytucjach finansowych**. Dostępność ta przejawiała się zarówno w preferencyjnym oprocentowaniu, co ma znaczenie dla niewielkich bądź nowopowstałych firm, jak i łatwiejszych warunkach uzyskania pożyczki i poręczenia. Takie opinie wyrazili podczas spotkań fokusowych FGI zarówno przedstawiciele kadry zarządzającej RPO WO 2007-2013, beneficjenci projektu, jak i eksperci finansowi poddani badaniu *Ocena efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE*. Najłabszą stroną inżynierii finansowej dla przedsiębiorców wskazali natomiast skomplikowane procedury aplikacyjne, zbyt dużą ilość niezbędnych do przygotowania dokumentów, zbyt krótki okres spłaty zaciągniętych zobowiązań oraz niewystarczającą wiedzę dotyczącą dostępnych dla nich instrumentów finansowych. Jako najłabszą stroną inżynierii finansowej dla pośredników finansowych zidentyfikowano ograniczenia kwotowe udzielanego przedsiębiorcom wsparcia, niewystarczającą promocję mechanizmów zwrotnych, zbyt małą pulę środków do dystrybuowania oraz przepisy podatkowe. Szansą na rozwój mechanizmów inżynierii finansowej jest w tym zakresie ograniczenie możliwości skorzystania z dotacji bezzwrotnych przedsiębiorcom, zachęcenie do współpracy komercyjnych banków, zarówno w kwestii akceptowania poręczeń z funduszy, jak i włączania do oferty instrumentów zwrotnych, zwiększona promocja projektów, zwiększenie znaczenia inżynierii w okresie programowania 2014-2020, wzmożona edukacja ekonomiczna przedsiębiorców oraz finansowanie ciągłe zamiast konkursowego. Wśród głównych zagrożeń wskazanych przez przedstawicieli kadry zarządzającej RPO WO 2007-2013 znajduje się niewystarczające zainteresowanie inżynierią finansową ze strony przedsiębiorców, umożliwienie udzielania wsparcia finansowego nie tylko na rozwój firmy, lecz także jej działalność bieżącą, a także niewiedza i brak doświadczeń, np. w zakresie strategii wyjścia z funduszu. Beneficjenci i eksperci dostrzegli natomiast zagrożenie dla inżynierii w innych formach uzyskiwania kapitału dostępnych dla przedsiębiorców. Najpoważniejszym z nich jest popularna i bezzwrotna dotacja, jednak obawy może budzić również możliwość udzielania środków w ramach inicjatywy JEREMIE oraz włączenie instrumentów zwrotnych do swojej oferty przez komercyjne banki. Współpraca z pośrednikami finansowymi w ocenie kadry zarządzającej RPO WO 2007-2013 została oceniona jako systematyczna i terminowa, jednak niepozbawiona trudności. Najwięcej z nich spowodowały niejasności w zakresie kwalifikowalności wydatków oraz monitorowanie danych związanych z realizacją projektu.

Pośrednicy również zwrócili uwagę na liczne luki w procedurze wdrażania i dystrybucji instrumentów zwrotnych, a także nieprecyzyjne ustalenia, znacznie utrudniające sprawną realizację związanych z projektem zadań. Opinie członków kadry zarządzającej RPO WO 2007-2013 na temat aplikowania pośredników o środki finansowe były ocenione w badaniu jako bardzo zróżnicowane i wzajemnie sprzeczne. Część badanych oceniła warunki przyznawania dofinansowania jako łatwe, przejrzyste i optymalne, a jednocześnie zanotowano takie

¹¹⁴ Ewaluacja funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, w tym szczególnie efektywności i skuteczności działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (OWES, ROPS, WUP, PES, JST) Agrotec Polska, Warszawa 2014

określenia, jak „dość restrykcyjne” oraz „niejasne”. Przyczyną takich różnic w ocenie mogą być istnienie pewnych obszarów wymagających dodatkowych i bardziej wyczerpujących regulacji, których niejasność przekłada się na całościową, negatywną ocenę procedury aplikacyjnej. Kryteria udzielania wsparcia przedsiębiorcom zostały ocenione w *Ocenie efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE* przez członków kadry zarządzającej RPO WO 2007-2013 jako jasne, lecz rygorystyczne. Wyraźną barierą dla przedsiębiorców był szereg wymogów, jakie muszą spełnić w celu otrzymania kapitału, lecz rekompensatą podjętych wysiłków było preferencyjne oprocentowanie otrzymanych środków. Beneficjenci i eksperci finansowi również dostrzegli obwarowania w związku z czym podali konkretne przykłady uproszczenia warunków przy aplikowaniu o środki zwrotne. Według nich powinno się uprościć procedury i dokumentację, ponieważ przedsiębiorcy zwracali uwagę na trudności z jej wypełnianiem, warto przygotować także łatwiejsze do spełnienia warunki dla start up-ów oraz zrezygnować ze ścisłych kryteriów doboru przedsiębiorstw, takich jak konkretna branża czy rodzaj inwestycji. Do najpilniejszych kwestii wymagających wprowadzenia zidentyfikowano precyzyjne procedury, zwłaszcza w obszarze opodatkowania środków, strategii wyjścia z funduszu oraz wydatków kwalifikowanych. Zgodzili się z tym beneficjenci i eksperci finansowi poddani badaniu, uzupełniając listę propozycji o ograniczenie ilości udzielanych dotacji oraz zwiększenie poziomu stratowości funduszy. Pojawił się również apel o większą kontrolę środków, co podniesie efektywność ich oddziaływania na regionalną gospodarkę i konkurencyjność. Do barier w rozwoju inżynierii finansowej można wskazać skomplikowane i niejasne procedury związane z realizacją projektów oraz niewystarczająca promocja mechanizmów zwrotnych. Wdrażanie przez pośredników mechanizmów zwrotnych jest utrudnione przez niski poziom stratowości, a także ograniczenia kwotowe i okresu kredytowania. W poprzedniej perspektywie wystąpiły również trudności w pozyskaniu klientów, niewystarczający poziom dofinansowania funduszy, zbyt mały w porównaniu z potrzebami przedsiębiorców. Na podstawie analizy poprzedniej perspektywy finansowej do najkorzystniejszych ekonomicznie dla przedsiębiorstw form finansowania zaliczyć można zarówno preferencyjne pożyczki i kredyty, jak i bezzwrotne dotacje. Najlepsze dokapitalizowanie oznacza pewność otrzymania środków, atrakcyjne oprocentowanie i dostosowane do planów długoterminowych. Zgodnie z powyższym należy podjąć w perspektywie 2014-2020 szereg działań służących promocji inżynierii finansowej, takich jak przekazanie informacji w lokalnych i regionalnych mediach, zaangażowanie lokalnych i regionalnych władz, obejmowanie projektem małych miejscowości oraz nagłaśnianie przykładów praktycznych pokazujących skuteczność instrumentów zwrotnych i korzyści, jakie wiążą się z ich wykorzystaniem.

4.2.4 Kluczowe czynniki sukcesu i niepowodzeń wynikające z doświadczeń perspektywy finansowej 2007-2013

Czynniki niepowodzeń wynikające z doświadczeń perspektywy finansowej 2007-2013

W województwie opolskim w latach 2007-2013 podczas funkcjonowania instrumentów zwrotnych kierowanych do przedsiębiorców z sektora MSP wystąpiły bariery w dostępie do nich. Miały one różny wymiar i były spowodowane wieloma czynnikami. Ich analiza pozwoli na zrozumienie przyczyn tego typu barier i ograniczenia ich w kolejnej w perspektywie finansowej 2014-2020. W Raporcie Końcowym *Ocena efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE (2012)* zwrócono uwagę na niekompetencję opolskich przedsiębiorców w zakresie wiedzy z ekonomii i przedsiębiorczości. Badanie pokazało, że przedsiębiorcy w większości przypadków zamiast wyszukiwać możliwości rozwoju firmy prowadzą działalność bez długofalowego planu. Często samodzielnie gromadzą środki, opóźniając niezbędne inwestycje, a przyczyną tego jest obawa przed wysiłkiem, wymaganym przy pozyskiwaniu zewnętrznego kapitału. Przyczyną ich obaw nie jest jednak bezpodstawna, proces załatwiania formalności jest długi i żmudny z uwagi na niemałą liczbę koniecznych do skompletowania dokumentów oraz znaczny czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku. Nie jest to jednak wyłącznie problem występujący w województwie opolskim w Raporcie z badania *Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007- 2013* przedsiębiorcy z

innych regionów Polski również wskazywali na znaczny stopień skomplikowania dokumentacji niezbędnej do pozyskania finansowania, co jest o tyle zaskakujące, że zwrotność (a więc i mniejsza atrakcyjność niż w przypadku dotacji) finansowania powinna skutkować znacznym uproszczeniem warunków pozyskania finansowania, a nie dzieje się tak w wielu przypadkach. Ponad to, często wskazywanymi barierami przez pożyczkobiorców są bariery związane z nadmiernym formalizmem procedur, brakiem stabilności reguł określających właściwą realizację projektu oraz zbędnym dublowaniem procesów oceny projektu przez banki po stronie instytucji wdrażającej¹¹⁵. We wspomnianym raporcie końcowym *Oceny efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE* wskazano również problem leżący po stronie funduszy, które mają w początkowej fazie działalności kłopot ze znalezieniem klientów, co pociąga za sobą trudności z wydatkowaniem środków. Ta sytuacja z kolei spowodowana jest inną problematyczną kwestią, mianowicie w fazie planowania i wdrażania inicjatywy nie uwzględniono istnienia na rynku konkurentów, których obecność wpłynęła na trudności w realizowaniu projektu. Europejski Fundusz Pożyczkowy przygotował atrakcyjną ofertę dla przedsiębiorców i zrezygnował z opłat i prowizji za świadczoną działalność, przez co spadło zainteresowanie poręczeniami w ramach Działania 1.2 RPO WO 2007-2013. Konkurencyjne dla finansowania zwrotnego są również dotacje. Wskazywana jest konieczność oddzielenia celów na jakie przeznaczone będą dostępne w danym okresie instrumenty zwrotne i bezzwrotne, aby nie konkurowały one ze sobą. Konkurencyjna oferta instrumentów zwrotnych nie jest jedyną przyczyną trudności z pozyskiwaniem klientów przez pośredników finansowych. Zidentyfikowano również problem niewystarczającej promocji inżynierii finansowej oraz niedostatecznego poinformowania przedsiębiorców o tworzonych dla nich możliwościach rozwoju. Problem ten też, jak zauważono w poprzednim ustępie, zidentyfikowano na poziomie krajowym. Można się spodziewać, że bez działań promocyjnych rozwój instrumentów w regionie nie jest możliwy. Problemem ogólnopolskim jest słaba dostępność informacji o ofercie instytucji oferujących finansowanie zwrotne, a także brak możliwości porównywania dostępnej oferty różnych pośredników finansowych, co utrudnia i z pewnością przedłuża podjęcie decyzji przez przedsiębiorców co do skorzystania z oferty pośredników finansowych. Upowszechnianie inżynierii finansowej jest również utrudnione przez wysoki poziom udzielanych przedsiębiorcom dotacji, które są przez nich uznawane, jako wyjątkowo atrakcyjne. Jest to naturalne z dość oczywistych powodów, instrumenty zwrotne będą zawsze uważane za niezbyt atrakcyjne w sytuacji, gdy będzie jednocześnie dostępne finansowanie bezzwrotne, przeznaczone na podobne cele¹¹⁶.

Doświadczenia inicjatywy JEREMIE realizowanej w innych regionach pokazują, że w sytuacji braku dobrze rozwiniętych, silnych publicznych pośredników finansowych możliwości stworzenia alternatywnych strategii dystrybucji są bardzo ograniczone. Próba poprawienia potencjału dystrybucyjnego w danym regionie poprzez aktywizowanie dużej liczby drobnych (lokalnych) pośredników (np. instytucji otoczenia biznesu) jest rozwiązaniem mało efektywnym (brak efektów skali, wysokie koszty stałe działania małych pośredników, mały zasięg oddziaływania). Strategię taką można traktować wyłącznie jako komplementarną wobec opierania instrumentów zwrotnych o bazę kluczowych graczy (1-3 pośredników o regionalnym znaczeniu).

Aktywizacja pośredników publicznych spoza regionu jest procesem długotrwałym i ograniczonym co do zakresu. W przypadku pośredników publicznych dotyczyło to jednak (praktycznie wyłącznie) podmiotów dużych o tradycyjnie ponad regionalnej strategii działania. Dzieje się tak, ponieważ tylko duże podmioty są w stanie podjąć kosztom związanym z organizacją sieci dystrybucyjnej i zaplecza poza dotychczasowym terenem działania. W przypadku podmiotów prywatnych, co najmniej teoretycznie bardziej mobilnych, w grę musi wchodzić motyw dochodowości i/lub komplementarności instrumentu, którym mają zarządzać. Jeśli zarządzanie instrumentem finansowych nie będzie dla takiego podmiotu dochodowe lub nie będzie stanowiło elementu uzupełniającego dotychczasową działalność to wówczas bodźce do zaangażowania się w instrument

¹¹⁵ Raport Rola banków w procesach absorpcji środków unijnych w Polsce - ocena, perspektywy i rekomendacje na lata 2014-2020, IBnGR i Związek Banków Polskich, Warszawa 2012

¹¹⁶ Raport z badania "Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007- 2013" badanie zrealizowane przez PAG Uniconsult na zlecenie MRR, Warszawa 2013

będą niskie. Obecne warunki dla zarabiania na instrumencie są ograniczone poprzez mechanizm wynagradzania, a atrybut komplementarności może dotyczyć tylko pewnej grupy podmiotów (takich np. dla których udzielanie pożyczek może korespondować i innego rodzaju usługami finansowymi).

W perspektywie 2007-2013 szczególnie trudnym procesem okazało się uruchamianie instrumentów poręczeniowych bazujących na instrumencie bazowym (kredyt) oferowanym przez banki komercyjne (poręczenie portfelowe w ramach inicjatywy JEREMIE). Szereg przyczyn zarówno po stronie specyfiki mechanizmu JEREMIE (takich, jak np. mała alokacja na instrument, niewielkie różnice w metrykach instrumentów pomiędzy regionami, szereg wymogów proceduralno-sprawozdawczych) jak i banków (konserwatyzm, centralizacja decyzji, niska motywacja do angażowania się w projekty wychodzące poza core-business) spowodowały, że wyniki konkursów mających uruchomić instrument poręczenia portfelowego okazały się rozczarowujące.

Bardzo istotnym zagadnieniem rzutującym na proces wdrażania regionalnych instrumentów finansowych jest koordynacja działań i ryzyko pojawienia się rozwiązań (instrumentów) konkurencyjnych. Do chwili obecnej wdrażanie instrumentów finansowych było koordynowane głównie horyzontalnie na szczeblu regionów. Było tak w przypadku inicjatywy JEREMIE do czego przyczyniał się fakt, że menedżerem wszystkich funduszy powierniczych była ta sama instytucja BGK S.A., co doprowadziło do powstawania sytuacji kolizyjnych pomiędzy instrumentami regionalnymi, a krajowymi, jak np. oferta poręczeniowa i Re-poręczeniowa Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego oraz tzw. Poręczeniowa Linia Gwarancyjna wdrażaną przez BGK S.A. Pojawienie się tych instrumentów stworzyło znacznie trudniejsze warunki dla wdrażania rozwiązań regionalnych.

Czynniki sukcesu wynikające z doświadczeń perspektywy finansowej 2007-2013

Czynniki sukcesu zaobserwowanymi podczas realizacji perspektywy finansowej 2007-2013 są natomiast przede wszystkim:

- Zdolność dystrybucyjna tj. posiadane zasoby kadrowe i infrastrukturalne (np. lokalne oddziały, biura, punkty przedstawicielskie/agencyjne), które w sposób bezpośredni determinują zasięg oddziaływania instrumentu (pośrednika), możliwość dotarcia pośrednika z ofertą do szerokiego grona klientów, możliwość zapewnienia szybkiej obsługi itd.,
- Zasoby kapitałów własnych, które zarówno determinują możliwość inwestowania w rozwój kadry i infrastruktury, ale przede wszystkim determinują wielkość zgłaszanego popytu na wsparcie (wartość instrumentu). Wynika to z konieczności zapewnienia pewnego poziomu partycypacji danego pośrednika w instrumencie i analogicznie w oferowanych pożyczkach/poręczeniach. W konsekwencji więc przykładowo (tak jak to funkcjonuje w ramach inicjatywy JEREMIE) przy tworzeniu instrumentu pożyczkowego z minimalną partycypacją pośrednika na poziomie 5% dany pośrednik, aby uzyskać wsparcie na poziomie 10 mln zł musi dysponować środkami własnymi w wysokości 0,5 mln (na pokrycie własnej partycypacji)¹¹⁷.

Ryzyka możliwe do wystąpienia w perspektywie 2014-2020 w ramach wykorzystania instrumentów finansowych

Zdobyte podczas realizacji perspektywy finansowej 2007-2013 doświadczenia zarówno regionalne, jak i ogólnokrajowe posłużą do sformułowania rekomendacji na okres 2014-2020. Zdiagnozowane zostały ryzyka, które mogą wystąpić w województwie opolskim w programowanym okresie oraz sformułowane zostały rekomendacje służące zmniejszeniu ryzyka ich wystąpienia (tabela):

¹¹⁷ M. Gajewski, J. Szczucki, P. Tamowicz, M. Przybyłowski - Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007-2013. Raport ewaluacyjny dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego. Warszawa, grudzień 2012 r., P. Tamowicz – Inicjatywa JEREMIE w Polsce. Nowy mechanizm interwencji publicznej. Pierwsze doświadczenia z wdrażania inicjatywy JEREMIE w woj. pomorskim oraz pozostałych regionach

Tabela 12 Matryca prezentująca zidentyfikowane ryzyka wynikające z doświadczeń perspektywy finansowej 2007-2013 oraz przypisująca im: prawdopodobieństwo wystąpienia oraz wagę (istotność ryzyka)

		PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA RYZYKA			
		1	2	3	4
WAGA RYZYKA	4		<ul style="list-style-type: none"> • Trudności funduszy ze znalezieniem klientów • Niewystarczająca promocja inżynierii finansowej oraz niedostateczne poinformowanie przedsiębiorców 		
	3			<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczające kompetencje opolskich przedsiębiorców w zakresie wiedzy z ekonomii i przedsiębiorczości 	
	2		<ul style="list-style-type: none"> • Brak silnych publicznie pośredników finansowych • Brak zainteresowania udzielaniem wsparcia ze strony funduszy pożyczkowych 		<ul style="list-style-type: none"> • Znaczny stopień skomplikowania dokumentacji, nadmierna formalizacja procedur, brak stabilności reguł
	1				

Źródło: Opracowanie własne

Tabela6 Środki zaradcze zaproponowane do zidentyfikowanych ryzyk

Przewidywane ryzyko	Środki zaradcze	Waga Ryzyka	Prawdopodobieństwo wystąpienia
<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczające kompetencje opolskich przedsiębiorców w zakresie wiedzy z ekonomii i przedsiębiorczości 	<ul style="list-style-type: none"> Szkolenia skierowane do przedsiębiorców oraz osób zamierzających założyć działalność gospodarczą. 		
<ul style="list-style-type: none"> Znaczny stopień skomplikowania dokumentacji, nadmierna formalizacja procedur, brak stabilności reguł 	<ul style="list-style-type: none"> Uproszczenie dokumentacji, ograniczenie formalizacji i zapewnienie stabilności reguł. 		
<ul style="list-style-type: none"> Trudności funduszy ze znalezieniem klientów 	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenie wsparcia w ramach poszczególnych działań do jednej formy finansowania. Brak możliwości wyboru pomiędzy dotacją, a zwrotnymi instrumentami finansowymi. Podniesienie konkurencyjności oferty operatorów finansowych względem innych instytucji finansowych. 		
<ul style="list-style-type: none"> Niewystarczająca promocja inżynierii finansowej oraz niedostateczne poinformowanie przedsiębiorców 	<ul style="list-style-type: none"> Promocja inżynierii finansowej wśród beneficjentów końcowych IF w perspektywie finansowej 2014-2020. 		
<ul style="list-style-type: none"> Brak silnych publicznie pośredników finansowych 	<ul style="list-style-type: none"> Zachęcenie do uczestnictwa w interwencji silnych publicznie pośredników finansowych, poprzez zwiększenie korzyści dla nich, chociażby takich jak poprawa wizerunku. 		
<ul style="list-style-type: none"> Brak zainteresowania udzielaniem wsparcia ze strony funduszy pożyczkowych 	<ul style="list-style-type: none"> Promocja i rozpowszechnienie wiedzy o dostępnych IF oraz ofercie pośredników finansowych w tym zakresie. 		

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie

Na podstawie doświadczeń działań w poprzedniej perspektywie, analizie czynników porażki i sukcesów, a także ryzyk można zidentyfikować pożądane i niepożądane działania w celu uruchomienia w perspektywie 2014-2020 instrumentów finansowych.

Tabela 7 Działania pożądane i niepożądane w ramach instrumentów finansowych

Działania pożądane	Działania niepożądane
IF powinny być jak najprostsze, co do konstrukcji i wymogów formalnych, a jednocześnie różnorodne i profilowane dla konkretnych grup odbiorców.	Niewystarczająca waga przykładana do promocji instrumentów finansowych – jest to element, który zaniedbano w perspektywie 2007-2013, przez co można sądzić ograniczono wiedzę beneficjentów końcowych o prowadzonych działaniach.
IF powinny być komplementarne a nie substytucyjne do oferty rynkowej, muszą wiązać się z akceptacją podwyższonego ryzyka niepowodzenia inwestycji.	Instrumenty finansowe muszą być atrakcyjne dla pośredników finansowych, ponieważ w innym wypadku będą się one cieszyły bardzo niewielkim zainteresowaniem.
Zaplanowane koszty otrzymania finansowania zwrotnego muszą być niskie w porównaniu z kredytami/pożyczkami konsumpcyjnymi.	Ważnym czynnikiem niepowodzenia IF jest zbyt skomplikowana procedura aplikacyjna i zbyt duża liczba niezbędnych do przygotowania dokumentów, co utrudnia beneficjentom końcowym uzyskanie finansowania zwrotnego.
Określenie zbioru reguł i wytycznych wspólnych i obligatoryjnych dla wszystkich uczestników systemu - rozstrzygnięć strategicznych (do kogo, w jakiej formie ma być kierowane wsparcie) jak i formalno-prawnych (podstawa prawna działania poszczególnych instytucji, wyjaśnienie wątpliwości powstających na przecięciu prawa UE i krajowego).	Dla pośredników finansowych największymi ograniczeniami są ograniczenia kwotowe udzielanego przedsiębiorcom wsparcia, jak i zbyt mała pula środków do dystrybuowania.
Szansą na rozwój mechanizmów inżynierii finansowej jest ograniczenie możliwości skorzystania z dotacji bezzwrotnych przedsiębiorcom, do których skierowane są IF.	Czynniki niepowodzeń mogą wynikać również z trudnych do spełnienia warunków otrzymania finansowania zwrotnego przez start up-y, należy zrezygnować ze ścisłych kryteriów doboru przedsiębiorstw, aby większa liczba beneficjentów końcowych mogła skorzystać z finansowania.
Zachęcenie do współpracy komercyjnych banków w kwestii akceptowania poręczeń z funduszy jak i włączania do oferty instrumentów zwrotnych.	Konieczne jest określenie optymalnego czasu spłaty zaciągniętych zobowiązań finansowych – w poprzedniej perspektywie był on np. w woj. opolskim negatywnie oceniony i wymaga on wydłużenia.

Źródło: Opracowanie własne

4.3 Charakterystyka i preferowane rodzaje IF w perspektywie 2014-2020

Niniejszy podrozdział prezentuje odpowiedź na pytania badawcze:

Jakie jest zapotrzebowanie na inwestycje w ramach poszczególnych obszarów, celów tematycznych oraz priorytetów inwestycyjnych RPO WO 2014-2020?

Jakie są możliwe skutki wystąpienia pomocy publicznej?

Jaka jest proporcjonalność przewidzianej interwencji oraz narzędzi minimalizujących zakłócenia na rynku?

Jaka jest szacunkowa wartość dodatkowych środków publicznych i prywatnych, które mogą być potencjalnie pozyskane przez instrument finansowy aż do poziomu ostatecznego odbiorcy?

Jaką wartość dodaną wniosą instrumenty finansowe RPO WO 2014-2020?

Jakie produkty są przewidziane w ofertach instrumentów finansowych?

4.3.1 Charakterystyka zapotrzebowania na inwestycje w ramach poszczególnych obszarów, celów tematycznych oraz priorytetów inwestycyjnych RPO WO 2014-2020

Wartość zapotrzebowania na instrumenty finansowe jest kluczowym elementem niniejszego badania i stanowi zasadniczy jego wynik w obszarze analizy potrzeb. Dane te dostarczają ponadto koniecznych informacji do zaplanowania interwencji w obszarze oceny instrumentów i związanych z nią szacunków efektu dźwigni. Zapotrzebowanie na inwestycje można przedstawić za pomocą oszacowania luki finansowej, która odzwierciedla ograniczenie dostępu do finansowania zewnętrznego ekonomicznie uzasadnionych inwestycji dla pewnego podzbioru przedsiębiorstw, wynikające z niedoskonałości rynku¹¹⁸. Luka może wynikać z różnych czynników, w tym między innymi: niewystarczających informacji, prawdziwego lub postrzeganego braku atrakcyjności inwestycyjnej (w tym braku odpowiedniego poziomów zwrotu), ograniczonego dostępu do niezbędnej infrastruktury publicznej, ochrony praw własności i finansowania. Fakt, że sektor prywatny nie inwestuje w niektórych obszarach gospodarki, nie zawsze jest równoznaczny z nieprawidłowością w funkcjonowaniu rynku, często raczej wynika ze źle zorganizowanego lub nierealnego albo też nieprzystępnego projektu¹¹⁹. Luka finansowa to różnica kapitału między popytem na kapitał, a popytem na niego. W związku z tym luka generalnie wiąże się z brakiem podaży kapitału na popyt wyrażony przez przedsiębiorstwa, które posiadają ciekawe i opłacalne ekonomicznie projekty inwestycyjne. Luka przede wszystkim dotyczy zazwyczaj finansowania o niewielkich kwotach (zazwyczaj 0,5 – 10 mln zł) oraz przedsiębiorstw typu start-up w szczególności z branży innowacyjnej¹²⁰.

Poziom luki w ujęciu wojewódzkim jest wypadkową aktywności gospodarczej i dostępności finansowania. W związku z tym w ujęciu bezwzględny luka jest większa w województwach o większej liczbie firm (a więc większych). Odniesienie luki do PKB uwidacznia względne problemy w dostępności do kapitału. W perspektywie finansowej 2014-2020 wsparcie zwrotne dla przedsiębiorstw powinno koncentrować się na wsparciu mikroprzedsiębiorstw, a także firm małych, przy czym zasadniczym celem wsparcia powinno być zwiększenie dostępności środków inwestycyjnych i obrotowych w proporcji odpowiadającej oszacowaniu luki. Interwencja w formie instrumentów zwrotnych adresujących lukę finansową może być wdrażana z poziomu wojewódzkiego

¹¹⁸ Por. Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020, IBS, Warszawa 2013

¹¹⁹ Assignment 28 2014-2020 JESSICA Evaluation Study for Nine Polish Regions: Kujawsko-Pomorskie, Łódzkie, Lubelskie, Małopolskie, Mazowieckie, Śląskie, Świętokrzyskie, Wielkopolskie, Zachodniopomorskie, Draft Final Report, 5 July 2013, Ecorys, Mazars, Infralinks

¹²⁰ Rola banków w procesach absorpcji środków unijnych w Polsce – ocena perspektywy i rekomendacje na lata 2014-2020, ZBP, Warszawa/Gdańsk 2012

pod warunkiem współpracy z wyspecjalizowanym menadżerem funduszu. Wsparcie kapitałowe przynajmniej częściowo powinno być wdrażane z poziomu krajowego¹²¹.

W raporcie końcowym *Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020* dokonano porównania wartości luki finansowej w województwach. Województwo opolskie plasuje się wśród regionów, w których poziom luki jest stosunkowo niski, szczególnie jeśli chodzi o poziom luki per capita. Poziom luki w relacji do PKB jest już wyższy, ale dalej jeden z najniższych w Polsce. Przyczyną tego może być fakt, iż luka w wartościach bezwzględnych zależy w dużym stopniu od wielkości gospodarki województwa – aktywności gospodarki i dostępności finansowania, a tak jak było to przedstawione we wcześniejszych rozdziałach poziom ten nie jest wysoki.

Tabela 8 Poziom luki finansowej w województwie opolskim wg badania IBS

Województwo	Udział w luce Krajowej	Wielkość luki	Luka w przeliczeniu na jednego mieszkańca	Luka w przeliczeniu na PKB w cenach bieżących
opolskie	2,10%	260 454 776,58 zł	254,90	0,77%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020 IBS*

Warto pamiętać, że szacunek wartości luki finansowej jest podstawą do zaplanowania tylko części interwencji z wykorzystaniem instrumentów finansowych, ponieważ IF mogą być wykorzystane także w innych sytuacjach, przez co często trudno jest mówić o konkretnym „zapotrzebowaniu” na instrumenty finansowe. Gdy interwencja wynika z innych niż luka finansowa przesłanek, oznacza ona próbę wpływu na zachowania przedsiębiorstw (względnie innych beneficjentów pomocy) i spowodowania z ich strony zachowań, które nie miałyby miejsca w sytuacji braku działań publicznych. W związku z tym zapotrzebowanie na instrumenty finansowe powinno być szacowane w odniesieniu do zaplanowanych celów i efektów interwencji, a nie samych deklaracji potencjalnych beneficjentów. Sytuacja taka wynika nie tylko z braku szerszego spojrzenia poszczególnych beneficjentów, ale w niektórych przypadkach wsparcie za pomocą IF może być skierowane na stymulowanie powstawania nowych podmiotów czy rozwój danego sektora i na tym etapie trudno jednoznacznie stwierdzić, jaka będzie w związku z tym metoda szacunku sugerowanej skali interwencji. Jednak o ile w przypadku niektórych obszarów może ona być agregacją deklarowanych potrzeb w innych może być oszacowana na podstawie kosztów jednostkowych i zakładanych do osiągnięcia wskaźników.

W poniższej części rozdziału zostały scharakteryzowane obszary, których dotyczą działania zaplanowane przez IZ w zakresie instrumentów finansowych: MŚP, działalność B+R, gospodarka niskoemisyjna, wsparcie przedsiębiorczości i tworzenie nowych przedsiębiorstw oraz podmioty ekonomii społecznej. Szacunki luki finansowej zostały wykonane na bazie danych zastanych i badania CATI (w części skierowanej do przedsiębiorstw), wg metodologii wykorzystanej w szacunkach dla MRR. Reszta obszarów została oszacowana na podstawie określenia zapotrzebowania na inwestycje.

Innowacyjne MŚP

Ocenę i oszacowanie wartości luki w dostępie przedsiębiorstw MSP do finansowania zewnętrznego dokonano na podstawie faktycznej luki finansowej występującej w przypadku ograniczenia dostępu do finansowania zewnętrznego ekonomicznie uzasadnionych inwestycji dla pewnego podzbioru przedsiębiorstw, wynikające z niedoskonałości rynku. W badaniach luki finansowej istnieje kilka podstawowych podejść metodologicznych.

¹²¹ Por. *Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020*, badanie zrealizowane przez IBS na zlecenie MRR, Warszawa 2013

Lukę finansową można określić na podstawie deklaracji przedsiębiorców co do inwestycji niezrealizowanych w związku z brakiem dostępu do finansowania zewnętrznego, można ją określić również na podstawie danych dotyczących odrzucenia wniosków o finansowanie zwrotne przedsiębiorców, a także na podstawie szacunków kapitału posiadanego przez przedsiębiorstwa i kapitału optymalnego¹²².

Wartość luki w niniejszym badaniu została więc obliczona według trzech sposobów: jako udział kredytów, pożyczek i dotacji w finansowaniu działalności przedsiębiorstw, które nie otrzymały finansowania, jako część wartości finansowania zewnętrznego, o które przedsiębiorcy starali się, ale go nie otrzymali, a także na podstawie wartości akcji kredytowej pomniejszonej o odsetek firm, które nie korzystają z finansowania zewnętrznego, ponieważ nie mają lub uważają, że nie mają takiej możliwości.

Rysunek 3 Koncepcja szacowania luki finansowej

Źródło: Opracowanie własne

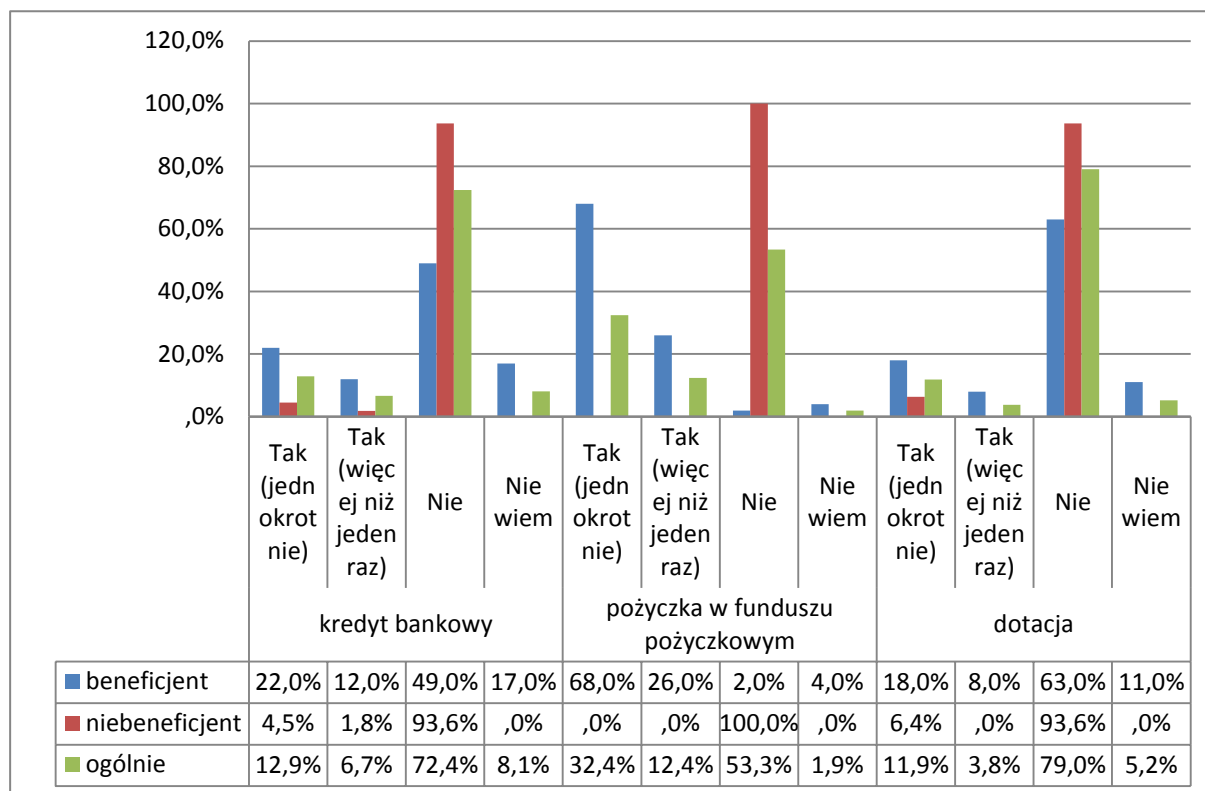
Oszacowanie wartości luki finansowej dla przedsiębiorstw sektora MSP:

I sposób

Ponad 50 % przedsiębiorstw MSP działających na terenie województwa opolskiego w perspektywie 2007-2013 ubiegało się o finansowanie zewnętrzne – kredyt bankowy, pożyczkę z funduszu pożyczkowego, dotację. Porównując przedsiębiorców opolskich, którzy byli beneficjentami końcowymi działania 1b RPO WO 2007-2013 z przedsiębiorcami niebędącymi beneficjentami końcowymi, można zauważyć, że beneficjenci końcowi dużo częściej ubiegali się o jakiegokolwiek finansowanie zewnętrzne. Co ciekawe, żaden z przebadanych przedsiębiorców, niebędący beneficjentem działania 1.2 RPO WO 2007-2013 nie ubiegał się o pożyczkę, ponad 93% z nich nie ubiegało się również o kredyt bankowy oraz dotację. Beneficjenci końcowi działania również w większości przypadków nie ubiegali się o kredyt ani o dotację. Według danych krajowych NBP z III kwartału 2013 r. poziom finansowania inwestycji ze źródeł zewnętrznych, komercyjnych i poza bankowych wyniósł w Polsce 43,1%, a w IV kwartale 49,8%. Mimo tendencji wzrostowej poziom ten w województwie opolskim średnio w latach 2007-2013 był wyższy.

¹²² Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020, IBS, Warszawa 2013

Wykres 12 Poziom ubiegania się przez przedsiębiorców MSP o finansowanie zewnętrzne w latach 2007-2013 w woj. opolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników CATI¹²³

Pierwszy krok analizy luki finansowej to określenie liczby przedsiębiorstw starających się o finansowanie zewnętrzne, którego nie uzyskały. Oszacowanie tej liczby uświadamia jaką część przedsiębiorstw ma rzeczywiście utrudniony dostęp do źródeł zewnętrznych. Obliczenia na podstawie badania CATI przeprowadzonego na cele niniejszego badania wykazały, że **13,5% przedsiębiorców MSP z województwa opolskiego ubiegało się o finansowanie zewnętrzne w latach 2007-2013**¹²⁴. Z tej grupy **7,5% nie uzyskało finansowania**. Na tej podstawie można stwierdzić (obliczając 13,5%*7,5%), że **1% przedsiębiorstw w województwie opolskim nie uzyskała finansowania zewnętrznego w perspektywie 2007-2013**. Oznacza to, że z całej populacji przedsiębiorstw MSP w województwie 1% z nich nie otrzymała finansowania zewnętrznego, co stanowi ok. 1000 przedsiębiorstw MSP w całym województwie (w województwie opolskim w roku 2013 było 99 951 przedsiębiorstw MSP¹²⁵).

¹²³ Dla beneficjentów RPO WO 2007-2013 wartość pozytywnych odpowiedzi o ubieganie się o pożyczki nie sumuje się do 100% z powodu

¹²⁴ Uśrednienie wyników CATI z powodu objęcia badaniem dwóch grup respondentów – beneficjentów końcowych RPO WO 2007-2013, którzy wszyscy ubiegali się i otrzymali IF oraz przedsiębiorstw MSP, które nie ubiegały się o IF w związku z czym nie wszystkie ubiegały się o finansowanie zwrotne i je pozyskały. Obliczenia na podstawie sumy liczby respondentów badania CATI, którzy otrzymali IF (852) i wszystkich MSP, które udzieliły odpowiedzi, że ubiegały się o finansowanie (13 299) - 13,5% przedsiębiorstw MSP (liczba MSP w woj. opolskim – GUS BDL dla 2013 r.).

¹²⁵ Dane GUS BDL – Dane krótkookresowe - Podmioty gospodarcze i przekształcenia własnościowe i strukturalne - Podmioty wg klas wielkości – suma liczby przedsiębiorstw mikro (0-9 pracowników), małych (10-49 pracowników) i średnich (50-250 pracowników) jako wartość przedsiębiorstw MSP województwie [dostęp 07.10.2014]

Rysunek 4 Przedsiębiorstwa w woj. opolskim, które w 2007-2013 miały utrudniony dostęp do źródeł zewnętrznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CATI, N=200

Drugim krokiem określenia luki finansowej jest zbadanie nakładów finansowych w poprzedniej perspektywie jakie poniosły przedsiębiorstwa, które nie uzyskały finansowania zwrotnego. Następnie określone zostało jaki udział w finansowaniu inwestycji miały źródła zewnętrzne w perspektywie 2007-2013.

Tabela 9 Wyliczenie nakładów na 1 przedsiębiorstwo w województwie opolskim

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Nakłady inwestycyjne wg klas wielkości przedsiębiorstw (przedsiębiorstwa MSP) [tys. zł]	Brak danych	Brak danych	724 610	818 445	903 275	692 597	Brak danych
Liczba MSP w województwie	94 841	96 153	95 389	99 025	97 469	98 652	99 951
Nakłady na 1 przedsiębiorstwo MSP [tys. zł]	Brak danych	Brak danych	759,64	826,50	926,73	702,06	Brak danych

Źródło: Dane wyliczone na podstawie GUS BDL [dostęp 26.09.2014]

Jako, że z powyższej analizy oszacowano, że 1000 przedsiębiorstw MSP doświadcza lukę w finansowaniu, można wnioskować, że ich nakłady na inwestycje w poprzedniej perspektywie¹²⁶ wyniosły 3 214,93 tys. zł (1000*suma nakładów poprzedniej perspektywy na 1 przed z tab. wyżej). Na podstawie powyższych danych

¹²⁶ Z powodu braku danych nt. nakładów inwestycyjnych i środków trwałych w przedsiębiorstwach w roku 2007, 2008 i 2013 nakłady inwestycyjne zostały obliczone na podstawie lat 2009-2012, później zostaną one przełożone z czteroletniego okresu na siedmioletni, aby odzwierciedlić cały okres programowania 2007-2013

można natomiast sądzić, że w przyszłości, w ciągu 7 lat (perspektywy finansowej 2014-2020) nakłady inwestycyjne tych przedsiębiorstw wyniosą **5,63 mln zł¹²⁷**.

Z badania CATI uzyskano informację, że **39,7% przedsiębiorców w województwie opolskim, aby zrealizować inwestycje potrzebuje środków zewnętrznych**. Można, więc na tej podstawie obliczyć udział nakładów finansowych przedsiębiorstw województwa, które nie otrzymały finansowania z trzech źródeł poddanych analizie - kredytów, pożyczek i dotacji.

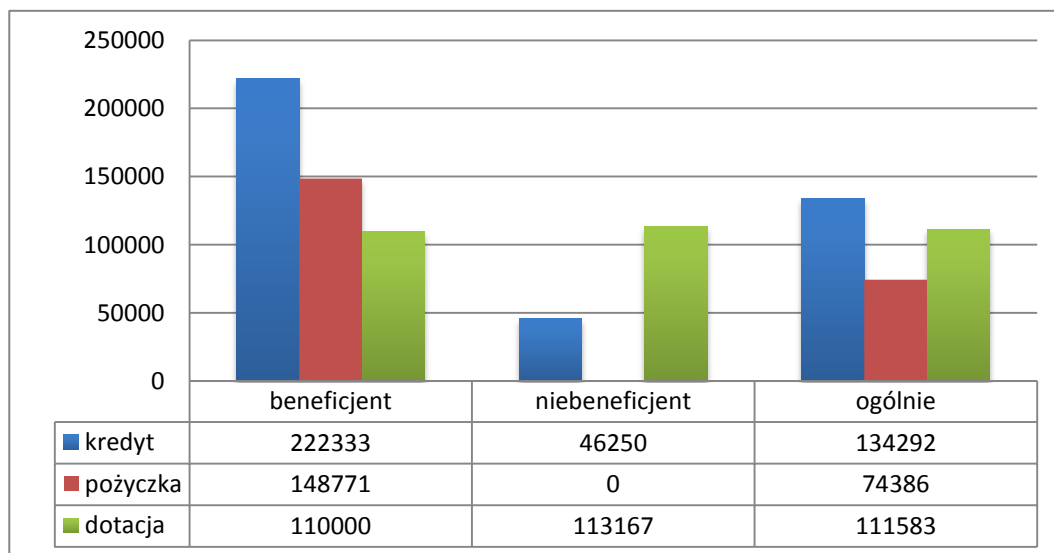
Wartość luki finansowej wyliczonej jako udział kredytów, pożyczek i dotacji w finansowaniu działalności przedsiębiorstw, które nie otrzymały finansowania wynosi 2,2 mln. zł. Wyniki wyliczenia I sposobem nie mogą jednak rzutować na finalną wartość luki w tym obszarze.

Należy zauważyć, że poziom luki liczony wg powyższej metodologii zależy w dużej mierze od aktywności gospodarki oraz dostępności finansowania wyrażonych poprzez nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach MSP. Dlatego też wskazany powyżej poziom luki dla województwa opolskiego wyliczony w I sposobie musi być znacząco wyższy, w związku z dość ograniczoną wielkością gospodarki województwa (patrz. Rozdział 1 Wprowadzenie). **Wyniki wyliczenia I sposobem nie mogą zatem rzutować na finalną wartość luki w tym obszarze.**

II sposób

Ten sposób szacowania luki finansowej skupia się na analizie bezpośrednio kwot, o jakie ubiegali się przedsiębiorcy. Najwyższe kwoty o jakie się ubiegano pochodzą z kredytów. Średnio o wyższe kwoty ubiegali się beneficjenci końcowi działania 1.2 RPO WO 2007-2013 niż przedsiębiorcy, którzy nie byli jego beneficjentami.

Wykres 13 Średnia kwota finansowania zewnętrznego o jaką ubiegali się przedsiębiorcy w woj. Opolskim w 2007-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CATI, n=200

Przedsiębiorcy, którym odmówiono finansowania zewnętrznego (4,3% badanych przedsiębiorców), planowało średnio uzyskać z finansowania zewnętrznego kwotę 194 tys. zł. Należy jednak zaznaczyć, że takich obserwacji w badanej populacji było jedynie 9, co jest bardzo małą i niewiarygodną próbą. Proponuje się więc zastosować

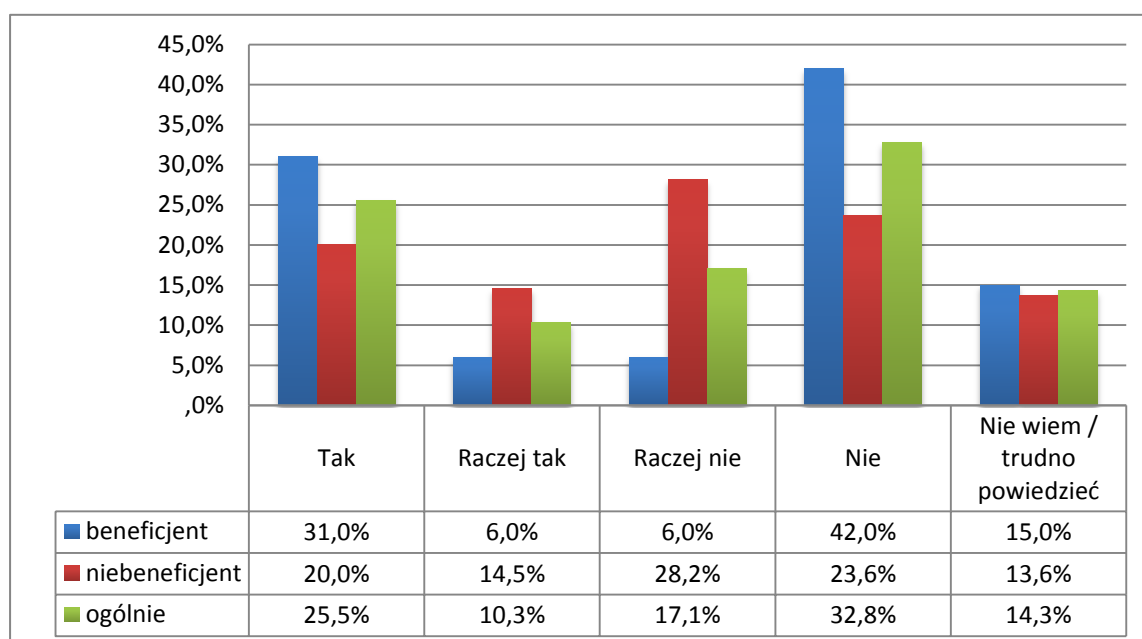
¹²⁷ Kwota nakładów na inwestycje w poprzedniej perspektywie przedsiębiorstw doświadczających lukę została pomnożona przez 7/4 (1,75) aby dane na 4 lat z poprzedniej perspektywy dopasować do 7 lat, które zostają oszacowane w perspektywie 2014-2020

w tym przypadku średnią wielość wniosków o finansowanie zewnętrzne¹²⁸, składanych przez przedsiębiorców w województwie opolskim w latach 2007-2013, która wynosi **154 tys. zł**. Jest to dużo bardziej miarodajna wartość, nie odbiegająca jednocześnie w znaczny sposób od średniej kwoty o jaką ubiegali się przedsiębiorcy, którym odmówiono finansowania zewnętrznego.

Na podstawie powyższego, iloraz wartości średniego wniosku o finansowanie zewnętrzne i liczby przedsiębiorstw, które nie uzyskały finansowania, dostosowano do siedmioletniego okresu programowania, na podstawie czego określono **nominalną prognozowaną wielkość luki finansowej** dla województwa opolskiego, która wyniesie w latach 2014-2020 **338,9 mln zł** czyli (48,4 mln zł rocznie).

Kolejnym etapem szacowania luki jest wzięcie pod uwagę planów inwestycyjnych przedsiębiorców w przyszłej perspektywie finansowej. W badaniu CATI zapytano respondentów o ich plany inwestycyjne – rozwój przedsiębiorstw, projekty, jakie chcą zrealizować w najbliższych 24 miesiącach¹²⁹. Wyniki badania świadczą o tym, że większość przedsiębiorstw nie planuje inwestycji w ciągu najbliższych 2 lat, można jednak stwierdzić, że beneficjenci końcowi działania 1.2 RPO WO 2007-2013 są bardziej aktywni, ponieważ 31% z nich planuje inwestycje, a wśród nie beneficjentów tylko 20% udzieliło takiej odpowiedzi.

Wykres 14 Plany inwestycyjne przedsiębiorstw w woj. opolskim na najbliższe 2 lata

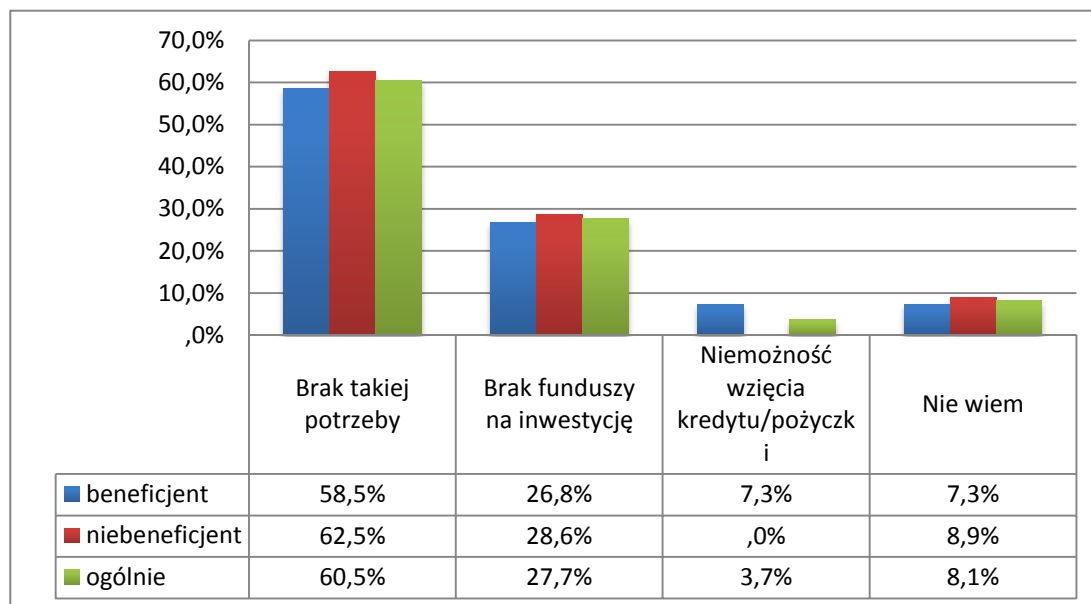
Źródło: Opracowanie własne na podstawie CATI, n=200

Na podstawie powyższych danych, oszacowaną i skorygowaną lukę finansową (338,9 mln zł) pomniejszono o 45,1% (odsetek przedsiębiorstw, które ubiegały się o finansowanie, ale nie planują inwestycji), aby uzyskać wielkość, o którą przedsiębiorstwa będą się w największym stopniu starać i która może stanowić lukę finansową w przyszłości. Wynosi ona **152,5 mln zł**.

¹²⁸ Średnia kwota o jaką ubiegali się beneficjenci i nie beneficjenci końcowi działania 1.2 RPO WO 2007-2013 w formie kredytu, pożyczki, dotacji

¹²⁹ Pytanie o plany dla 7 kolejnych lat uznano jako niezasadne, plany na najbliższe 2 lata są w tym przypadku bardziej miarodajne

Wykres 15 Powody braku planowania inwestycji przedsiębiorstw w woj. opolskim na najbliższe 2 lata

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CATI

Większość przedsiębiorców w województwie opolskim nie planuje w najbliższych latach inwestycji, powodem tego jest w większości przypadków fakt, iż nie mają takiej potrzeby, jednak 27,7% przedsiębiorców wskazuje jako powód takiej sytuacji brak funduszy, a 3,7% niemożność uzyskania finansowania zewnętrznego. Można więc przypuszczać, że w momencie pojawienia się nowych źródeł finansowych przedsiębiorcy Ci (31,4%) mogą się o nie ubiegać w celu zrealizowania inwestycji. Konieczne jest zatem skorygowanie wartości 45,1% o odsetek przedsiębiorców, którzy nie planują inwestycji z powodu braku finansów. W związku z czym wielkość luki będzie skorygowana o 30,9%¹³⁰.

Wartość luki finansowej wyliczonej jako część wartości finansowania zewnętrznego, o które przedsiębiorcy starali się, ale go nie otrzymali – wynosi 33,4 mln zł rocznie, czyli 233,8 mln zł na okres całej perspektywy finansowej.

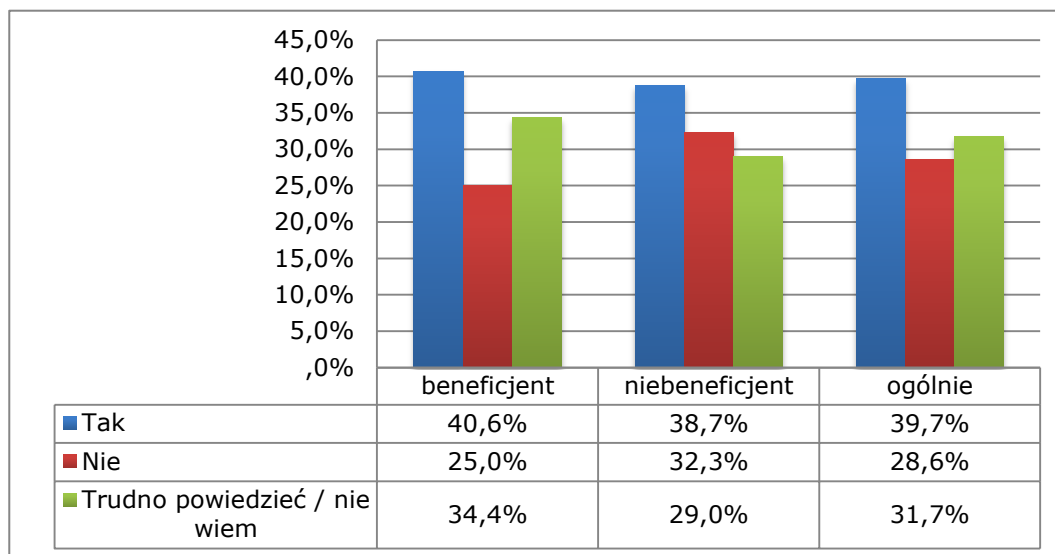
III sposób

Trzeci sposób szacowania luki wprowadza do analizy element nie tylko badania ilościowego, ale również jakościowego. Jest to niejako podsumowanie i rozwinięcie dwóch poprzednich sposobów szacowania luki. Analizę na tym etapie rozpoczyna badanie źródeł finansowania inwestycji rozwojowych planowanych do realizacji przez przedsiębiorców w latach 2013-2020. **Prawie 40% z przedsiębiorców, którzy planują inwestycję chcą ubiegać się na ten cel o finansowanie zewnętrzne**¹³¹.

¹³⁰ 45,1%*(100%-31,4%)

¹³¹ Źródło: Wyniki CATI

Wykres 16 Chęć przedsiębiorców skorzystania z finansowania zewnętrznego w celu realizacji inwestycji

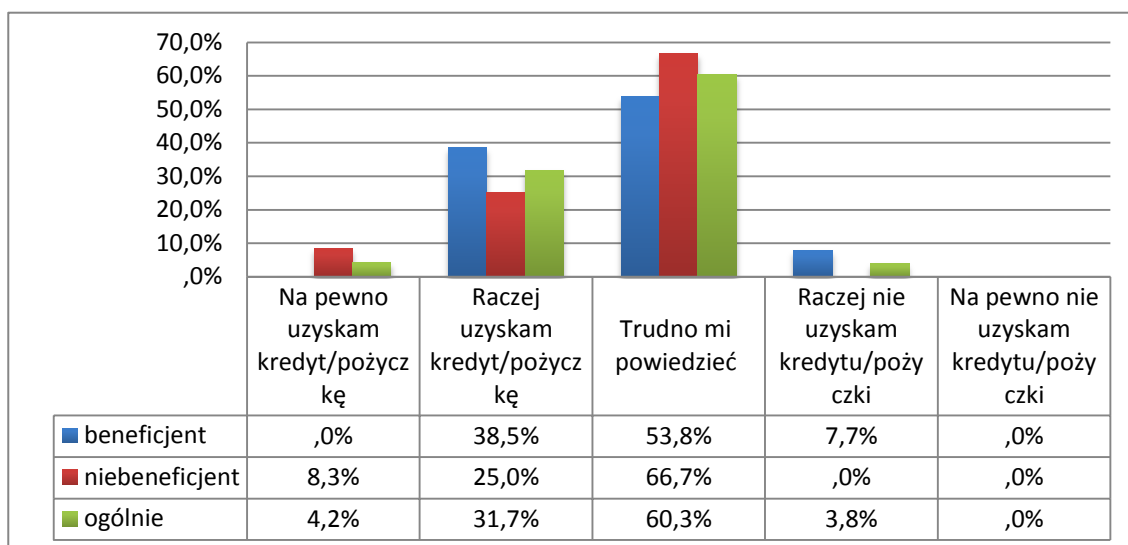
Źródło: Opracowanie własne na podstawie CATI, n=200

Ważny pod kątem niniejszego badania jest szczególnie fakt, że **75,3% przedsiębiorców, którzy wyrażają chęć ubiegania się o kredyt/pożyczkę na sfinansowanie inwestycji bierze pod uwagę finansowanie niekomercyjne**, spoza sektora bankowego, np. z funduszu pożyczkowego.

Do analizy należy również dołączyć informację o **liczbie przedsiębiorców, którzy w przypadku braku dotacji, o którą w pierwszej kolejności zabiegają, zdecydowałyby się na wystąpienie o kredyt/pożyczkę, wartość ta stanowi 7,1%**. Odpowiedzi raczej nie (71,4%) i zdecydowanie nie (7,1%) stanowią przeważały w tym przypadku. Świadczy to niestety o niechęci przedsiębiorców do finansowania zwrotnego w porównaniu go z bezzwrotnymi dotacjami. Może to ponad to świadczyć o tym, że przedsiębiorstwa nie posiadają wkładu własnego na pokrycie kosztów inwestycji i potrzebują formy bezzwrotnej pomocy. Warto jednak wziąć pod uwagę fakt, iż przedsiębiorcy mogą nie zdawać sobie sprawy z tego, że polityka unijna się zmienia i mają nadzieję dalej korzystać z finansowania bezzwrotnego, w przypadku kiedy dowiedzą się, że nie ma takiej możliwości mogą zmienić zdanie i skorzystać z instrumentów finansowych.

Odpowiedzi respondentów na pytania w ramach CATI dostarczyły jeszcze innych bardzo ważnych informacji co do negatywnych skutków luki finansowej. Z przeprowadzonego badania wynika, że **37,3% przedsiębiorstw, które nie otrzymałyby finansowania zewnętrznego zaniechałoby inwestycji**. Może to świadczyć o tym, że przez ograniczenie dostępu przedsiębiorców do finansowania zewnętrznego w województwie opolskim mogłoby być o ponad 1/3 mniej zrealizowanych inwestycji w sektorze MSP, a także podkreśla to duże znaczenie kredytów/pożyczek dla przedsiębiorców. Dodatkowych danych uzupełniających dostarcza analiza deklaracji przedsiębiorców dotycząca ich szans na pozyskanie finansowania zewnętrznego. Zdecydowana większość z nich nie umie określić jakie są ich szanse w uzyskaniu finansowania zwrotnego. Ponad 30% respondentów uważa jednak, że raczej jest w stanie uzyskać takie finansowanie. Niewiele przedsiębiorców wątpi, że nie uzyska finansowania zewnętrznego, żaden z nich nie udzielił odpowiedzi, że na pewno go nie uzyska, natomiast odpowiedzi, że raczej go nie uzyska udzieliło jedynie 3,8% przedsiębiorców.

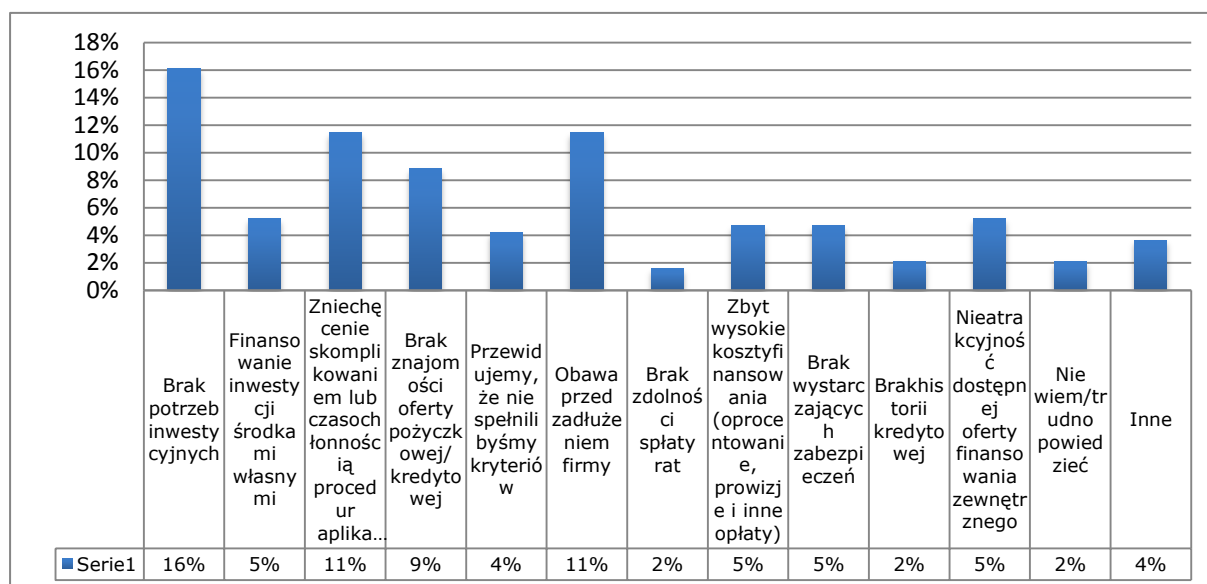
Wykres 17 Ocena szans na uzyskanie kredytu/pożyczki przez przedsiębiorstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CATI, n=200

W celu pogłębienia badania poniżej przedstawione zostało zestawienie przyczyn nieubiegania się o finansowanie zewnętrzne opolskich przedsiębiorców z sektora MSP. Najczęstszą przyczyną był brak potrzeb inwestycyjnych oraz zniechęcenie skomplikowaniem lub czasochłonnością procedur aplikacyjnych. Znaczącym problemem dla przedsiębiorców była też niezajomość oferty pożyczkowej/kredytowej w związku z czym nie ubiegali się o środki zewnętrzne. Analizując wskazane przez przedsiębiorców powody nieubiegania się o finansowanie zewnętrzne we wszystkich przypadkach można mówić o luce finansowej, jednak tylko brak historii kredytowej jest przesłanką obiektywną, niezachwianą przez opinie i osądy respondentów. Odpowiedź tę wskazało 2% respondentów.

Wykres 18 Przyczyny nieubiegania się o finansowanie przez przedsiębiorstwa

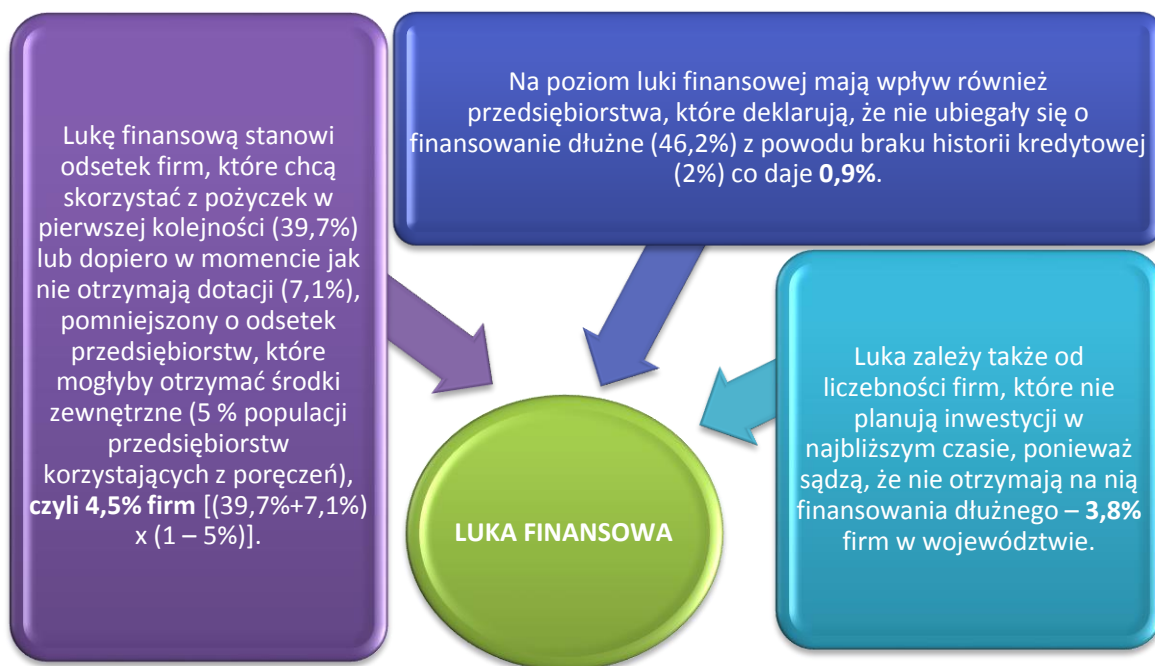

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CATI, n=200

Aby dogłębniej poddać analizie badane zagadnienie zbadano jak przedsiębiorcy oceniają swoje szanse na otrzymanie pożyczki/kredytu bez poręczenia. 75% respondentów stwierdziło, że nie miałyby szans na otrzymanie finansowania bez poręczenia, 20% nie umiało tego określić, natomiast tylko 5% przedsiębiorców wskazało, że bez poręczenia dostałoby finansowanie, o które się ubiegało.

Na podstawie przedstawionych informacji dokonano analizy luki finansowej, która została oszacowana na podstawie trzech głównych przyczyn jej występowania.

Rysunek 5 Główne przyczyny występowania zjawiska luki finansowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie CATI, n=200

Suma powyżej oszacowanych wartości stanowi odsetek firm znajdujących się w luce finansowej. Czyli na podstawie powyższego jest to **9,2%**. Łączna akcja kredytowa na rzecz MSP w województwie wynosi rocznie około 0,7 mld zł¹³², czyli **wartość luki finansowej w tym przypadku można oszacować na 64,4 mln zł rocznie**.

Oszacowanie luki finansowej na poziomie 64,4 mln zł rocznie przekłada się na zapotrzebowanie na kapitał dla funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w regionie. Na tej podstawie można przyjąć, iż pożyczki będą się zwalniać w cyklu trzy, trzy i pół letnim, daje to **zapotrzebowanie na poziomie około 193,2 – 225,4 mln zł** na okres 7 lat.

Wartość luki finansowej wyliczonej jako akcja kredytowa pomniejszona o odsetek firm, które nie korzystają z finansowania zewnętrznego, ponieważ nie mają lub uważają, że nie mają takiej możliwości to 225 mln zł.

Podsumowując zastosowane trzy metody szacowania luki finansowej można zauważyć, że oszacowana wartość luki pierwszym sposobem znacznie odbiega od wartości obliczonych drugim i trzecim. Pierwszy sposób, tak jak podkreślono to wcześniej zależy w dużej mierze od aktywności gospodarki wyrażonej przez nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w związku z czym wskazany poziom luki dla województwa opolskiego jest zbyt niski. Drugi i trzeci sposób szacowania dały podobne wyniki. Trzeci sposób jest podsumowującym, bierze pod uwagę więcej czynników - powodów występowania luki, a także odwoływał się stricte do planów inwestycyjnych na 2014-2020 przedsiębiorców MSP i ich planów co do zaciągania zadłużenia, korzystania z poręczeń oraz opinii o ich szansie na uzyskanie finansowania zewnętrznego. Wydaje się więc być on najbardziej

¹³² Wartość oszacowana na podstawie kwartalnych danych ogólnopolskich na temat rocznej łącznej akcji kredytowej dla MSP z NBP

kompleksowy, ponad to, wartość luki uzyskana trzecim sposobem jest najbliższa wynikowi oszacowania luki na podstawie metodologii wskazanej przez PARP.

Według tej metodologii lukę można oszacować na podstawie liczby pracujących w sektorze MSP. Względna – per capita - liczba pracujących, zarówno, w mikro, małych, jak i średnich przedsiębiorstwach jest zdecydowanie niższa niż w kraju.¹³³ W 2012 r. w województwie opolskim według rejestru REGON działalność prowadziło ponad 98,7 tys. przedsiębiorstw, co stanowiło blisko 2,5% wszystkich zarejestrowanych firm w Polsce. Jednak, jak wynika ze statystyk publikowanych przez PARP, w regionie w 2011 roku aktywnych było 37,5 tys. przedsiębiorstw¹³⁴. Od liczby tej odejmując ok. 11,2 tys. podmiotów jakie zarejestrowano w roku 2012, uzyskujemy wynik **26,3 tys. - co odpowiada populacji nie-start-up będącej PI 3c.**

Z danych PARP wynika, że przedsiębiorcy województwa opolskiego najczęściej swoje inwestycje finansują ze środków własnych, przy czym z tego źródła najchętniej korzystały firmy duże – ponad 79% przedsiębiorstw w 2011 roku. Należy jednak zaznaczyć, że skala inwestycji ze środków własnych spadła z ponad 74,7% w roku 2010 do niespełna 66,5%, co zostało zrekompensowane wzrostem udziału środków z kategorii inne źródła (z 1,3% do 5%) oraz kredytów i pożyczek krajowych (z 11% do 15,4%).

Wyniki analizy danych zastanych pokazują, że rośnie znaczenie finansowania dłużnego jako źródła planowanych inwestycji przedsiębiorców z województwa opolskiego. Potwierdzają to wyniki badania kwestionariuszowego CATI z przedsiębiorcami: 48,6% badanych, którzy zamierzają zrealizować kolejne inwestycje w ciągu najbliższych 24 miesięcy wskazało, że nie jest w stanie w całości sfinansować zaplanowanego pomysłu z własnych środków, podczas gdy 37,8% badanych jedynie w części zamierza korzystać ze środków własnych posiłkując się dodatkowo finansowaniem zewnętrznym. Wyniki badania CATI wskazują, że 40% badanych przedsiębiorców z regionu zamierza ubiegać się o kredyt lub pożyczkę na sfinansowanie tego pomysłu/projektu.

Z danych PARP¹³⁵ wynika, że średnia inwestycja na przedsiębiorstwo aktywne wyniosła 67,4 tys. zł. Kwota ta jest jednak dwukrotnie mniejsza niż wartość średniej pożyczki udzielanej przez Fundację Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych w Opolu lub Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu (pośredników finansowych oferujących pożyczki przedsiębiorcom MSP) w ramach działania 1.2 RPO WO 2007-2013 tj. kwoty ok. 140 tys. zł. Przy założeniu że skłonność do zaciągania długu wykaże 24% tej populacji przedsiębiorców oznaczałoby to, że **liczba potencjalnych pożyczkobiorców to około 6,4 tys. firm** (24% * 26,7 tys. = 6,4 tys.). **Popyt na inwestycje rozwojowe wyniósłby zatem ok. 441,4 mln zł** (6,4 tys. * 67,4 tys. zł = 441,4 mln zł).

Powyższą metodę szacowania luki należy uznać jako dodatkową i bardzo ogólną, ponieważ opiera się ona na średnich danych dla polskich przedsiębiorstw i uwzględnia jedynie dane historyczne. Wynik luki oszacowany tym sposobem jest zawyżony, ponieważ cały popyt rozwojowy przedsiębiorstw MSP w województwie nie zostanie zaspokojony instrumentami finansowymi. **Można sądzić, że około połowa popytu inwestycyjnego zostanie zaspokojona przez fundusze komercyjne i dotacje. Biorąc pod uwagę powyższe, wartość luki będzie zbliżona do tej oszacowanej trzecim sposobem, którą należy uznać za najdokładniejszą i uwzględniającą najwięcej uwarunkowań województwa opolskiego.**¹³⁶

¹³³ Diagnoza Wyzwań, Potrzeb i Potencjałów Obszarów/Sektorów Objętych RPO WO 2014-2020, Zarząd Województwa Opolskiego, Opole 2014

¹³⁴ Dane PARP na 2011 rok

¹³⁵ Nieć M., Orłowska J., Wasilewska M., Profile regionalne małych i średnich przedsiębiorstw, s. 29, <http://badania.parp.gov.pl/index/more/38614>

¹³⁶ Ponadto, należy zaznaczyć, że wartość tak liczonej luki finansowej jest tożsama z szacunkami luki finansowej w ujęciu wojewódzkim dokonanej na potrzeby badania luki finansowej MSP w kraju. Patrz. Ocena luki finansowej w zakresie dostępu polskich przedsiębiorstw do finansowania zewnętrznego. Wnioski i rekomendacje dla procesu programowania polityki spójności w okresie 2014-2020, IBS, 2013, str. 44. Wielkość luki finansowej MSP w woj. opolskim została oszacowana na poziomie 260 mln zł.

Wnioskując, więc na podstawie powyższego poziom luki finansowej w województwie opolskim dla innowacyjnych MSP w obszarze planowanego wsparcia w PI 3c szacuje się na ok. 225 mln zł.

Działalność B+R

Zapotrzebowanie w ramach działalności B+R można oszacować na podstawie nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw. Najnowsze dane GUS wskazują, że nakłady na działalność innowacyjną w sektorze opolskich przedsiębiorstw przemysłowych w 2012 roku wyniosły 1,6 mld zł (w 2011 – 4 mld zł). Nakłady ponoszone przez sektor usług wyniosły natomiast 13,3 mln zł (dane na rok 2011, brak danych dla 2012). W stosunku do lat wcześniejszych można zauważyć znaczny spadek nakładów na działalność innowacyjną zwłaszcza w sektorze przedsiębiorstw przemysłowych, które w latach 2010 i 2011 przeznaczyły na tą działalność odpowiednio 2,6 mld oraz 4 mld. Spadek nakładów wystąpił również w przedsiębiorstwach z sektora usług, które w 2010 roku przeznaczyły na ten cel 10 mln więcej (23 mln zł). Z rozkładu rodzajowego wynika, że głównym kierunkiem wydatkowania tych środków w przedsiębiorstwach sektora przemysłowego były zakupy inwestycyjne maszyn i urządzeń, stanowiące aż 60% całości nakładów. Na drugim miejscu (pomijając nakłady na budynki i budowle, które są siłą rzeczy funkcją wydatków na zakup maszyn i urządzeń) znajdują się nakłady na „klasyczną” działalność B+R. W 2012 roku wyniosły one 18 mln zł, co odpowiada udziałowi w całości nakładów na poziomie 11,5% (w 2011 roku było to odpowiednio 61 mln zł i 15,3%).

Struktura nakładów w sektorze usług wygląda podobnie. Na pierwszym miejscu znajdują się nakłady na zakup maszyn i urządzeń, które w 2010 roku wyniosły 14,1 mln zł (aż 62% ogółu wydatków), na drugim miejscu plasują się wydatki na oprogramowanie wynoszące 1,9 mln zł (8,1% ogółu wydatków), natomiast na prace B+R wydano jedynie 180 tys. zł. Z analizy struktury źródeł finansowania wynika, że zdecydowana większość środków przeznaczanych na innowacje przez przedsiębiorców zarówno z sektora usług jak i przemysłowych pochodzi z funduszy własnych (zysk, amortyzacja) i w 2010 roku było to odpowiednio 92% i 82%. Kredyty stanowiły około 8% całkowitych nakładów w obu grupach przedsiębiorstw (nominalnie to odpowiednio 0,9 mln zł i 21,7 mln zł). W 2011 roku środki ze źródeł własnych stanowiły całość nakładów na działalność dla przedsiębiorstw usługowych. Natomiast wśród przedsiębiorstw przemysłowych środki własne były źródłem tylko 36% nakładów (144 mln zł), a z kredytów sfinansowano aż 33% (133 mln zł).¹³⁷ **Jeśli założymy niezmiennosc struktury źródeł finansowania, to dla danych z 2012 roku oznaczałoby popyt na kredyt w obszarze działalności B+R przedsiębiorstw w wysokości 128 mln zł¹³⁸ w sektorze przemysłowym i 1 mln zł z sektora usług¹³⁹.**

Warto w tym miejscu zaznaczyć, że doświadczenia poprzedniej perspektywy finansowej 2007-2013 wskazują na bardzo niewielkie zainteresowanie pozyskaniem funduszy na projekty innowacyjne i B+R przedsiębiorstw sektora MSP, a także ich skuteczności w pozyskaniu funduszy na ten cel. Można zatem wnioskować, że w okresie programowania 2014-2020 sytuacja ta nie zmieni się raczej diametralnie dlatego też można uznać, że przedstawiona powyżej wielkość luki może być zawyżona. W perspektywie 2007-2013 zorganizowano osiem naborów w Poddziałaniu 1.3.2 RPO WO 2007-2013 w zakresie trzech kategorii interwencji - *Wsparcie na rzecz rozwoju B+RT, w szczególności w MSP (w tym dostęp do usług związanych z B+RT w ośrodkach badawczych), Wsparcie na rzecz MSP w zakresie promocji produktów i procesów przyjaznych dla środowiska (wdrożenie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem, wdrożenie i stosowanie /użytkowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom, wdrożenie czystych technologii dla działalności produkcyjnej przedsiębiorstw),*

¹³⁷ <http://stat.gov.pl/>

¹³⁸ 8% * 1,6 mld zł = 128 mln zł

¹³⁹ 8% * 13,3 mln zł = 1 mln zł

Inwestycje w przedsiębiorstwa bezpośrednio związane z dziedziną badań i innowacji (innowacyjne technologie, tworzenie przedsiębiorstw przez uczelnie, istniejące ośrodki B+RT i przedsiębiorstwa itp.). W pierwszej z kategorii, która dotyczyła działalności MSP w zakresie innowacyjności było zdecydowanie najmniej składanych wniosków, w niektórych naborach nie złożono w ramach tego działania żadnego wniosku. Kwota, którą otrzymano z alokacji na poddziałanie 1.3.2 RPO WO 2007-2013 na kategorię interwencji związaną z działaniami innowacyjnymi MSP to jedynie 17,6% kwoty całej alokacji¹⁴⁰. Ponadto 62% przedsiębiorstw, które ubiegały się o finansowanie na ten cel nie uzyskała go, są to przedsiębiorstwa znajdujące się w luce finansowej¹⁴¹. **Biorąc ten fakt pod uwagę można sądzić, że wysokość luki finansowej wyliczonej uwzględniając strukturę nakładów w obszarze wsparcia przewidzianym w PI 1b oszacowana powinna zostać na poziomie 80 mln zł (129 mln zł*0,62 = 80 mln zł).**

Uzyskany szacunek luki obarczony jest jednak pewnymi ograniczeniami. Potencjał absorpcyjny przedsiębiorstw innowacyjnych ograniczony będzie możliwością wsparcia z programów na poziomie krajowym (PO IR 2014-2020). Szacunki wartość luki należy ograniczyć, ponieważ pojęcie „działalność innowacyjna” opisywana przez wskaźniki statystyki publicznej, na podstawie których dokonano szacowania luki, nie jest tożsama z zakresem pojęcia „działalności innowacyjna”, która będzie wspierana w ramach PI 1b w regionalny programów operacyjnych. Dodatkowo, warunkiem wsparcia w CT1 będzie zgodność z krajową lub regionalnymi strategiami inteligentnej specjalizacji. Podstawowa różnica polega na odniesieniu do współfinansowania wdrożenia wyników prac badawczo-rozwojowych „Od pomysłu do przemysłu”, w tym także zakupionych, pod warunkiem, że istnieje konieczność przeprowadzania prac rozwojowych uzupełniających/dostosowujących zakupione technologie do specyfiki przedsiębiorstwa. Wynika zapisów Umowy Partnerstwa oraz linii demarkacyjnej wskazującej zakres możliwego wsparcia z poziomu krajowego i z poziomu regionalnego. Zgodnie z Umową Partnerstwa, prace badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw, wdrożenie ich wyników i infrastruktura niezbędna dla rozwoju technologicznego przedsiębiorstw, jako priorytetowe zadanie w ramach CT1, są finansowane zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Skala (wartość), zasięg, kompleksowość projektów stanowią kryteria demarkacji między poszczególnymi programami operacyjnymi¹⁴². Należy zatem założyć, że z poziomu krajowego finansowane będą projekty w celu wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw (MŚP i duże firmy), wspieranie działalności B+R przedsiębiorstw, rozwój powiązań pomiędzy przedsiębiorstwami i innymi uczestnikami systemu innowacji, wsparcie systemowe dla IOB. Natomiast na poziomie regionalnym mają być wdrażane dostępne wyniki prac B+R technologii, projekty o małej skali w zakresie działalności B+R realizowanej przez przedsiębiorstwa, a także zakładane jest wsparcie IOB.

Wsparcie dla przedsiębiorców pod nazwą „Kredyt na innowacje technologiczne” ma funkcjonować w nowym programie dla firm, jakim będzie Program Operacyjny Inteligentny Rozwój na lata 2014-2020. W II osi priorytetowej PO IR przewiduje się ich wsparcie ww. typów projektów z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych lub mieszanych (dotacyjno-zwrotnych)¹⁴³. Środki kredytu na innowacje technologiczne PO IR 2014-2020 będą mogły zostać wykorzystane w dwojaki sposób; jako wsparcie o charakterze dotacyjnym, udzielane w celu częściowej spłaty kredytu inwestycyjnego, przyznanego przedsiębiorstwu przez bank komercyjny (tzw. premia technologiczna) oraz w formie wsparcia zwrotnego, finansującego częściowo koszty projektu inwestycyjnego¹⁴⁴. Na podstawie powyższego trzeba również wziąć pod uwagę działania krajowe skierowane

¹⁴⁰ Ocena ex-ante instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Załącznik 6. Kredyt technologiczny, WYG PSDB Sp. z o.o., Warszawa 2014, str. 4

¹⁴¹ Informacje pozyskane z Referatu Monitorowania DPO, UWMO, Opole, 9 października 2014 r.

¹⁴² Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020 - Umowa Partnerstwa, Dokument zatwierdzony przez KE w dniu 23 maja 2014 roku, str. 93.

¹⁴³ W PO IR 2014-2020 zaplanowanych jest szereg instrumentów finansowych. Były one przedmiotem badania, Ocena ex ante instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, WYG PSDB Sp. z o.o., Warszawa 2014

¹⁴⁴ Por. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój, 2014 – 2020, program przyjęty przez Radę Ministrów w styczniu 2014 roku, str. 44.

do przedsiębiorstw innowacyjnych jakim jest wsparcie w ramach działania 4.3 Kredyt technologiczny PO IG 2007-2013, z którego jak pokazują dane sprawozdawcze korzystali przedsiębiorcy z województwa opolskiego. Z rozkładu regionalnego wynika, że najwięcej projektów zlokalizowanych było w województwie wielkopolskim, śląskim oraz łódzkim. Na te trzy regiony łącznie przypadło 42,8% projektów¹⁴⁵. W perspektywie 2007-2013 zrealizowano w województwie opolskim w tym obszarze 13 projektów o średniej wartości 6,5 mln zł¹⁴⁶, natomiast średnia wysokość wsparcia w skali kraju wynosiła 2 mln zł¹⁴⁷.

Występuje więc duża różnica w wysokości premii technologicznej w ramach działania 4.3 PO IG dla przedsiębiorstw w skali kraju i w woj. opolskim. Można się spodziewać, że po wsparcie w tej formie w poprzedniej perspektywie wystąpiły najbardziej aktywne i prężnie działające przedsiębiorstwa innowacyjne z województwa i dlatego kwoty premii w tak dużym stopniu odbiegają od średniej krajowej. W związku z tym w perspektywie 2014-2020 wartości kredytów nie będą już tak wysokie i nie powinny odbiegać od średniej krajowej. Bardziej wiarygodne w tym wypadku jest więc przyjęcie, że w perspektywie 2014-2020 przedsiębiorcy z woj. opolskiego skorzystają na podobnym poziomie z wsparcia PO IR 2014-2020 jak w poprzednim okresie programowania tj. 13 premii na kwotę 2 mln zł każdy. Można więc się spodziewać, że szacowana luka w obszarze PI 1b będzie ograniczona poprzez wsparcie na poziomie krajowym (kredyt na innowacje technologiczne) przez co jej realna wielkość powinna zostać obniżona do 54 mln zł ($80 - 2 \text{ mln zł} * 13 = 54 \text{ mln zł}$).

W związku w powyższym można oszacować, że luka finansowa w obszarze działalności B+R i innowacyjnej (PI 1b) to ok. 54 mln zł.

Gospodarka niskoemisyjna

W perspektywie 2014-2020 szacuje się, że potrzeby inwestycyjne w celu zapewnienia realizacji celów polityki energetycznej oraz celów w zakresie gospodarki odpadami stałymi zgodnie z unijnymi dyrektywami do roku 2020 wynoszą ok. 30-40 miliardów euro, z czego **17 miliardów euro przypada na odnawialne źródła energii, 7,6 miliardów EURO na efektywność energetyczną, a 6,5 miliardów euro na gospodarkę odpadami stałymi**¹⁴⁸. W związku z czym zgodnie z propozycją MRR strategia inwestycyjna dla celów tematycznych: gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska (tylko odpady stałe) w POIS to 2,5 miliardy euro. Zakładane jest, że 55% wsparcia z UE będzie udzielane w formie instrumentów zwrotnych. IF będą oferowane głównie na realizację projektów w zakresie energetyki odnawialnej i gospodarki odpadami komunalnymi na średnią i dużą skalę, oraz projektów z zakresu termomodernizacji budynków mieszkalnych i poprawiających efektywność energetyczną w sektorze publicznym w gminach mających zdolność kredytową. W przypadku projektów z zakresu poprawy efektywności energetycznej współfinansowanie z krajowego sektora publicznego oparte jest na bieżącej lub historycznej alokacji środków publicznych na termomodernizację budynków. W przypadku OZE, odpadów stałych i sieci ciepłowniczych zakłada się, że wsparcie z sektora publicznego będzie stanowić równowartość wsparcia z UE. W przypadku projektów wspieranych w formie dotacji unijnych kwoty te mają być rozdzielone po równo¹⁴⁹.

W związku z działaniami zaplanowanymi w RPO WO 2014-2020 warto podkreślić warunki wsparcia planowane na poziomie krajowym przedsiębiorstw z sektora MSP. Skala intensywności tego wsparcia będzie wynikać w

¹⁴⁵

¹⁴⁶ http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/NaborWnioskow/listabeneficjentow/Strony/Lista_beneficjentow_FE_311213.aspx [dostęp 07.10.2013]

¹⁴⁷ Lista beneficjentów PO IG z dn. 30.06.2014, <http://www.poig.gov.pl/> [dostęp 26.08.2014]

¹⁴⁸ Ex-ante IF dla proponowanego Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2014-20 w wybranych sektorach: energii i odpadów stałych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Bank Światowy, 2014

¹⁴⁹ Por. Ex-ante IF dla proponowanego Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2014-20 w wybranych sektorach: energii i odpadów stałych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Bank Światowy, 2014

znacznym stopniu z istniejących niedoskonałości rynku i często, mimo istnienia elementu dochodowego w projektach, może być rekomendowane, przynajmniej częściowe, wsparcie dotacyjne. Planowane jest, aby poziomy wsparcia były oparte przynajmniej na trzech kryteriach: wielkości przedsiębiorstwa, sektora, w którym działa oraz poziomu rozwoju danego obszaru (miasta, regionu), jeżeli działalność takiego przedsiębiorstwa jest ograniczona takimi ramami terytorialnymi¹⁵⁰.

W ramach planowanego wsparcia w PI 4a, PI 4b i PI 4c RPO WO 2014-2020 dokonano szacowania luki finansowej w obszarze gospodarki niskoemisyjnej. Samej luki nie da się zresztą precyzyjnie określić bez ostatecznych rozstrzygnięć ustawowych (przedłużająca się praca nad ustawą o OZE). Wynikiem analizy jest szacunek ok. 84 mln zł.

Tabela 17 Szacunek luki finansowej w obszarze gospodarki niskoemisyjnej

Priorytet Inwestycyjny	Wysokość zapotrzebowania	Uwagi/uzasadnienie
PI 4a Wsparcie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	49,1 mln zł	<p><u>Biogaz z oczyszczalni ścieków</u></p> <p>Wg danych URE na terenie regionu istnieją 2 biogazownie na oczyszczalniach ścieków (o łącznej mocy=0,86 MW; średnia moc=0,43 MW). Według Planu Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii w Województwie Opolskim w regionie jest 7 oczyszczalni ścieków, które spełniają kryteria (instalacja do produkcji biogazu ekonomicznie zasadna jest dla 25 000 RLM – równoważnych mieszkańców – lub powyżej 10 000 m³ na dobę) instalacji biogazowni.</p> <p>Zakładamy, że średnia mocy uzyskana z projektu będzie wynosić 0,43 MW. Zakładamy na podstawie informacji z raportu IEO, że średni koszt inwestycji dla biogazu wynosi ok. €2000/1KW (kurs walutowy=4,2 zł/€). Zatem łączna wartość instrumentu (zakładając, że wszystkie projekty będą finansowane długiem) wyniesie: $[7*430KW*2000\text{ euro}*4,2]=25,3\text{ mln zł}$</p> <p><u>Biogaz składowiskowy</u></p> <p>Wg danych URE na terenie regionu działają 2 biogazownie składowiskowe (moc 0,49 MW). Zgodnie z Planem Rozwoju OZE w Województwie Opolskim istnieje potencjał zainstalowania biogazowni w 3 lokalizacjach. Zakładamy, że ich moc będzie zbliżona do średniej mocy biogazowni istniejących, czyli 0,245 MW .</p> <p>Zakładamy (na podstawie danych IEO), że koszt 1KW=€2000. Zatem łączna wartość instrumentu wyniesie: $[3*245*2000*4,2]=6,2\text{ mln zł}$</p> <p><u>Biogaz rolniczy</u></p> <p>Z Planu Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii w Województwie Opolskim wynika, że w teoretyczne możliwości postawienia instalacji biogazowych pracujących w oparciu o odpady zwierzęce posiada nieco ponad 90 gospodarstw rolnych (największe gospodarstwa produkcji zwierzęcej i drobiowej-powyżej 200 DJP – duża jednostka przeliczeniowa – przeliczeniowa waga zwierząt gospodarskich równoważona 500 kg żywej</p>

¹⁵⁰ Analiza i ocena możliwości zintegrowania działań w obszarze efektywności energetycznej z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii, w tym z odpadów komunalnych i osadów ściekowych, PWC, Warszawa 2013

	<p>wagi). Ponieważ obecne tempo budowy instalacji jest stosunkowo małe (brak wiedzy, problem opłacalności) zakładamy, że zainteresowanie inwestycjami może zgłosić jedynie 5% tych gospodarstw (5).</p> <p>Obecnie w województwie działa 1 biogazownia rolnicza o mocy 2 MW. Do obliczeń przyjmujemy jednak znacznie niższą wartość (0,5 MW), wychodząc z założenia, że instalacje będą obejmować coraz to mniejsze gospodarstwa (mniejszy potencjał paliwa/odpadków).</p> <p>Na podstawie danych IEO zakładamy, że koszt 1KW wynosi 3000 euro. Wartość instrumentu może zatem wynieść: $[5*500KW*3000*4,2]=$ 31,5 mln zł</p> <p><u>Wiatr</u></p> <p>Według danych URE (mapa OZE). Obecnie w regionie jest 9 instalacji o łącznej mocy 103,7 MW. Średnia moc instalacji wynosi zatem 11,5 MW. Z szacunkowych danych opracowanych przez IEO (<i>Energetyka wiatrowa – stan aktualny i perspektywa rozwoju w Polsce</i>, Warszawa, 2012 r.) wynika, że potencjał rynkowy regionu opolskiego równy jest ok. 125 MW. Zatem należy przyjąć, że obecnie (125 MW-104MW) potencjał równy ok. 21 MW.</p> <p>Koszt 1KW wynosi ok. 1500 euro. Zatem wartość instrumentu wyniesie: $[21000 *1500*4,2] =$ 132 mln zł.</p> <p><u>Energetyka wodna (MEW)</u></p> <p>Zgodnie z Planem Rozwoju Odnawialnych Źródeł Energii w woj. opolskim jest kilkanaście miejsc (zakładamy, że 5 z nich zostanie realnie wykorzystanych), w których możliwe byłoby zainstalowanie elektrowni wodnej. Obecnie jest 6 elektrowni wodnych o łącznej mocy 4,6 MW, co daje średnio 0,77 MW.</p> <p>Zakładamy że koszt 1KW wynosi 6 tys. zł (dane Ernst&Young). Wartość instrumentu: $[5*770*6000]=$ 23,1 mln zł.</p> <p>PODSUMOWANIE:</p> <p>Łączne zapotrzebowanie na środki finansowe w obszarze wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych w woj. opolskim wynosi 218,1 mln zł. Jednak szacując lukę finansową tylko sektora MŚP należy wziąć pod uwagę ich potencjał w realizacji przedsięwzięć z zakresu produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz rzeczywiste potrzeby wynikające z diagnozy uwarunkowań gospodarczych województwa opolskiego oraz doświadczenia z okresu programowania z okresu 2007-2013. Na dotychczasowe doświadczenia związane ze wsparciem energetyki odnawialnej należy patrzeć także przez pryzmat funkcjonowania krajowego ustawodawstwa. Przedłużające się prace nad ustawą o OZE pozwalają na stwierdzenie, że brak jest ostatecznych rozstrzygnięć, które mogłyby pozwolić na przesądzenie, czy w obszarze gospodarki niskoemisyjnej w pełni uzasadnione jest zastosowanie instrumentów finansowych.</p> <p>Kilka argumentów przemawia za niską aktywnością przedsiębiorców na polu produkcji energii z OZE:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Ryzyko wynikające z ograniczeń i niepewności na rynku energii i źródeł odnawialnych (wstrząsy cenowe/ zmienność cen energii; zmienność cen zielonych certyfikatów),2. Niepewność co do kształtu i wdrożenia ram/ przepisów
--	---

		<p>regulacyjnych (niepewna ramy prawne i regulacyjne dotyczące OZE, niepewny kształt ustawy dot. OZE);</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Ryzyko wynikające z braku skutecznych i przejrzystych zasad udzielania zezwoleń: uzyskanie zezwolenia na realizację projektów w zakresie OZE w Polsce jest czasochłonne – wymaga przejścia kilku etapów, dodatkowo procedury nie są ujednolicone; 4. Ryzyko wynikające z generalnego niedoboru kapitału inwestora: MŚP mają ograniczone możliwości inwestycyjne; 5. Brak aktywności przedstawicieli sektora MŚP w ubieganiu się o środki RPO WO 2007-2013: wśród 15 beneficjentów Działania 4.3 (Temat priorytetu: Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe oraz energia odnawialna: słoneczne) nie było ani jednego MŚP (1 przedstawiciel kościoła katolickiego, 12 przedstawicieli JST oraz 1 spółka z o.o. – duże przedsiębiorstwo); 6. Niska aktywność podmiotów z sektora MŚP w realizacji projektów w ramach PO IŚ 2007-2013 (Temat priorytetu: energia odnawialna: wiatrowa, energia odnawialna: słoneczna, energia odnawialna: biomasa). Wśród 73 beneficjentów 49 reprezentowało sektor MŚP. Ale tylko jedno mikroprzedsiębiorstwo było z woj. opolskiego. <p>Podsumowując, zapotrzebowanie na środki finansowe wśród MŚP jest znacznie niższe niż powyższe szacunki odnoszące się do generalnego potencjału w zakresie OZE w województwie opolskim. Zakładamy, że rzeczywiście zrealizowane zostaną inwestycje stanowiące 30% oszacowanego potencjału, co daje wartość równą 65,43 mln zł.</p> <p>Ponadto <i>Raport Analiza i ocena możliwości zintegrowania działań w obszarze efektywności energetycznej z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii, w tym odpadów komunalnych i osadów ściekowych (PWC, 2013 str. 41)</i> dowodzi, że średnio 25% inwestycji w projektach zawierających technologie OZE pokrywane było ze środków prywatnych. Przy takich założeniach zapotrzebowanie wyniosłoby 49,1 mln zł.</p> <p>Należy też wziąć pod uwagę, że część zapotrzebowania zostanie sfinansowana kredytami komercyjnymi połączonymi z innymi mechanizmami wsparcia publicznego, np. w ramach środków programów krajowych.</p>
<p>PI 4b Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach</p>	<p>16,65 mln zł</p>	<p>Podstawowym celem interwencji w ramach PI 4b będzie zmniejszenia zapotrzebowania na energię MŚP, co w konsekwencji pozytywnie wpłynie na wyniki finansowe przedsiębiorstwa, poprawę jego konkurencyjności oraz zmniejszenie presji gospodarki na środowisko naturalne. Priorytet inwestycyjny 4b nie ma jednoznacznego odpowiednika w programach operacyjnych perspektywy finansowej 2007-2013. Punktem odniesienia może być pierwsza edycja Programu Finansowania Energii Zrównoważonej w Polsce dla małych i średnich przedsiębiorstw (POLSEFF). Oferta POLSEFF jest skierowana do (MŚP, zainteresowanych inwestycją w nowe technologie i urządzenia obniżające zużycie energii lub wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych. Finansowanie można uzyskać w formie kredytu lub leasingu w wysokości do 1 mln euro za pośrednictwem uczestniczących w programie banków i instytucji leasingowych. W całym kraju do końca 2013 r. sfinansowano 1870 projektów inwestycyjnych, z</p>

		<p>czego 4% na obszarze woj. opolskiego (75 projektów). Jedynie w trzech województwach udział projektów był niższy – podkarpackie, małopolskie (po 3%) i świętokrzyskie (2%). Do beneficjentów z woj. opolskiego skierowano 5% łącznej wartości wsparcia, co stanowi 8,5 mln euro (34 mln zł). Zatem średni koszt jednego projektu w woj. opolskim równy był 454 tys. zł. Beneficjenci otrzymywali kredyt/leasing na nowe technologie i urządzenia obniżające zużycie energii lub wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych. Program przewidywał, że kredyt może stanowić nawet 100% inwestycji. Zatem na potrzeby szacunków przyjmujemy górną granicę wartości i zakładamy, że wartość projektu termomodernizacyjnego równa jest 454 tys. zł. Ponadto zgodnie z warunkami programu POLSEFF¹⁵¹, po osiągnięciu efektu ekologicznego beneficjentowi wypłacano premię inwestycyjną w wysokości 10% kredytu/leasingu; średnia kredytu/leasingu na poziomie kraju z programu POLSEFF wynosiła ok. 400 tys. zł.</p> <p>Z danych GUS wynika, że liczba budynków niemieszkalnych (hotele, obiekty turystyczne, budynki biurowe, handlowo-usługowe, przemysłowe itd.) utrzymuje się na tym samym wysokim poziomie: przykładowo w roku 2009 do użytku oddano 392 obiekty niemieszkalne, w roku 2010 - 449 obiektów, a w roku 2013 – 504.</p> <p>Oznacza to, że przyjmując za punkt wyjścia tylko liczbę obiektów, mających co najmniej 10 lat wartość instrumentu wynosiłaby (dla okresu pięcioletniego) ok. kilku miliardów zł. W ocenie ewaluatora za podstawę obliczeń (czyli liczbę budynków wymagających termomodernizacji) należy przyjąć liczbę projektów zrealizowanych w ramach Poddziałania 4.3 RPO WO 2007-2013, czyli 50 (dane z KSI SIMIK). Lustrzaną wartość należy przyjąć dla projektów realizowanych w ramach innych Programów (np. PO IiŚ, PROW), co łącznie szacuje potencjał woj. opolskiego na 100 budynków. Równocześnie przyjęta wartość stanowi 20% rocznie oddawanych do użytku budynków. W opinii ewaluatora zasadne jest założenie, że rocznie termomodernizacji poddane zostanie 20% budynków oddanych do użytku. Z Raportu Banku Światowego (<i>Polska. Ocena ex-ante instrumentów finansowych Dla proponowanego Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2014-20 w wybranych sektorach: energii i odpadów stałych</i>, Bank Światowy, 2013, str. 79) wynika, że orientacyjne inwestycje w termomodernizację budynków w latach 2014-2020 stanowią zaledwie około 10% popytu na termomodernizację (potencjału w zakresie termomodernizacji). Zrealizowanie większej liczby projektów może być niemożliwe także ze względu na zdolności przerobowe firm termomodernizacyjnych. Ponadto <i>Raport Analiza i ocena możliwości zintegrowania działań w obszarze efektywności energetycznej z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii, w tym odpadów komunalnych i osadów ściekowych</i> (PWC, 2013 str. 41) dowodzi, że ok. 36% inwestycji w projektach termomodernizacyjnych pokrywane było ze środków prywatnych. Pozostała część z dotacji, kredytów i pożyczek komercyjnych lub preferencyjnych oraz innych źródeł. Zasadne wydaje się wprowadzenie uwarunkowania, wzorem programu POLSEFF uzależniającego udzielenie wsparcia od przeprowadzenia audytu energetycznego potwierdzającego racjonalność przedsięwzięcia.</p>
--	--	--

¹⁵¹ Por. Programu Finansowania Energii Zrównoważonej w Polsce dla małych i średnich przedsiębiorstw (POLSEFF), Aplikowanie: Projekty bazujące na LEME, http://www.polseff.org/pl/aplikowanie_projekty_bazujace_na_leme.html [dostęp: 1.10.2014]

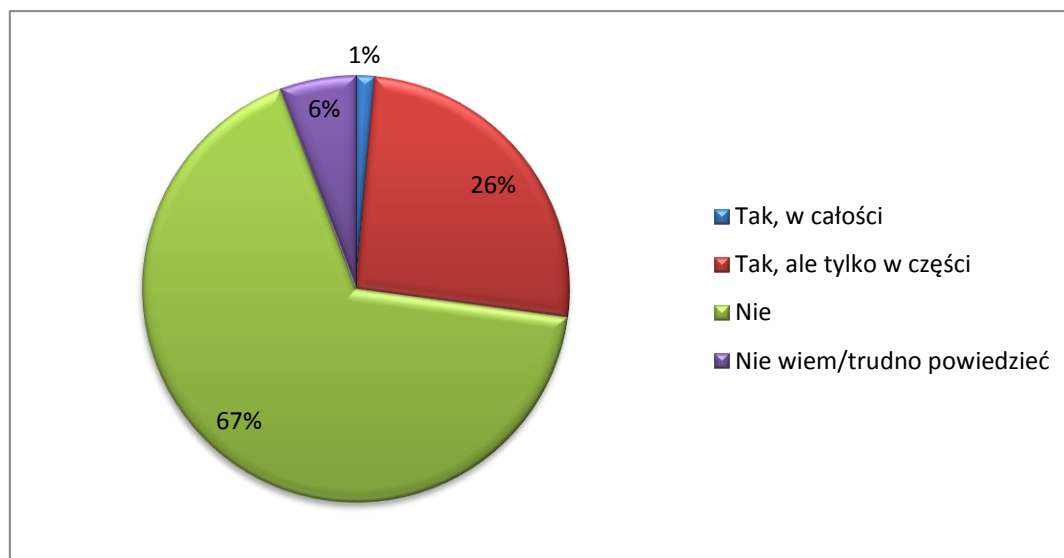
		Przy takich założeniach wartość instrumentu dla okresu pięcioletniego wyniosłaby: $[100 * 0,45 \text{ mln zł} * 5 * 10\% * 74\%] = 16,65 \text{ mln zł}$
PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	18 mln zł	Z danych GUS wynika że corocznie w województwie opolskim powstaje około 1800 budynków mieszkalnych (2009 – 1766; 2010 – 2149; 2011 – 1715; 2012 – 1820; 2013 – 1745.). Ze względu na specyfikę nowoczesnego budownictwa należy przyjąć bardzo niski udział budynków przeznaczonych do termomodernizacji – 1%. Zbliżoną wartość, ok. 18 budynków, należy przyjąć jako szacunek potrzeb w zakresie termomodernizacji starszych budynków. Z Raportu Banku Światowego (Polska. Ocena ex-ante instrumentów finansowych Dla proponowanego Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2014-20 w wybranych sektorach: energii i odpadów stałych, Bank Światowy, 2013, str. 79) wynika, że orientacyjne inwestycje w termomodernizację budynków w latach 2014-2020 stanowią zaledwie około 10% popytu na termomodernizację. W sytuacji braku danych na temat powierzchni budynków i/lub powierzchni użytkowej (koszt termomodernizacji na 1 MKW = ok. 300 zł) można jedynie orientacyjnie przyjąć, że termomodernizacja jednego obiektu nie powinna przekroczyć kwoty 1 mln zł. Przy takich założeniach wysokość zapotrzebowania może wynosić 18 mln zł . [$36 * 1 \text{ mln} * 5 * 10\% = 18 \text{ mln zł}$]

Źródło: Opracowanie własne

Wsparcie przedsiębiorczości i tworzenie nowych przedsiębiorstw

Analizując stronę popytową i określenie zapotrzebowania na IF przeprowadzono badanie kwestionariuszowe CAWI z osobami bezrobotnymi zainteresowanymi założeniem własnej firmy. Wyniki badania wskazują, że ankietowani zamierzający założyć własną działalność gospodarczą w okresie najbliższych 6 lat w 78% zamierzają zatrudniać nie więcej niż dwóch pracowników; 30% badanych wskazało, że zamierza rozpocząć wyłącznie jednoosobową działalność i nie zamierza zatrudniać dodatkowych pracowników. **67,1% osób nie posiada funduszy na założenie samodzielnie przedsiębiorstwa, a 26% posiada pewne środki, ale w całości nie jest w stanie sfinansować inwestycji.** Tylko 1% respondentów jest w stanie założyć działalność gospodarczą w całości z własnych środków. Widać więc, że fundusze na ten cel są jak najbardziej uzasadnione i potrzebne.

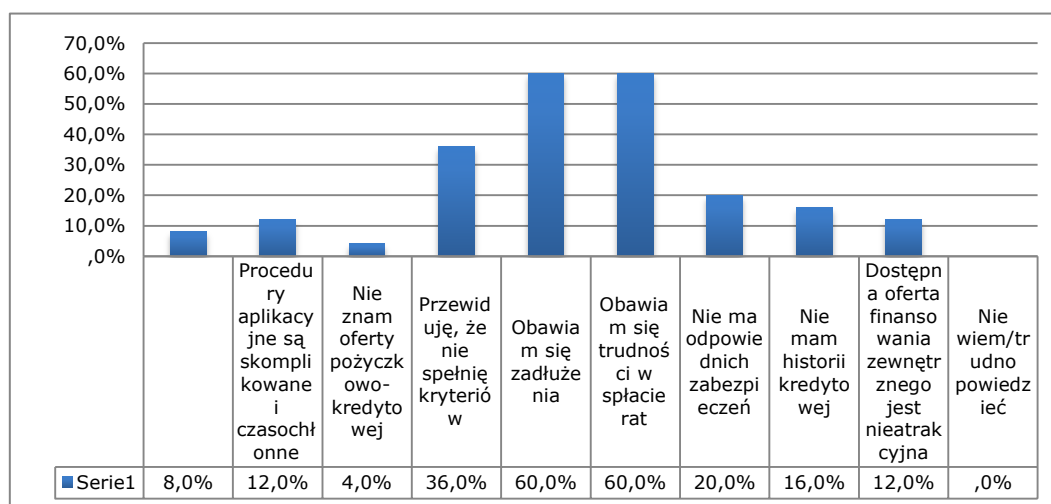
Wykres 19 Możliwość sfinansowania zakładanej działalności przez osoby fizyczne w woj. opolskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI, N=70

31,4% respondentów już teraz jest zdecydowanych na ubieganie się o finansowanie zwrotne na założenie działalności. 32,9% ankietowanych jeszcze nie podjęło decyzji, natomiast 35,7% nie zamierza występować o pożyczkę/kredyt. Sytuacja jest więc stosunkowo wyrównana, prawie tyle samo osób jest zdecydowanych na finansowanie zewnętrzne co osób, które go nie chcą. Wyniki badania CATI uświadamiają, że w zdecydowanej większości przypadków powodem nieubiegania się o finansowanie zwrotne jest **obawa w spłacie rat i obawa wynikająca z samego poczucia zadłużenia.** Obawy te, a także w wielu przypadkach niewystępowanie o finansowanie zwrotne nie jest pozbawione podstaw, ponieważ w pierwszych latach działalności przedsiębiorstwa typu start-up – zaczynające dopiero swoją działalność, mają bardzo niskie możliwości finansowe i często zalecane jest, aby na samym początku przedsiębiorstwa te korzystały ze środków pochodzących od rodziny/przyjaciół, a także aniołów biznesu, ponieważ w początkowych fazach rozwoju firmy te cechują się dużą niepewnością co do ich dalszej przyszłości¹⁵².

Wykres 20 Powody nieubiegania się o kredyt/pożyczkę w celu założenia działalności gospodarczej¹⁵³

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI, n=70

Osoby, które zamierzają ubiegać się o finansowanie zwrotne na założenie działalności średnio planują pozyskać 62,56 tys. zł.¹⁵⁴ Osoby planujące założenie działalności, które planują pozyskać finansowanie zwrotne w 36% obawiają się, że nie uzyskają finansowania. Wśród przedsiębiorców MSP obawa taka występuje tylko w 3,8%. Sytuacja ta nie dziwi, ponieważ wynika zapewne z większej świadomości i rozwoju firmy obecnych przedsiębiorców, niż tych, którzy dopiero planują się nimi stać.

Określeniem zapotrzebowania na IF wśród osób planujących założenie firmy jest ich deklaracja i zainteresowanie co do wzięcia pod uwagę przy ubieganiu się o finansowanie pożyczki spoza sektora bankowego, czyli np. z funduszu pożyczkowego, który byłby pośrednikiem finansowym – beneficjentem RPO WO2014-2020. Dokładnie 50% osób udzieliło w tym przypadku odpowiedzi twierdzącej - że biorą pod uwagę skorzystanie z finansowania niekomercyjnego. W badaniu CAWI **16% respondentów, którzy chcą założyć firmę odpowiedziało, że jest zainteresowanych finansowaniem niekomercyjnym**¹⁵⁵.

Aby stwierdzić jakie jest zapotrzebowanie na IF w postaci poręczenia, w przeprowadzonym na cele niniejszej ewaluacji badaniu CAWI, zbadano deklaracje osób zamierzających założenie działalności gospodarczej co do skorzystania z zabezpieczenia finansowania zewnętrznego. 45,5% osób wyraziło taką chęć. 50% z nich planuje pozyskać poręczenie od rodziny/przyjaciół - dla podmiotów typu start-up jest to naturalne, ponieważ jest to

¹⁵² Rola banków w procesach absorpcji środków unijnych w Polsce – ocena perspektywy i rekomendacje na lata 2014-2020, ZBP, Warszawa/Gdańsk, 2012

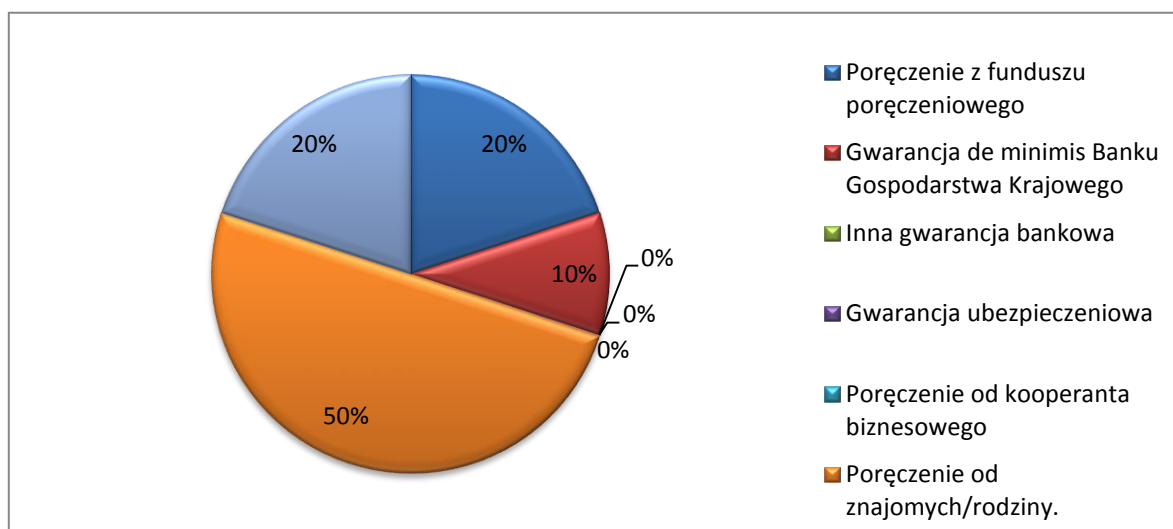
¹⁵³ Było to pytanie wielokrotnego wyboru, dlatego odpowiedzi nie sumują się do 100%.

¹⁵⁴ Wartość oszacowana na podstawie wyników badania CATI z przedsiębiorcami, n=200

¹⁵⁵ Wartość podana z wyników badania CAWI z osobami planującymi założyć własną działalność gospodarczą, n=70

bezpłatna forma zabezpieczenia. Można się spodziewać, że osoby, które nie mają takiej możliwości lub nie chcą z pewnych względów z niej skorzystać sięgną po inne zabezpieczenia. 20% osób zadeklarowało, że skorzysta z funduszy poręczeniowych, a 10% z gwarancji de minimis BGK. Natomiast na pytanie „Z jakiej formy zabezpieczenia zamierza Pan/i skorzystać?” **2,3% respondentów, którzy zamierzają pozyskać finansowanie zewnętrzne na założenie działalności gospodarczej odpowiedziało, że chce skorzystać z poręczeń oferowanych przez fundusze poręczeniowe**, które mogą być beneficjentami RPO WO 2014-2020.

Wykres 21 Formy zabezpieczenia finansowania zwrotnego z jakich osoby fizyczne planujące założenie działalności gospodarczej chcą skorzystać

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników badania CAWI, n=70

Osoby fizyczne planujące założenie działalności są bardziej zainteresowane dotacjami niż finansowaniem zwrotnym. Aż 88,6% osób, które planuje założenie firmy chce ubiegać się o dotację. Przypomnijmy, że o finansowanie zwrotne chce ubiegać się 31,4% respondentów. Sytuacja taka nie jest zaskoczeniem, osoby analizując finansowanie inwestycji mogą patrzeć przez pryzmat poprzedniej perspektywy, gdzie bardziej popularne były dotacje. Poza tym, tak jak i w przypadku przedsiębiorców MSP, których poddano badaniu CATI, mogą nie mieć funduszy na pokrycie wkładu własnego i spłacanie rat oraz odsetek. Mając na uwadze ograniczenie finansowania bezzwrotnego w perspektywie 2014-2020, z czego wiele osób może nie mieć świadomości, poddano analizie zainteresowanie osób fizycznych chcących założyć działalność w przypadku, kiedy nie otrzymają dotacji. 45,2% w takiej sytuacji nie zamierza ubiegać się o finansowanie zwrotne, podobna sytuacja występuje w przypadku przedsiębiorców MSP¹⁵⁶. Większość z nich, również w razie nieprzyznania środków bezzwrotnych nie będzie ubiegać się o finansowanie zwrotne. Oznacza to, że przedsiębiorcy/osoby chcące założyć działalność nie posiadają odpowiednich funduszy na planowane inwestycje i przeprowadzą je wyłącznie wtedy, kiedy otrzymają na nie finansowanie bezzwrotne lub nie są pewni swojego projektu i nie chcą inwestować w niego własnych środków. Jako, że większość osób, które dopiero zamierzają założyć działalność nie posiada znacznych funduszy, aż **72,9% w przypadku nieotrzymania finansowania zewnętrznego (pożyczki/kredytu/ dotacji) zaniecha inwestycji**. Jest to alarmująca informacja, która świadczy o tym, jak istotne dla rozwoju przedsiębiorczości i powstawania nowych firm w regionie jest udostępnienie wsparcia finansowego osobom planującym założenie działalności.

W województwie opolskim w 2013 roku odnotowano 1538 firm na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, z czego 1474,5 firm to firmy jednoosobowe i zatrudniające do 9 pracowników. W województwie opolskim według danych GUS w 2013 r. mieszkało 681162 osób w wieku produkcyjnym, co stanowiło 2,66%

¹⁵⁶ Stwierdzenie na podstawie badania CATI, n=200

ogółu ludności Polski¹⁵⁷. Z danych PARP wynika, że średniorocznie 11,2 tys. osób byłoby potencjalnie zainteresowanych ubieganiem się o wsparcie zwrotne skierowane na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Z badań ogólnopolskich GUS wynika jednocześnie, że 49% osób zakładających nowe firmy to osoby poprzednio pracujące np. na etacie lub bezrobotne. Jeżeli odnieść te dane do woj. opolskiego oznaczałoby to, że populacja bazowa to blisko 5,4 tys. osób. Badania te wskazują jednocześnie, że ok. 2,4% rozpoczynających skorzystało z pożyczki od rodziny lub znajomych. Uwzględniając powyższe można przyjąć po stronie popytowej zidentyfikować należałoby 131 podmiotów zainteresowanych finansowaniem zwrotnym na wsparcie rozpoczęcia działalności gospodarczej. Przy takich założeniach co do beneficjentów końcowych, skłonności do zaciągania zobowiązań oraz średniej wartości pożyczki (50 tys. zł - kwota dla pożyczek w działaniu 6.2 POKL) można obliczyć lukę finansową na poziomie 6,5 mln zł dla jednego roku.

Wartość instrumentu to ok. 33 mln zł dla obszaru Wsparcie przedsiębiorczości i tworzenie nowych przedsiębiorstw.

Podmioty ekonomii społecznej

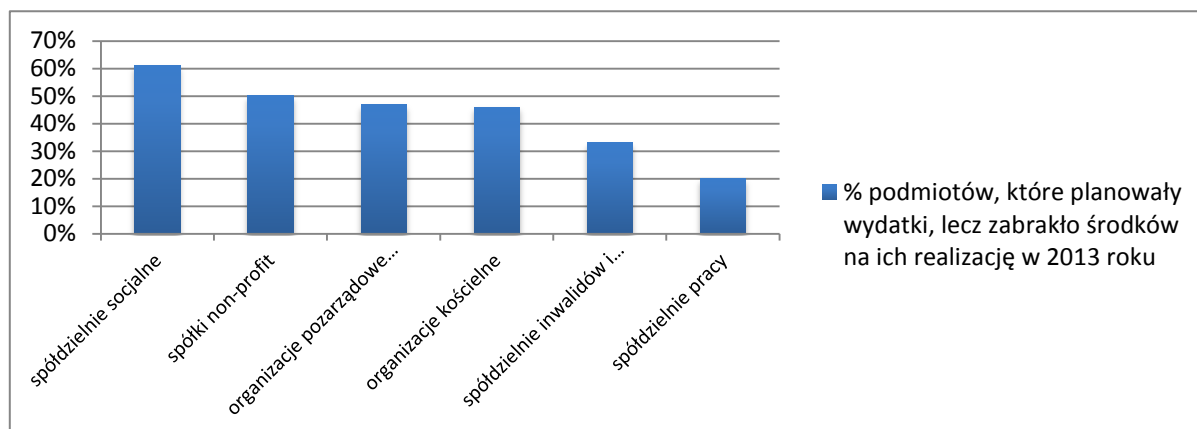
W przypadku zdecydowanej większości przedsiębiorstw społecznych widoczny jest **problem związany z brakiem środków finansowych** na ich funkcjonowanie, szczególnie zauważalny w przypadku organizacji pozarządowych oraz spółdzielni socjalnych i spółdzielni inwalidów i niewidomych. Do tej pory z pożyczek i poręczeń korzystały przede wszystkim przedsiębiorstwa społeczne, które posiadają już co najmniej kilkuletnie doświadczenie i wysokie przychody (ponad 500 tys. zł w 2013 roku, wg badania IBS i Coffey), a co za tym idzie, większą zdolność kredytową. Zdecydowanie większy problem dotyczy małych i nowopowstających przedsiębiorstw, których w województwie opolskim jest zdecydowana większość (co wynika także m.in. z badania ROPS w Opolu nt. działających spółdzielni socjalnych w regionie). Obserwacje te potwierdzają różne opracowania, m.in. Herbst¹⁵⁸, która mówi wręcz o powstawaniu błędnego koła: „im słabsze ekonomicznie są podmioty ekonomii społecznej, tym trudniej pozyskać im środki finansowe, w tym także w formie zaciągania zobowiązań dłużnych, im mniej ich pozyskują, tym są słabsze”. W szczególności, przedsiębiorstwa społeczne pytane o to, na co najczęściej **nie wystarcza** im środków, wskazują **wydatki inwestycyjne** (w przeważającym stopniu wskazywane były inwestycje w środki trwałe i infrastrukturalne aniżeli inwestycje miękkie). Ponadto, badani stwierdzają wprost, że **wiele spośród planowanych przez nich przedsięwzięć nie zostało zrealizowanych w związku z brakiem środków** (46% podmiotów w Polsce, z czego najwięcej, 61% w 2013 roku stanowiły spółdzielnie socjalne¹⁵⁹). Stąd wynika, że zakres działalności przedsiębiorstw społecznych mógłby być zdecydowanie większy niż pozwalają na to obecnie posiadane środki finansowe.

¹⁵⁷ W Polsce w 2013 r. było 25 646 082 osób w wieku produkcyjnym

¹⁵⁸ Herbst, I., Analiza możliwości finansowania podmiotów ekonomii społecznej w Polsce, Bank DnB Nord, Warszawa 2008

¹⁵⁹ Badanie IBS i Coffey International Development, 2014, Ocena ex-ante instrumentów finansowych w zakresie wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i osób młodych

Wykres 22 Odsetek przedsiębiorstw społecznych, które z braku wystarczającej ilości środków finansowych nie zrealizowały wszystkich inwestycji zaplanowanych na rok 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania IBS i Coffey International Development, 2014, Ocena ex-ante instrumentów finansowych w zakresie wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i osób młodych

Co do zasady, opolskie podmioty ekonomii społecznej deklarują posiadanie na kolejne lata wizji rozwoju w postaci planów działania (wszystkie ankietowane spółdzielnie zaznaczyły, że posiadają wizję rozwoju swojej działalności, czy to w formie sformalizowanej czy niesformalizowanej¹⁶⁰). Co więcej, podmioty pytane o to czy w kolejnych latach planują inwestować, w zdecydowanej większości (67% wskazań w kraju) deklarują, że tak, a zakres działań przeznaczonych do realizacji inwestycji niemal pokrywa się z zakresem planów, które już miały być zrealizowane, a które na skutek braku finansów odłożono w czasie. Ponadto, podmioty deklarują chęć wydatkowania sum wyższych niż w minionych latach, w tym coraz więcej z roku na rok, a obecnie **ok. 40% przedsiębiorstw społecznych rozważa skorzystanie ze zwrotnych instrumentów finansowych w postaci poręczeń i pożyczek** (zdecydowanie najwięcej podmiotów stanowią spółdzielnie socjalne i spółdzielnie inwalidów i niewidomych) (wg ogólnopolskiego badania IBS i Coffey). Większość spośród opolskich spółdzielni socjalnych ocenia swoją kondycję jako rozwojową, najbliższym czasie planuje zwiększyć wielkość sprzedaży, świadczenia nowych usług oraz zasięgu obsługiwanego rynku. W kontekście badania istotne jest jednak, że w ocenie opolskich podmiotów ekonomii społecznej na bardzo różnym poziomie, w zależności od podmiotu kształtowała się chęć uzyskiwania zewnętrznych źródeł finansowania działalności. 67% wszystkich podmiotów objętych badaniem IBS i Coffey stwierdzało, że planuje wydatki rozwojowe w 2014 r. Deklarowane potrzeby finansowe na rok 2014 są zauważalnie większe. **Mediana planowanych wydatków wynosi 100 000 zł**, co oznacza, że połowa przedsiębiorstw społecznych planuje wydatki mniejsze lub równe tej kwocie. Jest to kwota o 50 000 wyższa niż ta, której brakowało PS w 2013 roku. Wzrost zapotrzebowania na finansowanie wydatków wskazuje na możliwość pogłębiania się luki finansowej. Ponad 20% badanych przez IBS i Coffey przedsiębiorstw społecznych zamierza finansować przyszłe wydatki rozwojowe ze źródeł takich jak pożyczki lub kredyty. Jest to niemal dwukrotnie więcej niż odsetek PES, które sfinansowały w ten sposób swoje wydatki w 2013 r. Nawet, jeśli części podmiotów nie uda się zrealizować tych planów w 2014 roku, oznacza to istotny wzrost zainteresowania tego typu instrumentami.

Na podstawie analiz przeprowadzonych przez IBS i Coffey oraz danych dotyczących liczby i specyfiki opolskich przedsiębiorstw społecznych można wyliczyć lukę finansową przedsiębiorstw społecznych. Przedstawiono kilka sposobów rozumienia luki finansowej i jednocześnie, ze względu na ograniczony dostęp do danych, sposoby jej liczenia odbiegają od tych zaproponowanych dla przedsiębiorstw.

Pod uwagę wzięto dotychczasowe doświadczenia podmiotów w skali Polski (objętych badaniem IBS i Coffey) oraz dane dotyczące liczby i struktury przedsiębiorstw społecznych w województwie opolskim.

¹⁶⁰ Ankieta ROPS wśród spółdzielni socjalnych w województwie opolskim, Opole 2014

Sposób 1 Luka finansowa jako wartość niezrealizowanych wydatków rozwojowych z powodu braku pożyczki/poręczenia

Lukę finansową przedsiębiorstw społecznych policzono jako wartość niezrealizowanych wydatków rozwojowych z powodu braku pożyczki/poręczenia. Jest to pojęcie szerokie i w tym przypadku można raczej mówić o popycie na środki finansowe ze strony przedsiębiorstw społecznych. Część tego popytu może być zaspokajana przez instrumenty bezzwrotne lub ze środków własnych PS.

Sposób 2 Luka finansowa jako wartość niezyskanych kredytów lub pożyczek

Luka finansowa jako wartość niezyskanych kredytów lub pożyczek jest to wartość, w której mieszczą się podmioty, które w roku 2013 (dane IBS i Coffey) starały się o kredyt lub pożyczkę na konkretne przedsięwzięcie, jednak nie udało im się uzyskać finansowania.

Sposób 3 Luka finansowa jako wartość brakujących środków na cele rozwojowe

Lukę finansową przedsiębiorstw społecznych policzono jako wartość środków, których zabrakło przedsiębiorstwom społecznym na rozwój działalności. Jest to najszersza definicja luki finansowej o odzwierciedla zapotrzebowanie na dofinansowanie zewnętrzne, ale niekoniecznie w formie instrumentów zwrotnych.

Tabela 18. Oszacowanie luki finansowej przedsiębiorstw społecznych

	Sposób 1	Sposób 2	Sposób 3
	Luka obliczona na podstawie niezrealizowanych wydatków z powodu braku pożyczki lub poręczenia	Luka obliczona na podstawie danych o niezyskanych kredytach lub pożyczkach	Luka obliczona na podstawie deklaracji o braku środków na rozwój działalności
	Odsetek PS, które nie zrealizowało wydatków z powodu braku pożyczki/poręczenia	Odsetek PS, które nie zrealizowało wydatków z powodu niezyskania pożyczki/poręczenia	Odsetek PS, którym zabrakło środków na działania rozwojowe
	19%	3%	44%
Liczba podmiotów w regionie	223		
	Liczba PS, które nie zrealizowało wydatków z powodu braku pożyczki/poręczenia	Liczba PS, które nie zrealizowało wydatków z powodu niezyskania pożyczki/poręczenia	Liczba PS, którym zabrakło środków na działania rozwojowe
	42	7	98
Średnia luka niezrealizowanych wydatków na przedsiębiorstwo	34 744,64 zł	147 439,92 zł	50 000,00 zł
Odsetek ponoszących wydatki rozwojowe	58%		nd
Szacunkowa liczba ponoszących wydatki rozwojowe	129		nd

Szacunkowa liczba PS pozostających w luce	25	4	98
Luka finansowa ogółem	853 835,56 zł	572 096,37 zł	4 881 500,00 zł

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z raportu IBS i Coffey International Development, 2014, Ocena ex-ante instrumentów finansowych w zakresie wsparcia podmiotów ekonomii społecznej i osób młodych oraz danych o liczbie PS w województwie opolskim Obserwatorium Integracji Społecznej, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Opolu z maja 2014 r.

Odsetek PS, które nie zrealizowały w roku 2013 wydatków rozwojowych z powodu braku pożyczki/poręczenia – uwzględniono odsetek poszczególnych typów PS, które nie zrealizowały w roku 2013 wydatków rozwojowych z powodu braku pożyczki/poręczenia (na podstawie obliczeń podjętych w raporcie IBS i Coffey) oraz strukturę PS w województwie opolskim (liczbę PS poszczególnych typów).

Odsetek PS, które nie zrealizowało wydatków z powodu nieuzyskania pożyczki/poręczenia – uwzględniono odsetek PS poszczególnych typów, które starały się o pożyczkę lub poręczenie w 2013 roku (dane IBS i Coffey), ale jej nie uzyskały, licząc średni odsetek z uwzględnieniem struktury podmiotów w województwie opolskim.

Odsetek PS, którym zabrakło środków na działania rozwojowe – uwzględniono odsetek PS poszczególnych typów, które wskazały na problem braku środków na działania rozwojowe, a które takie wydatki planowały. Podobnie jak w poprzednich przypadkach policzono średni odsetek z uwzględnieniem struktury podmiotów w województwie opolskim.

Liczba podmiotów w regionie – liczba podmiotów zaliczanych do przedsiębiorstw społecznych (na podstawie bazy podmiotów ekonomii społecznej Obserwatorium Integracji Społecznej w Opolu z maja 2014 r.)

Liczba PS, które nie zrealizowały wydatków z powodu braku pożyczki/poręczenia – jest to liczba przedsiębiorstw społecznych w województwie opolskim, które, nie mogły zrealizować pewnych wydatków rozwojowych ze względu na brak dostępu do pożyczki lub poręczenia,

Liczba PS, które nie zrealizowało wydatków z powodu nieuzyskania pożyczki/poręczenia - jest to liczba przedsiębiorstw społecznych w województwie opolskim, które, nie mogły zrealizować pewnych wydatków rozwojowych ze względu na nieuzyskanie pożyczki lub poręczenia

Liczba PS, którym zabrakło środków na działania rozwojowe - jest to liczba przedsiębiorstw społecznych w województwie opolskim, które odczuły deficyt środków finansowych na rozwój działalności.

Średnia luka niezrealizowanych wydatków na przedsiębiorstwo (sposób 1) – jest to średnia kwota, jaka była potrzebna do zrealizowania inwestycji przez przedsiębiorstwo społeczne, które ostatecznie nie zostały zrealizowane. Kwotę wyliczono biorąc pod uwagę niezrealizowane wydatki rozwojowe wskazane w raporcie IBS i Coffey dla przedsiębiorstw społecznych różnych typów oraz licząc średnią z uwzględnieniem ich struktury w regionie.

Średnia luka niezrealizowanych wydatków na przedsiębiorstwo (sposób 2) – jest to średnia kwota, jakiej przedsiębiorstwo społeczne nie uzyskało starając się o kredyt lub pożyczkę na konkretne przedsięwzięcie. Podobnie, jak w sposobie 1 kwotę obliczono na podstawie danych o nieuzyskanych kredytach lub pożyczkach dla poszczególnych typów PS, a średnią policzono z uwzględnieniem ich struktury w regionie

Średnia luka niezrealizowanych wydatków na przedsiębiorstwo (sposób 3) – jest to średnia kwota, jakiej zabrakło przedsiębiorstwu społecznemu na zrealizowanie wydatków rozwojowych. Przyjęto kwotę wskazaną w raporcie IBS i Coffey jako mediana niezrealizowanych wydatków inwestycyjnych. Średnia wartość to ponad 108 tysięcy złotych, ale zdecydowano się na przyjęcie mediany ze względu na niewielki potencjał absorpcyjny PS w województwie opolskim, gdzie dominują małe podmioty oraz krótko działające na rynku (dotyczy spółdzielni socjalnych, które, zgodnie z raportem IBS i Coffey, chcą najczęściej korzystać z instrumentów finansowych).

Raport IBS i Coffey nie pokazuje kwot w podziale na typy podmiotów.

Odsetek PS ponoszących wydatki rozwojowe (sposób 1 i 2) – jest to odsetek podmiotów objętych badaniem IBS i Coffey, które zadeklarowały, że w minionym roku (2013) poniosły jakiegokolwiek wydatki rozwojowe; dana ta jest niedostępna indywidualnie dla województwa opolskiego.

Szacunkowa liczba ponoszących wydatki rozwojowe (sposób 1 i 2) – jest to szacunkowa liczba PS, które w minionym roku poniosły wydatki rozwojowe, wyliczono na podstawie wzoru: odsetek PS ponoszących wydatki rozwojowe x liczba podmiotów w regionie.

Szacunkowa liczba PS pozostających w luce (sposób 1) – są to podmioty, które prowadzą działania rozwojowe, a które miały w planach działania rozwojowe, których nie zrealizowały z powodu braku pożyczki/poręczenia. Tego typu podmioty stanowią prawdopodobną grupę docelową – beneficjentów końcowych ewentualnego funduszu. Liczba została wyliczona na podstawie wzoru: (Szacunkowa liczba ponoszących wydatki rozwojowe x Odsetek PS, które nie zrealizowało wydatków z powodu braku pożyczki/poręczenia).

Szacunkowa liczba PS pozostających w luce (sposób 2) – są to podmioty, które prowadzą działania rozwojowe, a nie uzyskały pożyczki lub poręczenia. Tego typu podmioty stanowią najbardziej prawdopodobną grupę beneficjentów ostatecznych ewentualnego funduszu. Liczba została wyliczona na podstawie wzoru: (Szacunkowa liczba wydatki rozwojowe x Odsetek PS, które nie zrealizowało wydatków z nieotrzymania pożyczki/poręczenia).

Szacunkowa liczba PS pozostających w luce (sposób 2) – są to podmioty, którym zabrakło środków na działania rozwojowe. Liczba jest tożsama z liczbą PS, którym zabrakło środków na działania rozwojowe.

Luka finansowa ogółem – jest to kwota, jaką potrzebują wszystkie podmioty pozostające w luce finansowej. Wyliczona jest na podstawie wzoru: (Średnia luka niezrealizowanych wydatków na przedsiębiorstwo x Szacunkowa liczba PS pozostających w luce).

Podsumowanie

Skalę zainteresowania finansowaniem zwrotnym wśród przedsiębiorstw społecznych najlepiej odzwierciedla pierwszy sposób wyliczenia luki finansowej. Uwzględnia on zapotrzebowanie na środki zewnętrzne wśród PS, ich potencjał rozwojowy. Warunkiem niezbędnym do osiągnięcia wskazanej kwoty oraz liczby podmiotów korzystających z finansowania zwrotnego jest jednak zapewnienie dostępu do odpowiedniej informacji o ofercie oraz do podmiotów udzielających pożyczek i poręczeń. Oferta ponadto powinna uwzględniać specyfikę PS w województwie opolskim, np. dużą liczbę podmiotów młodych oraz małych. Istnieje potrzeba budowania spójnej i długotrwałej strategii rozwoju ekonomii społecznej w regionie, uwzględniającej różnorodne obszary wsparcia i działania, poczynając od budowania współpracy między podmiotami ekonomii społecznej, sektorem administracji i sektorem biznesu, wsparcia merytorycznego dla podmiotów ekonomii społecznej i ich otoczenia (budowanie świadomości, budowanie potencjału biznesowego), a na wsparciu finansowym skończywszy.

Wartość luki finansowej dla podmiotów ekonomii społecznej prowadzących działalność gospodarczą na podstawie powyższego wynosi ok. 572 tys. zł. Jest to jednak tak niewielka wartość, biorąc dodatkowo pod uwagę wysokość alokacji na PI 9v można przyjąć, że luka w tym obszarze praktycznie nie występuje.

Podsumowanie

Powyżej zaprezentowano szacunki luki finansowej w zakresie popytu na finansowanie zewnętrzne dla grup beneficjentów końcowych wskazanych w specyfikacji badania. Określono też rodzaje niesprawności rynku jakie determinują ograniczenia w dostępie do finansowania dla danej kategorii beneficjenta końcowego lub projektu.

Poniżej w formie tabeli przedstawiono analizę zbiorczą oceny luki finansowej (w świetle istniejących niesprawności rynkowych) z punktu widzenia popytu i priorytetów inwestycyjnych projektu RPO WO 2014–2020

Tabela 19 Szacunki zapotrzebowania na finansowanie (luka finansowa) wg priorytetów

Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa wartość luki lub zapotrzebowania na finansowanie wynikające z niesprawności rynku
PI 1b Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje...	54 mln zł
PI 3c Wspieranie tworzenia i rozszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	225 mln zł
PI 4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	49,1 mln zł
PI 4b Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	16,65 mln zł
PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	18 mln zł
PI 8iii Samozatrudnienie, przedsiębiorczość oraz tworzenie nowych miejsc pracy	33 mln zł
SUMA	395 mln zł

Źródło: Opracowanie własne

Łączna wartość luki finansowej oszacowana na potrzeby niniejszego badania to 395 mln zł. Warto pamiętać również, że wartość luki finansowej nie jest równoznaczna z wysokością alokacji na instrumenty finansowe na dany priorytet. W priorytetach, w których przewidziane są dotacje, część luki może zostać ograniczona również przez nie, ponieważ KE rekomenduje skierowanie dla prostych projektów inwestycyjnych zwrotnych instrumentów finansowych, a dla projektów wysoko innowacyjnych (w przypadku RPO WO 2014-2020 - PI 1b, 4a) granty, gdyż tego rodzaju inwestycje mogą mieć problem z uzyskaniem finansowania zwrotnego ze względu na zbyt wysokie ryzyko tego typu przedsięwzięć¹⁶¹. Należy jednak pamiętać, że finansowanie bezzwrotne nie rozwiązuje kluczowego problemu – dotarcia do firm, które mają projekty inwestycyjne, które się zwrócą przy odpowiedniej stopie zwrotu, instrumenty zwrotne lepiej przeciwdziałają problemowi luki finansowej. Środki dotacyjne mogą być ponadto niewystarczające, podczas gdy środki zwrotne korzystają z mechanizmów mnożnikowych – obracania tymi samymi pieniędzmi kilka razy w miarę, jak są one zwracane przez dotychczasowych beneficjentów. Połączenie jednak finansowania zwrotnego z bezzwrotnym może w skuteczny sposób ograniczyć wysokość luki finansowej. Wysokość luki we wszystkich priorytetach może być ograniczona również przez dobór odpowiednich pośredników finansowych, analiza doświadczeń z poprzedniej perspektywy pokazuje, że pośrednicy mają duże doświadczenie, województwo opolskie było pierwszym w kraju, w którym rozpoczął się tzw. „drugi obrót” udostępnionymi środkami przez fundusz pożyczkowy. Regionalni operatorzy wdrażając w ramach RPO projekty inżynierii finansowej pozyskali więc wystarczającą wiedzę na temat specyfiki tych instrumentów, w związku z czym są dobrze przygotowani do kolejnego okresu programowania, co może mieć znaczący wpływ przy ograniczeniu wysokości luki finansowej.

¹⁶¹ Programowanie perspektywy programowej 2014-2020 Umowa Partnerstwa, MIR, Warszawa 2014

4.3.2 Ocena możliwych skutków wystąpienia pomocy publicznej

Według Komunikatu Komisji, Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego oraz Rady UE¹⁶² instrumenty finansowe muszą być zaprojektowane w taki sposób, aby spełniać trzy podstawowe warunki:

- ➔ zgodności interesów,
- ➔ odpowiedniości,
- ➔ proporcjonalności interesów.

Biorąc pod uwagę niniejsze warunki dokonano analizy efektów pozytywnych i negatywnych, które mogą być następstwem pomocy publicznej w tym zakresie – wyniki analizy w tabeli poniżej.

Tabela 20 Analiza efektów pozytywnych i negatywnych, które mogą być następstwem pomocy publicznej

Obszar	Efekt pozytywny	Efekt negatywny
zgodność interesów - instrumenty finansowe muszą przyczyniać się do realizacji celu leżącego we wspólnym interesie publicznym i beneficjenta	Wspólne synergiczne działania prowadzące do szybszego osiągnięcia celów.	Konflikty interesów pomiędzy stronami – publiczną i beneficjenta, w związku z czym beneficjenci nie będą zainteresowani z korzystania z IF, więc nie przyniosą one zamierzonego efektu.
odpowiedniość - instrumenty finansowe muszą być właściwymi instrumentami polityki do osiągnięcia celu leżącego we wspólnym interesie	Usunięcie niedoskonałości i rozwiązanie problemu w obszarach, w których poprawa nie może być osiągnięta w wyniku działań rynku. Zmiana zachowania odbiorcy pomocy w taki sposób, że angażuje się on w dodatkową działalność, której nie podjąłby bez przyznanej pomocy lub którą podjąłby w ograniczonym lub innym zakresie lub miejscu.	Instrumenty finansowe wprowadzone w obszarach, w których nie występuje taka potrzeba mogą doprowadzić do niewykorzystania środków, w następstwie czego nie dojdzie do zamierzonego efektu ich wprowadzenia
proporcjonalność pomocy - (pomoc ograniczona do minimum) - kwota pomocy musi być ograniczona do minimum niezbędnego do przyciągnięcia dodatkowych inwestycji lub działalności w danym obszarze.	efekt mnożnikowy – uruchomienie łącznej inwestycji przekraczającej wkład UE. uniknięcie nadmiernych negatywnych skutków dotyczących konkurencji i wymiany handlowej i pozostawienie w spójności z przepisami dotyczącymi pomocy państwa. stosowanie w przypadkach finansowo opłacalnych nie generuje wystarczającego finansowania ze źródeł rynkowych charakter dodatkowy - instrumenty finansowe nie będą zastępowały finansowania prywatnego lub innych interwencji finansowych ze strony Unii, ale je uzupełniały i prowadziły do szybszej realizacji działań i celów	Efektom niezastosowania się do zasady <i>de-minimis</i> jest uprzywilejowanie w skali lokalnej jednych przedsiębiorców względem drugich, działających na tych samych zasadach i w tych samych okolicznościach, może również powodować zakłócenia wolnej konkurencji w skali lokalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Komunikatu Komisji Wytyczne w sprawie pomocy regionalnej na lata 2014 – 2020, Bruksela, 28.6.2013 r. C(2013) 3769 final., Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 966/2012 z 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euroatom) nr 1605/2002 Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 298/1

¹⁶² Komunikat Komisji Wytyczne w sprawie pomocy regionalnej na lata 2014 – 2020, Bruksela, 28.6.2013 r. C(2013) 3769 final., Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 966/2012 z 25 października 2012 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 1605/2002 Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L 298/1

4.3.3 Proporcjonalność przewidzianej interwencji oraz narzędzi minimalizujących zakłócenia na rynku

Zakres i sposób interwencji instrumentami zwrotnymi nie stwarza zagrożenia dla naruszenia zasady proporcjonalności określonej w art. 5 Traktatu stowarzyszeniowego (podejmowane działania nie powinny wykraczać poza to, co jest niezbędne dla osiągnięcia zakładanego celu – w tym wypadku ograniczenia rynku komercyjnego).

Dla ograniczenia negatywnego wpływu na rynek i podmioty prywatne, występującego w warunkach zastosowania instrumentów zwrotnych, konieczne jest preferowanie rozwiązań opartych o zasady pomocy *de minimis*. Ze względu na wprowadzenie w rozporządzeniu 1407 (2013) dotyczącym pomocy *de minimis* wysokich limitów pożyczek (1 mln euro na 5 lat lub 500 tys. euro na 10 lat) istnieje ryzyko, że wsparcie oferowane przez podmioty pożyczkowe mogłoby kolidować z ofertą produktową niektórych instytucji finansowych (np. banków spółdzielczych). Z tego względu w ramach instrumentów pożyczkowych powinna być wdrożona wyraźna demarkacja co do wysokości pożyczki, aby uniknąć wypychania kapitału prywatnego (wartości, jakie zostały wykorzystane do obliczeń wartości luki, mogą być punktem odniesienia do wyznaczenia takiego limitu; tym niemniej konieczne jest stałe monitorowanie styku między rynkiem komercyjnym a ofertą funduszy pożyczkowych). Alternatywą dla wyznaczania linii demarkacyjnej w postaci limitu kwotowego pożyczki może być przyjęcie (tak jak w JEREMIE) systemu portfelowego, określającego minimalne udziały środków własnych pośrednika w zależności od wielkości pożyczki. Rozwiązanie takie, przez przetrzucenie większej części (lub całości) ryzyka udzielania dużych pożyczek na pośrednika, może skutecznie zniechęcić do konkurencji z rynkiem komercyjnym; zasadne wydaje się też rozważenie wdrożenia, szczególnie w odniesieniu do przedsiębiorców małych i średnich, procedury sprawdzającej, czy zamiar skorzystania z produktu pożyczkowego wynika z niemożności pozyskania finansowania z sektora komercyjnego.

Planowana interwencja powinna być także ograniczona co do skali i zakresu tylko do tych priorytetów, w których faktycznie występuje niedoskonałość rynku, ponieważ celem polityki publicznej nie jest maksymalizacja popytu na instrumenty finansowe czy wydawanie pieniędzy samo w sobie, lecz przeznaczenie odpowiedniej ilości środków na dany cel w taki sposób, aby zmniejszyć skalę występujących problemów, a jednocześnie nie zniekształcić działania rynków i ograniczyć skalę efektów ubocznych, które interwencja publiczna niechybnie generuje. Na podstawie powyższego oceniono, że **instrumenty zwrotne w RPO WO 2014-2020 zostały przewidziane tylko w odniesieniu do tych priorytetów inwestycyjnych, w których są konieczne i nie powodują kolizji z rynkiem prywatnym**. Teoretycznym czynnikiem blokującym w przyszłości może się okazać wydajność sektora pośredników finansowych, ponieważ cały czas obracają środkami z perspektywy finansowej 2007–2013 i jeszcze przez pewien czas będą musieli zapewniać obsługę tych środków, natomiast dopływ środków w ramach IF z perspektywy 2014–2020 może pogorszyć ich wydajność. Jednak zważając na dotychczasowe ich działania, które należy ocenić jakoś bardzo dobre, w przypadku doświadczonych pośredników finansowych nie powinno dojść do takiej sytuacji.

4.3.4 Szacunkowa wartość dodatkowych środków publicznych i prywatnych pozyskanych przez IF

Jednym z celów zastosowania instrumentów finansowych jest stwarzanie możliwości i zachęcanie sektora prywatnego do współinwestowania i dzielenia się ryzykiem inwestycyjnym. W dokumentach unijnych KE wskazano na konieczność preferowania tych instrumentów, które zapewnią największy udział kapitału prywatnego w finansowaniu tego typu projektów, aby umożliwić osiągnięcie maksymalnego poziomu dźwigni finansowej. Niezmiernie ważne jest wykorzystanie **dźwigni finansowej wygenerowanej przez połączenie zasobów publicznych i prywatnych w ramach wykorzystania mechanizmu partnerstwa publiczno-prywatnego**. Na potrzeby badania dokonano szacunkowych uproszczonych obliczeń w zakresie przyciągania kapitału prywatnego (efektu dźwigni). Dźwignia finansowa to mechanizm polegający na generowaniu dużych zysków przy relatywnie małej zainwestowanej kwocie. **Efekt dźwigni finansowej jest charakterystyczny dla narzędzi instrumentów finansowych i wzmacnia efektywność ich stosowania**. W wywiadach IDI eksperci

podkreślali wielokrotnie istotność połączenia *know-how*, które posiada strona prywatna z zasobami infrastrukturalnymi sektora publicznego. Dzięki połączeniu tych elementów powstanie efekt synergii, czyli wartość dodana w postaci pozytywnych efektów społecznych opartych na rentownej działalności.

Bazując na doświadczeniach poprzedniej perspektywy finansowej 2007-2013, szczególnie rozpatrując doświadczenia inicjatywy JEREMIE w Polsce, a także na podstawie FGI z pośrednikami finansowymi w województwie opolskim można stwierdzić, że instrumenty pożyczkowe charakteryzują się małą rentownością w ocenie operatorów finansowych. Dotychczasowy mechanizm wynagradzania pośredników finansowych polega na refundacji kosztów zarządzania i administrowania oraz mechanizmie premii za tempo dystrybucji środków, co było obojętne z punktu widzenia wywołania ko-inwestycji prywatnej w instrument. Przyciągnięcie prywatnych inwestorów do partycypacji w instrumencie zwrotnym wymaga stworzenia mechanizmu gwarancji osiągnięcia minimalnej stopy zwrotu, co jest bardzo trudne do zagwarantowania.

W przypadku szacowania efektu dźwigni finansowej interwencji publicznych za zainwestowaną kwotę przyjęto alokację przeznaczoną na instrumenty finansowe w poszczególnych Priorytetach Inwestycyjnych.

Alokacja przeznaczona na instrumenty finansowe stanowi pewną kwotę, która zostanie przeznaczona na PI. Do oszacowania efektu dźwigni finansowej nie wykorzystano danych dot. szacunkowej wartości luki finansowej, ponieważ są to środki, na które istnieje zapotrzebowanie, ale nie ma gwarancji skierowania tych środków do beneficjentów. Zatem wielkość luki finansowej nie pozwala na oszacowanie efektu dźwigni finansowej. Efekt dźwigni finansowej wzmacnia efektywność narzędzi inżynierii finansowej.

Analiza wskazuje, że istnieje możliwość osiągnięcia efektu dźwigni finansowej na poziomie 239%.

Nie zdiagnozowano znaczącego zróżnicowania efektu dźwigni dla poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych. Z szacunków wynika, że istnieje możliwość osiągnięcia efektu dźwigni na poziomie 260% dla PI 1b oraz PI 3c. Dla pozostałych PI – 4a, 4b, 4c oraz 8iii – oszacowano wartość równą 200%. W poniższej tabeli przedstawiono szczegółowe obliczenia efektu dźwigni finansowej. Szacunki dla każdego PI uwzględniają koszty zarządzania, współczynnik strat funduszu pożyczkowego, wartość inwestycji beneficjenta końcowego oraz obrót pieniądza.

Uzyskane wyniki szacowania wskazują na efekt silnej dźwigni finansowej. Najbardziej efektywna jest ona w przypadku przedsięwzięć realizowanych w ramach PI 1b oraz PI 3c, gdzie każda złotówka wydana z publicznego budżetu owocuje niemal 2 złotymi realnego wsparcia. Dla PI 1b stosunek prywatnych inwestycji do nakładów publicznych wynosi 8 do 1, zaś dla PI 3c – 13 do 1.

Nieco gorzej wygląda kwestia przedsięwzięć realizowanych w ramach PI 4a, 4b i 4c oraz 8iii. W przypadku tych PI każdej złotówce wydanej z publicznej kasy towarzyszy druga złotówka z kasy prywatnego przedsiębiorcy. Działania z zakresu energetyki wymagają najwyższych prywatnych nakładów – stosunek środków publicznych do prywatnych wynosi 21,6 do 1. W przypadku PI 8iii stosunek nakładów zbliżony jest do przedsięwzięć z zakresu PI 1b wynosi 7,62 do 1.

Oszacowane wartości efektu dźwigni finansowej są zbliżone do wartości wskazanych w raportach z badań dotyczących innych regionów (woj. małopolskie, woj. warmińsko-mazurskie). Woj. opolskie odróżnia jednak brak znaczącego zróżnicowania między Priorytetami Inwestycyjnymi, co zdiagnozowano w Małopolsce.

Tabela 21 Szacunki efektu dźwigni finansowej na poziomie Priorytetów Inwestycyjnych

Priorytet Inwestycyjny	Alokacja przeznaczona na instrumenty finansowe	Sposób kalkulacji	Efekt dźwigni (do 2020 roku)
PI 1b Promowanie inwestycji	58 000 000 zł	• Udział własny pośrednika na	Inwestycje:

<p>przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorami szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu</p>	<p>(14 500 000 euro)</p>	<p>poziomie 15% ($0,15 \cdot 58 \text{ mln zł} = 8,7 \text{ mln zł}$)</p> <ul style="list-style-type: none"> Koszty zarządzania = 6,25% $6,25\% \cdot 58 \text{ mln zł} = 3,6 \text{ mln}$ Współczynnik strat funduszu pożyczkowego 10% Wartość inwestycji beneficjenta końcowego to ok. 130% udzielonej pożyczki Przyjęto, że w ciągu 7 lat każda złotówka zostanie pożyczona nie więcej niż 2 razy Wartość wygenerowanych inwestycji prywatnych: kapitał pomnożony przez 2 (obrot kapitału) powiększony o dodatkowe środki beneficjenta końcowego (dodatkowe 30%) = 150,8 mln zł 	<p>150,8 mln zł</p> <p>Zaangażowane środki publiczne: 18,7 mln zł</p> <p>Stosunek środków prywatnych do środków publicznych 8,06 : 1</p> <p>Efekt dźwigni: 260%</p> <p>(150,8 mln zł / 58 mln zł)</p>
<p>PI 3c Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług</p>	<p>116 400 000 zł (29 100 000 euro)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Udział własny pośrednika na poziomie 15% ($0,15 \cdot 116,4 \text{ mln zł} = 17,46 \text{ mln zł}$) Koszty zarządzania = 6,25% $6,25\% \cdot 116,4 \text{ mln zł} = 7,28 \text{ mln zł}$ Współczynnik strat funduszu pożyczkowego 1,5%¹⁶³ Wartość inwestycji beneficjenta to ok. 130% udzielonej pożyczki Przyjęto, że w ciągu 7 lat każda złotówka zostanie pożyczona nie więcej niż 2 razy Wartość wygenerowanych inwestycji prywatnych: kapitał pomnożony przez 2 (obrot kapitału) powiększony o 	<p>Inwestycje: 302,64 mln zł</p> <p>Zaangażowane środki publiczne: 11,81 mln zł</p> <p>Stosunek środków prywatnych do środków publicznych 25,61 : 1</p> <p>Efekt dźwigni: 260%</p>

¹⁶³ Rynek Funduszy Pożyczkowych w Polsce. Raport 2012, Polski Związek Funduszy Pożyczkowych, Warszawa 2013.

		<p>dodatkowe środki beneficjenta (dodatkowe 30%) = 302,64 mln zł</p>	<p>302,64 mln zł / 116,4 mln zł)</p>
<p>PI 4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych</p>	<p>74 400 000 zł (18 600 000 euro)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udział własny pośrednika na poziomie 5% ($0,05 \cdot 74,4 \text{ mln zł} = \mathbf{3,72 \text{ mln zł}}$) • Koszty zarządzania = 6,25% $6,25\% \cdot 74,4 \text{ mln zł} = 4,65 \text{ mln}$ • Współczynnik strat funduszu pożyczkowego 1,5%¹⁶⁴ • Wartość inwestycji beneficjenta to ok. 100% udzielonej pożyczki • Przyjęto, że w ciągu 7 lat każda złotówka zostanie pożyczona nie więcej niż 2 razy • Wartość wygenerowanych inwestycji prywatnych: kapitał pomnożony przez 2 (obrót kapitału) powiększony o dodatkowe środki beneficjenta = 148,8 mln zł 	<p>Inwestycje MŚP: 148,8 mln zł</p>
<p>PI 4b Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach</p>			<p>Zaangażowane środki publiczne: 6,88 mln zł</p>
<p>PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym</p>			<p>Stosunek środków prywatnych do środków publicznych 21,6 : 1</p> <p>Efekt dźwigni: 200%</p> <p>(148,8 mln zł / 74,4 mln zł)</p>
<p>PI 8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw</p>	<p>19 280 000 zł (964 000 euro)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Udział własny pośrednika na poziomie 5% ($0,05 \cdot 19,28 \text{ mln zł} = \mathbf{0,96 \text{ mln zł}}$) • Koszty zarządzania = 6,25% $6,25\% \cdot 19,28 \text{ mln zł} = \mathbf{1,2 \text{ mln}}$ • Współczynnik strat funduszu pożyczkowego 10% • Wartość inwestycji beneficjenta to ok. 100% udzielonej pożyczki • Przyjęto, że w ciągu 7 lat każda złotówka zostanie pożyczona nie więcej niż 2 razy • Wartość wygenerowanych 	<p>Inwestycje: 38,56 mln zł</p> <p>Zaangażowane środki publiczne: 5,06 mln zł</p> <p>Stosunek środków prywatnych do środków publicznych 7,62 : 1</p>

¹⁶⁴ ibidem.

		inwestycji prywatnych: kapitał pomnożony przez 2 (obrót kapitału) powiększony o dodatkowe środki beneficjenta = 38,56 mln zł	Efekt dźwigni: 200% (38,56 mln zł / 19,28 mln zł)
Razem nakłady	268 080 000 zł	Suma efektywnego wsparcia	640 800 000 zł
Efekt dźwigni			239%

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono szacunki efektu dźwigni finansowej dla PI 9v. Zastosowanie instrumentów finansowych w tym obszarze może być brane pod uwagę. Z uwagi na brak wskazanej alokacji przeznaczonych na instrumenty finansowe (w aktualnym projekcie RPO WO 2014-2020 nie przewidywano stosowania instrumentów zwrotnych dla przedsięwzięć realizowanych w ramach PI 9v), w PI 9v za kwotę alokacji przyjęto wysokość oszacowanej w toku realizacji badania luki finansowej w obszarze ekonomii społecznej.

**Tabela 22 Szacunki efektu dźwigni finansowej dla PI 9v
(w przypadku podjęcia decyzji o objęciu wsparciem zwrotnym)**

Priorytet Inwestycyjny	Alokacja	Sposób kalkulacji	Efekt dźwigni (do 2020 roku)
9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	572 096,37 zł	<ul style="list-style-type: none"> Koszty zarządzania = 10% 10%* 0,57 mln zł = 0,06 mln Współczynnik strat funduszu pożyczkowego 5% Wartość inwestycji beneficjenta końcowego to ok. 100% udzielonej pożyczki Przyjęto, że w ciągu 7 lat każda złotówka zostanie pożyczona nie więcej niż 1,5 razy Wartość wygenerowanych inwestycji prywatnych: kapitał pomnożony przez 2 (obrót kapitału) powiększony o dodatkowe środki beneficjenta końcowego = 0,86 mln zł 	Inwestycje: 0,86 mln zł Zaangażowane środki publiczne: 0,1 mln zł Stosunek środków prywatnych do środków publicznych 8,57 : 1 Efekt dźwigni: 150% (0,86 mln zł / 0,57 mln zł)

Źródło: Opracowanie własne

W przypadku przedsięwzięć z zakresu ekonomii społecznej efektywność jest najniższa – zaangażowanie jednej publicznej złotówki pociąga za sobą inwestycję 50 groszy. Wynik ten jest zbliżony do szacunków dla innych regionów, przykładowo dla województwa warmińsko-mazurskiego, gdzie efekt dźwigni w ramach PI 9v oszacowano na poziomie 128%¹⁶⁵. W woj. opolskim stosunek nakładów prywatnych do środków publicznych wyniósł 8,57 do 1, co jest wynikiem zbliżonym do wartości oszacowanych dla innych PI.

4.3.5 Wartość dodana IF RPO WO 2014-2020

Jak zauważono w poprzednich rozdziałach, głównym zadaniem IF, a jednocześnie zaletą jest udostępnienie przedsiębiorcom dostępu do finansowania zewnętrznego na rozwój i prowadzenie swojej działalności,

¹⁶⁵ Por. Analiza ex-ante instrumentów finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim, PSDB, Warszawa 2013, str. 204

finansowanie to ponadto, może zostać przeznaczone na dowolny cel (w tym również na finansowanie bieżącej działalności firmy), następną kwestią są korzyści podatkowe, wynikające z możliwości traktowania odsetek jako kosztów, brak ingerencji w udział firmy, a także uproszczone procedury uzyskania finansowania¹⁶⁶. Oprócz bezpośrednich korzyści instrumentów finansowych można zauważyć również ich wartość dodaną, która pojawi się w sytuacji, kiedy IF będą prawidłowo wdrażane i wykorzystywane. Warto podkreślić, że często wartość dodana instrumentów finansowych jest skorelowana z ryzykiem związanym z ich stosowaniem. Wysoki poziom wartości dodanej wykazuje finansowanie skierowane do beneficjentów końcowych znajdujących się w luce finansowej. Jeżeli bowiem nie są oni w stanie pozyskać finansowania na rynku komercyjnym, to finansowanie z udziałem środków publicznych ma znaczną wartość dodaną. Z drugiej jednak strony sektor komercyjny nie bez powodu niechętnie finansuje określone grupy klientów – jednym z istotnych powodów bywa wysokie, ponadprzeciętne ryzyko. Największą więc wartością dodaną instrumentów finansowych jest umożliwienie skorzystania z instrumentów zwrotnych grupom o utrudnionym dostępie do takiego finansowania i dzięki temu osiągnięcie przez beneficjentów końcowych konkretnych korzyści, które w dłuższej perspektywie przełożą się na korzyści regionalne.

Tabela 23 Wartość dodana wg rodzaju instrumentu

Rodzaj instrumentu	Wartość dodana
Instrument pożyczkowy	Instrumenty zwrotne charakteryzują się większą (w porównaniu do wsparcia dotacyjnego) precyzją dotarcia do beneficjentów końcowych faktycznie potrzebujących kapitału na realizację projektu inwestycyjnego . Powodem takiej sytuacji jest odejście od zerowego kosztu pieniądza oraz wprowadzenie mechanizmu selekcji projektów opartego o kryteria para-komercyjne (biznes plan, rentowność, analiza ryzyka), co powoduje ograniczenie ryzyka sięgania po wsparcie przez podmioty posiadające wystarczające środki własne na sfinansowanie projektu, natomiast w przypadku pożyczki racjonalną decyzją przedsiębiorcy posiadającego wystarczające własne zasoby jest samodzielnie sfinansowanie projektu.
	Wzrost kosztu pozyskania pieniądza (oprocentowanie pożyczki) jak również wymóg zwrotności (spłata rat kapitałowych) powinny prowadzić do racjonalizacji zakresu, rodzaju i struktury projektów . Wsparcie dotacyjne stwarzało zagrożenie zwiększania zakresu / skali projektów ponad to, co jest faktycznie niezbędne dla realizacji danego celu rozwojowego. Mogło to bezpośrednio prowadzić od nieoptymalnej alokacji zasobów: spadku (w stosunku do optimum) liczby wspartych przedsiębiorców (bo wartość projektów była zawyżona o koszty inwestycji „na zapas”), powstania zasobów „nieczynnych”, tj. kupionych „na zapas”, które z różnych powodów nie są produkcyjnie wykorzystane. Przeciwnie niż w warunkach dotacji, wymóg zwrotności zmusza beneficjentów końcowych do racjonalizacji projektów, aby zapewnić ich rentowność.
	Aktywniejsza dystrybucja – wprowadzenie bodźców dla operatora instrumentu finansowego powinno skutkować znacznie efektywniejszą dystrybucją środków - dotarciem do większej grupy beneficjentów końcowych.
	Większy zasięg oddziaływania – możliwość wystąpienia różnych podmiotów w roli operatorów finansowych umożliwia rozbudowę sieci dystrybucyjnej i zwiększenie geograficznej dostępności wsparcia.
	Podaż kapitału w warunkach instrumentu zwrotnego jest ciągła i bardziej stabilna niż w warunkach zasilania dotacyjnego, które ma ograniczony charakter ze względu na dostępność wsparcia tylko gdy trwa konkurs, tj. raz lub dwa razy w roku – zależnie od tempa organizacji konkursów. Natomiast produkty finansowe oferowane przez dany instrument zwrotny są z

¹⁶⁶ Por. Znaczenie instrumentów zwrotnych w ograniczaniu luki finansowej i podnoszeniu bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstw z sektora MSP; B. Lepczyński, M. Penczar

	założenia dostępne cały czas, co ułatwia przedsiębiorcom planowanie projektów inwestycyjnych (np. nie trzeba wstrzymywać projektu do momentu otwarcia konkursu dotacyjnego).
Instrument poręczeniowy	Kredyty, które można uznać za instrument bazowy są dostarczane zazwyczaj przez sektor bankowy, którego zasięg i skala działalności jest dużo szersza niż działalność pożyczkowa funduszy pożyczkowych, co powoduje, że instrument poręczeniowy daje duże efekty dystrybucyjne (tj. pozwala w krótkim czasie wesprzeć bardzo dużą liczbę przedsiębiorców).
	Mechanizm poręczenia stwarza możliwość osiągnięcia znacznego efektu dźwigni finansowej , tj. uzyskania efektu końcowego znacznie przekraczającego wartość zaangażowanego kapitału publicznego. Efekt dźwigni wiąże się z rozkładem ryzyka w ramach portfela, które – gdy jest znacznie poniżej 1 – daje możliwość poręczania wartości kredytu środkami teoretycznie odpowiadającymi wartości ryzyka (np. gdy prawdopodobieństwo porażki wynosi ok. 10%, portfel kredytów o wartości 100 zł można poręczyć kwotą 10 zł).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie desk research

Powyżej zidentyfikowano wartości dodane, jakie niosą za sobą instrumenty finansowe – pożyczkowe i poręczeniowe. Wartości dodane w tym przypadku wynikają przede wszystkim z precyzji dotarcia do osób, które faktycznie potrzebują finansowania zewnętrznego, a także racjonalizacji projektów, jako, że nie jest to finansowanie bezzwrotne i beneficjent końcowy IF także musi wnieść wkład własny, inwestycje są bardziej przemyślane niż w przypadku dotacji. Dzięki temu, że pośrednikami finansowymi mogą być różne podmioty powinno zwiększyć się geograficzne i czasowe (stałe) oddziaływanie wsparcia, a także dzięki bodźcom dla operatorów efektywniejsza dystrybucja. Nie można również zapomnieć o wartości dodanej w postaci efektu dźwigni, który w przypadku wsparcia bezzwrotnego jest niemożliwy. Wszystkie powyższe korzyści i wartości dodane IF są możliwe do uzyskania w województwie opolskim. **Dzięki zaplanowaniu IF skierowanych do konkretnych grup beneficjentów końcowych można się spodziewać, że efekty te będą widoczne głównie w sektorze MSP, a także powstaną dzięki nim nowe firmy typu start-up.**

4.3.6 Produkty przewidziane w ofertach instrumentów finansowych

Na podstawie analizy RPO WO 2014-2020 można przyjąć, że w ofertach instrumentów finansowych przewidziane są pożyczki i poręczenia, które mają być wdrażane z poziomu regionalnego w ramach PI 1b, 3c, 4a, 4b, 4b i 8iii. Nie są przewidziane instrumenty w postaci inicjatywy JEREMIE, ani JESSICA. Za pomocą konkursów mają być wyłaniani pośrednicy finansowi, którzy zaplanowane regionalne produkty IF będą oferować beneficjentom końcowym na terenie województwa opolskiego. W ramach priorytetów inwestycyjnych, w ramach których planowane są IF proponuje się wdrożenie konkretnych produktów finansowych:

Tabela 24 Produkty finansowe dla priorytetów inwestycyjnych RPO WO 2014-2020

Priorytet inwestycyjny	Produkt finansowy	Opis/Uzasadnienie
PI 1b	Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe wspierające plany inwestycyjne oraz obrotowe grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców, które realizują	Działanie polega na dofinansowaniu funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, które będą udzielały pożyczek i poręczeń lokalnym MSP, z pierwszeństwem dla przedsiębiorstw realizujących projekty innowacyjne, z zakresu B+R. Nie planuje się w tym narzędziu szczególnych ograniczeń dostępu. Fundusz ma udzielać pożyczek na cele inwestycyjne oraz na cele obrotowe, ale tylko związane z realizacją inwestycji innowacyjnych i z zakresu B+R. Podstawowym narzędziem będzie pożyczka oprocentowana preferencyjnie z wydłużoną karencją spłaty, odpłatnością powiązaną z wynikami ekonomicznymi, ewentualnie z możliwością konwersji na udziały we własności spółki. Narzucony powinien być wymóg wniesienia wkładu własnego ze strony pośrednika, który powinien oscylować na

	działalność innowacyjną, z zakresu B+R	poziomie co najmniej 10% wartości wsparcia z pozyskiwanego z RPO WO w celu wzmocnienia potencjału inwestycyjnego. Natomiast kwestie związane z analizą ryzyka oraz przyjmowanym zabezpieczeniem powinny być traktowane standardowo. Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 1b poprzez organizację otwartego konkursu dla pośredników finansowych, w którym będą mogły wystartować różne podmioty, w tym komercyjne. Zadbanie o wybór pośredników z różnych części województwa, w tym z obszarów gdzie obecnie oferta finansowa jest najsłabiej rozwinięta.
PI 3c	Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe wspierające plany inwestycyjne oraz obrotowe szerokiej grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców	Produkt stanowi przedłużenie działania do tej pory realizowanego w ramach RPO. Polega on na dofinansowaniu funduszy pożyczkowych, które będą udzielały pożyczek i poręczeń lokalnym MSP. Nie planuje się w tym narzędziu szczególnych ograniczeń dostępu. Fundusz ma udzielać pożyczek na cele inwestycyjne oraz na cele obrotowe, ale tylko związane z realizacją inwestycji. Podstawowym narzędziem będzie pożyczka oprocentowana preferencyjnie . Natomiast kwestie związane z analizą ryzyka oraz przyjmowanym zabezpieczeniem powinny być traktowane standardowo. Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 3c poprzez organizację otwartego konkursu dla pośredników finansowych, w którym będą mogły wystartować różne podmioty, w tym komercyjne. Zadbanie o wybór pośredników z różnych części województwa, w tym z obszarów gdzie obecnie oferta finansowa jest najsłabiej rozwinięta.
PI 4a, 4b, 4c	Fundusze pożyczkowe wspierające plany inwestycyjne w zakresie OZE	Działanie polega na dofinansowaniu funduszy pożyczkowych, które będą udzielały pożyczek w zakresie inwestycji w OZE. Nie planuje się w tym narzędziu szczególnych ograniczeń dostępu. Fundusz ma udzielać pożyczek na cele inwestycyjne oraz na cele obrotowe, ale tylko związane z realizacją inwestycji OZE. Podstawowym narzędziem będzie pożyczka oprocentowana preferencyjnie . Natomiast kwestie związane z analizą ryzyka oraz przyjmowanym zabezpieczeniem powinny być traktowane standardowo.
PI 8iii	Pożyczki na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej	Pożyczki przeznaczone na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej będą udzielane beneficjentom końcowym na preferencyjnych warunkach . Celem działania jest rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy jako elementów rozwoju rynku pracy, przeciwdziałaniu bezrobociu i promowaniu zatrudnienia, zatem do grupy beneficjentów końcowych należą osoby pozostające bez zatrudnienia. 20% alokacji na PI 8iii może być skierowane również do osób pracujących chcących założyć działalność gospodarczą.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie desk research

4.4. System instytucjonalny realizacji i wdrożenia IF w perspektywie 2014-2020

Niniejszy podrozdział prezentuje odpowiedź na pytania badawcze:

Jaka jest ocena proponowanej strategii inwestycyjnej, w tym opcji implementacyjnych?

Czy instrumenty finansowe RPO WO 2014-2020 są spójne z innymi formami publicznej interwencji dla tego samego rynku?

Jak dany instrument finansowy ma przyczynić się do wniesienia wkładu w osiąganie określonych celów ustanowionych w odpowiednim priorytecie oraz także realizacji wskaźników określonych dla tego wkładu?

Jaka jest specyfikacja oczekiwanych rezultatów wdrożenia instrumentów finansowych?

4.4.1 Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej, w tym opcji implementacyjnych

Wyniki badania pozwalają na wskazanie najodpowiedniejszego wariantu wdrożeniowego w odniesieniu do sytuacji w regionie, w znaczeniu art. 38 rozporządzenia ogólnego. Regulacje dotyczące instytucjonalnego modelu wdrażania instrumentów finansowych zostały określone również na poziomie krajowym w ustawie z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. 2014, poz. 1146, tom. 1). Zgodnie z przepisami rozporządzenia ogólnego, w art. 38 ust. 4 rozporządzenia ogólnego przewiduje trzy warianty wdrażania instrumentów finansowych¹⁶⁷:

- przez „zainwestowanie” w istniejące lub nowo utworzone podmioty dedykowane procesowi wdrażania instrumentów finansowych – art. 38 ust. 4(a),
- przez delegowanie przez instytucję zarządzającą całego procesu zarządzania wdrażaniem na rzecz wyspecjalizowanego pośrednika – art. 38 ust. 4(b); w takim wariantcie środki programu operacyjnego muszą być zorganizowane w formule tzw. funduszu funduszy, tj. w formule rachunku powierniczego lub wydzielonego bloku finansowego¹⁶⁸ – art. 38 ust. 6;
- samodzielnie przez instytucję zarządzającą (ale tylko w odniesieniu do instrumentu pożyczkowego i poręczeniowego), tj. bez pośrednika, samodzielnie zasilając i zarządzając instrumentami – art. 38 ust. 4(c).

Wariant wdrożeniowy z wykorzystaniem formuły funduszu funduszy

Analizując planowaną strategię inwestycyjną należy dokonać analizy dotychczasowych doświadczeń regionu w okresie programowania na lata 2007-2013, w formule bez *holding fund*. W tym modelu instrumenty były uruchamiane bezpośrednio przez instytucje zarządzające w trybie konkursu dla instytucji prowadzących fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Poniżej prezentujemy analizę poszczególnych wariantów (modeli) wdrażania instrumentów finansowych.

Formuła JEREMIE (z *holding fund*) był dominującym mechanizmem wdrażania instrumentów zwrotnych w okresie 2007-2013. Do inicjatywy JEREMIE alokowano największe środki w wysokości 1,6 mld zł (obok Funduszy portfelowych KFK realizowanego w ramach działania 3.2 PO IG najwięcej w skali kraju łącznie w tym modelu wdrożeniowym alokacja do funduszy powierniczych wyniosła 1,88 mld zł wobec 1,16 mld zł skierowanych na tzw. JEREMIE bez holding fund. Wariant wdrożeniowy z wykorzystaniem formuły funduszu funduszy w okresie 2007–2013 był zastosowany do wdrażania instrumentów finansowych w ramach inicjatywy JEREMIE (województwa: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie, mazowieckie, pomorskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie). W badaniach ewaluacyjnych wskazuje się na niewątpliwe mocne strony zastosowania modelu z menadżerem funduszy. Jest to rozwiązanie racjonalne, ponieważ stwarza pośrednikom odpowiednie motywacje i działa na korzyść regionu¹⁶⁹. Przeprowadzone wywiady pogłębione wskazują, że w przypadku, kiedy pośrednicy nie uczestniczą w instrumencie, nie ponoszą ryzyka, a więc ich działania mogą nie być optymalne ze społecznego punktu widzenia. Powołanie menedżera funduszu holdingowego może znacznie odciążyć Instytucję Zarządzającą od wykonywania licznych działań o charakterze zarządczym i operacyjnym, w tym: przygotowywania dokumentacji konkursowej (tj. przygotowanie Warunków Konkursowych, Regulaminu i przeprowadzanie konkursów oraz wybór Pośredników Finansowych, negocjowanie i zawieranie Umów Operacyjnych z Pośrednikami Finansowymi). Słabą stroną takiego wariantu wdrożenia jest mała skłonność menedżera funduszy powierniczych do różnicowania warunków wdrażania inicjatywy JEREMIE w

¹⁶⁷ Zgodnie z art. 38 ust. 1(a) zakłada się dodatkowo możliwość wdrażania instrumentu na poziomie unijnym, gdzie funkcje zarządcze wobec instrumentu pełni Komisja Europejska (samodzielnie lub przez EBI, EFI).

¹⁶⁸ W istocie chodzi o wydzielony rachunek.

¹⁶⁹ Por. Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007-2013, Raport końcowy. Badanie zostało zrealizowane w okresie od sierpnia 2012 do kwietnia 2013 przez konsorcjum firm PAG Uniconsult i Taylor Economics

poszczególnych regionach (praktyczne zmonopolizowanie przez BGK funkcji wdrożeniowych). W badaniach ewaluacyjnych wskazuje się również na problem przemawiający zdecydowanie na niekorzyść mechanizmu JEREMIE z holding fund jest jego późne wdrożenie. Rozpoczęcie pierwszych konkursów na pośredników finansowych w połowie 2010 roku i realne rozpoczęcie działalności operacyjnej przez nich dopiero na przełomie 2010/2011 powoduje, że dostępny szereg czasowy danych sprawozdawczych jest bardzo krótki co powodowało późniejsze uruchomienie instrumentów niż w modelu bez *holding fund*.

W ramach analizowanego wariantu wdrożeniowy z wykorzystaniem formuły funduszu funduszy należy wskazać specjalny rodzaj tego wdrożenia IF, który został zastosowany w perspektywie 2007-2013 w woj. kujawsko-pomorskim. Wariant wdrożeniowy z wykorzystaniem lokalnej instytucji finansowej jako menedżera funduszu powierniczego w województwie kujawsko-pomorskim polegał na powierzeniu funkcji menedżera funduszu Kujawsko-Pomorskiemu Funduszowi Pożyczkowemu. Ze względu na niewielkie zaangażowane środki (ok. 40 mln zł) oraz krótki okres realizacji zadań zbyt wcześnie na kompleksową ocenę efektywności tego rozwiązania¹⁷⁰.

Wariant bezpośredniego wdrażania instrumentów zwrotnych

W tym wypadku instrumenty były uruchamiane bezpośrednio przez instytucje zarządzające w trybie konkursu dla instytucji prowadzących fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Warunki organizacji konkursów nie zawierały metryk instrumentów i produktów finansowych, pozostawiając pośrednikom swobodę w określaniu efektów realizowanych projektów. Podstawową zaletą takiego wariantu jest jego prostota i nieskomplikowany mechanizm dystrybucji oraz szybkość uruchamiania procedur/konkursów. Wyniki spotkania fokusowego FGI z pośrednikami finansowymi z regionu wskazują na zdecydowanie niższe koszty zarządzania systemem wdrożeniowym niż w przypadku wariantu wdrożeniowego z wykorzystaniem formuły funduszu funduszy. Jako słabe strony takiego wariantu wskazuje się na ogół brak możliwości stworzenia struktury ściśle dedykowanej (komórki w ramach instytucji zarządzającej) zajmującej się wyłącznie wdrażaniem instrumentów finansowych. Wdrożenie IF w takim modelu w przyszłym okresie programowania wiązać się powinno zatem z koniecznością wzmocnienia kompetencji pracowników IZ, odpowiedzialnych za nadzór nad wdrażaniem instrumentów finansowych poprzez udział w odpowiednich specjalistycznych szkoleniach, a także stażach w instytucjach finansowych. Konieczne wydaje się również doskonalenie sprawności zarządzania na poziomie regionalnym, w szczególności zaś sprawność rozliczania kosztów zarządzania funduszy.

Wariant wdrażania instrumentów finansowych poprzez powierzone EBI

W przypadku inicjatywy JESSICA zarządzanie wdrażaniem instrumentów zostało powierzone EBI, podczas gdy same instrumenty finansowe (tzw. FROM-y: Fundusze Rozwoju Obszarów Miejskich) zostały utworzone w formie wydzielonych rachunków udostępnionych przez wybrane banki komercyjne. Pośród zalet tego rozwiązania w literaturze przedmiotu wskazuje się możliwość skorzystania z derogacji przypisanych EBI, co oznacza traktowanie zarządzanych środków jak prywatne (brak konieczności stosowania reguł pomocy publicznej. Możliwość definiowania bardzo korzystnych warunków dla produktów finansowych), wykorzystanie doświadczenia pośredników bankowych w procesie konstruowania produktów pożyczkowych, możliwość wykorzystania infrastruktury bankowej w docieraniu do klienta (możliwość promowania produktów wśród własnej bazy klientów), możliwość alokacji dodatkowych środków prywatnych (komplementarne produkty finansowe) jako finansowania uzupełniającego (efekt dźwigni). Natomiast identyfikowaną wadą tego wariantu wdrożeniowego jest brak własnej infrastruktury zaangażowanie EBI jako menedżera musi wiązać się ze

¹⁷⁰ Analiza doświadczeń z wdrożenia IF w okresie 2007-2013 zostanie przedstawiona w ramach oceny ex-ante IF przez ewaluatora w ramach badania Analiza ex-ante instrumentów finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 w województwie kujawsko-pomorskim ze szczególnym uwzględnieniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2013-2020. W maju 2014 r. konsorcjum firm: PAG Uniconsult, IMAPP oraz Fundacja Naukowa Instytut Badań Strukturalnych podpisało z Urzędem Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego umowę na realizację badania

zbudowaniem struktury dwuszczeblowej (EBI + bank komercyjny), co może wydłużyć procesy decyzyjne i zwiększyć koszty, wysokie koszty zarządu kwotowane przez EBI.

Zważywszy na przedstawioną powyżej charakterystykę poszczególnych wariantów wdrożeniowych oraz zakres instrumentów zwrotnych planowanych do wdrożenia w ramach projektu RPO WO 2014–2020 dokonano analizy SWOT dotychczasowego finansowania zwrotnego w województwie:

Tabela 25 Analiza SWOT dotychczasowego finansowania zwrotnego w województwie opolskim

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie środków zarówno na fundusze pożyczkowe, jak i poręczeniowe • Preferencyjne warunki udzielania wsparcia w stosunku do pożyczek komercyjnych • Dostępność wsparcia dla sektora MŚP, mającego trudności z uzyskaniem kapitału w komercyjnych instytucjach finansowych (preferencyjne warunki) • Komplementarność ofert i ich spójność pomiędzy funduszami (w ramach Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu nie można otrzymać pożyczki na zakup gruntów, natomiast pożyczkę taką można uzyskać z Fundacji Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych) • Możliwość wyboru między dwoma funduszami pożyczkowymi • Trafność oferty funduszu poręczeniowego do potrzeb przedsiębiorców i jej komplementarność z ofertą pożyczkową • Dostępność ofert IF skierowanych do przedsiębiorstw w początkowej fazie rozwoju • Ostrożne szacowanie kosztów inwestycji przez przedsiębiorców, co wpływa na większą efektywność wydanych środków niż w przypadku dotacji 	<ul style="list-style-type: none"> • Skomplikowane procedury aplikacyjne, zbyt duża ilość niezbędnych do przygotowania dokumentów • Zbyt krótki okres spłaty zaciągniętych zobowiązań • Niewystarczająca wiedza wśród przedsiębiorców dotycząca dostępnych dla nich instrumentów finansowych • Niewystarczająca promocja IF (brak wsparcia z dodatkowych źródeł finansowania, niedopasowanie do odbiorców) • Ograniczenia kwotowe udzielanego przedsiębiorcom wsparcia jako bariera dla pośredników finansowych • Zbyt mała pula środków do dystrybuowania • Jeden fundusz poręczeniowy co powoduje, że przedsiębiorcy nie mają możliwości wyboru najkorzystniejszej dla nich oferty • Bariera dla skutecznego wdrażania IF w ramach Działania 6.2 w postaci zbyt niskich kosztów zarządzania oraz konieczności zabezpieczenia realizacji dodatkowych wymogów przez operatora w postaci doradztwa (indywidualne i grupowe) oraz szkoleń umożliwiających uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej • Niedostateczna informacja i promocja funduszy krajowych kierujących ofertę do przedsiębiorstw społecznych • Brak zróżnicowania reguł przyznawania wsparcia odmiennym grupom przedsiębiorstw • Wskazywana w badaniach przedsiębiorców niewystarczająca kwota pożyczki i poręczenia, jakiej można udzielić w ramach projektu • Wskazywany podczas FGI z pośrednikami finansowymi brak precyzyjnych procedur,

	zwłaszcza w obszarze opodatkowania środków, strategii wyjścia z funduszu oraz wydatków kwalifikowanych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Dobre doświadczenia we wdrażaniu instrumentów zwrotnych w ramach RPO WO 2007-2013 (Działanie 1.2) polegające na rozpoczęciu „drugiego obrotu środkami” funduszu pożyczkowego • Zaplanowanie instrumentów finansowych w najbardziej strategicznych obszarach rozwoju województwa (wspieranie sektora MŚP oraz B+R) • Możliwość łączenia środków publicznych i prywatnych w niedotacyjnej formule, przy jednoczesnym jasnym określeniu kryteriów działania funduszy, promujących wejścia kapitałowe w dużą liczbę małych przedsięwzięć • Dostępność wielu mechanizmów finansowego przedsiębiorstw oraz osób chcących założyć działalność gospodarczą w perspektywie 2007-2013 na rynku opolskim • Dobre doświadczenia regionalnych pośredników finansowych polegające na rozpoczęciu „drugiego obrotu” udostępnionymi środkami na finansowanie dłużne • Możliwość łączenia w okresie programowania 2014-2020 instrumentów finansowych w ramach jednej operacji z dotacjami, subsydiami dotyczącymi oprocentowania (kredytu / pożyczki) i subsydiami odnoszącymi się do prowizji pobieranych za udzielenie poręczenia • Rozstrzygnięcie na poziomie rozporządzenia ogólnego dotychczasowych licznych sporów co do sposobu rozumienia pojęcia podwójnego finansowania i sporów co do treści art. 54 ust. 5 (uchylonego już) rozporządzenia 1083/2006. Dopuszczalne staje się finansowanie tego samego przedsięwzięcia (projektu) zarówno z dotacji, jak instrumentu finansowego, przy czym suma środków (np. dotacja + pożyczka) przeznaczonych na pokrycie danego wydatku nie może przekraczać wartości danego 	<ul style="list-style-type: none"> • Relatywnie mniejsze zainteresowanie ze strony przedsiębiorców i niższa ocena narzędzia finansowania zwrotnego jako elementu wsparcia, co może prowadzić do niższej oceny systemu wsparcia przedsiębiorczości na poziomie regionalnym • Możliwe działania ze strony komercyjnego sektora bankowego zamierzające do otwierania nowych narzędzi kredytowych (w tym w oparciu o środki EBI lub EFI) mogące skutkować eliminacją z systemu funduszy poręczeniowych, w dłuższej perspektywie również ograniczenie znaczenia funduszy pożyczkowych • Brak doświadczeń regionalnych we wdrażaniu inicjatyw UE - JEREMIE, JASPERS, JESSICA • Konkurencja dla funduszy z Działania 1.2 RPO WO 2007-2013 ze strony krajowych funduszy (np. Europejski Fundusz Pożyczkowy) • Konkurencja dla IF w postaci możliwości otrzymania bezzwrotnej dotacji • Niewystarczające zainteresowanie inżynierią finansową ze strony przedsiębiorców • Uniemożliwienie udzielania wsparcia finansowego na działalność bieżącą firmy • Niewiedza i brak doświadczeń, np. w zakresie strategii wyjścia z funduszu • Zbyt niski poziom startowości funduszy, a także ograniczenia kwotowe i okresu kredytowania • Brak doświadczeń we wdrażaniu instrumentów zwrotnych w obszarze ekonomii społecznej • Niskie zainteresowanie podmiotów ekonomii społecznej instrumentami zwrotnymi z krajowych funduszy • Ograniczone zasoby kadrowe w przypadku wdrożenia nowych instrumentów w modelu bezpośredniego w ramach Instytucji Zarządzającej

wydatku	
<ul style="list-style-type: none">• Udzielanie pożyczek i poręczeń większej ilości przedsiębiorstw niż w przypadku dotacji• Dalszy rozwój systemu instytucjonalnego funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w zakresie rozwijania sieci dystrybucyjno-informacyjnych	<ul style="list-style-type: none">• możliwość stworzenia nowoczesnego instrumentarium interwencji publicznej, w tym w szczególności sieci sprawnych publicznych i prywatnych pośredników finansowych

Źródło: Opracowanie własne

W wyniku analizy doświadczeń z dotychczasowego finansowania zwrotnego w województwie opolskim oraz w celu zwiększenia wydajności planowanych instrumentów finansowych (np. ograniczenie i zmniejszenie ryzyka, zapewnienie szybszej parametryzacji produktów) proponuje się realizację następujących wariantów wdrożeniowych:

Analizując możliwą strategię inwestycyjną IF należy teoretycznie rozważyć skorzystanie z możliwości określonej w art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 11 lipca 2014 roku o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 tj. powierzenia BGK obsługi instrumentów finansowych bez konieczności przeprowadzania postępowania przetargowego i wykorzystania modelu „funduszu funduszy”¹⁷¹. Główną zaletą takiego rozwiązania byłby fakt, iż zgodnie z zapisami ustawy w przypadku wyboru BGK na menedżera funduszy, instytucja wdrażająca nie musi przeprowadzać postępowania przetargowego zgodnie z ustawą Prawo Zamówień Publicznych w zakresie wyboru takiego menedżera funduszu. Ponadto rozwiązanie takie cechowałoby się dużą elastycznością w zakresie przesuwania środków pomiędzy poszczególnymi pośrednikami finansowymi w ramach funduszu funduszy (co ma ogromne znaczenie w przypadku wystąpienia problemów z wykonaniem obrotu przez danego pośrednika – wówczas można bardzo szybko bez stosowania procedury wycofywania wkładu, przenieść środki do innego funduszu); znacznym odciążeniem administracyjnym dla instytucji wdrażającej w zakresie przygotowania dokumentacji i organizacji konkursów oraz selekcji i monitorowania poszczególnych pośredników finansowych; możliwością uzyskania korzyści wynikających z faktu koordynacji działań na poziomie kraj – region, wynikających z silnej pozycji BGK w strukturach państwowych i realizacji przez BGK różnych projektów na poziomie krajowym jak i regionalnym oraz dużym doświadczeniem i silną pozycją BGK w zakresie współpracy z sektorem bankowym¹⁷². Pośród negatywnych aspektów wdrożenia wariantu wdrożeniowego z wykorzystaniem menadżera funduszu funduszy lub pośrednika finansowego należy wskazać na ujednoczenie i centralizację systemu zarządzania IF, co może nie służyć realizacji celów rozwojowych regionu i nie dawać gwarancji właściwego ujęcia specyficznych problemów i wyzwań przed nim stojących¹⁷³.

Analiza wariantu wdrożeniowego IF w regionie musi uwzględniać pozytywne doświadczenia samorządu województwa w zarządzaniu i wdrażaniu instrumentów inżynierii finansowej w ramach RPO, w tym potencjał instytucjonalny zbudowany w latach 2007-2013. Wykorzystanie IF w RPO w latach 2007-2013 pokazuje efektywność przyjętego systemu wsparcia, czego dowodem jest rozpoczęcie „drugiego obrotu środkami” funduszu pożyczkowego w ramach RPO WO 2007-2013 (Działanie 1.2). Mając na uwadze ograniczony potencjał ze strony popytowej i podażowej w województwie nie adekwatne wydaje się zastosowanie w woj. opolskim

¹⁷¹ W tym modelu istnieje możliwość wykorzystania instrumentów opisanych w materiale BGK „Koncepcja nowego modelu poręczeniowo-gwarancyjnego w ramach RPO 2014-2020” przesłanego przez BGK do samorządów województw w czerwcu 2014 roku

¹⁷² Por. Obsługa instrumentów finansowych w ramach regionalnych programów operacyjnych 2014-2020 – propozycje Banku Gospodarstwa Krajowego, Warszawa sierpień 2014

¹⁷³ Por. Stanowisko nr 14 Konwentu Marszałków Województwa RP z dnia 30 września 2014 roku w sprawie Koncepcji nowego modelu poręczeniowo-gwarancyjnego w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych 2014-2020 (dokument z dnia 20 czerwca 2014 r. przekazany samorządom województw przez BGK)

wariantu polegającego na delegowaniu przez instytucję zarządzającą całego procesu zarządzania wdrażaniem na rzecz wyspecjalizowanego pośrednika. Rekomenduje się kontynuację dotychczasowego modelu polegającego na „zainwestowaniu” w istniejące lub nowo utworzone podmioty dedykowane procesowi wdrażania instrumentów finansowych. Pozytywne doświadczenia w tym obszarze mogą być przesłanką, że jest to dobry i sprawdzony model w województwie opolskim. Rozwiązanie takie mogłoby być dedykowane w obszarach przewidzianych celami tematycznymi CT1 (Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji), CT2 (Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych) i CT3 (Podnoszenie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw), oraz w celu tematycznym CT4 (Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach). W obszarze interwencji w ramach celu tematycznego CT4 skierowana do podmiotów niekomercyjnych (termomodernizacja, rozproszone OZE) powinna być realizowana we współpracy IZ bezpośrednio z pośrednikiem finansowym – oczywistym kandydatem jest tu WFOŚiGW, który posiada doświadczenie z realizacji IF w latach 2007-2013.

W odniesieniu do priorytetu inwestycyjnego 8iii i 9v (przy założeniu podjęcia decyzji o zastosowaniu IF w ramach PI 9v) proces wdrażania instrumentu można wykonać w ramach Instytucji Zarządzającej z wykorzystaniem podmiotu wspierającego (doradczego). Rozważyć można również realizację wsparcie zwrotnego w ramach celu tematycznego CT8 za pośrednictwem Publicznych Służb Zatrudnienia (PSZ), uzyskujących finansowanie projektów procedurze konkursowej. Niewielka skala popytu pozwala instytucji zarządzającej na pełne kontrolowanie procesów dystrybucji i jednocześnie skuteczne koordynowanie i łączenie wsparcia z innymi formami aktywizacji zawodowej oraz wsparcia ekonomii społecznej.

Bardzo ważnym elementem wdrażania wsparcia w postaci instrumentów finansowych będzie skłonność i odpowiedni potencjał pośredników finansowych. Do potencjalnych pośredników finansowych należą banki oraz pozabankowe instytucje finansowe, przede wszystkim fundusze pożyczkowe i poręczeniowe. Analiza doświadczeń poprzedniej perspektywy pokazuje, że województwo opolskie dysponuje doświadczonymi pośrednikami finansowymi. Warto natomiast zastanowić się nad teoretycznymi pośrednikami finansowymi skłonnyimi wdrażać instrumenty finansowe w kolejnym okresie programowania. W ramach priorytetów inwestycyjnych 1b, 3c i 8iii wydaje się, że nie ma obaw, jeżeli chodzi o pośredników finansowych, gdyż w tych obszarach istnieje już wystarczające doświadczenie i potencjał (regionalne i w postaci inicjatywy JEREMIE).

W przypadku priorytetów 4a, 4b, 4c powiązanych z efektywnością energetyczną i ochroną środowiska sytuacja jest trudniejsza, ponieważ ocena tego typu projektów wymaga w wielu wypadkach dość specjalistycznej wiedzy (np. znajomość specyfiki rynku odnawialnych źródeł energii), co może być utrudnieniem w wyborze pośrednika, chociaż w województwie opolskim doświadczonym pośrednikiem jest WFOŚiGW, który zna się na specyfice tych działań. W przypadku wyspecjalizowanych produktów finansowych, warto zastanowić się nad przyciągnięciem instytucji bankowych do pełnienia roli pośredników finansowych. Jak dotąd banki w bardzo niewielkim stopniu pełniły rolę pośredników finansowych w ramach regionalnych programów operacyjnych, były tym zainteresowane przede wszystkim banki spółdzielcze i nieduże banki komercyjne. Sytuacja taka wynika z szeregu nieudogodnień dla banków, m.in. konieczności opracowywania oddzielnych produktów dla poszczególnych regionów czy modyfikacji w systemie informatycznym oraz odpowiedniego przeszkolenia personelu. Dlatego też warto prowadzić rozmowy z najmocniejszymi bankami spółdzielczymi w regionie i namawianie ich do brania udziału w konkursach na pośredników finansowych.

W sferze wdrażania instrumentów finansowych niezbędna pozostaje okresowa aktualizacja oceny ex ante, które obowiązek określony został w art. 37 ust. 2 lit. g rozporządzenia ogólnego. Zasadne wydaje się dokonanie aktualizacji oceny instrumentów finansowych wdrażanych w regionalnym programie operacyjnym 2014-2020 w okresach co najmniej 2-letnich, po raz pierwszy najpóźniej na początku roku 2017 (za okres 2015-2016). Przedmiot aktualizacji powinien obejmować aspekty związane z wdrażaniem instrumentów finansowych, poruszone w analizie wyjściowej, ewentualnie również inne kwestie, które w toku wdrażania instrumentów

finansowych okazały się istotne. Zakres aktualizacji obejmować powinien zatem, stan wdrażania instrumentów finansowych w ramach RPO WO 2014-2020, wpływ IF oferowanych w ramach RPO na instrumenty oferowane przez sektor komercyjny (analiza ukierunkowana na identyfikację niesprawności) oraz identyfikację obszarów ewentualnej konkurencji pomiędzy instrumentami finansowymi oferowanymi w ramach RPO WO z instrumentami zwrotnymi i bezzwrotnymi oferowanymi ze środków europejskich i publicznych środków krajowych. Aktualizacja oceny ex-ante powinna być realizowana przez IZ lub zlecona podmiotowi zewnętrznemu.

Podsumowanie

Należy pozytywnie ocenić realizowane obecnie zadania przez regionalnych pośredników finansowych. Obecnie stosowany model jest skuteczny i efektywny. Województwo opolskie było pierwszym województwem w kraju, w którym rozpoczął się tzw. „drugi obrót” udostępnionymi środkami przez fundusz pożyczkowy. W związku z tym IZ powinna wykorzystać środki z perspektywy 2007–2013, które zgodnie z nową ustawą wdrożeniową mają być zwracane na wyodrębniony rachunek w BGK.

Określenie polityki wyjścia dla kapitału z okresu 2007–2013 ma kluczowe znaczenie dla właściwego ukierunkowania interwencji ze środków 2014–2020, tak aby nie nastąpiła nadpodaż środków i wewnętrzna konkurencja, a aby została zapewniona komplementarność w działaniach. Regionalni operatorzy wdrażając w ramach RPO projekty inżynierii finansowej pozyskali wystarczającą wiedzę na temat specyfiki tych instrumentów, są więc po tym względem dobrze przygotowani do kolejnego okresu programowania. Jednak w ramach perspektywy finansowej 2014–2020 brak jest możliwości dofinansowania funduszy w 100% i istnieje wymóg zapewnienia wkładu własnego. Warto zauważyć, że w przypadku braku odpowiedniego potencjału finansowego dla zapewnienia wkładu własnego, należałoby rozważyć zastosowanie rozwiązania polegającego na zapewnieniu wkładu własnego ze środków zwracanych w ramach perspektywy 2007–2013, które będą przekazywane na wyodrębniony rachunek do BGK. Wdrożenie IF powinno się wiązać dodatkowo z koniecznością wzmocnienia kompetencji pracowników IZ, odpowiedzialnych za nadzór nad wdrażaniem instrumentów finansowych poprzez udział w odpowiednich specjalistycznych szkoleniach, a także stażach w instytucjach finansowych. Konieczne wydaje się również doskonalenie sprawności zarządzania na poziomie regionalnym, w szczególności zaś sprawności rozliczania kosztów zarządzania funduszy. Ważne jest również zachęcanie banków do brania udziału w konkursach na pośredników finansowych, ponieważ jakość pośredników w dużym stopniu rzutuje na efektywność wdrażania IF w regionie.

4.4.2. Ocena spójności instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020 z innymi formami publicznej interwencji dla tego samego rynku

Jak wspomniano w rozdziale 4.1 przedmiotowego raportu - w latach 2007-2013 wdrażanie instrumentów finansowych w kraju było domeną wielu instytucji, co poza efektem synergii tworzyło też konkurencję i ryzyko kolizji między poszczególnymi instrumentami¹⁷⁴. Poza instrumentami poręczeniowymi na poziomie regionalnym, w ostatnich latach rozwijały się też bowiem te wdrażane z poziomu krajowego – oferowane przez BGK oraz przez EBI. Obie instytucje oferują dużo większe kwoty poręczeń/kredytów niż program regionalny. Dodatkowo oferta EBI kierowana jest dla banków komercyjnych (poręczenia portfelowe). Prowadzone dotychczas badania wskazują na znaczną przewagę tych ofert właśnie ze względu na dysponowanie znacznie większymi kwotami kapitałów doręczeniowych.

¹⁷⁴ Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007–2013. Raport końcowy z badania, Warszawa 2013

Dotychczas projekty z zakresu B+R realizowane przez MŚP wspierane były za pomocą kredytu technologicznego w ramach działania 4.3 PO IG (operatorem był BGK). Obecnie projekt PO IR zakłada kontynuację tej formy wsparcia dla MŚP. Podobne wsparcie z poziomu krajowego było realizowane dotychczas przez NCBiR (w postaci refundacji części kosztów badań przemysłowych, prac rozwojowych i przygotowania do wdrożenia). Również tego typu projekty będą wspierane w ramach PI 1.2 jak i PI 3.2 PO IR w latach 2014-2020. Przedsięwzięcia planowane w ramach PI 3c RPO WO 2014-2020 będą też mogły być finansowane w ramach PO IR (działania 1.2, 3.1, 3.2, 3.4), te planowane w ramach PI 8iii będą z kolei wspierane w ramach PO WER (oś II), a priorytety inwestycyjne 4a, 4b i 4c będą wsparte w ramach POLiŚ i programu COSME.

Mając na uwadze dotychczasowe wyniki i zapisy programów można postawić tezę o występowaniu obszarów kolizji między zakresem i rodzajem instrumentów przewidzianych na szczeblu krajowym z tymi w ramach RPO WO 2014-2020. Wielkość i zakres możliwego wsparcia oferowanego przez BGK i EBI może utrudnić wykorzystanie alokacji przewidzianej na wsparcie zwrotne z poziomu regionalnego. Działaniem ograniczającym takie ryzyko może być precyzyjne profilowanie oferowanych produktów finansowych tak, by nie stanowiły konkurencji z oferta krajową. Podobna niespójność może wystąpić w przypadku wsparcia dotacyjnego realizowanego przez NCBiR dla MŚP prowadzących prace B+R oraz wsparcia udzielanego dla tego typu beneficjentów końcowych przez BGK (kredyt technologiczny). Możliwym do zastosowania mechanizmem eliminującym konkurowanie programów z różnych poziomów jest wytyczenie wyraźnej linii demarkacyjnej (np. według wielkości projektu – projekty „mniejsze” finansowane z poziomu regionalnego, projekty „duże” z krajowego).

Instrumenty zwrotne a pozostałe priorytety inwestycyjne

W celu analizy spójności zastosowanych instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020 dokonano też oceny zasadności podjętej decyzji o niestosowaniu instrumentów zwrotnych w pozostałych Priorytetach Inwestycyjnych RPO WO 2014-2020. Podsumowanie analizy opartej o wyniki badań jakościowych oraz *desk research* przedstawiono poniżej.

Priorytet 1a Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy

Zgodnie z zapisami RPO WO Celem interwencji PI 1a w obszarze B+R kierowanej do jednostek naukowych i szkolnictwa wyższego jest rozwój infrastruktury badawczej w ramach zidentyfikowanych w regionie specjalizacji regionalnych, w tym specjalizacji inteligentnych. Mając na uwadze to, że nakłady na B+R w województwie są na niskim poziomie w skali kraju, region cechuje się niską konkurencyjnością oferty B+R i niskim poziomem współpracy z przedsiębiorstwami trzeba mieć na uwadze odpowiednie mechanizmy wsparcia tego obszaru. Stąd też pozytywnie należy ocenić brak zaplanowania w owym PI instrumentów zwrotnych. Zgodnie z wytycznymi Departamentu Koordynacji Programów Regionalnych i Cyfryzacji (DKPRiC) finansowanie badań naukowych i innowacyjności, a więc wszystkich działań zmierzających do weryfikacji tezy badawczej i doprowadzenia do powstania prototypu, powinno opierać się na wsparciu dotacyjnym, ponieważ ryzyko komercyjnego sukcesu przedsięwzięcia jest zbyt duże. Podobnych wniosków dostarczają zresztą badania terenowe, podczas których zwracano uwagę na kwestie poruszone już powyżej: niski poziom nakładów, niska konkurencyjność, brak w środowisku uczelnianym kultury rynkowej i biznesowej. To zdaniem badanych nie przyczyniłoby się do sukcesu mechanizmów zwrotnych w tym obszarze.

Priorytet 2c Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia

Biorąc pod uwagę typy projektów jakie mają być realizowane w ramach tego priorytetu należy zwrócić uwagę na fakt, że będą to przedsięwzięcia o charakterze niekomercyjnym: wsparcie rozwoju elektronicznych usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego oraz zwiększenie do nich dostępu dla obywateli, w tym m.in.

projektów z zakresu e-administracji, e-zdrowia, e-edukacji, e-kultury, systemów informacji przestrzennej; wsparcie digitalizacji zasobów kulturowych, naukowych i edukacyjnych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego/lokalnego, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów; rozwój infrastruktury informatycznej, w tym aplikacji i systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów itp.).

Niekomercyjny charakter tego typu inwestycji sprzyja stosowaniu instrumentów bezzwrotnych. W przypadku zastosowania instrumentów zwrotnych konieczne byłoby zagwarantowanie środków na spłatę zaciągniętych zobowiązań, co w efekcie mogłoby spowodować jedynie wzrost wydatków instytucji bez zapewnienia dodatkowego źródła dochodu.

Priorytet 2b Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK

Mimo, że na obecnym etapie nie zaplanowano wspierania tego Priorytetu mechanizmami zwrotnymi to należy mieć na uwadze z jednej strony zalecenia DKPRiC a z drugiej strony jawnie rynkowy charakter planowanych w tym przypadku przedsięwzięć. Oba te czynniki mogłyby sugerować możliwość zastosowania wsparcia zwrotnego albo w formie narzędzi dłużnych albo kapitałowych. Sugestie rozważenia zastosowania IF w tym priorytecie zawarto też w raporcie z badania ex ante RPO WO 2014-2020 (2014)¹⁷⁵

Argumentem przemawiającym jednak za dotychczasową decyzją (wsparciem tylko mechanizmami bezzwrotnymi) z pewnością jest analiza obecnej sytuacji w tym obszarze w regionie. Okazuje się bowiem, że mimo dobrze działającej infrastruktury szerokopasmowej (wysoka gęstość sieci światłowodowej), tylko niewielka część firm korzysta obecnie z różnorodnych form TIK. Taka sytuacja może sugerować, że dla potencjalnych beneficjentów końcowych instrumenty zwrotne w tego typu inwestycjach nie będą w żadnej mierze postrzegane jako atrakcyjne, co wprost może przełożyć się na niskie zainteresowanie i niską skuteczność planowanego działania. Warto ponadto zwrócić uwagę, że wsparcie zwrotne w tego typu inwestycjach będzie możliwe z poziomu krajowego (Program Operacyjny dotyczący rozwoju cyfrowego – Polska Cyfrowa) co wydaje się rozwiązaniem w pełni wystarczającym.

Priorytet 3a Promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości

Uwarunkowania regionalne są w pełni uzasadnieniem podjętej decyzji o niestosowaniu instrumentów zwrotnych w ramach PI 3a W ramach PI mają być wspierane inwestycje związane z powstawaniem i rozwojem infrastruktury terenów inwestycyjnych. Beneficjentami końcowymi mają tu być zarówno JST jak i inne podmioty publiczne, co powoduje, że działania nie będą miały bezpośrednio charakteru rynkowego. Skoro zaś kluczowym celem PI ma być przyciąganie inwestorów, to można zakładać, że celowi temu nie służyłoby stosowanie instrumentów zwrotnych z pewnością przełożyłoby się na wzrost cen oferowanych terenów.

Priorytet 3b Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MSP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia

W ramach Priorytetu wspierane mają być przede wszystkim projekty miękkie, które niekoniecznie muszą przyczynić się do generowania strumienia przychodów niezbędnego do pokrycia zaciąganych na taki cel zobowiązań. Rodzaj wspieranych przedsięwzięć faktycznie mógłby skutkować brakiem zainteresowania finansowaniem zwrotnym ze względu na niepewność uzyskania zwrotu z inwestycji.

¹⁷⁵ Ewaluacja ex-ante programu operacyjnego województwa opolskiego na lata 2014-2020, Ecorys Polska, Warszawa 2014

Priorytet 3d Wspieranie zdolności MSP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji

Zgodnie z założeniami obowiązującej wersji RPO WO 2014-2020 beneficjentami końcowymi Priorytetu będą głównie IOB (w tym jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki). Zgodnie z diagnozą - w województwie opolskim współpraca tych instytucji z przedsiębiorcami jest niewystarczająca, co wynika m.in. z faktu, iż ich oferta jest ogólna i mało wyspecjalizowana. IOB województwa opolskiego charakteryzuje mała liczba, jak również niewystarczające zasoby kadrowe, infrastrukturalne i mało zróżnicowana oferta. Ponadto powiązania IOB z gospodarką i nauką są słabą stroną regionu. W związku z tym w dalszym ciągu istotne jest podnoszenie skuteczności i efektywności instytucji otoczenia biznesu, zwiększenie zakresu świadczonych przez nie usług, a także lepsze dostosowanie do potrzeb przedsiębiorstw. Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu umożliwi świadczenie bardziej profesjonalnych usług na rzecz przedsiębiorców, które przyczynią się do zwiększenia konkurencyjności i rozwoju gospodarki w regionie. Ponadto w celu poprawy konkurencyjności regionalnej gospodarki przewiduje się wsparcie usług IOB, w powiązaniu ze specjalizacjami regionalnymi, w tym specjalizacjami inteligentnymi. By cele te osiągnąć zasadne wydaje się stosowanie instrumentów bezzwrotnych, które mogą pobudzić badany obszar w wymaganym/planowanym stopniu. Trzeba mieć też na uwadze, że angażowanie środków zwrotnych w przedsięwzięcia związane ze wzrostem zdolności MSP na rynkach innych niż lokalny byłoby ryzykowne dla beneficjentów końcowych, bowiem obszar ten w dalszym ciągu jest słabo rozwinięty i w żaden sposób nie gwarantujący zwrotu inwestowanych środków.

Priorytet 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

Ze względu na typ inwestycji możliwość stosowania instrumentów zwrotnych byłaby nieuzasadniona. W tym kierunku zmierną też proponowane przez DKPRiC rekomendacje, zgodnie z którymi proponowane w tym PI przedsięwzięcia nie kwalifikują się do wspierania ich instrumentami zwrotnymi. Dodatkowo trzeba mieć na uwadze, że tego typu projektu będą objęte wsparciem zwrotnym w ramach PO IŚ 2014-2020.

Priorytet 5b Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

Planowane na etapie realizacji przedsięwzięcia dotyczą obszarów, które nie mają charakteru komercyjnego. W związku z tym zasadne wydaje się objęcie tego typu inwestycji wyłącznie wsparciem bezzwrotnym.

Priorytet 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

Analizując możliwe formy przedsięwzięć można byłoby zastanowić się jedynie nad wsparciem zwrotnym w przypadku jednego typu projektów, tj. projektów informacyjno-promocyjnych, w tym organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych, jako tych o charakterze komercyjnym. Jednakże zważywszy na to, że przedsięwzięcia mają charakter projektów miękkich (ograniczone możliwości generowania strumienia dochodów), w pełni zasadne wydaje się utrzymanie dotychczasowej decyzji o wsparciu tylko instrumentami bezzwrotnymi.

Priorytet 6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie

Planowane na etapie realizacji przedsięwzięcia dotyczą obszarów, które nie mają charakteru komercyjnego. W związku z tym zasadne wydaje się objęcie tego typu inwestycji wyłącznie wsparciem bezzwrotnym na poziomie RPO WO. Wsparcie projektów w tym zakresie będzie możliwe też z poziomu krajowego w ramach PROW 2014-2020 czy POIŚ 2014-2020.

Priorytet 6e Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego,

rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu

Planowane na etapie realizacji przedsięwzięcia dotyczą obszarów, które nie mają charakteru komercyjnego. W związku z tym zasadne wydaje się objęcie tego typu inwestycji wyłącznie wsparciem bezzwrotnym. Projekty dotyczące rewitalizacji mogą być wedle założeń wspierane też w ramach instrumentu jakim jest JESSICA w ramach POIiŚ 2014-2020 (taki kierunek jest też zgodny z wytycznymi ogólnymi MIR).

Priorytet 6a Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie

Zważywszy na konieczność tworzenia rozwiązań spójnych na poziomie regionalnym zakładać należy konieczność ponoszenia dużych nakładów na tego typu inwestycje – co w przypadku JST może być niemożliwe do realizacji. Stąd wspieranie tego typu przedsięwzięć instrumentami bezzwrotnymi jest zasadne, mimo że zgodnie z propozycjami MIR – tego typu inwestycje mogłyby być objęte wsparciem zwrotnym (byłoby to jednak zasadne tylko w przypadku projektów czysto komercyjnych). Warto tu podkreślić, że projekty w zakresie gospodarki odpadami będą wspierane mechanizmami zwrotnymi w ramach POIiŚ 2014-2020 poprzez wykorzystanie doświadczeń NFOŚiGW.

Priorytet 6d Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę

Planowane na etapie realizacji przedsięwzięcia dotyczą obszarów, które nie mają charakteru komercyjnego. W związku z tym zasadne jest objęcie tego typu inwestycji wyłącznie wsparciem bezzwrotnym.

Priorytet 7b Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.

Planowanym działaniem jest budowa/przebudowa/rozbudowa/remont dróg oraz obwodnic wraz z infrastrukturą towarzyszącą – czyli inwestycje o działaniu niekomercyjnym. W związku z tym nie ma podstaw do zastosowania tu instrumentów zwrotnych.

Priorytet 7d Rozwój i rehabilitacja kompleksowych wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu.

Planowane działania nie mają charakteru komercyjnego. W związku z tym nie ma podstaw do zastosowania tu instrumentów zwrotnych.

Priorytet 8i Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Planowane działania nie mają charakteru komercyjnego. W związku z tym nie ma podstaw do zastosowania tu instrumentów zwrotnych. Wsparcie kierowane do osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym powinno być finansowane za pomocą instrumentów bezzwrotnych zważywszy na to, że są to osoby o szczególnej pozycji na rynku pracy

Priorytet 8v Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

Przewidywane przedsięwzięcia mogłyby być teoretycznie finansowane za pomocą instrumentów zwrotnych. Jednakże mając na uwadze kontekst regionalny (pogarszająca się sytuacja przedsiębiorstw, spadek zatrudnienia w tym sektorze, redukcja planów rozwoju) zasadne wydaje się wsparcie jedynie instrumentami bezzwrotnymi. W przypadku takich działań instrumenty zwrotne nie spotkałyby się z zainteresowaniem

przedsiębiorców, którzy obecnie i tak poszukują kolejnych źródeł oszczędności.

Priorytet 8vi Aktywne i zdrowe starzenie się

Planowane na etapie realizacji przedsięwzięcia dotyczą obszaru, który nie ma charakteru komercyjnego. W związku z tym zasadne jest objęcie tego typu inwestycji wyłącznie wsparciem bezzwrotnym. Priorytet nastawiony jest na realizację celu istotnego z punktu widzenia społeczności regionu – dotyczy jednej z grup o szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Priorytet 8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

Planowane na etapie realizacji przedsięwzięcia dotyczą obszaru, który nie ma charakteru komercyjnego. W związku z tym zasadne wydaje się objęcie tego typu inwestycji wyłącznie wsparciem bezzwrotnym. Priorytet nastawiony jest na realizację celu istotnego z punktu widzenia społeczności regionu – dotyczy jednej z grup o szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Priorytet 9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

Planowane na etapie realizacji przedsięwzięcia dotyczą obszaru, który nie ma charakteru komercyjnego. W związku z tym zasadne wydaje się objęcie tego typu inwestycji wyłącznie wsparciem bezzwrotnym. Priorytet nastawiony jest na realizację celu istotnego z punktu widzenia społeczności regionu

Priorytet 9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększeniu szans na zatrudnienie

Priorytet Inwestycyjny dotyczy przedsięwzięć kierowanych do grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym. Są to działania o charakterze niekomercyjnym co uzasadnia zastosowanie wyłącznie mechanizmów bezzwrotnych. Podobnych wniosków dostarcza zresztą analiza wytycznych MIR, zgodnie z którymi wsparcie tak szczególnych grup docelowych powinno być realizowane wyłącznie za pomocą dotacji.

Priorytet 9v Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia

Priorytet Inwestycyjny i ewentualne wsparcie działań w jego ramach instrumentami zwrotnymi zostało omówione w innej części raportu końcowego.

Priorytet 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i poza formalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

Zakładane efekty przedsięwzięć nie mają charakteru rynkowego, stąd też najlepszą formą wsparcia są właśnie oferowane instrumenty bezzwrotne.

Priorytet 10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Charakter planowanych przedsięwzięć nie ma charakteru komercyjnego, stąd stosowanie mechanizmów zwrotnych nie miałyby w tym przypadku również uzasadnienia.

Priorytet 10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

Propozycje MIR w tym obszarze sugerują, że możliwe jest wspieranie za pomocą pożyczek edukacji formalnej i pozaformalnej osób dorosłych poprzez udzielenie pożyczek/dotacji umożliwiających sfinansowanie kosztów uczestnictwa tych osób w wszelkich rodzajach kursów, szkoleniach, studiach wyższych i podyplomowych, szkołach dla dorosłych. Beneficjentów końcowych stanowić mogłyby osoby dorosłe, które z własnej inicjatywy podejmowałyby zainteresowanie podwyższaniem własnych kwalifikacji. Jednak biorąc pod uwagę planowane w RPO WO grupy docelowe należy stwierdzić, że w tym przypadku instrument zwrotny nie znajduje uzasadnienia. Beneficjentami końcowymi wsparcia bowiem mają być osoby o szczególnych cechach na rynku pracy (osoby starsze, niepełnosprawne, z terenów wiejskich), czyli osoby które ciężko byłoby przekonać do sięgania np. po pożyczki i inne formy zwrotne.

Priorytet 9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych

Biorąc pod uwagę zdiagnozowane problemy demograficzne, z jakimi boryka się region, zasadne jest wsparcie infrastruktury na rzecz świadczenia usług społecznych i w zakresie ochrony zdrowia. Starzejące się społeczeństwo, konieczność opieki nad osobami zależnymi potęgują konieczność wsparcia w tym zakresie. Deficyty środków na tego typu działalność powodują, że optymalnym mechanizmem wsparcia, są zaproponowane w projekcie RPO WO, dotacje, których zastosowanie może realnie wpłynąć na pobudzenie działalności do tego typu inicjatyw..

Priorytet 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

Ze względu na charakter planowanych działań wsparcie instrumentami bezzwrotnymi jest w pełni uzasadnione.

Priorytet 10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Zakładane efekty przedsięwzięć nie mają charakteru rynkowego, stąd też najlepszą formą wsparcia są instrumenty bezzwrotne.

Podsumowanie

Powyższa analiza pokazuje, że obecny brak instrumentów zwrotnych w poszczególnych priorytetach Inwestycyjnych może znajdować uzasadnienie w specyfice regionu i charakterze planowanych przedsięwzięć/beneficjentów końcowych. Dodatkowo, część z obszarów będzie mogła być objęta wsparciem zwrotnym z pozycji programów krajowych. Zaproponowane formy finansowania pozwalają na osiągnięcie celów programu, dlatego nie ma potrzeby stosowania alternatywnych form wsparcia służących realizacji celów. Jak zauważa M. Szczepański, instrumenty zwrotne „powinny finansować jedynie projekty generujące dochód”¹⁷⁶. Przedstawione w tej części wnioski w przeważającej mierze pokrywają się też z wnioskami z ewaluacji ex-ante RPO WO, za wyjątkiem PI 2b (co zostało omówione wyżej)¹⁷⁷.

¹⁷⁶ M. Szczepański, Poza dotacyjne instrumenty finansowe w polityce spójności UE po 2013 roku – wymiar wspólnotowy i krajowy. Analiza propozycji KE dotyczącej rozszerzenia zakresu stosowania instrumentów inżynierii finansowej w polityce spójności po 2013 roku, Warszawa 2011

¹⁷⁷ Ewaluacja ex-ante programu operacyjnego województwa opolskiego na lata 2014-2020, Warszawa 2014

Warto zwrócić uwagę, że dotychczas wsparcie zwrotne w regionie kierowane było do sektora MSP. Już na etapie badania „Ocena efektywności wdrażania instrumentów finansowych realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE”¹⁷⁸ zwracano uwagę na to, że istnieją i będą istnieć obszary wymagające wsparcia głównie dotacyjnego (obszary ważne z punktu widzenia rozwoju regionu czy społeczności regionu – o czym była mowa w analizie poszczególnych priorytetów).

Jedną z przeszkód w rozwijaniu mechanizmów zwrotnych jest krótki czas spłaty zobowiązania oraz pogarszająca się w wyniku kryzysu finansowego kondycja finansowa¹⁷⁹, co jest problemem zarówno dla przedsiębiorców jak i JST w regionie. Zgodnie bowiem z diagnozą sytuacja przedsiębiorców w ostatnich latach znacznie się pogorszyła i skłonność do zaciągania kolejnych zobowiązań (szczególnie zwrotnych) może być znacznie niższa. Sytuacja JST również nie skłania je do zaciągania zobowiązań, które w krótkim czasie wymagać będą zwrotu. Optymalnym sposobem na ożywienie w tym zakresie mogą być formy bezzwrotnego wsparcia, które w dalszej mierze przyczynią się w największej mierze do realizowania celów rozwojowych.

Podsumowując, można stwierdzić, że obecne rozwiązania (nie objęcie instrumentami zwrotnymi wyżej opisywanych priorytetów) mają uzasadnienie w kilku, wymienionych w powyższym rozdziale, czynnikach. Jednakże należy mieć na uwadze, że z jednej strony – jest to analiza ogólna, oparta o literaturę przedmiotu i wyniki badań jakościowych, a z drugiej strony - w trakcie trwania perspektywy finansowej 2014-2020 mogą zaistnieć przesłanki do podjęcia decyzji o objęciu instrumentami zwrotnymi innych działań/priorytetów. Z pewnością warto przeprowadzić ocenę *mid-term* w tym zakresie, która pozwoli ocenić w pełni zasadność funkcjonowania systemu instrumentów zwrotnych w województwie i wskaże możliwe zmiany na przyszłość.

4.4.3 Wkład IF w osiągnięcie celów i wskaźników

Zaplanowane w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych instrumenty finansowe powinny przyczynić się do osiągania celów priorytetów, a także wskaźników produktu i rezultatu. W tabeli poniżej przedstawiono w syntetycznej formie ocenę wkładu IF w realizację poszczególnych wskaźników, jak i celów.

Tabela 26 Ocena wkładu IF w realizację celi i wskaźników

PI	Ocena wkładu w realizację celu	Ocena wkładu w realizację wskaźnika rezultatu	Ocena wkładu w realizację wskaźnika produktu
1b	Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 1b poprzez zwiększenie dostępu innowacyjnych przedsiębiorstw do pożyczek i poręczeń, a tym samym powiększy grupę popytową.	Wskaźnik rezultatu - Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln Zł) – wartość docelowa w (2023) 58 Alokacja na zwrotne instrumenty finansowe zakładana w RPO WO 2014-2020 (projekt z kwietnia 2014 r.) wynosi 14 500 000,00 euro ¹⁸⁰ , (58 000 000,00 zł). Zakłada się, że cała alokacja zostanie przeznaczona na pożyczki i poręczenia, nie zakłada się ponownego wykorzystania środków. Brak jest historycznego działania odpowiadającego typom projektów zaplanowanych do realizacji. Dlatego należy się odnieść do POIG, w którym realizowane było Działanie 4c Kredyt technologiczny	Wskaźnik produktu - Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa w (2023) 2 W ramach działania 4.3 PO IG 2007-2013 udzielono 732 pożyczki na kwotę 1 535 806 958,71 zł. Działanie obsługiwane było przez Bank Gospodarstwa Krajowego wspierany przez 19 banków współpracujących. Daje to ok. 37 pożyczek na jedną instytucje. Instytucje finansowe z województwa opolskiego nie posiadają doświadczenia w obsłudze projektów udzielających tak wysokich pożyczek. Założenie dot. realizacji instrumentu za

¹⁷⁸ Ocena efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE, Opole 2012

¹⁷⁹ Op.cit

¹⁸⁰ RPO WO projekt, kwiecień 2014, forma finansowania 04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne oraz 05 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: gwarancje lub środki równoważne, str. 57

		<p>PO IG (2007-2013). Beneficjentem pomocy były podmioty gospodarcze mające siedzibę (osoby fizyczne - miejsce zamieszkania) na terenie RP i spełniające kryteria mikro, małego lub średniego przedsiębiorcy zgodnie z Rozporządzeniem KE 800/2008 oraz posiadające zdolność kredytową. Wsparcie finansowe przeznaczone było na realizację inwestycji technologicznych, mających na celu zakup i wdrożenie nowej technologii lub wdrożenie własnej nowej technologii stosowanej na świecie nie dłużej niż 5 lat oraz uruchomienie na jej podstawie wytwarzania nowych lub znacząco ulepszonych towarów, procesów lub usług¹⁸¹.</p> <p>Zgodnie ze dokumentacją projektową z dn. 30.06.2014 udzielono 732 pożyczki na kwotę 1 535 806 958,71 zł. Średnia wartość udzielonej pożyczki wyniosła 2 098 096,94 zł¹⁸². Przy zakładanej średniej wartości pożyczki zgodnej z doświadczeniami PO IG, w PI 1b RPO WO udzielona zostanie następująca liczba pożyczek – $58\,000\,000,00\text{ zł} / 2\,098\,096,94\text{ zł} = 27,64 \sim 28$.</p> <p>Założony poziom alokacji, należy uznać za słuszny i dostosowany do popytu i specyficznej grupy odbiorców, jakimi są przedsiębiorcy sektora B+R.</p> <p>Stan wartości udzielonych pożyczek na 30.12.2011 r. wyniósł 24 919 730 526,40 zł¹⁸³, co stanowi 16% udzielonych pożyczek w czerwcu 2014 r. Przyjmując tempo realizacji z PO IG, w 2018 roku wartość pośrednia wskaźnika wyniesie 9 280 000,00 zł.</p>	<p>pośrednictwem dwóch instytucji finansowych jest zatem słuszna.</p> <p>Jednak szacowanie wartości docelowej wskaźnika nie uwzględniło innych zewnętrznych ograniczeń, wychodzących poza katalog ryzyk wskazanych w metodologii szacowania wartości wskaźników. Należy zwrócić uwagę na poziom inflacji.</p> <p>Koszt jednostkowy powinien obejmować historyczny koszt działań inwestycyjnych oraz średnią arytmetyczną inflacji z lat 2004-2012, która wynosi 3% (źródło GUS, wskaźniki monitorujące SRK). Zgodnie z Wieloletnią prognozą finansową dla Polski do 2020 roku przyjęty zostanie średnioroczny poziom inflacji na poziomie 1,5%. Historyczny koszt jednostkowy w zł powinien zatem zostać powiększony o średnioroczny koszt inflacji. Wówczas istnieje ryzyko, że dostępna alokacja nie pozwoli na osiągnięcie oszacowanej w metodologii wartość wskaźnika z powodu wzrostu wartości kosztu jednostkowego.</p>
3c	<p>Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 3c poprzez wyrównanie szans w dostępie do środków przedsiębiorstw znajdujących się w luce finansowej.</p>	<p>Wskaźnik rezultatu - Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa (2023) 82,8</p> <p>Alokacja na zwrotne instrumenty finansowe zakładana w RPO WO 2014-2020 (projekt z kwietnia 2014 r.) wynosi 20 700 000,00 euro¹⁸⁴ (82 800 000,00 zł). Zakłada się, że cała alokacja zostanie przeznaczona na pożyczki i poręczenia, nie zakłada się, ponownego wykorzystania środków.</p> <p>Historycznym działaniem odpowiadającym interwencji w ramach PI 3c jest Działanie 1.2 <i>Zapewnienie dostępu do finansowania przedsiębiorczości z RPO WO 2007-2013</i>. Instytucją odpowiedzialną za dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów był Bank Gospodarstwa Krajowego.</p>	<p>Wskaźnik produktu - Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023) 2</p> <p>W perspektywie finansowej 2007-2013 udzielono 426 pożyczek na łączną sumę 67 376 306,60 zł. Interwencje realizowało 3 pośredników finansowych. W perspektywie finansowej 2014-2020 zakłada się udzielenie 544 pożyczek/poręczeń na łączną kwotę 82 800 000,00 zł. Interwencja zwiększyła swój zasięg, jednak jej realizacja przez 2 pośredników finansowych jest realna, ze względu na dotychczasowe doświadczenie, jakie zostało zdobyte przez instytucje finansowe w województwie.</p>

¹⁸¹ <http://www.bgk.com.pl/fundusz-kredytu-technologicznego> [dostęp: 26.08.2014]

¹⁸² Lista beneficjentów PO IG z dn. 30.06.2014, <http://www.poig.gov.pl/> [dostęp 26.08.2014]

¹⁸³ Lista beneficjentów PO IG z dn. 30.12.2011, <http://www.poig.gov.pl/> [dostęp 26.08.2014]

¹⁸⁴ RPO WO projekt, kwiecień 2014, forma finansowania 04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne oraz 05 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: gwarancje lub środki równoważne, str. 57

		<p>Celem działania był wzrost dynamiki rozwoju przedsiębiorstw poprzez tworzenie i rozwój instrumentów zewnętrznego finansowania przedsiębiorczości. Działanie 1.2 polegało na dokapitalizowaniu instytucji finansowych, wspierających rozwój przedsiębiorczości, tj. funduszy poręczeniowych i pożyczkowych, funduszy mikropożyczek oraz innych publicznych instytucji finansowych, oferujących zwrotne instrumenty finansowe¹⁸⁵.</p> <p>Zgodnie z danymi udostępnionymi przez IZ od pośredników finansowych działający w województwie opolskim w perspektywie finansowej 2007-2013 pozyskano następujące dane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – udzielono 116 pożyczek, średnia wartość jednej pożyczki 187 335,37 zł; • Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych – udzielono 589 pożyczek, średnia wartość jednej pożyczki 144 209,80 zł; • Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. – udzielono 101 poręczeń, średnia wartość jednego poręczenia 124 874,36 zł. • Średnia wartość udzielonej pożyczki/poręczenia na podstawie powyższych danych wynosi $(187\ 335,37\ \text{zł} + 144\ 209,80\ \text{zł} + 124\ 874,36\ \text{zł})/3 = 152\ 139,8\ \text{zł}$. Przy zakładanej średniej wartości pożyczki/poręczenia zgodnej z doświadczeniami RPO WO 2007-2013, w PI 3b RPO WO udzielona zostanie następująca liczba pożyczek – $82\ 800\ 000,00\ \text{zł} / 152\ 139,8\ \text{zł} = 544,24 \sim 544$. W perspektywie finansowej 2007-2013 udzielono 426, zatem w perspektywie 2014-2020 planuje się o ponad 100 pożyczek/poręczeń więcej. • Założony poziom alokacji, należy uznać za słuszny i dostosowany do popytu mierzonego doświadczeniem z perspektywy 2007-2013. <p>Wartość wskaźnika Wartość środków przekazanych na wsparcie przedsiębiorstw w formie pożyczek i gwarancji monitorowanego w ramach Działania 1.2 w Sprawozdaniu rocznym z realizacji RPO WO 2007-2013 za 2011 r. wyniósł 16,79 mln euro, przy zakładanej wartości docelowej 25,5 mln euro¹⁸⁶. Poziom realizacji zatem zostanie przyjęty jako $16,79\ \text{mln euro} / 25,5\ \text{mln euro} = 65,84\% \sim 66\%$.</p> <p>Wartość pośrednia w 2018 r. wyniesie zatem</p>	<p>Podstawą metodologii obliczenia wartości docelowej wskaźnika produktu dla PI 3c był koszt jednostkowy osadzony w doświadczeniach z realizacji Działania 1.2 RPO WO 2007-2013 (5 podpisanych umów). Zgodnie z tymi założeniami wartość docelowa wskaźnika wyniesie 2.</p> <p>Szacowanie wartości docelowej wskaźników nie uwzględniło innych zewnętrznych ograniczeń, wychodzących poza katalog ryzyk wskazanych w metodologii szacowania wartości wskaźników - należy dodatkowo wziąć pod uwagę poziom inflacji.</p> <p>Koszt jednostkowy powinien obejmować historyczny koszt działań inwestycyjnych oraz średnią arytmetyczną inflacji z lat 2004-2012, która wynosi 3% (źródło GUS, wskaźniki monitorujące SRK). Zgodnie z Wieloletnią prognozą finansową dla Polski do 2020 roku przyjęty zostanie średnioroczny poziom inflacji na poziomie 1,5%. Historyczny koszt jednostkowy w zł powinien zatem zostać powiększony o średnioroczny koszt inflacji. Wówczas istnieje ryzyko, że dostępna alokacja nie pozwoli na osiągnięcie oszacowanej w metodologii wartości wskaźnika. Wieloletnią prognozą finansową dla Polski do 2020 roku przyjęty zostanie średnioroczny poziom inflacji na poziomie 1,5%.</p>
--	--	---	---

¹⁸⁵ Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013, wersja nr 61, Opole, czerwiec 2014 r.

¹⁸⁶ Załącznik nr 4 do Sprawozdania rocznego z realizacji RPO WO 2007-2013 za 2011 r., Tabela 4. Postęp fizyczny Osi priorytetowych

		54 648 000,00 zł.	
4a, 4b, 4c	Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 4a, 4b i 4c poprzez wspieranie efektywności energetycznej oraz korzystania, produkcji i dystrybucji z OZE	<p>Wskaźnik rezultatu - Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa (2023) 16,4 (PI 4c)</p> <p>Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa (2023) 16,4 (PI 4b)</p> <p>Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa (2023) 41,6 (PI 4a)</p> <p><u>Biogaz z oczyszczalni ścieków</u></p> <p>Zakładamy na podstawie informacji z raportu IEO (str. 116), że średni koszt inwestycji dla biogazu wynosi ok. 2000 euro /1KW (kurs walutowy=4 zł/euro). Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby biogazowni: 16,4 mln zł/2000*4 = 2050.</p> <p><u>Biogaz składowiskowy</u></p> <p>Zakładamy (na podstawie raportu IEO, str. 116) że koszt 1KW=2000 euro. Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby biogazowni składowiskowych: 16,4 mln zł/2000*4 = 2050.</p> <p><u>Biogaz rolniczy (odpady zwierzęce)</u></p> <p>Na podstawie danych IEO zakładamy że koszt 1KWwynosi 3000 euro. Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby biogazowni rolniczych: 16,4 mln zł/ 3000*4 = 1367.</p> <p><u>Wiatr</u></p> <p>Zakładamy, że budowane instalacje będą osiągać przeciętnie moc 1 MW. Koszt 1KW wynosi ok. 1500 euro. Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby instalacji wiatrowych: 16,4 mln zł/1500*4 = 2733.</p> <p><u>Energetyka wodna (MEW)</u></p> <p>Zakładamy, że koszt 1KW wynosi 6 tys. zł (dane Ernst&Young). Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby instalacji wodnych: 16,4 mln zł/6000*4 = 683.</p> <p>W sytuacji braku danych na temat powierzchni budynków i/lub powierzchni użytkowej (koszt termomodernizacji na 1 mkw = ok. 300 zł) można jedynie orientacyjnie przyjąć że termomodernizacja jednego obiektu powinna się zamknąć kwotą 1 mln zł. w takiej przeznaczona alokacja wystarczy na modernizację następującej liczby budynków: 16,4</p>	<p>Wskaźnik produktu - Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023) 1 (PI 4c)</p> <p>Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023) 1 (PI 4b)</p> <p>Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023) 2 (PI 4a)</p> <p>Podstawą metodologii obliczenia wartości docelowej wskaźników dla PI 4c, 4b oraz 4a był koszt jednostkowy osadzony w doświadczeniach z realizacji Działania 1.2 RPO WO 2007-2013 (5 podpisanych umów). Zgodnie z tymi założeniami koszt podpisania jednej umowy z funduszem pożyczkowym/poręczeniowym równy jest 5 100 000 EURO. W konsekwencji, dostępna alokacja pozwoli na podpisanie 5 umów z funduszami pożyczkowymi/poręczeniowymi – 1 projekt w ramach PI 4c, 1 – PI 4b oraz 2 – PI 4a.</p> <p>Po zmianie alokacji (25 500 000 EURO na 16 100 000,00 EURO)¹⁸⁷ osiągnięcie założonej wartości wskaźnika jest niemożliwe. Przyjmując opisaną metodologię dostępna alokacja pozwoliła na podpisanie umów z 3 funduszami pożyczkowymi/poręczeniowymi.</p> <p>Ponadto szacowanie wartości docelowej wskaźników nie uwzględniło innych zewnętrznych ograniczeń, wychodzących poza katalog ryzyk wskazanych w metodologii szacowania wartości wskaźników. Należy także wziąć pod uwagę poziom inflacji.</p> <p>Koszt jednostkowy powinien obejmować historyczny koszt działań inwestycyjnych oraz średnią arytmetyczną inflacji z lat 2004-2012, która wynosi 3% (źródło GUS, wskaźniki monitorujące SRK). Zgodnie z Wieloletnią prognozą finansową dla Polski do 2020 roku przyjęty zostanie średnioroczny poziom inflacji na poziomie 1,5%. Historyczny koszt jednostkowy w zł powinien zatem zostać powiększony o średnioroczny koszt inflacji. Wartość jednej jednostki</p>

¹⁸⁷ RPO WO 2014-2020, projekt z kwietnia 2014 r.

		<p>mln/1 mln = 16,4 ~ 16. Świadczy to o niskiej kwocie alokacji na PI.</p>	<p>wskaźnika z uwzględnieniem inflacji na 2016 r. to 20 400 000 zł*1,015*1,015 = 21 016 590 zł.</p> <p>Po wzięciu pod uwagę poziomu inflacji oraz zmienionej wysokości alokacji wartość docelową wskaźnika należy ustalić na 3.</p>
8iii	<p>Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 8iii poprzez stymulowanie przedsiębiorczości i powstawanie nowych podmiotów gospodarczych, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw</p>	<p>Wskaźnik rezultatu - Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej – wartość docelowa 1 700 szt.</p> <p>Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego – prace nad wartością docelową wskaźnika jeszcze się nie zakończyły.</p> <p>W projekcie RPO WO nie jest dostępna metodologia szacowania wskaźników rezultatu dla PI 8iii. W związku z tym Wykonawca oszacował wartość wskaźnika rezultatu w oparciu o dane historyczne dla referencyjnych regionów.</p> <p>Oszacowane poniżej wartości wskaźników PI 8iii uwzględniają wysokość inflacji dla okresu 2007-2013 oraz średnioroczne tempo inflacji dla okresu 2014-2020. Szacunki nie uwzględniają natomiast redukcji innych zdefiniowanych czynników wpływających na wartość docelową wskaźnika, tj. niższe niż zakładane tempo wzrostu gospodarczego, spowolnienie rynku województwa opolskiego.</p> <p><i>Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej</i></p> <p>Wartość docelową wskaźnika oszacowano w oparciu o dane szacunkowe dla regionu referencyjnego (województwo śląskie). Wysokość kosztu jednostkowego wskaźnika określono na 81 638,78 zł. Przy wskazanej alokacji w projekcie RPO WO 2014-2020 na PI 8iii (11 948 004 zł) należy założyć, że wskaźnik zostanie osiągnięty na poziomie 146 szt.</p> <p>Wartość referencyjną oszacowano w oparciu o dane historyczne z realizacji PO KL. W Działaniu 6.2. PO KL, przy zastosowaniu instrumentarium wsparcia zbliżonego do instrumentarium celu PI 8iii. osiągnięto współczynnik liczby miejsc pracy w wysokości 1,01 w stosunku do wartości wskaźnika referencyjnego „Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne dotacje – ogółem”.</p> <p><i>Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego</i></p>	<p>Wskaźnik produktu - Liczba osób, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie (os.) – wartość docelowa (2023) 490</p> <p>Z danych GUS wynika, że średniorocznie w regionie rejestrowanych jest 5 998,5 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Z badań ogólnopolskich GUS wynika jednocześnie, że 49% osób zakładających nowe firmy to osoby poprzednio pracujące np. na etacie lub bezrobotne. Jeśli dane te odnieść do regionu opolskiego oznaczałoby to, że populacja bazowa to około 3 tys. osób. Badania te wskazują jednocześnie, że ok. 2,4% rozpoczynających skorzystało z pożyczki od rodziny lub znajomych. Przy takich założeniach co do grupy docelowej, skłonności do zaciągania zobowiązań oraz średniej wartości pożyczki (45,8 tys. zł – dane dla regionu pomorskiego) oznaczałoby to wartość instrumentu na poziomie 63 297 600,00 zł dla jednego roku czyli ok. 16,49 mln dla 5 lat. Wskaźnik zakłada niższą wartość pożyczki/poręczenia w wysokości 33,7 tys. zł. Zakładając poziom wg. doświadczeń referencyjnego województwa, wskaźnik zostanie osiągnięty na poziomie 360.</p> <p>Ponadto podobnie jak w przypadku wartości docelowych wskaźników innych PI nie wzięto pod uwagę poziomu inflacji. Dlatego należałoby skorygować możliwa do osiągnięcia wartość docelową wskaźnika.</p>

		<p>Wartość docelową wskaźnika oszacowano w oparciu o dane szacunkowe dla regionu referencyjnego (województwo śląskie). Wysokość kosztu jednostkowego wskaźnika określono na 330 016,13 zł. Przy wskazanej alokacji w projekcie RPO WO 2014-2020 na PI 8iii (11 948 004 zł) należy założyć, że wskaźnik zostanie osiągnięty na poziomie 36 szt. Wartość szacunkową w regionie referencyjnym obliczono na podstawie wyników badania ewaluacyjnego „Badanie osiągniętych wartości wskaźników komponentu regionalnego PO KL”. Przyjęto, iż liczba mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego stanowić będzie 25% dla przedsiębiorstw korzystających z dotacji. Szacunki te zostały poczynione na podstawie danych dla całego kraju (brak informacji w skali regionów).</p>	
--	--	---	--

Źródło: Opracowanie własne

4.5 Specyfikacja oczekiwanych rezultatów wdrożenia instrumentów finansowych

W wyniku prowadzonych analiz należy wskazać, że oczekiwanym rezultatem wdrażania przedsięwzięć będzie:

- W PI 1b podniesienie innowacyjności przedsiębiorstw województwa opolskiego, zwiększenie aplikacyjności prowadzonych badań oraz zaangażowania przedsiębiorstw w rozwój specjalizacji regionalnych, w tym inteligentnych;
- W PI 3c wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw także społecznych, wzmocnienie sektora usług, powstawanie nowych miejsc pracy, zwiększenie efektywności świadczonych usług produkcji;
- W PI 4a, 4b, 4c zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii, zwiększenia efektywności energetycznej, zmniejszenie zapotrzebowania na wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła poprzez zastosowanie energooszczędnych technologii, wprowadzanie systemów zarządzania energią, zmniejszenie energochłonności sektora produkcji, publicznego oraz mieszkalnictwa;
- W PI 8iii powstawanie nowych miejsc pracy i przedsiębiorstw, wzrost liczby nowych miejsc pracy.
- W PI 9v (w przypadku podjęcia decyzji o zastosowaniu finansowania zwrotnego w tym obszarze) możliwe jest uzyskanie ich lepszej kondycji finansowej. W rezultacie nastąpi przyrost miejsc pracy w tych podmiotach, nie będą musiały zamykać swojej działalności. W szczególności, dzięki racjonalnemu zastosowaniu instrumentów finansowych wzroście potencjał i stabilność poszczególnych podmiotów, a tym samym ich atrakcyjność dla sektora prywatnego - możliwe będzie wówczas osiągnięcie efektu przyciągania dodatkowych środków prywatnych, co pozwoli na dalsze rozwijanie przedsiębiorczości tych podmiotów. Przedsiębiorstwa społeczne będą zyskiwały historię finansową i dodatkową wiedzę oraz doświadczenie dotyczące możliwości przyszłego pozyskiwania środków. Ważne jest również to, że dzięki rozwojowi systemu pożyczek i poręczeń skierowanych do tego typu podmiotów, zwiększy się wiedza nie tylko osób potencjalnie ubiegających się o wsparcie, ale także instytucji jej udzielających w zakresie specyfiki przedsiębiorstw społecznych, a poprzez częstszy kontakt tych dwóch sektorów: funduszy pożyczkowych i przedsiębiorstw społecznych, zostaną dopracowane adekwatne procedury i wymagania stawiane przed przedsiębiorstwami społecznymi i w konsekwencji potencjalnie łatwiejsze

pozyskiwanie środków na prowadzenie działalności w zakresie ekonomii społecznej. Wyniki wywiadów z ekspertami w zakresie instrumentów finansowych pokazują, że w związku ze stworzeniem dodatkowych możliwości oddziałujących na poprawę sytuacji finansowej przedsiębiorstw społecznych, spodziewane jest także pełniejsze niż dotychczas realizowanie przed te jednostki głównego zadania - zwłaszcza biorąc pod uwagę plany rozwojowe poszczególnych podmiotów ekonomii społecznej, tj. osiąganie korzyści społecznych, w tym świadczenie usług społecznych, większa integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym wzrost kapitału ludzkiego oraz zapewnianie dla nich miejsc pracy. Działania wspierające rozwój przedsiębiorstw społecznych powinny mieć charakter kompleksowy i komplementarny, obejmujący w obszarze wsparcia finansowego 3 filary: wsparcie bezzwrotne, instrumenty finansowe oraz doradztwo.

Analiza przeprowadzona w ramach badania pozwala na stwierdzenie, iż zastosowanie IF w powyższych priorytetach RPO WO 2014-2020 ma doprowadzić do ożywienia przedsiębiorczości regionu – rozwoju istniejących przedsiębiorstw sektora MSP, szczególnie stawia się na realizowanie przez nich innowacyjnych projektów, działań w zakresie badawczo-rozwojowym, jak i związanych z OZE. IF mają również pobudzić lokalny rynek w postaci zmniejszenia bezrobocia i powstawania większej liczby przedsiębiorstw, również z sektora MSP. Rezultatem objęcia instrumentami finansowymi podmiotów ekonomii społecznej będzie natomiast przyrost miejsc pracy w tych podmiotach, a także przyciąganie dodatkowych środków prywatnych, czyli także efektów ekonomicznych. Oprócz tego można się spodziewać w tym przypadku również rezultatów społecznych, m.in. integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, czy zapewnienie im miejsc pracy.

4.6 Ocena systemu instytucjonalnego realizacji i wdrożenia IF w województwie opolskim w latach 2014-2020

Elementem zamykającym analizę jest ocena wskaźnikowa. Ocena ma charakter techniczny i wynika poniekąd z wcześniejszych propozycji. Niemniej jednak zamieszczenie podsumowania jest istotne z punktu widzenia kwantyfikacji oczekiwanych rezultatów. Warto jednocześnie zauważyć, że między analizą potrzeb i oceną instrumentów występuje swego rodzaju powiązanie rekurencyjne: co prawda rozwiązania muszą być tworzone w oparciu o potrzeby, ale zaspokojenie niektórych z nich jest niemożliwe w oderwaniu od rozwiązań. Jest to konsekwencją tego, że instrumenty finansowe tworzone są nie tylko z myślą o zaspokojeniu obiektywnie istniejących potrzeb przedsiębiorstw, ale też jako narzędzie modyfikowania zachowań beneficjentów końcowych. Tym samym popyt na instrumenty finansowe zależy od ich kształtu.

W ramach projektowanej interwencji publicznej sformułowano 34 priorytety inwestycyjne. W przypadku 6 priorytetów obok wsparcia dotacyjnego zaplanowano także wykorzystanie zwrotnych instrumentów finansowych w odniesieniu do pewnych rodzajów projektów lub kategorii beneficjentów. Poniższa tabela, zawierająca uwagi i wnioski dotyczące proponowanej strategii inwestycyjnej, została opracowana w oparciu o projekt RPO WO 2014-2020 oraz inne dostępne informacje. Celem nakreślenia kontekstu wdrażania PI przedstawiono szczegółowe założenia dostępne w projekcie RPO WO 2014-2020 dot. konkretnych Priorytetów Inwestycyjnych. W tabeli syntetycznie przedstawiono ocenę proponowanej strategii inwestycyjnej.

Tabela 27 System instytucjonalny realizacji i wdrożenia IIF w województwie opolskim w latach 2014-2020

Priorytet Inwestycyjny 1b		
Jaka jest ocena proponowanej strategii inwestycyjnej, w tym opcji implementacyjnych?		
1	Nazwa Priorytetu Inwestycyjnego	PI 1b Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorami szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu
2	Nazwa Osi Priorytetowej	OP I INNOWACJE W GOSPODARCE
3	Główne typy przedsięwzięć	<ul style="list-style-type: none"> • budowa, rozbudowa, zakup wyposażenia dla zaplecza badawczo-rozwojowego w celu rozwoju działalności innowacyjnej przedsiębiorstw; • inwestycje w sferę B+R w przedsiębiorstwach, umożliwiające rozwój branż zidentyfikowanych jako specjalizacje regionalne, w tym specjalizacje inteligentne, obejmujące realizację projektu od fazy badań, przez prace rozwojowe, aż po wytworzenie linii demonstracyjnej; • zakup i wdrożenie nowych technologii/wyników prac B+R, w tym patentów licencji, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej związanej z wdrażaniem prac B+R w działalności przedsiębiorstw; • dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych/poręczeniowych; • dokapitalizowanie innych publicznych instytucji finansowych oferujących zwrotne instrumenty finansowe.
4	Ścieżki komplementarności z innymi działaniami zaplanowanymi w ramach regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020 oraz działaniami zaplanowanymi w ramach innych programów krajowych	<p>PO IR – Priorytet inwestycyjny 1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje oraz rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i instytucjami szkolnictwa wyższego, w szczególności w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji (...);</p> <p>PO IR – Priorytet inwestycyjny 3.2. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji.</p>
5	Kierunkowe zasady wyboru operacji	W przypadku projektów dotyczących instrumentów finansowych wybór przeprowadzony zostanie zgodnie z krajowymi regulacjami w tym zakresie, określonymi w przepisach prawa powszechnie obowiązującego. Przekazanie środków pośrednikowi finansowemu uwarunkowane jest posiadaniem przez niego odpowiednio wysokiego potencjału instytucjonalnego. Projekty zostaną wsparte w formie dotacji bezpośrednich, a także

		wniesienia wkładu do funduszu, dla których maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych wyniesie 85% ¹⁸⁸
6	Alokacja na priorytet	264,96 mln zł (66,24 euro) ¹⁸⁹
7	Alokacja na IF w priorytecie	58 mln zł (14,5 mln euro)
	Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej ¹⁹⁰	<p>Poziom szczegółowości proponowanej w RPO WO 2014-2020 strategii inwestycyjnej jest dość ogólny. Zakłada wsparcie funduszy pożyczkowych oraz funduszy poręczeniowych. Zgodnie z projektem RPO wyboru pośredników finansowych dokona Instytucja Zarządzająca lub Instytucja Pośrednicząca. Powyższa kwestia nie została jeszcze sprecyzowana.</p> <p>Skala środków przeznaczonych na zwrotne instrumenty finansowe jest niewielka. Jednak należy założyć, że taki podział środków jest odpowiedni. Za taką strukturą alokacji przemawia specyfika grupy beneficjentów końcowych interwencji oraz ich liczebność.</p> <p>Główny przedmiot IF (pożyczki lub środki równoważne) należy uznać za słusznie dobrany. Ponadto włączenie innowacji do katalogu instrumentów finansowych przyczyni się do osiągnięcia założeń SRK 2020¹⁹¹. Taki kierunek wsparcia wpisuje się również w kierunki stosowania instrumentów finansowych określone w UP i jest odpowiedzią na zalecenia KE wskazane w CSR nr 5. Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej przedstawionej w RPO WO 2014-2020 jest pozytywna, jednak wymaga uszczegółowienia.</p>
Jakie produkty są przewidziane w ofertach instrumentów finansowych?		
	Produkty przewidziane w ofertach instrumentów finansowych	Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe wspierające plany inwestycyjne oraz obrotowe grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców, które realizują działalność innowacyjną, z zakresu B+R.
8	Opis produktu	<p>Działanie polega na dofinansowaniu funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, które będą udzielały pożyczek i poręczeń lokalnym MSP, z pierwszeństwem dla przedsiębiorstw realizujących projekty innowacyjne, z zakresu B+R. Nie planuje się w tym narzędziu szczególnych ograniczeń dostępu. Fundusz ma udzielać pożyczek na cele inwestycyjne oraz na cele obrotowe, ale tylko związane z realizacją inwestycji innowacyjnych i z zakresu B+R. Podstawowym narzędziem będzie pożyczka oprocentowana preferencyjnie. Natomiast kwestie związane z analizą ryzyka oraz przyjmowanym zabezpieczeniem powinny być traktowane standardowo. Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiągnięcie celów PI 1b poprzez organizację otwartego konkursu dla pośredników finansowych, w którym będą mogły wystartować różne podmioty, w tym komercyjne. Zadbanie o wybór pośredników z różnych części województwa, w tym z obszarów gdzie obecnie oferta finansowa jest najstąbiej rozwinięta.</p>
Jaka jest docelowa grupa odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych?		
9	Opis docelowej grupy odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych	Analiza <i>desk research</i> pokazuje, że najmniejszy odsetek korzystania z finansowania dłużnego występuje w grupie firm mikro i nowotworzonych. Firmy te mają największe problemy z przedstawieniem odpowiedniego zabezpieczenia. O ile w systemie bankowym firmy działające krócej niż rok, a nawet dwa, są wykluczane z finansowania, o tyle w przypadku funduszy pożyczkowych występuje możliwość udzielenia pożyczki firmie nowoutworzonej. Nie jest natomiast zlikwidowana bariera w postaci konieczności

¹⁸⁸ projekt RPO WO 2014-2020, wersja z kwietnia 2014 r.

¹⁸⁹ W Raporcie zastosowany został średni kurs euro w wysokości 1 euro = 4 zł

¹⁹⁰ Założona metodologia odpowiedzi na pytanie jest zgodna z Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period, General methodology covering all thematic objectives Quick reference guide, Version 1.0 - May 2014

¹⁹¹ Strategia Rozwoju Kraju 2020 ..., s. 64.

		przedstawienia odpowiednich zabezpieczeń. To właśnie zabezpieczenia są – według danych zebranych w trakcie badań jakościowych – podstawowym problemem firm nowotworzonych. Dotyczy to w szczególności firm technologicznych, tworzonych w oparciu o unikatową technologię. Firmy takie mają znaczne potrzeby finansowania, a nie mają zdolności do zabezpieczenia wymaganej kwoty finansowania dłużnego – ani bank, ani nawet fundusz pożyczkowy nie udzieli pożyczki pod zabezpieczenie w postaci nie sprawdzonej, nie wdrożonej rynkowo nowej technologii. Projekty o szczególnie wysokim potencjale innowacyjnym trafiają w szczególności uciążliwą lukę w finansowaniu ¹⁹² . Należy również wskazać, że ryzyko luki finansowania w obszarze działań B+R przedsiębiorstw jest prawie dwukrotnie wyższe w podmiotach ukierunkowanych na biogospodarkę rolno-spożywczą, leśno-drzewną i środowiskową, „zdrowe społeczeństwo” oraz przy mieszanym w ramach KIS profilu działalności. Ponad dwukrotnie wyższe jest natomiast przy prowadzeniu działań w zakresie zrównoważonej energetyki i transportu. Największy dystans dzieli dostępność źródeł finansowania prac B+R przez podmioty niekoncentrujące się na działalności w „inteligentnych” obszarach w porównaniu z przedsiębiorstwami inwestującymi w B+R w dziedzinie „surowce mineralne i gospodarowanie odpadami” ¹⁹³ .
10	Główne typy beneficjentów założone w RPO WO 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • beneficjenci końcowi – przedsiębiorstwa, w tym MSP; • beneficjenci - pośrednicy finansowi charakteryzujący się odpowiednim doświadczeniem oraz potencjałem administracyjnym.
Jaka jest specyfikacja oczekiwanych rezultatów wdrożenia instrumentów finansowych?		
11	Rezultaty wdrożenia instrumentów finansowych	Oczekiwany rezultatem wdrażania instrumentów finansowych w ramach PI 1b będzie podniesienie innowacyjności przedsiębiorstw województwa opolskiego, zwiększenie aplikacyjności prowadzonych badań oraz zaangażowania przedsiębiorstw w rozwój specjalizacji regionalnych, w tym inteligentnych ¹⁹⁴ .
12	Warunki konieczne do spełnienia, aby osiągnąć oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Wybór odpowiedniego pośrednika finansowego, posiadającego doświadczenie w realizacji wejść kapitałowych lub posiadającego kadry z odpowiednim doświadczeniem, • Określenie jasnej polityki wyjścia, przyjaznej dla pomysłodawców, • Przewycięcie niechęci przedsiębiorców i/lub pomysłodawców do wchodzenia w spółki i „dzielenia” się własnym projektem z innymi podmiotami poprzez prowadzenie nie tylko akcji promocyjnej, ale także edukacyjnej w zakresie bezpieczeństwa stosowania narzędzi kapitałowych, podkreślanie publicznego charakteru funduszu i jego celów ekonomicznych a nie nastawienia na zysk, a także przygotowanie zrozumiałych dla wszystkich i korzystnych dla pomysłodawcy zasad wyjścia z inwestycji.
13	Zadania dla jednostki wdrażającej w celu maksymalizacji stopnia osiągnięcia rezultatów	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja środowisk akademickich i ich integracja wokół idei finansowania kapitałowego. • Wybór pośrednika posiadającego doświadczenie w działaniach o charakterze kapitałowym. • Otwarty konkurs z możliwością startowania także podmiotów komercyjnych.
Jak dany instrument finansowy ma przyczynić się do wniesienia wkładu w osiągnięcie określonych celów ustanowionych w		

¹⁹² Raport o stanie funduszy poręczeniowych – stan na dzień 31 grudnia 2012 r., Warszawa, październik 2013 r., Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeniowych

¹⁹³ Ocena ex-ante instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Raport końcowy, WYG PSDB Sp. z o.o., Warszawa 2014, str. 44

¹⁹⁴ Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020 projekt, Opole, kwiecień 2014 r.

odpowiednim priorytecie oraz także realizacji wskaźników określonych dla tego wkładu?		
14	Wskaźniki rezultatu dot. Instrumentów finansowych	Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa w (2023) 58
Ocena realizacji założonych wskaźników rezultatu		<p>Alokacja na zwrotne instrumenty finansowe zakładana w RPO WO 2014-2020 (projekt z kwietnia 2014 r.) wynosi 14 500 000,00 euro¹⁹⁵, co stanowi przy uśrednionym kursie euro 4 zł – 58 000 000,00 zł. Zakłada się, że cała alokacja zostanie przeznaczona na pożyczki i poręczenia, nie zakłada się, ponownego wykorzystania środków.</p> <p>Brak jest historycznego działania odpowiadającego typom projektów zaplanowanych do realizacji. Dlatego należy się odnieść do Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, w którym realizowane było Działanie 4.3 Kredyt technologiczny PO IG (2007-2013). Beneficjentem pomocy były podmioty gospodarcze mające siedzibę (osoby fizyczne - miejsce zamieszkania) na terenie RP i spełniające kryteria mikro, małego lub średniego przedsiębiorcy zgodnie z Rozporządzeniem KE 800/2008 oraz posiadające zdolność kredytową. Wsparcie finansowe przeznaczone było na realizację inwestycji technologicznych, mających na celu zakup i wdrożenie nowej technologii lub wdrożenie własnej nowej technologii stosowanej na świecie nie dłużej niż 5 lat oraz uruchomienie na jej podstawie wytwarzania nowych lub znacząco ulepszonych towarów, procesów lub usług¹⁹⁶.</p> <p>Wnioski o przyznanie premii technologicznej zaczęły napływać do BGK od lipca 2009r. Łącznie we wszystkich naborach do BGK wpłynęło 1 528 aplikacji. Dofinansowanie będzie wypłacane beneficjentom do końca 2015r. Zgodnie z danymi BGK, od początku procesu wdrażania Działania 4.3 Kredyt technologiczny PO IG do końca 2013 roku podpisano 717 umów na łączną kwotę 1 872 mln zł. W 2013r. podpisano 271 umów o dofinansowanie na łączną kwotę 798,8 mln zł, a kwota wypłaconych premii technologicznych wyniosła 717,5 mln zł¹⁹⁷. Zgodnie z danymi sprawozdawczymi oraz analizą desk research, realizacji działania 4.3 Kredyt technologiczny w latach 2008-2011 uwarunkowana była dość restrykcyjnymi procedurami otrzymania i rozliczenia premii technologicznej, czego skutkiem było małe zainteresowanie instrumentem. Do 2011 roku wykorzystano jedynie 6% alokacji przeznaczonej Działanie 4.3 Kredyt technologiczny¹⁹⁸. Doświadczenia okresu 2007-2013 wskazują na wystąpienie problemów na pierwszym etapie wdrożenia działania. W badaniu przeprowadzonym przez A.H. Jasińskiego kredytobiorcy kredytu technologicznego wskazali na trudne i pracochłonne warunki jego uzyskania, „uciążliwą drogę”, wysokie wymagania (kryteria). Szereg respondentów stwierdziło, że ich przedsiębiorstwa nie spełniają kryteriów przyznawania kredytu technologicznego, mimo że jest on przeznaczony dla różnych kategorii przedsiębiorstw należących do sektora MSP¹⁹⁹. Elementy te wskazują na konieczność założenia wystąpienia podobnych problemów wdrożeniowych instrumentów proponowanych w ramach PI 1b na poziomie regionalnym.</p> <p>Złożyć należy wartość pożyczki od 200 tys. zł do 2 mln zł. Średnia wartość pożyczki przyjęta na potrzeby szacunków powinna wynieść 1 mln zł. Zakładana alokacja na PI 1b RPO WO powinna pozwolić na udzielenie 58 pożyczek (58 mln zł/1 mln zł = ~ 58).</p>

¹⁹⁵ RPO WO projekt, kwiecień 2014, forma finansowania 04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne oraz 05 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: gwarancje lub środki równoważne, str. 57

¹⁹⁶ <http://www.bgk.com.pl/fundusz-kredytu-technologicznego> [dostęp: 26.08.2014]

¹⁹⁷ Sprawozdanie z działalności Banku Gospodarstwa Krajowego w 2013, Warszawa, 08.04.2014, s. 51-52

¹⁹⁸ Por. Ocena ex-ante instrumentów finansowych w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój, Załącznik 6. Kredyt technologiczny, WYG PSDB Sp. z o.o., Warszawa 2014, str. 4

¹⁹⁹ A.H. Jasiński, Innowacyjność w gospodarce Polskiej. Modele, bariery, instrumenty wsparcia, Wyd. Naukowe Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, 2014, s.83-84

		<p>Uwzględniając poziom wydatkowania działania Działanie 4.3 Kredyt technologiczny PO IG na poziomie 6% w 2011 roku, w 2018 roku wartość pośrednia wskaźnika przy założonej alokacji RPO WO 2014-2020 wyniesie $6\% \cdot 58 \text{ mln zł} = 3,48 \text{ mln zł}$.</p> <p>Założony poziom alokacji, należy uznać za wysoki lecz odpowiadający szacowania luki w tym obszarze. Zasadne będzie szczególne uwzględnienie aktualizacji oceny popytu i specyficznej grupy odbiorców, jakimi są przedsiębiorcy sektora B+R w ramach aktualizacji oceny ex-ante instrumentów finansowych RPO WO 2014-2020.</p>
15	Wskaźniki produktu dot. Instrumentów finansowych	Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa w (2023) 2
	Ocena realizacji założonych wskaźników produktu	<p>Zgodnie z danymi BGK, od początku procesu wdrażania Działania 4.3 Kredyt technologiczny PO IG do końca 2013 roku podpisano 717 umów. Działanie obsługiwane było przez Bank Gospodarstwa Krajowego wspierany przez 19 banków współpracujących. Daje to ok. 37 pożyczek na jedną instytucję. Instytucje finansowe z województwa opolskiego nie posiadają doświadczenia w obsłudze projektów udzielających pożyczek w kwocie porównywalnej z wartością wsparcia Działania 4.3 Kredyt technologiczny PO IG. Założenie dot. realizacji instrumentu za pośrednictwem dwóch instytucji finansowych jest zatem słuszne.</p> <p>Jednak szacowanie wartości docelowej wskaźnika nie uwzględniło innych zewnętrznych ograniczeń, wychodzących poza katalog ryzyk wskazanych w metodologii szacowania wartości wskaźników. Należy zwrócić uwagę na poziom inflacji. Koszt jednostkowy powinien obejmować historyczny koszt działań inwestycyjnych oraz średnią arytmetyczną inflacji z lat 2004-2012, która wynosi 3% (źródło GUS, wskaźniki monitorujące SRK). Zgodnie z Wieloletnią prognozą finansową dla Polski do 2020 roku przyjęty zostanie średnioroczny poziom inflacji na poziomie 1,5%. Historyczny koszt jednostkowy w zł powinien zatem zostać powiększony o średnioroczny koszt inflacji. Wówczas istnieje ryzyko, że dostępna alokacja nie pozwoli na osiągnięcie oszacowanej w metodologii wartości wskaźnika z powodu wzrostu wartości kosztu jednostkowego.</p>
	Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe wspierające plany inwestycyjne oraz obrotowe grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców, które realizują działalność innowacyjną, z zakresu B+R	Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 1b poprzez zwiększenie dostępu innowacyjnych przedsiębiorstw do pożyczek i poręczeń, a tym samym powiększy grupę popytową.
Priorytet Inwestycyjny 3c		
Jaka jest ocena proponowanej strategii inwestycyjnej, w tym opcji implementacyjnych?		
1	Nazwa Priorytetu Inwestycyjnego	PI 3c Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług
2	Nazwa Osi Priorytetowej	OP III KONKURENCYJNA GOSPODARKA
3	Główne typy przedsięwzięć	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw z sektora MSP; • rozwój działalności inwestycyjnej przedsiębiorstw społecznych; • dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych/poręczeniowych; • dokapitalizowanie innych publicznych instytucji finansowych oferujących zwrotne

		instrumenty finansowe.
4	Ścieżki komplementarności z innymi działaniami zaplanowanymi w ramach regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020 oraz działaniami zaplanowanymi w ramach innych programów krajowych	<p>PO IR – Priorytet inwestycyjny 3.4. Wspieranie zdolności MŚP do angażowania się w proces wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz w procesy innowacji;</p> <p>PO IR – Priorytet inwestycyjny 3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym poprzez inkubatory przedsiębiorczości.</p> <p>PO IR – Priorytet inwestycyjny 1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje oraz rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i instytucjami szkolnictwa wyższego, w szczególności w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji (...);</p> <p>PO IR – Priorytet inwestycyjny 3.2. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu internacjonalizacji.</p>
5	Kierunkowe zasady wyboru operacji	<p>W przypadku projektów dotyczących instrumentów finansowych wybór przeprowadzony zostanie zgodnie z krajowymi regulacjami w tym zakresie, określonymi w przepisach powszechnie obowiązującego prawa. Przekazanie środków pośrednikowi finansowemu uwarunkowane jest posiadaniem przez niego odpowiednio wysokiego potencjału instytucjonalnego. Projekty zostaną wsparte w formie dotacji bezpośrednich, a także wniesienia wkładu do funduszu, dla których maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych wyniesie 85%. (źródło: projekt RPO WO 2014-2020, wersja z kwietnia 2014 r.)</p>
6	Alokacja na priorytet	199,2 mln zł (49 ,8 euro)
7	Alokacja na IF w priorytecie	116,4 mln zł (29,1 mln euro)
Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej²⁰⁰		<p>Poziom szczegółowości proponowanej w RPO WO 2014-2020 strategii inwestycyjnej jest dość ogólny. Zakłada wsparcie funduszy pożyczkowych oraz funduszy poręczeniowych. Wyboru pośredników finansowych dokona Instytucja Zarządzająca lub Instytucja Pośrednicząca, co nie zostało jeszcze sprecyzowane.</p> <p>Skala środków przeznaczonych na zwrotne instrumenty jest znaczna.</p> <p>Rozwój sektora przedsiębiorstw poprzez wykorzystanie instrumentów zwrotnych spowoduje zwiększenie ich aktywności inwestycyjnej, co w konsekwencji skutkować będzie wzrostem zatrudnienia i trwałego wzmocnienia ich pozycji konkurencyjnej. Instrumentami finansowymi wspierane będą inwestycje przedsiębiorstw w obszarach ważnych dla rozwoju regionu, w tym w ramach specjalizacji regionalnych i inteligentnych. Projekty realizowane w ramach PI 3c polegać będą m.in. na rozbudowie przedsiębiorstwa prowadzącej do wprowadzenia na rynek nowych produktów/usług, zmianie procesu produkcyjnego lub sposobu świadczenia usług, a także inwestycjach w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny. Działania te powinny przyczynić się do tworzenia nowych miejsc pracy w regionie²⁰¹.</p> <p>Uzupełnienie instrumentów finansowych dotacjami bezpośrednimi jest zasadne w szczególności na obszarach o najniższej aktywności inwestycyjnej w regionie (np. Obszar Strategicznej Interwencji Obszary Przygraniczne)²⁰²</p> <p>Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej jest pozytywna. Wymaga ona jednak</p>

²⁰⁰ Założona metodologia odpowiedzi na pytanie jest zgodna z Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period, General methodology covering all thematic objectives Quick reference guide, Version 1.0 - May 2014

²⁰¹ RPO WO 2014-2020, kwiecień 2014

²⁰² RPO WO 2014-2020, kwiecień 2014

		uszczegółowienia.
Jakie produkty są przewidziane w ofertach instrumentów finansowych?		
Produkty przewidziane w ofertach instrumentów finansowych		Fundusze pożyczkowe wspierające plany inwestycyjne oraz obrotowe szerokiej grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców z terenu województwa
8	Opis produktu	Jest to niejako przedłużenie działania do tej pory realizowanego w ramach RPO. Polega ono na dofinansowaniu funduszy pożyczkowych, które będą udzielały pożyczek lokalnym MSP. Nie planuje się w tym narzędziu szczególnych ograniczeń dostępu. Fundusz ma udzielać pożyczek na cele inwestycyjne oraz na cele obrotowe, ale tylko związane z realizacją inwestycji. Podstawowym narzędziem będzie pożyczka oprocentowana preferencyjnie. To właśnie oprocentowanie ma być głównym obszarem preferencji. Natomiast kwestie związane z analizą ryzyka oraz przyjmowanym zabezpieczeniem powinny być traktowane standardowo.
Jaka jest docelowa grupa odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych?		
9	Opis docelowej grupy odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych	Instrument przeznaczony jest dla firm znajdujących się w luce finansowej w województwie opolskim. Wykazana w niniejszym raporcie luka w finansowaniu pozwala na założenie, że pożyczki na cele inwestycyjne dla mikro, małych i średnich firm są niezbędnym narzędziem wyrównywania szans firm relatywnie małych i słabych finansowo, ale mających potencjał rozwojowy. Jak jednoznacznie wykazała analiza efektywności, tego typu wsparcie daje bardzo dużo korzyści dla gospodarki regionalnej. Jak pokazują doświadczenia, szczególnie w okresie kryzysu tego typu finansowanie jest firmom bardzo potrzebne i nie wynika z trudnej sytuacji a z okresowych braków płynności. Narzędzie będzie likwidowało lukę jaką odczuwają przedsiębiorcy okresowo tracący płynność finansową, którzy mają problemy z uzyskaniem finansowania bankowego.
10	Główne typy beneficjentów założone w RPO WO 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Beneficjenci działania – pośrednicy finansowi • Beneficjenci końcowi – MSP prowadzące działalność gospodarczą w woj. opolskim
Jaka jest specyfikacja oczekiwanych rezultatów wdrożenia instrumentów finansowych?		
11	Rezultaty wdrożenia instrumentów finansowych	Podjęte działania inwestycyjne sprzyjać będą powstawaniu nowych miejsc pracy oraz zwiększeniu efektywności produkcji/świadczonych usług.
12	Warunki konieczne do spełnienia, aby osiągnąć oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Nawiązanie współpracy z funduszami leasingowymi, • Przeznaczenie środków na promocję nowych narzędzi, które obecnie nie są lub są bardzo mało znane w regionie, • Stworzenie wydajnego systemu oceny wniosków, • Zachowanie proponowanych limitów kwotowych na poszczególne narzędzia w celu dywersyfikacji portfela poręczeń i gwarancji, aby uniknąć zbytniego poziomu strat funduszy.
13	Zadania dla jednostki wdrażającej w celu maksymalizacji stopnia osiągnięcia rezultatów	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja otwartego konkursu dla pośredników finansowych, w którym będą mogły wystartować różne podmioty, w tym komercyjne. • Zadbanie o wybór pośredników z różnych części województwa, w tym z obszarów gdzie obecnie oferta finansowa jest najsłabiej rozwinięta.
Jak dany instrument finansowy ma przyczynić się do wniesienia wkładu w osiągnięcie określonych celów ustanowionych w odpowiednim priorytecie oraz także realizacji wskaźników określonych dla tego wkładu?		

14	Wskaźniki rezultatu dot. Instrumentów finansowych	Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa (2023) 82,8
	Ocena realizacji założonych wskaźników rezultatu	<p>Alokacja na zwrotne instrumenty finansowe zakładana w RPO WO 2014-2020 (projekt z kwietnia 2014 r.) wynosi 20 700 000,00 euro²⁰³, co stanowi przy uśrednionym kursie euro 4 zł – 82 800 000,00 zł. Zakłada się, że cała alokacja zostanie przeznaczona na pożyczki i poręczenia, nie zakłada się, ponownego wykorzystania środków.</p> <p>Historycznym działaniem odpowiadającym interwencji w ramach PI 3c jest Działanie 1.2 Zapewnienie dostępu do finansowania przedsiębiorczości z RPO WO 2007-2013. Instytucją odpowiedzialną za dokonywanie płatności na rzecz beneficjentów był Bank Gospodarstwa Krajowego. Celem działania był wzrost dynamiki rozwoju przedsiębiorstw poprzez tworzenie i rozwój instrumentów zewnętrznego finansowania przedsiębiorczości. Działanie 1b polegało na dokapitalizowaniu instytucji finansowych, wspierających rozwój przedsiębiorczości, tj. funduszy poręczeniowych i pożyczkowych, funduszy mikropożyczek oraz innych publicznych instytucji finansowych, oferujących zwrotne instrumenty finansowe²⁰⁴.</p> <p>Zgodnie z danymi udostępnionymi przez IZ od pośredników finansowych działający w województwie opolskim w perspektywie finansowej 2007-2013 pozyskano następujące dane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – udzielono 116 pożyczek, średnia wartość jednej pożyczki 187 335,37 zł; • Fundacja Rozwoju Śląska oraz Wspierania Inicjatyw Lokalnych – udzielono 589 pożyczek, średnia wartość jednej pożyczki 144 209,80 zł; • Opolski Regionalny Fundusz Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. – udzielono 101 poręczeń, średnia wartość jednego poręczenia 124 874,36 zł. <p>Średnia wartość udzielonej pożyczki/poręczenia na podstawie powyższych danych wynosi $(187\,335,37\ \text{zł} + 144\,209,80\ \text{zł} + 124\,874,36\ \text{zł})/3 = 152\,139,8\ \text{zł}$. Przy zakładanej średniej wartości pożyczki/poręczenia zgodnej z doświadczeniami RPO WO 2007-2013, w PI 3b RPO WO udzielona zostanie następująca liczba pożyczek – $82\,800\,000,00\ \text{zł} / 152\,139,8\ \text{zł} = 544,24 \sim 544$. W perspektywie finansowej 2007-2013 udzielono 426, zatem w perspektywie 2014-2020 planuje się o ponad 100 pożyczek/poręczeń więcej.</p> <p>Założony poziom alokacji, należy uznać za słuszny i dostosowany do popytu mierzonego doświadczeniem z perspektywy 2007-2013.</p> <p>Wartość wskaźnika Wartość środków przekazanych na wsparcie przedsiębiorstw w formie pożyczek i gwarancji monitorowanego w ramach Działania 1b w Sprawozdaniu rocznym z realizacji RPO WO 2007-2013 za 2011 r. wyniósł 16,79 mln euro, przy zakładanej wartości docelowej 25,5 mln euro²⁰⁵. Poziom realizacji zatem zostanie przyjęty jako $16,79\ \text{mln}\ \text{euro} / 25,5\ \text{mln}\ \text{euro} = 65,84\% \sim 66\%$.</p> <p>Wartość pośrednia w 2018 r. wyniesie zatem $66\% * 82\,800\,000,00\ \text{zł} = 54\,648\,000,00\ \text{zł}$.</p>
15	Wskaźniki produktu dot. Instrumentów	Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023) 2

²⁰³ RPO WO projekt, kwiecień 2014, forma finansowania 04 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: pożyczki lub środki równoważne oraz 05 Wsparcie za pośrednictwem instrumentów finansowych: gwarancje lub środki równoważne, str. 57

²⁰⁴ Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013, wersja nr 61, Opole, czerwiec 2014 r.

²⁰⁵ Załącznik nr 4 do Sprawozdania rocznego z realizacji RPO WO 2007-2013 za 2011 r., Tabela 4. Postęp fizyczny Osi priorytetowych

	finansowych	
	Ocena realizacji założonych wskaźników produktu	<p>W perspektywie finansowej 2007-2013 udzielono 426 pożyczek na łączną sumę 67 376 306,60 zł. Interwencje realizowało 3 pośredników finansowych. W perspektywie finansowej 2014-2020 zakłada się udzielenie 544 pożyczek/poręczeń na łączną kwotę 82 800 000,00 zł. Interwencja zwiększyła swój zasięg, jednak jej realizacja przez 2 pośredników finansowych jest realna, ze względu na dotychczasowe doświadczenie, jakie zostało zdobyte przez instytucje finansowe w województwie.</p> <p>Podstawą metodologii obliczenia wartości docelowej wskaźnika produktu dla PI 3c był koszt jednostkowy osadzony w doświadczeniach z realizacji Działania 1.2 RPO WO 2007-2013 (5 podpisanych umów). Zgodnie z tymi założeniami wartość docelowa wskaźnika wyniesie 2.</p> <p>Szacowanie wartości docelowej wskaźników nie uwzględniło innych zewnętrznych ograniczeń, wychodzących poza katalog ryzyk wskazanych w metodologii szacowania wartości wskaźników - należy dodatkowo wziąć pod uwagę poziom inflacji.</p> <p>Koszt jednostkowy powinien obejmować historyczny koszt działań inwestycyjnych oraz średnią arytmetyczną inflacji z lat 2004-2012, która wynosi 3% (źródło GUS, wskaźniki monitorujące SRK). Zgodnie z Wieloletnią prognozą finansową dla Polski do 2020 roku przyjęty zostanie średnioroczny poziom inflacji na poziomie 1,5%. Historyczny koszt jednostkowy w zł powinien zatem zostać powiększony o średnioroczny koszt inflacji. Wówczas istnieje ryzyko, że dostępna alokacja nie pozwoli na osiągnięcie oszacowanej w metodologii wartości wskaźnika.</p>
	Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe wspierające plany inwestycyjne oraz obrotowe szerokiej grupy mikro, małych i średnich przedsiębiorców z terenu województwa a cel ustanowiony w priorytecie	<p>Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 3c poprzez wyrównanie szans w dostępie do środków przedsiębiorstw znajdujących się w luce finansowej.</p>
Priorytet Inwestycyjny 8iii		
Jaka jest ocena proponowanej strategii inwestycyjnej, w tym opcji implementacyjnych?		
1	Nazwa Priorytetu Inwestycyjnego	PI 8iii Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw
2	Nazwa Osi Priorytetowej	OP VIII KONKURENCYJNY RYNEK PRACY
3	Główne typy przedsięwzięć	<ul style="list-style-type: none"> • instrumenty finansowe, w tym preferencyjne pożyczki dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej; • bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej; • wsparcie szkoleniowo – doradcze.
4	Ścieżki komplementarności z innymi działaniami zaplanowanymi w ramach regionalnego programu operacyjnego na lata	PO WER Oś II Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju

	2014-2020 oraz działaniami zaplanowanymi w ramach innych programów krajowych	
5	Kierunkowe zasady wyboru operacji	W ramach PI 8iii przewiduje się możliwość zastosowania zarówno konkursowego jak i pozakonkursowego trybu wyboru projektów. Pozostałe zapisy zgodne z punktem VIII.2.A.6.2 (8.5). (źródło: projekt RPO WO 2014-2020, wersja z kwietnia 2014 r.)
6	Alokacja na priorytet	96,4 mln zł (24,1 euro)
7	Alokacja na IF w priorytecie	19,28 mln zł (4,82 mln euro)
Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej²⁰⁶		Poziom szczegółowości proponowanej w RPO WO 2014-2020 strategii inwestycyjnej jest dość ogólny i niesprecyzowany. Zakłada się wykorzystanie instrumentów zwrotnych dla osób pracujących i planujących rozpoczęcie działalności. Brak jest natomiast informacji o rezultatach interwencji w zakresie instrumentów zwrotnych oraz brak uwzględnienia IIF formie finansowania. Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej jest nie możliwa do wykonania przy obecnym zakresie informacji zawartych w projekcie RPO WO 2014-2020 z kwietnia 2014 r.
Jakie produkty są przewidziane w ofertach instrumentów finansowych?		
Produkty przewidziane w ofertach instrumentów finansowych		W ramach PI 8iii w RPO WO 2014-2020 przewidziane zostały pożyczki na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej na terenie woj. opolskiego.
8	Opis produktu	Pożyczki przeznaczone na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej będą udzielane beneficjentom końcowym na preferencyjnych warunkach.
Jaka jest docelowa grupa odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych?		
9	Opis docelowej grupy odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych	Celem powyższego działania jest rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy jako elementów rozwoju rynku pracy, przeciwdziałaniu bezrobociu i promowaniu zatrudnienia, zatem do grupy beneficjentów końcowych należą osoby pozostające bez zatrudnienia.
10	Główne typy beneficjentów założone w RPO WO 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> • Beneficjenci działania – pośrednicy finansowi • Beneficjenci końcowi – osoby fizyczne
Jaka jest specyfikacja oczekiwanych rezultatów wdrożenia instrumentów finansowych?		
11	Rezultaty wdrożenia instrumentów finansowych	Rezultatem działań będzie rozwój przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy jako elementów rozwoju rynku pracy, przeciwdziałaniu bezrobociu i promowaniu zatrudnienia.
12	Warunki konieczne do spełnienia, aby osiągnąć oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • właściwy wybór operatora funduszu (podmiot mający doświadczenie w zakresie instrumentów zwrotnych); • silna współpraca z uczelniami i biurami karier; • prosta procedura udzielania pożyczek;

²⁰⁶ Założona metodologia odpowiedzi na pytanie jest zgodna z Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period, General methodology covering all thematic objectives Quick reference guide, Version 1.0 - May 2014

		<ul style="list-style-type: none"> • trafna ocena szans na przetrwanie nowopowstałych przedsiębiorstw.
13	Zadania dla jednostki wdrażającej w celu maksymalizacji stopnia osiągnięcia rezultatów	Promocja funduszu pożyczkowego.
Jak dany instrument finansowy ma przyczynić się do wniesienia wkładu w osiągnięcie określonych celów ustanowionych w odpowiednim priorytecie oraz także realizacji wskaźników określonych dla tego wkładu?		
14	Wskaźniki rezultatu dot. Instrumentów finansowych	<p>Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej – wartość docelowa 1 700 szt.</p> <p>Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego – prace nad wartością docelową wskaźnika jeszcze się nie zakończyły.</p>
	Ocena realizacji założonych wskaźników rezultatu	<p>W projekcie RPO WO nie jest dostępna metodologia szacowania wskaźników rezultatu dla PI 8iii. W związku z tym Wykonawca oszacował wartość wskaźnika rezultatu w oparciu o dane historyczne dla referencyjnych regionów.</p> <p>Oszacowane poniżej wartości wskaźników PI 8iii uwzględniają wysokość inflacji dla okresu 2007-2013 oraz średnioroczne tempo inflacji dla okresu 2014-2020. Szacunki nie uwzględniają natomiast redukcji innych zdefiniowanych czynników wpływających na wartość docelową wskaźnika, tj. niższe niż zakładane tempo wzrostu gospodarczego, spowolnienie rynku województwa opolskiego.</p> <p><i>Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej</i></p> <p>Wartość docelową wskaźnika oszacowano w oparciu o dane szacunkowe dla regionu referencyjnego (województwo śląskie). Wysokość kosztu jednostkowego wskaźnika określono na 81 638,78 zł. Przy wskazanej alokacji w projekcie RPO WO 2014-2020 na PI 8iii (11 948 004 zł) należy założyć, że wskaźnik zostanie osiągnięty na poziomie 146 szt.</p> <p>Wartość referencyjną oszacowano w oparciu o dane historyczne z realizacji PO KL. W Działaniu 6.2. PO KL, przy zastosowaniu instrumentarium wsparcia zbliżonego do instrumentarium celu PI 8iii, osiągnięto współczynnik liczby miejsc pracy w wysokości 1,01 w stosunku do wartości wskaźnika referencyjnego „Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne dotacje – ogółem”.</p> <p><i>Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego</i></p> <p>Wartość docelową wskaźnika oszacowano w oparciu o dane szacunkowe dla regionu referencyjnego (województwo śląskie). Wysokość kosztu jednostkowego wskaźnika określono na 330 016,13 zł. Przy wskazanej alokacji w projekcie RPO WO 2014-2020 na PI 8iii (11 948 004 zł) należy założyć, że wskaźnik zostanie osiągnięty na poziomie 36 szt.</p> <p>Wartość szacunkową w regionie referencyjnym obliczono na podstawie wyników badania ewaluacyjnego „Badanie osiągniętych wartości wskaźników komponentu regionalnego PO KL”. Przyjęto, iż liczba mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego stanowić będzie 25% dla przedsiębiorstw korzystających z dotacji. Szacunki te zostały poczynione na podstawie danych dla całego kraju (brak informacji w skali regionów).</p>
15	Wskaźniki produktu dot. Instrumentów	Liczba osób, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie (os.) – wartość docelowa (2023) 490

	finansowych	
	Ocena realizacji założonych wskaźników produktu	<p>Z danych GUS wynika, że średniorocznie w regionie rejestrowanych jest 5 998,5 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Z badań ogólnopolskich GUS wynika jednocześnie, że 49% osób zakładających nowe firmy to osoby poprzednio pracujące np. na etacie lub bezrobotne. Jeśli dane te odnieść do regionu opolskiego oznaczałoby to że populacja bazowa to około 3 tys. osób. Badania te wskazują jednocześnie że ok. 2,4% rozpoczynających skorzystało z pożyczki od rodziny lub znajomych. Przy takich założeniach co do grupy docelowej, skłonności do zaciągania zobowiązań oraz średniej wartości pożyczki (45,8 tys. zł – dane dla regionu pomorskiego) oznaczałoby to wartość instrumentu na poziomie 63 297 600,00 zł dla jednego roku czyli ok. 16,49 mln dla 5 lat. Wskaźnik zakłada niższą wartość pożyczki/poręczenia w wysokości 33,7 tys. zł. Zakładając poziom wg. doświadczeń referencyjnego województwa pomorskiego, wskaźnik zostanie osiągnięty na poziomie 360.</p> <p>Ponadto podobnie jak w przypadku wartości docelowych wskaźników innych PI nie wzięto pod uwagę poziomu inflacji. Dlatego należałoby skorygować możliwa do osiągnięcia wartość docelową wskaźnika Liczba osób, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie (os.)</p>
	Pożyczki przeznaczone na rozpoczęcie prowadzenia działalności gospodarczej a cel ustanowiony w priorytecie	Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 8iii poprzez wyrównanie szans w dostępie do środków na prowadzenie działalności gospodarczej.
Priorytet Inwestycyjny 4a, 4b, 4c		
Jaka jest ocena proponowanej strategii inwestycyjnej, w tym opcji implementacyjnych?		
1	Nazwa Priorytetu Inwestycyjnego	PI 4a Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, PI 4b Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach oraz PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym
2	Nazwa Osi Priorytetowej	OP IV GOSPODARKA NISKOEMISYJNA
3	Główne typy przedsięwzięć	<ul style="list-style-type: none"> • dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych/poręczeniowych; • dokapitalizowanie innych publicznych instytucji finansowych oferujących zwrotne instrumenty finansowe, • działania przyczyniające się do zwiększenia efektywności energetycznej, zmniejszenia strat ciepła i wody; • wsparcie inwestycji sprzyjających produkcji bardziej efektywnej energetycznie; • zastosowanie energooszczędnych technologii w przedsiębiorstwach; • modernizacja energetyczna budynków w przedsiębiorstwach; • instalacje służące do wytwarzania, przetwarzania, magazynowania oraz przesyłu energii ze źródeł odnawialnych; • audyt energetyczny dla MSP jako element kompleksowy projektu; • dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych/poręczeniowych; • dokapitalizowanie innych publicznych instytucji finansowych oferujących zwrotne

		<p>instrumenty finansowe,</p> <ul style="list-style-type: none"> • kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne; • audyty energetyczne dla sektora publicznego jako element kompleksowy projektu; • dokapitalizowanie funduszy pożyczkowych; • dokapitalizowanie innych publicznych instytucji finansowych oferujących zwrotne instrumenty finansowe.
4	<p>Ścieżki komplementarności z innymi działaniami zaplanowanymi w ramach regionalnego programu operacyjnego na lata 2014-2020 oraz działaniami zaplanowanymi w ramach innych programów krajowych</p>	<p>PO IiŚ CT 4 - Wsparcie przedsiębiorstw w zakresie efektywności energetycznej i OZE, wsparcie kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkaniowych;</p> <p>PO IiŚ CT 7 - Budowa i modernizacja sieci przesyłowych i dystrybucyjnych energii elektrycznej, w tym również sieci z wykorzystaniem technologii smart;</p> <p>COSME - Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw - poprawa warunków dla konkurencyjności i zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw.</p>
5	<p>Kierunkowe zasady wyboru operacji</p>	<p>Bazując na dotychczasowych doświadczeniach zakłada się, iż w perspektywie 2014-2020 w województwie opolskim wspierane będą fundusze pożyczkowe oraz fundusze poręczeniowe udzielające wsparcia przedsiębiorstwom z sektora MSP. Zgodnie z art. 37 Rozporządzenia ogólnego ostateczny kształt i zakres zastosowania instrumentów finansowych w Programie zostanie określony na podstawie oceny ex-ante w tym obszarze. Wpływ instrumentów finansowych na realizację celu szczegółowego PI 4a określa wskaźnik rezultatu bezpośredniego określony w Programie.</p> <p>W przypadku projektów dotyczących instrumentów finansowych wybór przeprowadzony zostanie zgodnie z krajowymi regulacjami w tym zakresie, określonymi w przepisach powszechnie obowiązującego prawa. Przekazanie środków pośrednikowi finansowemu uwarunkowane jest posiadaniem przez niego odpowiednio wysokiego potencjału instytucjonalnego. W ramach PI 4b i PI 4c projekty zostaną wsparte w formie dotacji bezpośrednich, a także wniesienia wkładu do funduszu, dla których maksymalny udział dofinansowania wydatków kwalifikowanych wyniesie 85%.</p> <p><i>(źródło: projekt RPO WO 2014-2020, wersja z kwietnia 2014 r.)</i></p>
6	<p>Alokacja na priorytet</p>	<p>4a – 41,6 mln zł, (10,4 euro), 4b – 67,2 mln zł, (16,8 euro), 4c – 94 mln zł (23, 5 euro)</p>
7	<p>Alokacja na IF w priorytecie</p>	<p>4a – 41,6 mln zł (10,4 euro), 4b – 16,4 mln zł (4,1 mln euro) 4c - 16,4 mln zł (4,1 mln euro)</p>

<p>Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej²⁰⁷</p>	<p>Poziom szczegółowości proponowanej w RPO WO 2014-2020 strategii inwestycyjnej jest bardziej szczegółowy niż w poprzednich PI. Zakłada wsparcie funduszy pożyczkowych oraz funduszy poręczeniowych. Wyboru pośredników finansowych dokona Instytucja Zarządzająca lub Instytucja Pośrednicząca, co nie zostało jeszcze sprecyzowane.</p> <p>Skala środków przeznaczonych na zwrotne instrumenty finansowe jest znaczna. Na wysokość alokacji wpływa niższy średni koszt jednej pożyczki służącej na inwestycje OZE. Grupa potencjalnych odbiorców również jest węższa, dotyczy to specyficznych grup.</p> <p>Wszystkie działania realizowane w ramach IIF w ramach PI 4a, 4b i 4c spowodują spadek zużycia energii, a także ograniczenie negatywnego wpływ na środowisko, poprzez ograniczenie emisji pyłów i gazów do atmosfery.</p> <p>Uzupełnienie instrumentów finansowych dotacjami bezpośrednimi jest zasadne w szczególności na obszarach o najniższej aktywności inwestycyjnej w regionie np. w podregionie nyskim²⁰⁸</p> <p>Ocena proponowanej strategii inwestycyjnej jest pozytywna, jednak wymaga uszczegółowienia pod kątem zarządzania interwencją.</p>
<p>Jakie produkty są przewidziane w ofertach instrumentów finansowych?</p>	
<p>Produkty przewidziane w ofertach instrumentów finansowych</p>	<p>Fundusze pożyczkowe wspierające plany inwestycyjne w zakresie OZE</p>
<p>8</p>	<p>Opis produktu</p> <p>Działanie polega na dofinansowaniu funduszy pożyczkowych, które będą udzielały pożyczek w zakresie inwestycji w OZE. Nie planuje się w tym narzędziu szczególnych ograniczeń dostępu. Fundusz ma udzielać pożyczek na cele inwestycyjne oraz na cele obrotowe, ale tylko związane z realizacją inwestycji OZE. Podstawowym narzędziem będzie pożyczka oprocentowana preferencyjnie. To właśnie oprocentowanie ma być głównym obszarem preferencji. Natomiast kwestie związane z analizą ryzyka oraz przyjmowanym zabezpieczeniem powinny być traktowane standardowo.</p>
<p>Jaka jest docelowa grupa odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych?</p>	
<p>9</p>	<p>Opis docelowej grupy odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych</p> <p>Beneficjentami końcowymi wsparcia w PI 4a i 4b będą MŚP, natomiast w ramach PI 4c mają być podmioty niekomercyjne. Charakter wspieranych projektów wskazuje, że będą to inwestycje prowadzące do oszczędności po stronie kosztowej, tj. skutkujące zmniejszeniem kosztów bieżących utrzymania infrastruktury. Podmioty realizujące takie inwestycje uzyskają więc realną korzyść finansową, która będzie mogła posłużyć do obsługi ewentualnego zobowiązania. Z tego punktu widzenia inwestycje takie mogą być objęte wsparciem w postaci instrumentów zwrotnych. W zakresie PI 4c ze względu na odmienne mechanizmy finansowania kosztów w budynkach publicznych (dotacja) i mieszkalnictwie (czynsze) zastosowanie instrumentów zwrotnych wydaje się uprawnione wyłącznie w odniesieniu do termomodernizacji w sektorze mieszkaniowym. Zasadne jest wprowadzenie mechanizmu premiującego wdrażanie rozwiązań najbardziej energooszczędnych poprzez mechanizm subsydiowania stopy procentowej i/lub premię w postaci umorzenia części zobowiązania w zależności od efektywności zastosowanego rozwiązania.</p>
<p>10</p>	<p>Główne typy</p> <p>Przedsięwzięcia dotyczące rozwoju systemu finansowania zwrotnego realizowane będą</p>

²⁰⁷ Założona metodologia odpowiedzi na pytanie jest zgodna z Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period, General methodology covering all thematic objectives Quick reference guide, Version 1.0 - May 2014

²⁰⁸ RPO WO 2014-2020, kwiecień 2014

	beneficjentów założone w RPO WO 2014-2020	<p>przez pośredników finansowych charakteryzujących się odpowiednim doświadczeniem oraz potencjałem administracyjnym przedsiębiorstwa;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pośrednicy finansowi charakteryzujący się odpowiednim doświadczeniem oraz potencjałem administracyjnym; • jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia; • jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego; • jednostki sektora finansów publicznych; • jednostki naukowe; • szkoły wyższe; • przedsiębiorstwa; • kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych; • organizacje pozarządowe; • MSP.
Jaka jest specyfikacja oczekiwanych rezultatów wdrożenia instrumentów finansowych?		
11	Rezultaty wdrożenia instrumentów finansowych	Przedsięwzięcia wspierane poprzez zwrotne finansowanie polegać będą w szczególności na poprawie bilansu energetycznego przedsiębiorstw poprzez zmniejszanie strat energii, ciepła oraz wody. Planowana interwencja wpisuje się w kierunki stosowania instrumentów finansowych określone w UP i jest odpowiedzią na zalecenia KE wskazane w CSR nr 5 oraz 6. Zgodnie z art. 37 Rozporządzenia ogólnego przeznaczenie wkładu z Programu na instrumenty finansowe wymaga przeprowadzenia oceny ex-ante w tym zakresie.
12	Warunki konieczne do spełnienia, aby osiągnąć oczekiwane rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie wydajnego systemu oceny wniosków, • Stworzenie wydajnego systemu oceny zasadności wsparcia, • Stworzenie wydajnego systemu monitoringu terminowości spłat zobowiązań.
13	Zadania dla jednostki wdrażającej w celu maksymalizacji stopnia osiągnięcia rezultatów	Organizacja otwartego konkursu dla pośredników finansowych, w którym będą mogły wystartować podmioty posiadające doświadczenie w projektach środowiskowych, w tym komercyjne. Zadbanie o wybór pośredników z różnych części województwa, w tym z obszarów gdzie obecnie oferta finansowa jest najslabiej rozwinięta.
Jak dany instrument finansowy ma przyczynić się do wniesienia wkładu w osiąganie określonych celów ustanowionych w odpowiednim priorytecie oraz także realizacji wskaźników określonych dla tego wkładu?		
14	Wskaźniki rezultatu dot. Instrumentów finansowych	<p>Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln zł) – wartość docelowa (2023) 16,4 (PI 4c)</p> <p>Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln Zł) – wartość docelowa (2023) 16,4 (PI 4b)</p> <p>Wartość udzielonych pożyczek/poręczeń w części UE (mln Zł) – wartość docelowa (2023) 41,6 (PI 4a)</p>
	Ocena realizacji założonych wskaźników rezultatu	<p><u>Biogaz z oczyszczalni ścieków</u></p> <p>Zakładamy na podstawie informacji z raportu IEO (str. 116) że średni koszt inwestycji dla biogazu wynosi ok. 2000 euro /1KW (kurs walutowy=4 zł/euro). Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby biogazowni: 16,4 mln zł/2000*4 = 2050.</p>

	<p><u>Biogaz składowiskowy</u></p> <p>Zakładamy (na podstawie raportu IEO, str. 116) że koszt 1KW=2000 euro. Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby biogazowni składowiskowych: 16,4 mln zł/2000*4 = 2050.</p> <p><u>Biogaz rolniczy (odpady zwierzęce)</u></p> <p>Na podstawie danych IEO zakładamy że koszt 1KWwynosi 3000 euro. Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby biogazowni rolniczych: 16,4 mln zł/ 3000*4 = 1367.</p> <p><u>Wiatr</u></p> <p>Zakładamy że budowane instalacje będą osiągać przeciętnie moc 1 MW. Koszt 1KW wynosi ok. 1500 euro. Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby instalacji wiatrowych: 16,4 mln zł/1500*4 = 2733.</p> <p><u>Energetyka wodna (MEW)</u></p> <p>Zakładamy, że koszt 1KW wynosi 6 tys. zł (dane Ernst&Young). Przeznaczona alokacja wystarczy na budowę następującej liczby instalacji wodnych: 16,4 mln zł/6000*4 = 683.</p> <p>W sytuacji braku danych na temat powierzchni budynków i/lub powierzchni użytkowej (koszt termomodernizacji na 1 mkw = ok. 300 zł) można jedynie orientacyjnie przyjąć że termomodernizacja jednego obiektu powinna się zamknąć kwotą 1 mln zł. w takiej przeznaczona alokacja wystarczy na modernizację następującej liczby budynków: 16,4 mln/1 mln = 16,4 ~ 16. Świadczy to o niskiej kwocie alokacji na PI.</p>	
15	<p>Wskaźniki produktu dot. Instrumentów finansowych</p>	<p>Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023) 1 (PI 4c)</p> <p>Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023) 1 (PI 4b)</p> <p>Liczba wspartych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych (szt.) – wartość docelowa (2023) 2 (PI 4a)</p>
<p>Ocena realizacji założonych wskaźników produktu</p>	<p>Podstawą metodologii obliczenia wartości docelowej wskaźników dla PI 4c, 4b oraz 4a był koszt jednostkowy osadzony w doświadczeniach z realizacji Działania 1b RPO WO 2007-2013 (5 podpisanych umów). Zgodnie z tymi założeniami koszt podpisania jednej umowy z funduszem pożyczkowym/ poręczeniowym równy jest 5 100 000 EURO. W konsekwencji, dostępna alokacja pozwoli na podpisanie 5 umów z funduszami pożyczkowymi/ poręczeniowymi – 1 projekt w ramach PI 4c, 1 – PI 4b oraz 2 – PI 4a.</p> <p>Po zmianie alokacji (25 500 000 EURO na 16 100 000,00 EURO)²⁰⁹ osiągnięcie założonej wartości wskaźnika jest niemożliwe. Przyjmując opisaną metodologię dostępna alokacja pozwoliła na podpisanie umów z 3 funduszami pożyczkowymi/ poręczeniowymi.</p> <p>Ponadto szacowanie wartości docelowej wskaźników nie uwzględniło innych zewnętrznych ograniczeń, wychodzących poza katalog ryzyk wskazanych w metodologii szacowania wartości wskaźników. Należy także wziąć pod uwagę poziom inflacji.</p> <p>Koszt jednostkowy powinien obejmować historyczny koszt działań inwestycyjnych oraz średnią arytmetyczną inflacji z lat 2004-2012, która wynosi 3% (źródło GUS, wskaźniki monitorujące SRK). Zgodnie z Wieloletnią prognozą finansową dla Polski do 2020 roku przyjęty zostanie średnioroczny poziom inflacji na poziomie 1,5%. Historyczny koszt jednostkowy w zł powinien zatem zostać powiększony o średnioroczny koszt inflacji.</p>	

²⁰⁹ RPO WO 2014-2020, projekt z kwietnia 2014 r.

	<p>Wartość jednej jednostki wskaźnika z uwzględnieniem inflacji na 2016 r. to 20 400 000 zł*1,015*1,015 = 21 016 590 zł.</p> <p>Po wzięciu pod uwagę poziomu inflacji oraz zmienionej wysokości alokacji wartość docelową wskaźnika należy ustalić na 3.</p>
<p>Fundusze pożyczkowe wspierające plany inwestycyjne w zakresie OZE oraz promowanie efektywności energetycznej a cel ustanowiony w priorytecie</p>	<p>Dany instrument finansowy przyczyni się do wniesienia wkładu w osiąganie celów PI 4a, 4b, 4c poprzez zwiększenie dostępu przedsiębiorstw do pożyczek i poręczeń na działalność w zakresie OZE i promowania efektywności energetycznej, a tym samym powiększy grupę popytową.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Biorąc pod uwagę szczegółowo wskazany w tabeli kontekst wdrażania PI z udziałem instrumentów finansowych należy stwierdzić, że poziom szczegółowości proponowanej w projekcie RPO WO 2014-2020 strategii inwestycyjnej jest dość ogólny. Sytuacja taka dotyczy wszystkich PI, dla których przewidziano instrumenty finansowe. W żadnym przypadku nie zdefiniowano ścieżki wyboru pośredników finansowych (Instytucja Zarządzająca czy Instytucja Pośrednicząca). Generalna ocena strategii inwestycyjnej jest pozytywna.

Podmioty ekonomii społecznej – strategia inwestycyjna – założenia i propozycje

O znaczeniu tematyki ekonomii społecznej oraz przedsiębiorczości społecznej świadczy stopniowe włączanie jej od początku XXI wieku do krajowej i unijnej polityki publicznej jako jednego z głównych nurtów związanych z potrzebą prowadzenia działań prozatrudnieniowych (m.in. dla Polski jednym z pierwszych i bardziej znaczących momentów w odniesieniu do prowadzenia działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej było włączenie się w Inicjatywę Wspólnotową EQUAL w 2004 roku, a kolejno realizacja działań w oparciu o Program Operacyjny Kapitał Ludzki). Obecnie tematyka ekonomii społecznej wyraźnie zarysowuje się w polityce Unii Europejskiej, w tym w przyjętych do realizacji w perspektywie 2014-2020 dokumentach strategicznych, m.in. w Strategii Europa 2020, gdzie główne działania dotyczą rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (czyli zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej oraz rozwoju wysokiego poziomu zatrudnienia), a także w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Tematyka ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych została podjęta także na poziomie kraju. Powstał w 2012 roku (a obecnie, w 2014 roku został przyjęty przez RM) Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej - dokument rządowy, który wyznacza kierunki dla stworzenia jak najlepszych warunków rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej, który wpisuje się w założenia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju – Polska 2030 oraz Średniookresowej Strategii Kraju 2020. Rozwój ekonomii społecznej, w tym przedsiębiorczości społecznej jest dziś istotnym i bardzo aktualnym zagadnieniem ze względu na trudną sytuację na rynku pracy i znaczny odsetek osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym kontekście potrzebne jest tworzenie warunków umożliwiających, osobom i społecznościom znajdującym się w takim położeniu, funkcjonowanie na godziwym poziomie oraz uczestniczenie w życiu społecznym i ekonomicznym²¹⁰.

Zgodnie z zapisami KPRES, środki finansowe przeznaczone na rozwój ekonomii społecznej powinny być świadczone w formie bezpośredniej, na zasadach pomocy zarówno zwrotnej jak i bezzwrotnej, w zależności od sytuacji ubiegającego się o nie podmiotu. Stworzenie systemu wsparcia finansowego dla PES: poręczeń finansowych lub systemu pożyczek dla zainteresowanych zakładaniem lub rozwijaniem PES zostało wskazane jako jeden z celów *Wieloletniego regionalnego planu działań województwa opolskiego na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w*

²¹⁰ na podstawie: Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, 12.08.2014 r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa.

regionie na lata 2013-2020, co ma przyczynić się do poprawy efektywności działań PES. Jako podmiot realizujący te działania wskazano samorząd województwa, natomiast nie wskazano możliwych źródeł finansowania²¹¹.

W szczególności, co jest domeną przedsiębiorstw społecznych, wsparcie w postaci instrumentów finansowych powinno być kierowane **na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych, które mogą się przyczynić do osiągnięcia korzyści społecznych, które równocześnie mogą być niezbyt opłacalne ekonomicznie**, a przez to mieć utrudnione możliwości uzyskiwania wsparcia finansowego na ich realizację z innych źródeł. Przede wszystkim w formie bezzwrotnej, na zasadzie **dofinansowania – pomoc powinna być świadczona w przypadku zakładania przedsiębiorstwa społecznego oraz na prowadzenie działalności pożytku publicznego** (dla przedsięwzięć, które charakteryzuje osiąganie znaczących efektów społecznych). Natomiast w formie zwrotnej, w postaci **pożyczek i poręczeń – na rozwój gospodarczy istniejących przedsiębiorstw społecznych**. Wg KPRES, w przypadku bezzwrotnych instrumentów finansowych, wsparcie powinno być oferowane na podstawie zadeklarowanych efektów, a ewentualne ponowne dotowanie podmiotu powinno być możliwe jedynie na podstawie wykazania uzyskania poprzednio planowanych efektów, w związku z raz już otrzymaną dotacją.

Natomiast jeśli chodzi o zwrotne instrumenty finansowe, które wg KPRES powinny być w szczególności rozwijane, wymieniane są następujące możliwości wsparcia: pożyczki, poręczenia oraz instrumenty innowacyjne, w tym łączące w sobie elementy instrumentów zwrotnych i bezzwrotnych, tzw. instrumenty hybrydowe (m.in. *social capital venture*). Fundusze pożyczkowe oferują finansowanie w postaci pożyczki, nie są przy tym poddane rygorom prawa bankowego. Mogą więc stosować bardziej elastyczne i niestandardowe sposoby oceny wiarygodności klienta oraz przedstawianych przez niego zabezpieczeń. Fundusze poręczeniowe mają charakter wspomagający – ułatwiają dostęp do finansowania bankowego, a także do finansowania oferowanego przez fundusze pożyczkowe, poprzez zmniejszanie oddziaływania bardzo istotnej bariery, jaką jest w przypadku wielu podmiotów brak wystarczających zabezpieczeń.

Wśród typów instrumentów zwrotnych, które powinny zostać uruchomione w pierwszej kolejności (co też ma miejsce w ramach systemowego programu pilotażu), powinny być pożyczki. Wydaje się zasadne wprowadzenie zróżnicowanych warunków pozyskiwania pożyczek w zależności od potrzeb i możliwości wnioskujących przedsiębiorstw, m.in. powinny być oferowane pożyczki preferencyjne dla przedsiębiorstw rozpoczynających swoją działalność (tzn. takich, które funkcjonują do roku czasu) – tzw. małe pożyczki dla nowych i małych przedsiębiorstw społecznych. Dla pozostałych przedsiębiorstw społecznych warunki udzielania pożyczek przeznaczonych na rozwój działalności powinny być różnicowane w zależności od wysokości wnioskowanych kwot, w tym dla podmiotów ubiegających się o wysokie sumy, warunki powinny być coraz bardziej zbliżone do zasad udzielania pożyczek rynkowo. Poza tym, przedsiębiorstwa społeczne powinny mieć także możliwość otrzymania pożyczek pomostowych, a także podmioty, które realizują projekty współfinansowane ze środków UE powinny mieć możliwość ubiegania się o pożyczki umarzalne na tworzenie miejsc pracy. W uzasadnionych przypadkach, powinno być umożliwione finansowanie inwestycji, które planują realizować przedsiębiorstwa społeczne.

Wspomniane **instrumenty hybrydowe** mogą mieć zastosowanie w niektórych konkretnych przypadkach, m.in. dla podmiotów, które chcą utworzyć miejsca pracy – można by było się ubiegać o udzielenie pożyczki, która następnie, w wyniku utrzymania danego miejsca pracy przez określony czas, mogłaby być stopniowo umarzana. W większości, przedstawione możliwości finansowania zwrotnego powinny dotyczyć głównie przedsiębiorstw społecznych, które funkcjonują powyżej roku. Do nowopowstałych przedsiębiorstw powinny być dedykowane głównie instrumenty bezzwrotne w postaci dotacji, niemniej, nie powinien to być warunek przekreślający możliwość pozyskiwania także środków zwrotnych – takie sytuację powinny mieć umożliwiające działanie, o ile

²¹¹ Uzupełnienie planu finansowego nastąpi wraz ze zmianami oraz określeniem nowej perspektywy finansowej, tj. na lata 2014-2020.

będzie to uzasadnione kondycją danego przedsiębiorstwa, w szczególności jeśli będzie to forma wsparcia uzupełniającego dla podmiotów, które na tyle szybko się rozwijają, że zaczyna im brakować środków finansowych na bieżące inwestowanie. Aby system zwrotnych instrumentów zwrotnych był efektywny, ważne jest, aby jego konstrukcja umożliwiała **elastyczne przesuwanie środków między poszczególnymi instrumentami**, a także uwzględniała, że niektóre spośród przedsiębiorstw społecznych obecnie korzystają z pomocy finansowej, m.in. udzielanej na warunkach komercyjnych. System wsparcia przedsiębiorstw społecznych powinien zatem umożliwiać także takim podmiotom korzystanie ze swojej oferty.

Dla osiągnięcia pełnych efektów wnioskowanych przedsięwzięć, KPRES podkreśla dużą rolę łączenia przekazywanego wsparcia finansowego ze wsparciem w postaci **zindywidualizowanego doradztwa i szkoleń**. W tym, oferowane doradztwo powinno być udzielane zarówno w okresie przed uzyskaniem wsparcia finansowego – na sprecyzowanie ścieżki postępowania, jak również po jego uzyskaniu²¹². Poza tym, liczba godzin oferowanego wsparcia nie powinna być taka sama dla wszystkich, ogólnie ustalana przez IZ. Powinna za to być zindywidualizowana i zarówno jeśli chodzi o zakres, jak i ilość poświęconego na doradztwo czasu powinno zależeć od indywidualnych potrzeb poszczególnych podmiotów. Wnioskodawca powinien oczekiwać wsparcia w zakresie przygotowania biznesplanu, w tym możliwości zwrotu pożyczki oraz przygotowania samego wniosku o wsparcie. Koszty doradztwa (zarówno świadczonych przed jak i po otrzymaniu środków finansowych) powinny być wliczone w budżety pośredników finansowych.

Argumentami przemawiającymi za przeznaczeniem środków zwrotnych na rzecz PES jest możliwość zapewnienia systemu kompleksowego wsparcia PS w regionie z uwzględnieniem zarówno dotacji, jak i instrumentów zwrotnych. Sprzyjać to będzie budowaniu spójnej strategii rozwoju ekonomii społecznej, na kształt której region powinien mieć decydujący wpływ. Wśród podmiotów ekonomii społecznej w skali kraju widać zapotrzebowanie na wsparcie działań rozwojowych. Ze względu na brak dostępnych danych nie jest możliwe precyzyjne wskazanie tego zapotrzebowania w województwie opolskim, ale można zakładać, że nie odbiega ono znacznie od innych regionów. Przedsiębiorstwa społeczne podejmują takie same wyzwania i ryzyka, jak inne przedsiębiorstwa. Utworzenie funduszu może być źródłem wsparcia dla podmiotów krótko działających na rynku, które nie mają możliwości pozyskania środków i innych źródeł zwrotnych, a także zapewnić możliwość finansowania zadań, których z założenia nie obejmują dotacje.

Argumentami przeciwko uwzględnieniu w PI 9v instrumentów zwrotnych wydaje się dostateczna oferta krajowa dla PS, a z drugiej strony, że skala zainteresowania opolskich PS instrumentami zwrotnymi może być niewystarczająca. Wartość zapotrzebowania na finansowanie wynikające z niesprawności rynku w porównaniu z innymi priorytetami inwestycyjnymi jest mała. Należy jednakże mieć na uwadze, iż realizacja celów KPRES wiązać się będzie z dynamicznymi działaniami wspierającymi powstawanie nowych PS w regionie, które będą potencjalnymi odbiorcami zwrotnego wsparcia. Ponadto, jak pokazały dotychczasowe badania, problem niskiego zainteresowania instrumentami zwrotnymi nie wiąże się wyłącznie z małym potencjałem PS.

Analizy przeprowadzone na potrzeby niniejszego raportu obejmują, zgodnie z założeniami metodologicznymi, przede wszystkim wyniki dotychczas przeprowadzonych badań w skali całego kraju lub innych regionów. Bazując na nielicznych danych dotyczących PS w województwie opolskim trudno jednoznacznie ocenić ich potencjał na tle pozostałych regionów. W odniesieniu do argumentu, jakim jest dostateczna oferta krajowa dla PS, scenariuszem wartym rozważenia jest zwiększenie działań informacyjnych i promocyjnych skierowanych do PS (np. poprzez OWES) w zakresie oferty krajowej dla PS (TISE, PAFPIO). Jak wskazano w badaniu, jedną z barier w korzystaniu z tych środków jest niewystarczająca wiedza wśród PS i brak wsparcia doradczego.

²¹² Takie wsparcie od września 2014 roku oferuje Centrum Konsultacyjno-Doradczego Opolskiego Regionalnego Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. z siedzibą w Opolu. Usługi obejmują obsługę konsultacyjno-doradczą dedykowaną dla przedsiębiorców, ale także podmiotów ekonomii społecznej oraz organizacji pożytku publicznego.

5 WNIOSKI I REKOMENDACJE

Lp.	Wniosek (strona w raporcie)	Rekomendacja	Adresat rekomendacji	Proponowany sposób wdrożenia	Termin realizacji	Klasyfikacja
1.	Luka finansowa w woj. opolskim w obszarze działalności B+R została oszacowana w wysokości 54 mln zł; w obszarze innowacyjnych MŚP na poziomie 225 mln zł; w obszarze gospodarki niskoemisyjnej 84 mln zł; w obszarze wsparcia przedsiębiorczości i tworzenia nowych przedsiębiorstw w kwocie 33 mln zł. Strona 118	Należy dostosować ofertę finansowania zwrotnego do rodzaju aktywności, na którą przeznaczane jest finansowanie.	IZ	Uwzględnienie na etapie programowania RPO WO 2014-2020 kwoty wynikającej z oszacowanej luki finansowej.	II połowa 2014 roku	Wysoka
2.	W wielu przypadkach nieubieganie się o finansowanie zewnętrzne przedsiębiorców MSP wynika ze zbyt skomplikowanej procedury aplikacyjnej i zbyt dużej ilości niezbędnych do przygotowania dokumentów. Strona 70	Rekomenduje się uproszczenie warunków pozyskania finansowania i ograniczenie formalizacji oraz zapewnienie stabilności reguł.	IZ	Uwzględnienie na etapie programowania RPO WO 2014-2020 prostych i przejrzystych zasad aplikacyjnych o IF dla sektora MSP.	I połowa 2015 roku	Wysoka

3.	<p>Niewystarczająca liczba skutecznych narzędzi wspierania przedsiębiorców znajdujących się w luce finansowej szukających finansowania inwestycji o najwyższym wskaźniku innowacyjności związanych z wysokim ryzykiem przedsięwzięcia, które nie jest akceptowane na rynku bankowym.</p> <p>Strona 56</p>	<p>Wprowadzenie instrumentów finansowych z premią za sukces dla projektów o szczególnym znaczeniu dla rozwoju regionu. Adresowanie IF zgodnie z linią demarkacyjną do przedsiębiorstw obejmujących realizację projektu od fazy badań, przez prace rozwojowe na cele wdrożenia badań.</p>	IZ	<p>Wprowadzenie w wytycznych programowych opracowanych przez IZRPO WO możliwości funkcjonowania funduszu odpowiedzialnego za finansowanie kredytów umarzalnych.</p>	I połowa 2015 roku	Średnia
4.	<p>W luce finansowej występują przede wszystkim przedsiębiorstwa, których projekty charakteryzują się najwyższym poziomem ryzyka inwestycyjnego oraz firmy typu start-up.</p> <p>Strona 58</p>	<p>Rekomenduje się oferowanie w pierwszej kolejności IF przedsiębiorstw realizującym projekty z zakresu innowacji, B+R oraz OZE, a także podmiotom typu start-up. Zaleca się też wprowadzenie łatwiejszych do spełnienia warunków udzielania finansowania, szczególnie dla start up-ów oraz rezygnację ze ścisłych kryteriów doboru przedsiębiorstw, takich jak konkretna branża czy rodzaj inwestycji. Rekomenduje się skierowanie do powyższych grup beneficjentów końcowych IF o średnim i długim okresie finansowania oraz długim okresie karencji w spłacie.</p>	IZ	<p>Dostosowanie kryteriów dostępu do instrumentów finansowych, a także preferencyjnych warunków IF w postaci średniego i długiego okresu finansowania oraz długiego okresu karencji w spłacie dla przedsiębiorstw start-up, a także innowacyjnych, działających w obszarze B+R i/lub realizujących projekty OZE.</p>	II połowa 2014 roku	Średnia

5.	<p>Nieoptymalny poziom inwestycji przedsiębiorców rozpoczynających funkcjonowanie na rynku powinno zostać ograniczone poprzez uruchomienie w celu finansowania start-up instrumentu pożyczkowego, konieczne jednak powiązanie z doradztwem i szkoleniem dla przyszłego przedsiębiorcy, powiązanie instrumentu pożyczkowego opcjonalnie ze wsparciem w postaci poręczenia oraz uruchomienie instrumentu poręczeniowego dla kredytów z sektora komercyjnego na finansowanie start-up.</p> <p>Strona 58</p>	<p>W ramach PI 8iii zaleca się połączenie instrumentu finansowego w formie pożyczki z doradztwem i szkoleniem dla osób chcących założyć działalność gospodarczą.</p>	IZ	<p>Uwzględnienie na etapie programowania RPO WO 2014-2020 w ramach PI 8iii zapisów odnośnie połączenia instrumentu finansowego w formie pożyczki z doradztwem i szkoleniem, opcjonalnie połączenie instrumentu pożyczkowego z poręczeniowym oraz uruchomienie instrumentu poręczeniowego dla kredytów z sektora komercyjnego na finansowanie projektów typu start-up.</p>	I połowa 2015 roku	Średnia
6.	<p>Barierą dla korzystania z finansowania zwrotnego jest niedostateczna wiedza PS o możliwości pozyskania IF. Dużą rolę w tym obszarze odgrywa odpowiednie wsparcie merytoryczne i doradztwo, które powinno być oferowane przez Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej. Niestety badania wskazują na niewielkie zainteresowanie OWES propagowaniem idei IF bądź pozyskiwaniem środków na inwestycje. Niewątpliwie poprawa kompetencji OWES w tym obszarze powinna być przedmiotem działań w ramach PI 9.v.</p> <p>Strona 62</p>	<p>W ramach PI 9v RPO WO 2014-2020 rekomenduje się przeznaczenie środków na podnoszenie kompetencji OWES oraz podmiotów ekonomii społecznej w zakresie IF.</p>	IZ	<p>Uwzględnienie na etapie programowania RPO WO 2014-2020 przeznaczenia IIF dla PS i OWES.</p>	II połowa 2014 roku	Wysoka
7.	<p>Z badania wynika, że w perspektywie 2007-2013 rozpowszechnienie informacji nt. IF zostało przez beneficjentów końcowych ocenione jako niedostateczne.</p> <p>Strona 59</p>	<p>Rekomenduje się kampanię promocyjną wraz z jej sprofilowaniem, tak, aby informacje o IF trafiały przede wszystkim do przedsiębiorstw znajdujących się w luce, a także do osób fizycznych zainteresowanych</p>	IZ	<p>Przeznaczenie finansowania na działania promocyjne IF wśród przedsiębiorców, planujących założyć własną działalność gospodarczą.</p>	II połowa 2014 roku	Średnia

		założeniem działalności gospodarczej. Należy podjąć szereg działań służących promocji inżynierii finansowej, takich jak np. przekazanie informacji w lokalnych i regionalnych mediach, zaangażowanie lokalnych i regionalnych władz, obejmowanie projektem małych miejscowości oraz nagłaśnianie przykładów praktycznych, pokazujących skuteczność instrumentów zwrotnych i korzyści, jakie wiążą się z ich wykorzystaniem				
8.	Jako jedną z najślabszych stron inżynierii finansowej dla przedsiębiorców wskazano zbyt krótki okres spłaty zaciągniętych zobowiązań. Strona 84	Wydłużenie okresu spłaty zaciągniętych zobowiązań finansowych.	IZ	Uwzględnienie i zaplanowanie dłuższego okresu spłaty zaciągniętych zobowiązań z IF przez przedsiębiorców.	II połowa 2014 roku	Średnia
9.	Pośrednicy finansowi w perspektywie 2007-2013 zwrócili uwagę na liczne luki w procedurze wdrażania i dystrybucji instrumentów zwrotnych, a także nieprecyzyjne ustalenia, znacznie utrudniające sprawną realizację związanych z projektem zadań. Strona 84	Kompleksowe opracowanie procedur wdrażania i dystrybucji instrumentów zwrotnych.	IZ	Wzięcie pod uwagę przez IZ podczas ustalania procedury wdrażania i dystrybucji instrumentów zwrotnych, aby były one spójne, zrozumiałe i przejrzyste.	I połowa 2015 roku	Średnia
10.	Z zebranych informacji wynika, że zastosowanie instrumentów zwrotnych w odniesieniu do OZE wiąże się ze szczególnie dużym ryzykiem systemowym. Strona 57	Decyzję w jakim zakresie projekty OZE powinny być objęte wsparciem zwrotnym (i jak to wsparcie ma wyglądać) i jakich projektów ma to dotyczyć, należy podjąć dopiero w momencie przyjęcia ustawy o OZE.	IZ	Aktualizacja analizy ex-ante dotyczącej IF w obszarze energetyki na etapie opracowania Uszczegółowienia RPO.	II połowa 2015 roku	Niska
11.	Konkursy na pośredników finansowych w perspektywie 2007-2013 cieszyły zmiennym zainteresowaniem, szczególnie w ramach	Podczas przygotowywania konkursów na pośredników finansowych rekomenduje się dostosowanie	IZ	Optymalizacja warunków konkursów do możliwości lokalnych pośredników	Cały okres programowa nia	Średnia

	działania 6.2 PO KL, gdzie w dwóch pierwszych konkursach nie zgłosił się żaden operator, a w trzecim konkursie nie wyłoniono żadnego pośrednika. Strona 80	wymogów do poziomu rozwoju i możliwości lokalnych funduszy pożyczkowych/poręczeniowych.		finansowych.		
12.	W trakcie trwania perspektywy finansowej 2014-2020 mogą zaistnieć przesłanki do podjęcia decyzji o objęciu instrumentami zwrotnymi innymi działań/priorytetów. Z pewnością warto przeprowadzić ocenę <i>mid-term</i> w tym zakresie, która pozwoli ocenić w pełni zasadność funkcjonowania systemu instrumentów zwrotnych w województwie i wskaże możliwe zmiany na przyszłość. Strona 141	Rekomenduje się prowadzenie monitoringu i ewaluacji mid-term realizacji efektywności interwencji i udzielanego wsparcia.	IZ	Dokonywanie ewaluacji sposobu realizacji interwencji i efektywności udzielonego wsparcia kwartalnie oraz przeprowadzenie w czasie programowania oceny mid-term.	Cały okres programowania	Średnia

6 ZAŁĄCZNIKI

6.1. Bibliografia

Analiza dokumentów programowych

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, projekt
- Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020,
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego do roku 2020

Strategiczne dokumenty wspólnotowe

- Strategia Europa 2020,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006,
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006,
- Wskazania Komisji Europejskiej dotyczące metodologii ewaluacji ex-ante w obszarze instrumentów finansowych w okresie 2014-2020 (Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period),
- Rozporządzenie delegowane komisji (UE) nr 480/2014 z dnia 3 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące

Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego,

- Projekt ustawy o zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (08 maja 2014).
- PWC (2014), Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period. General methodology covering all thematic objectives. Volume I, European Commission & European Investment Bank.
- PWC (2014), Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period. Enhancing the competitiveness of SME, including agriculture, microcredit and fisheries (Thematic objective 3), Volume III. European Commission & European Investment Bank.
- PWC (2014), Ex-ante assessment methodology for financial instruments in the 2014-2020 programming period Supporting the shift towards low-carbon economy (Thematic objective 4) Volume I

Strategiczne dokumenty krajowe/regionalne

- Polska 2030. Wyzwania rozwojowe
- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. Nr 1146),
- Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020 - Umowa Partnerstwa, Dokument zatwierdzony przez KE w dniu 23 maja 2014 roku
- Krajowy Program Reform na rzecz Europy 2020,
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030,
- Strategia Rozwoju Kraju 2020 (Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju),
- Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki,
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego,
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie,
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa,
- Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego na lata 2014-2020.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020,
- Regionalna Strategia Innowacji Województwa Opolskiego na lata 2014-2020.
- dane pochodzące ze źródeł statystyki publicznej GUS – Bank Danych Regionalnych,

Badania naukowe, ewaluacyjne, analizy, raporty, studia itp.

- badania ewaluacyjne zrealizowane przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz inne badania odnoszące się do instrumentów finansowych finansowanych z funduszy unijnych - www.efs.gov.pl, www.fundusze-strukturalne.gov.pl,
- badania ewaluacyjne dotyczące RPO WO 2007-2013 i PO KL zrealizowane w województwie opolskim w okresie 2007-2013 - www.rpo.opolskie.pl, www.pokl.opolskie.pl , w szczególności [badanie ewaluacyjne pt. Ocena efektywności wdrażania instrumentów inżynierii finansowej realizowanych w ramach oraz poza inicjatywą JEREMIE](#),

- badania i analizy dotyczące województwa opolskiego zrealizowane przez: Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki - www.ocrg.opolskie.pl, Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu (Obserwatorium Rynku Pracy) - www.obserwatorium.opole.pl, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (Obserwatorium Polityki Społecznej) - www.ois.rops-opole.pl,
- badania i analizy dotyczące sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego zrealizowane w ramach *Opolskiego Systemu Informacji Społeczno-Gospodarczej* - www.osisg.opolskie.pl,
- Województwo opolskie regionem zrównoważonego rozwoju - Foresight regionalny do 2020 roku - www.foresight.po.opole.pl,
- Ewaluacja ex-ante programu operacyjnego województwa opolskiego na lata 2014-2020, Ecorys Polska sp. z o.o., Warszawa 2014
- Assignment 28 2014-2020 JESSICA Evaluation Study for Nine Polish Regions: Kujawsko-Pomorskie, Łódzkie, Lubelskie, Małopolskie, Mazowieckie, Śląskie, Świętokrzyskie, Wielkopolskie, Zachodniopomorskie, Draft Final Report, 5 July 2013, Ecorys, Mazars, Infralinks,
- M. Gajewski, J. Szczucki, Ekspertyza nt. dobrych praktyk w zakresie rozwiązywania problemów w dostępie do finansowania zwrotnego w wybranych krajach Europy, w tym w państwach regionu Europy Środkowo-Wschodniej, Warszawa 2013. Ekspertyza przygotowana została w ramach projektu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości pt. „Planowanie działań MSP a finansowanie zwrotne”.
- Ekspertyza „Ocena ex ante ryzyka dla gwarancji w ramach finansowania ze środków UE na lata 2014-2020 przedsięwzięć w zakresie realizacji celów tematycznych: wzrost konkurencyjności sektora MŚP oraz wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji w przedsiębiorstwach, Policy & Action Group Uniconsult Sp. z o.o., Warszawa 2014. Ekspertyza przygotowana na zlecenie Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju
- IBS, REYTECH, COFFEY, PAG Uniconsult. Ewaluacja ex-ante dla projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 z uwzględnieniem możliwości wdrożenia instrumentów finansowych dla realizacji celów rozwojowych województwa (Wstępna analiza poświęcona instrumentom finansowym), Warszawa 2014
- Programowanie perspektywy finansowej 2014 -2020 – Uwarunkowania strategiczne – Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej, MRR, Załącznik 1.,
- M. Gajewski, J. Szczucki, P. Tamowicz, M. Przybyłowski - Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007-2013. Raport ewaluacyjny dla Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012,
- Instrumenty finansowe w ramach perspektywy finansowej 2014-2020, zakres i forma, Departament Koordynacji Programów Regionalnych i Cyfryzacji, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wersja 4.0 z dnia 15 marca 2013 r.,
- Program Rozwoju Przedsiębiorczości do 2020 r. (projekt) Program wykonawczy Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, Departament Innowacji i Przemysłu, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2013,
- Ocena realizacji instrumentów inżynierii finansowej w ramach NSRO 2007-2013, badanie zrealizowane przez PAG Uniconsult i Taylor Economics sp. z o.o. na zlecenie MRR, Warszawa 2013,
- Analiza ex-ante instrumentów finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim, PSDB, Warszawa 2013,

- Ewaluacja ex-ante programu operacyjnego województwa opolskiego na lata 2014-2020, Ecorys Polska, Warszawa 2014
- Ocena wpływu polityki spójności na wzrost konkurencyjności i innowacyjności polskich przedsiębiorstw i gospodarki, badanie zrealizowane przez IBS na zlecenie MRR, Warszawa 2010,
- Ewaluacja komplementarności i efektywności wsparcia instytucji otoczenia biznesu świadczących usługi dla przedsiębiorstw, badanie zrealizowane przez PAG Uniconsult i Laboratorium Badań Społecznych na zlecenie MRR, Warszawa 2012,
- Raport Mechanizmy inżynierii finansowej w podnoszeniu efektywności absorpcji środków UE i ich znaczenie w polityce spójności po 2013 roku, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2012,
- Szczepański M., Poza dotacyjne instrumenty finansowe w polityce spójności UE po 2013 roku – wymiar wspólnotowy i krajowy, Warszawa, 2012,
- Raport Rola banków w procesach absorpcji środków unijnych w Polsce - ocena, perspektywy i rekomendacje na lata 2014-2020, IBnGR i Związek Banków Polskich, Warszawa 2012,
- Ćwikła A., Wdrażanie instrumentów inżynierii finansowej w sektorze MŚP na przykładzie Inicjatywy JEREMIE, Warszawa 2012,
- Opracowania Piotra Tamowicza dla 6 regionów Polski wdrażających mechanizm JEREMIE w ramach RPO,
- Analiza możliwości zastosowania zwrotnych mechanizmów finansowania inwestycji w perspektywie 2014-2020 w województwie śląskim, raport końcowy, IBS, Warszawa 2013,
- Raport z badania rynku funduszy kapitału zalążkowego oraz funduszy venture capital w Małopolsce wraz z analizą barier i ograniczeń w dostępie do tego typu finansowania dla innowacyjnych firm – badanie na zlecenie MARR, Kraków 2012,
- Jabłońska D, Analiza propozycji Komisji Europejskiej dotyczącej rozszerzenia zakresu stosowania instrumentów inżynierii finansowej w Polityce Spójności po 2013 r. – ekspertyza dla MRR, Warszawa 2011,
- Kierzkowski T., Zwrotne instrumenty finansowe w ramach programów operacyjnych na lata 2014-2020 – proponowany model funkcjonowania poręczeń portfelowych oraz preferencyjnych kredytów, Fundusze pod Lupą – Analizy Departamentu Funduszy Europejskich PKPP Lewiatan (1/2012), Warszawa 2012,
- Kreuz Z., Nadler M., JESSICA – UDF Typologies and Governance Structures in the context of JESSICA implementation, EIB, Luksemburg 2011,
- Krajowe Stowarzyszenie Funduszy Poręczeniowych, Raport o stanie funduszy poręczeniowych w Polsce – stan na 31.12.2011 r., KSFP, Warszawa 2012,
- Policy & Action Group Uniconsult sp z o.o., Ekspertyza dotycząca uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz system prawno-instytucjonalnego wdrażania instrumentów inżynierii finansowej w Polsce Wschodniej, PAG Uniconsult, Warszawa 2010,
- Audyty w zakresie wydatkowania funduszy strukturalnych w Perspektywie Finansowej 2007-2013 - Instrumenty inżynierii finansowej, prezentacja, Departament Koordynacji Programów Regionalnych i Cyfryzacji MRR, Warszawa 2013,
- Raport z ewaluacji pn. Ocena i analiza przedsięwzięć zmierzających do powstania nowych podmiotów gospodarczych w województwie opolskim, Pracownia Badań i Doradztwa „Re-Source”, Opole 2011.

- Ewaluacja trafności i efektów realizacji Działania 1b. Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, BDG-V-281-46-MK/09 RAPORT KOŃCOWY, PAG Uniconsult, 2009
- Ocena i analiza przedsięwzięć zmierzających do powstania nowych podmiotów gospodarczych w województwie opolskim. Raport końcowy, Pracownia Badań i Doradztwa “Re-Source” Korczyński Sarapata sp.j. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa opolskiego, Opole 2012
- Ocena jakości projektów i ich wpływu na skuteczną i efektywną realizację celów RPO WO 2007-2013 wraz ze wskazaniem obszarów wymagających dalszego wsparcia. Raport końcowy, Instytut Badań Strukturalnych oraz Reytech Sp. z o.o. na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, Opole 2010
- Financial Instruments: A Stocktaking Exercise in Preparation for the 2014-20 Programming Period (Final report) [Instrumenty finansowe: Próba inwentaryzacji jako przygotowanie do okresu programowania 2014-20 – Raport końcowy], KE i EBI, marzec 2013 r.
- Ocena ex-ante instrumentów finansowych dla proponowanego Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” na lata 2014-2020 w wybranych sektorach, Raport Banku Światowego, 2014 rok
- Analiza i ocena możliwości zintegrowania działań w obszarze efektywności energetycznej z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii, w tym z odpadów komunalnych i osadów ściekowych, Raport końcowy, PWC, Warszawa 2013

6.2. Opis zakresu i sposobu uwzględnienia w programie wniosków i rekomendacji

[Z uwagi na charakter tego załącznik polegający na konieczności odniesienia się IZ do wniosków i rekomendacji z badania ex-ante rozdział powstanie na następnym etapie badania]

6.3. Wzory narzędzi badawczych

6.3.1. Scenariusz FGI z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej i Instytucji Pośredniczących RPO WO 2007-2013

Komponent	Zagadnienia	Metoda / Opis
CAŁOŚĆ MAKSYMALNIE 3 GODZINY		
Wprowadzenie do badania		
Przedstawienie się prowadzących i udzielenie informacji na temat badania	<i>Przekazujemy informacje: imię, nazwisko, firma, doświadczenie zawodowe, tytuł badania, zamawiający, cel badania, źródła finansowania badania</i>	Prowadzący przekazuje uczestnikom podstawowe informacje na temat badania.
Przedstawienie celów wywiadu grupowego	<i>Przekazujemy informacje: cele wywiadu, informacja o nagrywaniu dźwięku i obrazu, sposobie wykorzystania informacji pozyskanych w trakcie wywiadu; Pytamy, czy uczestnicy wywiadu mają jakieś pytania na temat badania.</i>	Prowadzący informuje uczestników o celu, planie, zasadach dyskusji, nagrywaniu, gwarantowaniu anonimowości.
Krótkie przedstawienie się uczestników FGI	<i>Prosimy uczestników o podanie informacji: imię i nazwisko; Jaka jest Pana/i funkcja i czym się Pan/i zajmuje</i>	Runda wśród uczestników spotkania.

Doświadczenia		
Pytania o doświadczenia związane z realizacją IF w Województwie	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Jak Państwo oceniają dotychczasowe doświadczenia, dotyczące realizacji IF w ramach RPO WO 2007-2014?</i> 2. <i>Z czego wynikał brak zainteresowania IIF wśród potencjalnych pośredników finansowych w ramach POKL 2007-2013?</i> 3. <i>Jakie instrumenty znalazły zastosowanie?</i> 4. <i>Kto był docelową grupą odbiorców ostatecznych instrumentów finansowych?</i> 5. <i>Jakie było zainteresowanie pośredników finansowych pozyskiwaniem kapitału na oferowanie instrumentów zwrotnych?</i> 6. <i>Czy zastosowanie IF zwiększyło dostępność do źródeł finansowania nowych grup klientów, którzy w innym razie nie mieliby możliwości pozyskania wsparcia finansowego na rynku regionalnym? Jakie nowe grupy klientów uzyskały dostęp do finansowania? Jaka była wartość dodana wsparcia?</i> 7. <i>Jakie szczególne trudności wystąpiły przy wdrażaniu instrumentów zwrotnych? Czy można im było jakoś zapobiec?</i> 8. <i>Jakie główne korzyści z realizacji instrumentów finansowych wyniknęły dla końcowych beneficjentów instrumentów finansowych?</i> 9. <i>Na jakie bariery napotkało wdrażanie IF w okresie 2007-2013?</i> 10. <i>Jakie podstawowe wnioski można wyciągnąć z wdrażania instrumentów inżynierii finansowej w okresie 2007-2013 pod kątem programowania wsparcia na lata 2014-2020?</i> 	Moderator przedstawia pytania, uczestnicy udzielają odpowiedzi i dyskutują.
Instrumenty finansowe w perspektywie 2014 - 2020		
Pytania o IF w perspektywie 2014 - 2020	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>W jakich obszarach/branżach i na jakim etapie zakładania/prowadzenia działalności gospodarczej Państwa zdaniem przedsiębiorcy, osoby fizyczne i inne podmioty mają nadal utrudniony dostęp do finansowania zwrotnego? Z czego to wynika i w jaki sposób ułatwić ten dostęp z wykorzystaniem środków publicznych?</i> 2. <i>Jakie jest przewidywane zapotrzebowanie na inwestycje w ramach poszczególnych obszarów, celów tematycznych oraz priorytetów inwestycyjnych RPO WO 2014-2020?</i> 3. <i>Jakie czynniki mogą wspierać, a jakie stanowić barierę dla wykorzystania IIF? Czy istotne jest zróżnicowanie głównych grup beneficjentów końcowych instrumentów finansowych:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>przedsiębiorcy z regionu (MŚP, nowe przedsiębiorstwa)</i> • <i>osoby fizyczne zamierzające rozpocząć własną</i> 	Moderator przedstawia pytania, uczestnicy udzielają odpowiedzi i dyskutują.

	<p><i>działalność gospodarczą,</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 4. <i>Jakie działania należałoby podjąć i jak powinna być sformułowana oferta skierowana do beneficjentów końcowych w OP I Innowacje w gospodarce – w ramach PI 1b, OP III Konkurencyjna gospodarka - w ramach PI 3c, OP IV Gospodarka niskoemisyjna - w ramach PI 4a, OP VIII Konkurencyjny rynek pracy - w ramach PI 8iii?</i> 5. <i>W jaki sposób Państwa zdaniem należy projektować IF z udziałem środków publicznych, tak, aby nie konkurowały one z instrumentami komercyjnymi? Czy decyzja o oferowaniu produktów finansowych w formule z lub bez pomocy publicznej powinna być pozostawiana pośrednikowi finansowemu, czy też określana na poziomie dokumentacji konkursowej? Jakie są wady i zalety obu rozwiązań?</i> 6. <i>Jaka jest szacunkowa wartość dodatkowych środków publicznych i prywatnych, które mogą być potencjalnie pozyskane przez IF aż do poziomu odbiorcy?</i> 7. <i>Czy wg Państwa IF RPO WO 2014-2020 są spójne z innymi formami publicznej interwencji dla tego samego rynku? Jeśli tak to z którymi?</i> 8. <i>Czy wg Państwa występuje zjawisko nieoptymalnego poziomu inwestycji?</i> 9. <i>Jaka jest wg Państwa proporcjonalność interwencji? Jak ją Państwo oceniają?</i> 10. <i>Jakie są wg Państwa narzędzia minimalizujące zakłócenia rynku?</i> 11. <i>Jak oceniają Państwo zaproponowaną strategię inwestycyjną?</i> 	
Rezultaty i skutki zastosowania IF w perspektywie 2014 - 2020		
<p>Pytania o rezultaty i skutki zastosowania IF w perspektywie 2014 - 2020</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Jakie są wg Państwa oczekiwania co do rezultatów wdrożenia IF?</i> 2. <i>Jak IF mają się przyczynić do osiągnięcia celów w danych priorytetach RPO 2014-2020 i realizacji wskaźników?</i> 3. <i>Jaką wg Państwa IF wniosą wartość dodaną?</i> 4. <i>Jakie są wg Państwa możliwe skutki wystąpienia pomocy publicznej?</i> 	<p>Moderator przedstawia pytania, uczestnicy udzielają odpowiedzi i dyskutują.</p>
Zakończenie wywiadu		
<p>Ostatnie komentarze / opinie uczestników</p>	<p>Dodatkowe kwestie istotne dla badania - wynikające z dotychczasowej dyskusji oraz wskazane przez uczestników.</p>	<p>Moderator prosi o ostatnie komentarze / opinie.</p>
<p>Podziękowanie, zakończenie spotkania</p>	<p><i>Dziękujemy Państwu za udział w spotkaniu.</i></p>	<p>Moderator dziękuje uczestnikom za spotkanie.</p>

6.3.2. Scenariusz FGI z operatorami (pośrednikami) finansowymi

Komponent	Zagadnienia	Metoda / Opis						
CAŁOŚĆ MAKSYMALNIE 3 GODZINY								
Wprowadzenie do badania								
Przedstawienie się prowadzących i udzielenie informacji na temat badania	<i>Przekazujemy informacje: imię, nazwisko, firma, doświadczenie zawodowe, tytuł badania, zamawiający, cel badania, źródła finansowania badania</i>	Prowadzący przekazuje uczestnikom podstawowe informacje na temat badania.						
Przedstawienie celów wywiadu grupowego	<i>Przekazujemy informacje: cele wywiadu, informacja o nagrywaniu dźwięku i obrazu, sposobie wykorzystania informacji pozyskanych w trakcie wywiadu; Pytamy, czy uczestnicy wywiadu mają jakieś pytania na temat badania.</i>	Prowadzący informuje uczestników o celu, planie, zasadach dyskusji, nagrywaniu, gwarantowaniu anonimowości.						
Krótkie przedstawienie się uczestników FGI	<i>Prosimy uczestników o podanie informacji: imię i nazwisko; nazwa podmiotu/organizacji, którą reprezentują</i>	Runda wśród uczestników spotkania.						
Doświadczenia								
Pytania o doświadczenia uczestników w oferowaniu IF	<p><i>(W obecnym i poprzednim okresie programowania było w Polsce finansowanych ze środków europejskich oraz krajowych środków publicznych szereg różnych instrumentów inżynierii finansowej.)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>Z jakiego rodzaju programów wsparcia mieliście Państwo okazję dotąd skorzystać?</i> <i>Jaka jest Państwa generalna opinia o programach wsparcia oferowanych pośrednikom finansowym w szczególności w zakresie:</i> -obowiązujących zasad wdrażania i nadzoru nad wdrażaniem, -obowiązujących procedur i dokumentacji - aplikacyjnej/rozliczeniowej, - nasilenia kontroli prawidłowości realizacji projektów? <i>Jakie były wg Państwa główne problemy i bariery we wdrażaniu odpowiednich działań/projektów związanych z udostępnianiem finansowania?</i> <table border="1" data-bbox="470 1568 1125 2004"> <tr> <td><i>Brak kwalifikacji po stronie IZ/IP/IW/MFP (brak rozeznania w specyfice instrumentów finansowych)</i></td> <td><i>Trudności we współpracy bieżącej – długi czas oczekiwania na zadawane pytania, brak decyzyjności</i></td> </tr> <tr> <td><i>Problemy na etapie wnioskowania</i></td> <td><i>Zbyt skomplikowane kryteria wyboru projektów, niejasności i problemy z dokumentacją konkursową</i></td> </tr> <tr> <td><i>Niejasności w zakresie</i></td> <td><i>Niejasności, dotyczące</i></td> </tr> </table>	<i>Brak kwalifikacji po stronie IZ/IP/IW/MFP (brak rozeznania w specyfice instrumentów finansowych)</i>	<i>Trudności we współpracy bieżącej – długi czas oczekiwania na zadawane pytania, brak decyzyjności</i>	<i>Problemy na etapie wnioskowania</i>	<i>Zbyt skomplikowane kryteria wyboru projektów, niejasności i problemy z dokumentacją konkursową</i>	<i>Niejasności w zakresie</i>	<i>Niejasności, dotyczące</i>	Moderator przedstawia pytania, uczestnicy udzielają odpowiedzi i dyskutują.
<i>Brak kwalifikacji po stronie IZ/IP/IW/MFP (brak rozeznania w specyfice instrumentów finansowych)</i>	<i>Trudności we współpracy bieżącej – długi czas oczekiwania na zadawane pytania, brak decyzyjności</i>							
<i>Problemy na etapie wnioskowania</i>	<i>Zbyt skomplikowane kryteria wyboru projektów, niejasności i problemy z dokumentacją konkursową</i>							
<i>Niejasności w zakresie</i>	<i>Niejasności, dotyczące</i>							

	<p><i>rozliczania kosztów zarządzania po stronie pośrednika finansowego</i></p>	<p><i>statusu środków finansowych po zakończeniu projektu</i></p>	
	<p><i>Wysoki stopień formalizacji współpracy / kontaktów z instytucją zarządzającą, IP lub IW</i></p>	<p><i>Zbyt sztywne zasady programowe, uniemożliwiające swobodne kształtowanie / modyfikowanie produktów finansowych</i></p>	
	<p><i>Inne (jakie?) ...</i></p>	<p><i>Inne (jakie?) ...</i></p>	
	<p>4. <i>Na ile problemem w oferowaniu finansowania były kwestie:</i> <i>-Związane z ograniczeniem wykorzystywania środków wyłącznie do celów o charakterze inwestycyjnym/rozwojowym?</i> <i>-Związane z przepisami dotyczącymi pomocy publicznej?</i> <i>-Związane z tzw. podwójnym finansowaniem?</i></p> <p>5. <i>W jaki sposób tych problemów można by uniknąć w przyszłości?</i></p> <p>6. <i>Z czego Państwa zdaniem wynikał brak zainteresowania IIF wśród potencjalnych pośredników finansowych w ramach POKL 2007-2013?</i></p> <p>7. <i>Jaka jest wg Państwa skuteczność IIF stosowanych w latach 2007-2013 w odniesieniu do wykorzystania sektorowego?</i></p> <p>8. <i>Jak oceniają Państwo IIF stosowane w 2007-2013?</i></p> <p>9. <i>Jakie produkty finansowe są obecnie oferowane?</i></p> <p>10. <i>Jakie są źródła ich finansowania (skąd pochodzi kapitał umożliwiający oferowanie tych produktów)?</i></p> <p>11. <i>Jakim zainteresowaniem cieszą się oferowane produkty finansowe – czy widoczne są w tym zakresie jakieś tendencje, czy można wskazać jakieś kluczowe przesłanki, które decydują o trendach w zainteresowaniu ofertą pośredników finansowych?</i></p>		
<p>Instrumenty finansowe w perspektywie 2014 - 2020</p>			
<p>Pytania o IF w perspektywie 2014 - 2020</p>	<p>1. <i>Jaka jest szacunkowa wartość dodatkowych środków publicznych i prywatnych, które mogą być potencjalnie pozyskane w ramach IF przez odbiorców?</i></p> <p>2. <i>Czy wg Państwa IF RPO 2014-2020 są spójne z innymi formami publicznej interwencji dla tego samego rynku? Jeśli tak to z którymi?</i></p> <p>12. <i>Jakie są podstawowe bariery w korzystaniu z oferowanego obecnie finansowania? Czy, dzięki środkom publicznym, można by w jakiś sposób</i></p>		<p>Moderator przedstawia pytania, uczestnicy udzielają odpowiedzi i dyskutują.</p>

	<p><i>minimalizować ich znaczenie – jeżeli tak, to w jaki sposób? Czy istotne jest zróżnicowanie głównych grup beneficjentów końcowych instrumentów finansowych:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>przedsiębiorcy z regionu (MŚP, nowe przedsiębiorstwa-działające mniej niż rok)</i> • <i>osoby fizyczne zamierzające rozpocząć własną działalność gospodarczą?</i> <p>3. <i>Czy wg Państwa występuje zjawisko nieoptymalnego poziomu inwestycji?</i></p> <p>4. <i>Jaka jest wg Państwa proporcjonalność interwencji?</i></p> <p>5. <i>Jak ją Państwo oceniają?</i></p> <p>6. <i>Jakie są wg Państwa narzędzia minimalizujące zakłócenia rynku?</i></p>											
Beneficjenci												
<p>Pytania o beneficjentów IF</p>	<p>1. <i>Komu i na jakich warunkach udzielane jest finansowanie (beneficjenci końcowi)?</i></p> <p>2. <i>Jakie są główne charakterystyki przedsiębiorców /innych beneficjentów końcowych, korzystających z oferty Państwa instytucji (wielkość, branża, okres działania) w ramach projektów finansowanych ze środków publicznych i poza nimi?</i></p> <p>3. <i>Czy biorąc pod uwagę źródło finansowania, występują jakieś zauważalne różnice pomiędzy beneficjentami końcowymi wykorzystującymi oferowane przez Państwa instytucję produkty finansowe?</i></p> <p>4. <i>Co najbardziej przyciąga beneficjentów końcowych do korzystania z instrumentów finansowych?</i> <i>Moderator – szczególnie uwzględnić:</i></p> <table border="1" data-bbox="469 1391 1121 1906"> <tr> <td><i>Niskie koszty / opłaty</i></td> <td><i>Łatwa dostępność (łagodne wymogi i nieskomplikowane procedury)</i></td> </tr> <tr> <td><i>Szybkość udzielenia finansowania</i></td> <td><i>Przejrzystość postaci oferowanych produktów</i></td> </tr> <tr> <td><i>Przyjazne podejście w procesie obsługi</i></td> <td><i>Elastyczność kształtowania harmonogramów spłaty</i></td> </tr> <tr> <td><i>Mniejsze wymogi dotyczące zabezpieczeń</i></td> <td><i>Brak alternatywy – niedostępność finansowania w innych instytucjach</i></td> </tr> <tr> <td><i>Inne (jakie?) ...</i></td> <td><i>Inne (jakie?) ...</i></td> </tr> </table> <p>5. <i>Czy posiadacie Państwo wiedzę o tym, jak przedsiębiorcy / inni beneficjenci końcowi korzystający z finansowania oceniają ofertę</i></p>	<i>Niskie koszty / opłaty</i>	<i>Łatwa dostępność (łagodne wymogi i nieskomplikowane procedury)</i>	<i>Szybkość udzielenia finansowania</i>	<i>Przejrzystość postaci oferowanych produktów</i>	<i>Przyjazne podejście w procesie obsługi</i>	<i>Elastyczność kształtowania harmonogramów spłaty</i>	<i>Mniejsze wymogi dotyczące zabezpieczeń</i>	<i>Brak alternatywy – niedostępność finansowania w innych instytucjach</i>	<i>Inne (jakie?) ...</i>	<i>Inne (jakie?) ...</i>	<p>Moderator przedstawia pytania, uczestnicy udzielają odpowiedzi i dyskutują.</p>
<i>Niskie koszty / opłaty</i>	<i>Łatwa dostępność (łagodne wymogi i nieskomplikowane procedury)</i>											
<i>Szybkość udzielenia finansowania</i>	<i>Przejrzystość postaci oferowanych produktów</i>											
<i>Przyjazne podejście w procesie obsługi</i>	<i>Elastyczność kształtowania harmonogramów spłaty</i>											
<i>Mniejsze wymogi dotyczące zabezpieczeń</i>	<i>Brak alternatywy – niedostępność finansowania w innych instytucjach</i>											
<i>Inne (jakie?) ...</i>	<i>Inne (jakie?) ...</i>											

	<p>produktów finansowych? w szczególności: -Na jakie jej zalety/wady zwracają najczęściej uwagę? -Czy prowadzicie badania wśród klientów, jeżeli chodzi o ich potrzeby i ocenę oferty w systematyczny sposób? (jak często, za pomocą jakich narzędzi?). Jeżeli tak, to jakie wnioski z nich wynikają? -Czy w ofercie brakuje klientom jakichś produktów?</p> <p>6. Czy liczba przedsiębiorców zainteresowanych korzystaniem z IF jest w miarę stała, czy też ostatnio widoczny jest wzrost / spadek zainteresowania? Od czego to wg Państwa zależy?</p> <p>7. Jak Państwo myślą, jakie są efekty pozyskania przez przedsiębiorców wsparcia z IF? Jak wyglądałaby sytuacja przedsiębiorców, gdyby Państwa instytucje nie otrzymały wsparcia ze środków europejskich/krajowych środków publicznych?</p> <p>8. W jakim stopniu Państwa klienci to osoby, które nie są w stanie uzyskać komercyjnego kredytu bankowego, w jakim zaś mają takie możliwości, natomiast Państwa oferta jest dla nich bardziej atrakcyjna?</p> <p>9. Czy przedsiębiorcy korzystający z IF zgłaszali jakieś problemy związane z korzystaniem z nich? Jeżeli tak, to czego one dotyczyły i jak były rozwiązywane (moderator – dopytać: problemy podwójnego finansowania, dokumentacji niezbędnej do pozyskania/rozliczenia finansowania, kwestii związanych z pomocą publiczną, kosztów związanych z korzystaniem z instrumentów finansowych, braku jasnej definicji finansowania na cele rozwojowe)?</p> <p>10. W jakich obszarach należałoby w przyszłości przede wszystkim oferować instrumenty finansowe wspierane ze środków publicznych? (Moderator – starać się ustalić, na jakich zasadach finansowanie takie powinno być oferowane)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Wsparcie dla mikro przedsiębiorców? -Wsparcie dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą? -Wsparcie na działania związane z energią odnawialną lub poprawą efektywności energetycznej? -Wsparcie dla wysoce innowacyjnych, szybko rozwijających się firm? -Wsparcie dla działań wspierających rewitalizację obszarów miejskich? -Wsparcie dla firm z obszarów wiejskich? -Innych sektorów – jakich? 	
Rezultaty i skutki zastosowania IF w perspektywie 2014 - 2020		
Pytania o rezultaty i skutki zastosowania IF	<p>1. Jakie wnioski wg Państwa powinny zostać wyciągnięte z dotychczasowego wdrażania IF i</p>	Moderator przedstawia pytania,

<p>w perspektywie 2014 - 2020</p>	<p><i>jakie ich elementy należałoby w przyszłości zmodyfikować?</i></p> <p>2. <i>Na podstawie Państwa doświadczeń, w jakich sferach miałyby sens stosowanie IF, zamiast instrumentów bezzwrotnych (dotacyjnych)? Na jakich warunkach powinny być oferowane to finansowanie, aby być wystarczająco atrakcyjne dla ostatecznych odbiorców?</i></p> <p>3. <i>Czy Państwa zdaniem wsparcie to powinno być oferowane przez instytucje nie będące bankami (np. fundusze pożyczkowe lub poręczeniowe), czy też przez banki? Jakie mogą Państwo podać argumenty za/przeciw każdemu z tych rozwiązań?</i></p> <p>4. <i>Czy zamierza Państwo ubiegać się o rolę pośrednika finansowego w nadchodzącym okresie programowania? Jeżeli nie lub raczej nie, to z jakich powodów?</i></p> <p>5. <i>Jakie są wg Państwa oczekiwania co do rezultatów wdrożenia IF?</i></p> <p>6. <i>Czy wg Państwa IF wniosą wartość dodaną? Jeśli tak to jaką?</i></p> <p>7. <i>Jakie są wg Państwa możliwe skutki wystąpienia pomocy publicznej?</i></p>	<p>uczestnicy udzielają odpowiedzi i dyskutują.</p>
<p>Zakończenie wywiadu</p>		
<p>Ostatnie komentarze / opinie uczestników</p>	<p>Dodatkowe kwestie istotne dla badania - wynikające z dotychczasowej dyskusji oraz wskazane przez uczestników.</p>	<p>Moderator prosi o ostatnie komentarze / opinie.</p>
<p>Podziękowanie, zakończenie spotkania</p>	<p><i>Dziękujemy Państwu za udział w spotkaniu.</i></p>	<p>Moderator dziękuje uczestnikom za spotkanie.</p>

6.3.3. Scenariusz wywiadu indywidualnego z ekspertami

Komponent	Zagadnienia	Metoda / Opis
<p>CAŁOŚĆ MAKSYMALNIE 1 GODZINA</p>		
<p>Wprowadzenie do badania</p>		
<p>Przedstawienie się prowadzącego i udzielenie informacji na temat badania</p>	<p><i>Przekazujemy informacje: imię, nazwisko, firma, doświadczenie zawodowe, tytuł badania, zamawiający, cel badania, źródła finansowania badania</i></p>	<p>Prowadzący przekazuje rozmówcy podstawowe informacje na temat badania.</p>
<p>Przedstawienie celów wywiadu</p>	<p><i>Przekazujemy informacje: cele wywiadu, informacja o nagrywaniu dźwięku i obrazu, sposobie wykorzystania informacji pozyskanych w trakcie wywiadu; Pytamy, czy rozmówca ma jakieś pytania na temat badania.</i></p>	<p>Prowadzący informuje rozmówcę o celu, planie, zasadach rozmowy, nagrywaniu, gwarantowaniu anonimowości.</p>
<p>Ocena wdrażania IF w poprzedniej perspektywie</p>		
<p>Pytania o ocenę dotychczasowych</p>	<p>1. <i>Jak ocenia Pan/i doświadczenia, dotyczące realizacji IF w ramach RPO WO 2007-2013? (Dla</i></p>	<p>Moderator przedstawia pytania, rozmówca</p>

<p>działań związanych z realizacją IF</p>	<p><i>ekspertów spoza WO ogólnie poprzedniej perspektywy?)</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 2. <i>Jakie wystąpiły Pan/i zdaniem bariery we wdrażaniu IF w Polsce i konkretnie w regionie Województwa Opolskiego? Czy można im było według Pana/i jakoś zapobiec?</i> 3. <i>Jak Pan/i ocenia doświadczenia związane z realizacją Inicjatywy JEREMIE (nie była realizowana w opolskim)?</i> 4. <i>Jakie według Pana/i wyniknęły korzyści z realizacji instrumentów finansowych dla końcowych beneficjentów instrumentów finansowych?</i> 5. <i>Jaka wg Pana/i jest skuteczność IIF stosowanych w latach 2007-2013 w odniesieniu do propozycji sektorowego wykorzystania?</i> 6. <i>Jak ocenia Pan/i IIF stosowane w perspektywie 2007-2013?</i> 7. <i>Na jakie bariery napotkało wdrażanie IF w okresie 2007-2013 w tym w ramach PO KL?</i> 8. <i>Jakie podstawowe wnioski można wyciągnąć z wdrażania instrumentów inżynierii finansowej w okresie 2007-2013 pod kątem programowania wsparcia na lata 2014-2020?</i> 	<p>udziela odpowiedzi, w niektórych przypadkach możliwa dyskusja prowadzącego z rozmówcą.</p>
<p>Analiza rynku finansowania zwrotnego</p>		
<p>Pytania o rynek finansowania zwrotnego</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Czy w Pana/i ocenie oferta pośredników finansowych jest dostosowana do potrzeb przedsiębiorców/potencjalnych beneficjentów końcowych?</i> 2. <i>Czy wg Pana/i występuje zjawisko nieoptymalnego poziomu inwestycji?</i> 3. <i>Czy wg Pana/i występują nieprawidłowości na rynku IIF? Jeśli tak to jakie?</i> 4. <i>Jak można je ograniczyć?</i> 5. <i>Jak ocenia Pan/i potencjał pośredników finansowych? Czy coś wskazuje – biorąc pod uwagę perspektywę ostatnich lat – na zmiany tego potencjału?</i> 6. <i>Czy Pana/i zdaniem istnieje potrzeba włączenia do grona pośredników finansowych – w większej niż dotąd skali – sektora bankowego? Dlaczego tak, dlaczego nie? W jaki sposób należałoby Pana/i zdaniem do tego dążyć?</i> 7. <i>Jak ocenia Pan/i strategię inwestycyjną w ramach IIF na lata 2014-2020?</i> 	<p>Moderator przedstawia pytania, rozmówca udziela odpowiedzi, w niektórych przypadkach możliwa dyskusja prowadzącego z rozmówcą.</p>
<p>Analiza popytu na finansowani zwrotne</p>		

<p>Pytania o popyt na finansowanie zwrotne</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Jakie są główne charakterystyki przedsiębiorców /innych beneficjentów końcowych (wielkość, branża, okres działania), korzystających z IF?</i> 2. <i>Jakie czynniki mogą wspierać, a jakie stanowić barierę dla wykorzystania IIF? Co według Pana/i najbardziej przyciąga beneficjentów końcowych do korzystania z instrumentów finansowych? Czy istotne jest zróżnicowanie głównych grup beneficjentów końcowych instrumentów finansowych:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>przedsiębiorcy z regionu (MŚP, nowe przedsiębiorstwa)</i> • <i>osoby fizyczne zamierzające rozpocząć własną działalność gospodarczą</i> 3. <i>Jakie są według Pana/i efekty pozyskania przez przedsiębiorców wsparcia z IF? Jak wyglądałaby sytuacja przedsiębiorców, gdyby nie otrzymały wsparcia ze środków europejskich/krajowych środków publicznych?</i> 4. <i>W jakich obszarach należałoby w przyszłości przede wszystkim oferować instrumenty finansowe wspierane ze środków publicznych?</i> 	<p>Moderator przedstawia pytania, rozmówca udziela odpowiedzi, w niektórych przypadkach możliwa dyskusja prowadzącego z rozmówcą.</p>
<p>Wnioski na przyszłość</p>		
<p>Pytania o wnioski i prognozy funkcjonowania IF</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Jak Państwo oceniają szanse na wprowadzenie instrumentów mieszanych łączących dotacje z instrumentami zwrotnymi?</i> 2. <i>Jakie są wg Pana/i możliwe skutki wystąpienia pomocy publicznej?</i> 3. <i>Jakie wg Pana/i powinna być proporcjonalność interwencji?</i> 4. <i>Jakie wg Pana/i powinny być narzędzia minimalizujące zakłócenia na rynku?</i> 5. <i>Czy wg Pana/i IIF wniosą wartość dodaną? Jeśli tak to jaką?</i> 6. <i>Jakie ma Pan/i oczekiwania co do rezultatów wdrożenia IIF?</i> 	<p>Moderator przedstawia pytania, rozmówca udziela odpowiedzi, w niektórych przypadkach możliwa dyskusja prowadzącego z rozmówcą.</p>
<p>Zakończenie wywiadu</p>		
<p>Podziękowanie, zakończenie spotkania</p>	<p><i>Dziękuję Panu/i za rozmowę i spotkanie.</i></p>	<p>Prowadzący dziękuje rozmówcy za rozmowę i spotkanie.</p>

6.3.4. Kwestionariusz badania CATI z przedsiębiorcami

Dzień dobry. Nazywam się [IMIĘ I NAZWISKO ANKIETERA], dzwonię na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, dla którego firma Agrotec Polska realizuje badanie potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw oraz dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania działalności. Chciałbym/chciałabym przeprowadzić krótką ankietę telefoniczną.

Otrzymane wyniki posłużą do opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, w szczególności w zakresie wsparcia dla przedsiębiorstw.

Czy mógł(a)bym porozmawiać z:

1. właścicielem,
2. członkiem zarządu,
3. dyrektorem finansowym,
4. inną osobą mającą wpływ na decyzje finansowe w firmie, w zakresie doświadczeń oraz potrzeb inwestycyjnych, a także preferowanych źródeł finansowania?

[JEŻELI ROZMAWIAMY Z ODPOWIEDNIĄ OSOBĄ - KONTYNUUJEMY, JEŻELI NIE – NALEŻY POPROSIĆ O UMOŻLIWIENIE Z NIĄ KONTAKTU].

Chciał(a)bym poinformować, że zebrane dane będą miały charakter całkowicie anonimowy i zostaną wykorzystane jedynie w formie zbiorczych zestawień statystycznych. Będę bardzo zobowiązany/a, jeżeli poświęci mi Pan/i około 15 minut. Czy wyraża Pan/i zgodę na przeprowadzenie rozmowy?

[JEŻELI ZGODA – KONTYNUUJEMY, JEŻELI ODMOWA – ZAKOŃCZ].

P00. [Pytanie zadajemy tylko nie-beneficjentom - grupa kontrfaktyczna] Czy Pana/Pani firma otrzymała w latach 2007-2013 pożyczkę, dotację lub/i poręczenie w ramach instrumentów zwrotnych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego?

1. Tak -> KONIEC WYWIADU
2. Nie
99. Nie wiem/ trudno powiedzieć

BLOK A: Pytania filtrujące

M1. W jakim powiecie mieści się siedziba Pana/i firmy? [ale zgodność prób tylko na poziomie podregionu]

1. m. Opole
2. powiat brzeski
3. powiat głubczycki
4. powiat kędzierzyńsko-kozielski
5. powiat kluczborski
6. powiat krapkowicki
7. powiat namysłowski
8. powiat nyski
9. powiat oleski
10. powiat opolski

11. powiat prudnicki
12. powiat strzelecki

M2. W jakiej sekcji PKD działa przedsiębiorstwo, które Pan/Pani reprezentuje?

1. Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
2. Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie
3. Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
4. Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
5. Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
6. Sekcja F – Budownictwo
7. Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
8. Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
9. Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
10. Sekcja J – Informacja i komunikacja
11. Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
12. Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
13. Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
14. Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
15. Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
16. Sekcja P – Edukacja
17. Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
18. Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
19. Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
20. Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
21. Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne
99. Nie wiem/trudno powiedzieć -> Dopytać, jeśli nie wie - KONIEC WYWIADU

M3. Ilu pracowników w przeliczeniu na pełne etaty zatrudnia Państwa firma w tej chwili - proszę o uwzględnienie wszystkich form umów (o pracę, o dzieło, umów zlecenie)?

[Ankieter: jeżeli odpowiedź 1 – dopytaj: Czy jest to Pan/Pani osobiście, czy też inna osoba? Jeśli inna osoba zaznacz przedział b. 2-4, w przeciwnym wypadku a. 1]

1. 1 (tylko ja jako właściciel, osoba samozatrudniona)

2. 2-9
3. 10-49
4. 50-249
5. 250 i więcej osób -> KONIEC WYWIADU
99. Nie wiem/brak odpowiedzi/trudno powiedzieć/odmowa odpowiedzi -> KONIEC WYWIADU

BLOK B: Finansowanie zewnętrzne w latach 2007-2013

B1. Czy w latach 2007-2013 ubiegaliście się Państwo o:

	1. Tak (jednokrotnie)	2. Tak (więcej niż jeden raz)	3. Nie	99. Nie wiem/ Trudno powiedzieć
1. kredyt bankowy;	1	2	3	99
2. pożyczkę w funduszu pożyczkowym;	1	2	3	99
3. dotację	1	2	3	99

B2. [jeśli w B1.1 odp. 1 lub 2] W odniesieniu do ostatniego kredytu bankowego, o który się Państwo ubiegaliście:

A. O jaką kwotę się Państwo ubiegali?	Kwota: zł 9999. Nie wiem/trudno powiedzieć
B. Czy kredyt został Państwu udzielony?	1. Tak 2. Nie 3. Procedura jeszcze trwa 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
C. Na jakie cele ubiegaliście się Państwo o kredyt?	[wielokrotny wybór] 1. Nabywanie biura/lokalu/gruntu/budynku 2. Inwestycje w odnawialne źródła energii 3. Budowa biura/lokalu/budynku 4. Nabywanie samochodu i/lub innych pojazdów 5. Nabywanie maszyn i/lub urządzeń technicznych 6. Nabywanie technologii np. w postaci patentu lub licencji 7. Informatyzacja (wprowadzanie nowych systemów IT, informatyzacja procesów, stosowanie nowego oprogramowania) 8. Nabywanie narzędzi i/lub środków do produkcji dóbr i/lub usług 9. Prowadzenie prac badawczych i/lub rozwojowych,

	<p>wypracowanie własnej technologii</p> <p>10. Remont maszyn, pojazdów, budynków</p> <p>11. Wypłata wynagrodzeń</p> <p>12. Zwiększenie produkcji towarów i/lub usług</p> <p>13. Nabycie wyposażenia, np. mebli, sprzętu biurowego</p> <p>14. Zakup materiałów (wykorzystywanych do produkcji/świadczenia usług)</p> <p>15. Poprawa płynności finansowej firmy</p> <p>96. Inne, jakie?</p> <p>99. Nie wiem/trudno powiedzieć</p>
D. [Jeśli B=1] Czy w ramach zabezpieczenia kredytu korzystacie Państwo/ mieliście zamiar korzystać/ zamierzacie korzystać z poręczenia lub gwarancji?	<p>1. Tak</p> <p>2. Nie</p> <p>99. Nie wiem/TP</p>
DA, [Jeśli D=1] Jeśli tak, z jakiego poręczenia/gwarancji?	<p>[wielokrotny wybór]</p> <p>1. poręczenie z funduszu poręczeniowego</p> <p>2. gwarancja de minimis Banku Gospodarstwa Krajowego</p> <p>3. inna gwarancja bankowa</p> <p>4. gwarancja ubezpieczeniowa</p> <p>5. poręczenie od kooperanta biznesowego</p> <p>6. poręczenie od znajomych/rodziny.</p> <p>96. inne, jakie?</p> <p>99. nie wiem/trudno powiedzieć</p>
E. [Jeśli D=1] Czy uważają Państwo, że bez poręczenia otrzymaliby Państwo kredyt?	<p>1. Zdecydowanie tak</p> <p>2. Raczej tak</p> <p>3. Nie wiem/ trudno powiedzieć</p> <p>4. Raczej nie</p> <p>5. Zdecydowanie nie</p> <p>88. Odmowa odpowiedzi</p>
F. [Jeśli B=1] Czy jeśli nie dostaliby Państwo kredytu zrealizowałyby Państwo planowaną inwestycję?	<p>1. Zdecydowanie tak</p> <p>2. Raczej tak</p> <p>3. Nie wiem/ trudno powiedzieć</p> <p>4. Raczej nie</p> <p>5. Zdecydowanie nie</p> <p>88. Odmowa odpowiedzi</p>
G. [Jeśli B=1] Czy byli Państwo usatysfakcjonowani	<p>1. Zdecydowanie tak</p>

otrzymaną kwotą?	2. Raczej tak 3. Nie wiem/ trudno powiedzieć 4. Raczej nie 5. Zdecydowanie nie 88. Odmowa odpowiedzi
H. [Jeśli B=1] Jak oceniają Państwo przebieg i realizację usługi (proces otrzymywania kredytu)?	1. Bardzo dobrze 2. Dobrze 3. Przeciętnie 4. Źle 5. Bardzo źle 88. Odmowa odpowiedzi
I. [Jeśli H=4, Jeśli H=5] Co oceniają Państwo negatywnie w przebiegu usługi?
J. [Jeśli B=1] Czy wystąpiły jakieś problemy w trakcie uzyskiwania kredytu?	1. Tak, jakie? 2. Nie 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
K. [Jeśli B=2] Jakie były przyczyny odmowy udzielenia kredytu?	[wielokrotny wybór] 1. Niska zdolność lub brak zdolności kredytowej 2. Brak historii kredytowej 3. Zbyt krótki okres prowadzenia działalności gospodarczej 4. Brak wymaganego zabezpieczenia lub niewystarczających zabezpieczeń 5. Odmowa z powodu branży, w której działamy 6. Nie podano przyczyn 96. Inne, jakie? 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
L. [Jeśli B=2] Jak brak uzyskania finansowania wpłynął na Państwa działalność?	[wielokrotny wybór] 1. Rozwój naszej firmy jest wolniejszy 2. Musieliśmy ograniczyć nasze inwestycje 3. Mamy problemy z utrzymaniem płynności 4. W pełni zrealizowaliśmy planowane przedsięwzięcie 5. Nie udało nam się zrealizować zaplanowanych przedsięwzięć 6. Musieliśmy dokonać redukcji zatrudnienia

	7. W naszej firmie wystąpiły problemy z płynnością 8. Nie zauważyliśmy żadnego wpływu 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
M. [Jeśli B=2] Czy z powodu niedostępności kredytu zrezygnowali Państwo z przeprowadzenia inwestycji?	1. Tak 2. Nie 99. Nie wiem, trudno powiedzieć
N. [Jeśli B=2] Ile większe byłyby inwestycje w Państwa firmie gdyby przyznano Państwu kredyt lub pozyskaliby Państwo inne finansowanie?	1. kwota 2. procent

B3. [jeśli w B1b odp. 1 lub 2] W odniesieniu do ostatniej pożyczki w funduszu pożyczkowym, o którą się Państwo ubiegaliście:

A. O jaką kwotę się Państwo ubiegali?	Kwota: zł 9999. Nie wiem/TP
B. Czy pożyczka została Państwu udzielona?	1. Tak 2. Nie 3. Procedura trwa 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
C. Na jakie cele ubiegaliście się Państwo o pożyczkę?	[wielokrotny wybór] 1. Nabycie biura/lokalu/gruntu/budynku 2. Inwestycje w odnawialne źródła energii 3. Budowa biura/lokalu/budynku 4. nabycie samochodu i/lub innych pojazdów 5. Nabycie maszyn i/lub urządzeń technicznych 6. Nabycie technologii np. w postaci patentu lub licencji 7. Informatyzacja (wprowadzanie nowych systemów IT, informatyzacja procesów, stosowanie nowego oprogramowania) 8. Nabycie narzędzi i/lub środków do produkcji dóbr i/lub usług 9. Prowadzenie prac badawczych i/lub rozwojowych, wypracowanie własnej technologii

	<p>10. Remont maszyn, pojazdów, budynków</p> <p>11. Wypłata wynagrodzeń</p> <p>12. Zwiększenie produkcji towarów i/lub usług</p> <p>13. Nabycie wyposażenia, np. mebli, sprzętu biurowego</p> <p>14. Zakup materiałów (wykorzystywanych do produkcji/świadczenia usług)</p> <p>15. Poprawa płynności finansowej firmy</p> <p>96. Inne, jakie?</p> <p>99. Nie wiem/trudno powiedzieć</p>
<p>D. [Jeśli B=1] Czy w ramach zabezpieczenia pożyczki korzystacie Państwo/ mieliście zamiar korzystać/ zamierzacie korzystać z poręczenia lub gwarancji?</p>	<p>[wielokrotny wybór]</p> <p>1. Tak:</p> <p>a) poręczenie z funduszu poręczeniowego</p> <p>b) gwarancja de minimis Banku Gospodarstwa Krajowego</p> <p>c) inna gwarancja bankowa</p> <p>d) gwarancja ubezpieczeniowa</p> <p>e) poręczenie od kooperanta biznesowego</p> <p>f) poręczenie od znajomych/rodziny.</p> <p>g) inne, jakie?</p> <p>h) 99. nie wiem/trudno powiedzieć</p> <p>2. Nie</p>
<p>DA, [Jeśli D=1] Jeśli tak, z jakiego poręczenia/gwarancji?</p>	<p>[wielokrotny wybór]</p> <p>1. poręczenie z funduszu poręczeniowego</p> <p>2. gwarancja de minimis Banku Gospodarstwa Krajowego</p> <p>3. inna gwarancja bankowa</p> <p>4. gwarancja ubezpieczeniowa</p> <p>5. poręczenie od kooperanta biznesowego</p> <p>6. poręczenie od znajomych/rodziny.</p> <p>96. inne, jakie?</p> <p>99. nie wiem/trudno powiedzieć</p>
<p>E. [Jeśli D=1] Czy uważają Państwo, że bez poręczenia otrzymaliby Państwo kredyt?</p>	<p>1. Zdecydowanie tak</p> <p>2. Raczej tak</p> <p>3. Nie wiem/ trudno powiedzieć</p> <p>4. Raczej nie</p>

	5. Zdecydowanie nie 88. Odmowa odpowiedzi
F. [Jeśli B=1] Czy jeśli nie dostaliby Państwo pożyczki zrealizowaliby Państwo planowaną inwestycję?	1. Zdecydowanie tak 2. Raczej tak 3. Nie wiem/ trudno powiedzieć 4. Raczej nie 5. Zdecydowanie nie 88. Odmowa odpowiedzi
G. [Jeśli B=1] Czy byli Państwo usatysfakcjonowani otrzymaną kwotą?	1. Zdecydowanie tak 2. Raczej tak 3. Nie wiem/ trudno powiedzieć 4. Raczej nie 5. Zdecydowanie nie 88. Odmowa odpowiedzi
H. [Jeśli B=1] Jak oceniają Państwo przebieg i realizację usługi? (proces otrzymywania kredytu/pożyczki)	1. Bardzo dobrze 2. Dobrze 3. Przeciętnie 4. Źle 5. Bardzo źle 88. Odmowa odpowiedzi
I. [Jeśli H=4, Jeśli H=5] Co oceniają Państwo negatywnie w przebiegu usługi?
J. [Jeśli B=1] Czy wystąpiły jakieś problemy w trakcie uzyskiwania pożyczki?	1. Tak, jakie?..... 2. Nie 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
K. [Jeśli B=2] Jakie były przyczyny odmowy udzielenia pożyczki?	[wielokrotny wybór] 1. Niska zdolność lub brak zdolności kredytowej 2. Brak historii kredytowej 3. Zbyt krótki okres prowadzenia działalności gospodarczej 4. Brak wymaganego zabezpieczenia lub niewystarczających zabezpieczeń 5. Odmowa z powodu branży, w której działamy 6. Nie podano przyczyn 96. Inne, jakie?

	99. Nie wiem/trudno powiedzieć
L. [Jeśli B=2] Jak brak uzyskania finansowania wpłynął na Państwa działalność?	[wielokrotny wybór] 1. Rozwój naszej firmy jest wolniejszy 2. Musieliśmy ograniczyć nasze inwestycje 3. Mamy problemy z utrzymaniem płynności 4. W pełni zrealizowaliśmy planowane przedsięwzięcie 5. Nie udało nam się zrealizować zaplanowanych przedsięwzięć 6. Musieliśmy dokonać redukcji zatrudnienia w naszej firmie wystąpiły problemy z płynnością 7. Nie zauważyliśmy żadnego wpływu 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
M. [Jeśli B=2] Czy z powodu niedostępności pożyczki zrezygnowali Państwo z przeprowadzenia inwestycji?	1. Tak 2. Nie 99. Nie wiem, trudno powiedzieć
N. Ile większe byłyby inwestycje w Państwa firmie gdyby przyznano Państwu pożyczkę lub pozyskaliby Państwo inne finansowanie?	1. kwota 2. procent

B4. [Jeśli w B1.3 odp. 1 lub 2] W odniesieniu do ostatniej dotacji, o którą się Państwo ubiegaliście:

A. O jaką kwotę się Państwo ubiegali?	Kwota: zł 9999. Nie wiem/trudno powiedzieć
B. Czy dotacja została Państwu przyznana?	1. Tak 2. Nie 3. Procedura trwa 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
C. Na jakie cele ubiegaliście się Państwo o dotację?	[wielokrotny wybór] 1. Nabycie biura/lokalu/gruntu/budynku 2. Inwestycje w odnawialne źródła energii 3. Budowa biura/lokalu/budynku 4. Nabycie samochodu i/lub innych pojazdów 5. Nabycie maszyn i/lub urządzeń technicznych 6. Nabycie technologii np. w postaci patentu lub licencji 7. Informatyzacja (wprowadzanie nowych systemów IT, informatyzacja procesów, stosowanie nowego

	oprogramowania) 8. Nabycie narzędzi i/lub środków do produkcji dóbr i/lub usług 9. Prowadzenie prac badawczych i/lub rozwojowych, wypracowanie własnej technologii 10. Remont maszyn, pojazdów, budynków 11. Wypłata wynagrodzeń 12. Zwiększenie produkcji towarów i/lub usług 13. Nabycie wyposażenia, np. mebli, sprzętu biurowego 14. Zakup materiałów (wykorzystywanych do produkcji/świadczenia usług) 15. Poprawa płynności finansowej firmy 96. Inne, jakie? 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
D. [Jeśli B=1] Czy gdyby nie otrzymali Państwo dotacji skorzystaliby Państwo z pożyczki/kredytu?	1. Zdecydowanie tak 2. Raczej tak 3. Trudno powiedzieć 4. Raczej nie 5. Zdecydowanie nie 88. Odmowa odpowiedzi
E. [Jeśli B=2] Czy w związku z nieuzyskaniem dotacji wystąpili Państwo o kredyt/pożyczkę?	1. Tak 2. Nie 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
F. [Jeśli E=1] Czy kredyt/pożyczka została Państwu udzielona?	1. Tak 2. Nie 99. Nie wiem/trudno powiedzieć
G. [Jeśli E=2] Dlaczego nie wystąpili Państwo o kredyt/pożyczkę?
O. [Jeśli E=2] Czy z powodu niedostępności dotacji zrezygnowali Państwo z przeprowadzenia inwestycji?	1. Tak 2. Nie 99. nie wiem, trudno powiedzieć

B5. [Jeżeli B.1.1, B.1b i B.1.3=3] Z jakich powodów Państwa firma nie ubiegała się o zewnętrzne źródła finansowania w postaci kredytu/pożyczki w okresie 2007-2013?

[randomizacja kolejności (z wyjątkiem odp. 96. i 99.), wielokrotny wybór]

1. Z powodu braku potrzeb inwestycyjnych
2. Z powodu finansowania inwestycji środkami własnymi
3. Z powodu zniechęcenia skomplikowaniem lub czasochłonnością procedur aplikacyjnych

4. Z powodu braku znajomości oferty pożyczkowej, kredytowej lub leasingowej
5. Przewidujemy, że nie spełnilibyśmy kryteriów
6. Z powodu obawy przed zadłużeniem firmy
7. Z powodu braku zdolności spłaty rat
8. Z powodu zbyt wysokich kosztów finansowania (oprocentowanie, prowizje i inne opłaty)
9. Z powodu braku wystarczających zabezpieczeń
10. Z powodu braku historii kredytowej
11. Z powodu nieatrakcyjności dostępnej dla nas oferty finansowania zewnętrznego
96. Inne (jakie?) _____
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B6. Jak oceniają Państwo dostępną na rynku ofertę finansowania zewnętrznego? Jako:

1. Bardzo atrakcyjną
2. Atrakcyjną
3. Przeciętną
4. Nieatrakcyjną
5. Bardzo nieatrakcyjną
99. nie wiem/trudno powiedzieć

BLOK C: Zapotrzebowanie na finansowanie zewnętrzne w przyszłości

C1. Czy Państwa firma ma pomysł na rozwój firmy i/lub projekt konkretnej inwestycji, którą chcieliby Państwo rozpocząć w ciągu najbliższych 24 miesięcy?

[Ankieter: jeśli respondent wskaże, że ma więcej niż jeden pomysł/projekt, poproś, by w dalszej części udzielał informacji na temat pomysłu który jest najbliżej rozpoczęcia realizacji]

1. Tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Nie
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

C2. [Jeśli C1=1, C1=2] Jaka jest szacunkowa wartość realizacji tego pomysłu/projektu?

1. kwota zł

C3. [Jeśli C1=3, C1=4] Dlaczego nie zamierzają Państwo przeprowadzić żadnej inwestycji w ciągu najbliższych 24 miesięcy?

1. Brak takiej potrzeby
2. Brak funduszy na inwestycję

3. Niemożność wzięcia kredytu/pożyczki na sfinansowanie inwestycji

96. Inne (jakie?)

99. Nie wiem, trudno powiedzieć

C4. [Jeśli C1=1, C1=2] Czy są Państwo w stanie sfinansować ten pomysł/projekt ze środków własnych?

1. Tak, w całości

2. Tak, ale tylko w części

3. Nie

99. Nie wiem/trudno powiedzieć

C5. [Jeśli C4=2, C4=3] Czy w ciągu najbliższych 24 miesięcy zamierzacie Państwo ubiegać się o kredyt lub pożyczkę na sfinansowanie tego pomysłu/projektu?

1. Tak

2. Nie

99. Nie wiem/trudno powiedzieć

C7. [Jeśli C5=1] Na jakie cele chcecie Państwo przeznaczyć kredyt/pożyczkę, o którą będziecie się ubiegać?

[wielokrotny wybór, poczekaj na spontaniczną odpowiedź respondenta i dopasuj do kafeterii]

1. nabycie biura/lokalu/gruntu/budynku

2. inwestycje w odnawialne źródła energii

3. inwestycja innowacyjna (dopytać jaka ...)

4. w. budowa biura/lokalu/budynku

5. nabycie samochodu i/lub innych pojazdów

6. nabycie maszyn i/lub urządzeń technicznych

7. nabycie technologii np. w postaci patentu lub licencji

8. informatyzacja (wprowadzanie nowych systemów IT, informatyzacja procesów, stosowanie nowego oprogramowania)

9. nabycie narzędzi i/lub środków do produkcji dóbr i/lub usług

10. prowadzenie prac badawczych i/lub rozwojowych, wypracowanie własnej technologii

11. remont maszyn, pojazdów, budynków

12. wypłata wynagrodzeń

13. zwiększenie produkcji towarów i/lub usług

14. nabycie wyposażenia, np. mebli, sprzętu biurowego

15. poprawa płynności finansowej firmy

96. inne, jakie?

99. Nie wiem/ Trudno powiedzieć

C7. [Jeśli C5=1] O jaką kwotę zamierzacie się Państwo ubiegać?

1. kwota zł
9999. Nie wiem/TP

C9. [Jeśli C5=1] Jak oceniają Państwo swoje szanse na uzyskanie kredytu/pożyczki?

1. Na pewno uzyskam kredyt/pożyczkę
2. Raczej uzyskam kredyt/pożyczkę
3. Trudno mi powiedzieć czy uzyskam kredyt/pożyczkę
4. Raczej nie uzyskam kredytu/pożyczki
5. Na pewno nie uzyskam kredytu/pożyczki
99. nie wiem/trudno powiedzieć

C10. [Jeśli C5=1] Czy biorą Państwo pod uwagę kredyt/pożyczkę oferowaną spoza sektora bankowego? (np. w ramach RPO Województwa Opolskiego 2014-2020, funduszy pożyczkowych)

1. Tak
2. Nie
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

C11. [Jeśli C10=2] Dlaczego nie biorą Państwo pod uwagę kredytu/pożyczki oferowanej spoza sektora bankowego? [wielokrotny wybór, randomizacja kolejności]

1. zniechęcenie skomplikowaniem lub czasochłonnością procedur aplikacyjnych
2. brak znajomości oferty pożyczkowo-kredytowej spoza sektora bankowego
3. przewidujemy, że nie spełnilibyśmy kryteriów
4. brak odpowiednich zabezpieczeń
5. nieatrakcyjność oferty finansowania zewnętrznego spoza sektora bankowego
6. wolę kredyt/pożyczkę komercyjną
7. inne (jakie?)
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

C12. Czy wg państwa w woj. opolskim jest dostępna alternatywna wobec bankowej oferta zewnętrznych źródeł finansowania np. w postaci funduszy pożyczkowych, funduszy poręczeniowych itp.?

1. Nie
2. Raczej nie
3. Raczej tak
4. Tak
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

C13. Jak oceniają Państwo stopień rozpowszechniania informacji o dostępnych narzędziach wsparcia zwrotnego -pożyczkach/kredytach/dotacjach?

1. Bardzo dobrze rozpowszechnione
2. Raczej dobrze rozpowszechnione
3. Raczej źle rozpowszechnione
4. Bardzo źle rozpowszechnione
99. Nie wiem/ trudno powiedzieć

C14. Jak oceniają Państwo obecność ofertę zewnętrznych źródeł finansowych w województwie opolskim?

1. Bardzo dobrze
2. Dobrze
3. Ani dobrze, ani źle
4. Źle
5. Bardzo źle
99. Nie wiem/trudno powiedzie

To było już ostatnie pytanie ankiety. Serdecznie dziękuję w imieniu zespołu badawczego firmy Agrotec Polska za udział w badaniu prowadzonym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego.

6.3.5. Kwestionariusz badania CAWI wśród osób fizycznych planujących założyć działalność gospodarczą

Szanowni Państwo,

na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego firma Agrotec Polska realizuje badanie potrzeb rozwojowych osób fizycznych planujących założyć działalność gospodarczą oraz ich dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania działalności.

Otrzymane wyniki posłużą do opracowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020, w szczególności w zakresie wsparcia dla przedsiębiorstw i osób fizycznych planujących założyć działalność gospodarczą.

Zapraszamy do wzięcia udziału w badaniu poprzez wypełnienie ankiety internetowej. Zebrane dane mają charakter całkowicie anonimowy i zostaną wykorzystane jedynie w formie zbiorczych zestawień statystycznych. Wypełnienie ankiety zajmie około 7 min. Skierowana jest do wszystkich osób zainteresowanych założeniem działalności gospodarczej. Jeżeli jest Pan/Pani zainteresowany/a wypełnieniem ankiety proszę kliknąć w [link](#) i postępować zgodnie z instrukcjami pojawiającymi się na ekranie.

BLOK A: Pytania filtrujące

A1. Proszę wybrać powiat, w którym Pan/i mieszka?

1. m. Opole
2. powiat brzeski
3. powiat głubczycki
4. powiat kędzierzyńsko-kozielski
5. powiat kluczborski

6. powiat krapkowicki
7. powiat namysłowski
8. powiat nyski
9. powiat oleski
10. powiat opolski
11. powiat prudnicki
12. powiat strzelecki

A2. Czy planuje Pan/i założenie działalności gospodarczej w najbliższych 6 latach?

1. Nie ->koniec ankiety
2. Raczej nie ->koniec ankiety
3. Raczej Tak
4. Tak
99. Nie wiem/trudno powiedzieć ->koniec ankiety

A3. Do jakiej sekcji PKD 2007 będzie ewentualnie należała firma, którą zamierza Pan/i założyć (w jakiej branży będzie działać)? Można wybrać maksymalnie 3 odpowiedzi. [wielokrotny wybór, max. 3 odp.].

1. Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
2. Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie
3. Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
4. Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
5. Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
6. Sekcja F – Budownictwo
7. Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
8. Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
9. Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
10. Sekcja J – Informacja i komunikacja
11. Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
12. Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
13. Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
14. Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
15. Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
16. Sekcja P – Edukacja
17. Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
18. Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

19. Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
20. Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
21. Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne
99. Nie wiem/ trudno powiedzieć

A4. Ilu pracowników w przeliczeniu na pełne etaty planuje Pan/i zatrudnić w firmie uwzględniając wszystkie formy umów (o pracę, o dzieło, zlecenie)?

1. 1 (tylko ja jako właściciel, osoba samozatrudniona)
2. 2-4
3. 5-9
4. 10-49
5. 50-249
6. 250 i więcej
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

BLOK B: Finansowanie zewnętrzne w 2013 roku

B1. Czy jest Pan/i w stanie sfinansować założenie działalności gospodarczej ze środków własnych?

1. Tak, w całości
2. Tak, ale tylko w części
3. Nie
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B2. Czy zamierza się Pan/i ubiegać o kredyt lub pożyczkę na sfinansowanie założenia firmy?

1. Tak -> B4, B5, B6, B8, B9, B11
2. Nie -> B3, B11
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B3. Dlaczego nie zamierza się Pan/i ubiegać o kredyt lub pożyczkę na sfinansowanie założenia firmy? Można wskazać maksymalnie 3 powody. [wielokrotny wybór, max. 3 odp.]

1. Zamierzam sfinansować inwestycję środkami własnymi
2. Procedury aplikacyjne są skomplikowane i czasochłonne
3. Nie znam oferty pożyczkowo-kredytowej
4. Przewiduję, że nie spełnię kryteriów
5. Obawiam się zadłużenia
6. Obawiam się trudności w spłacie rat
7. Nie ma odpowiednich zabezpieczeń

8. Nie mam historii kredytowej
9. Dostępna oferta finansowania zewnętrznego jest nieatrakcyjna
10. Inne powody (jakie? - proszę wpisać)
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B4. O jaką kwotę zamierza się Pan/i ubiegać? Prosimy podać w zł.

.....

[w przypadku odpowiedzi „nie wiem/ trudno powiedzieć” wpisać: 9999]

B5. Jak ocenia Pan/i swoje szanse na uzyskanie kredytu/pożyczki?

1. Uważam, że na pewno otrzymam kredyt/pożyczkę
2. Uważam, że raczej otrzymam kredyt/pożyczkę
3. Uważam, że raczej nie otrzymam kredytu/pożyczki
4. Uważam, że na pewno nie otrzymam kredytu/pożyczki
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B6. Czy bierze Pan/i pod uwagę kredyt/pożyczkę oferowaną przez podmiot spoza sektora bankowego? (więcej informacji na temat tej możliwości można znaleźć klikając w ten link:

<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/if/oif/Strony/Produkty.aspx>)

3. Tak
4. Nie - >B7
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B7. Dlaczego nie bierze Pan/Pani pod uwagę kredytu/pożyczki oferowanej przez podmiot spoza sektora bankowego? Prosimy uzasadnić.

.....

B8. Na jaki cel zamierza Pan/i przeznaczyć kredyt/pożyczkę, o którą będzie się Pan/i ubiegać? Można wybrać dowolną liczbę odpowiedzi.

[wielokrotny wybór]

16. Nabywanie biura/lokalu/gruntu/budynku
17. Inwestycje w odnawialne źródła energii
18. Budowa biura/lokalu/budynku
19. Nabywanie samochodu i/lub innych pojazdów
20. Nabywanie maszyn i/lub urządzeń technicznych
21. Nabywanie technologii np. w postaci patentu lub licencji
22. Informatyzacja (wprowadzanie systemów IT, informatyzacja procesów, stosowanie nowego oprogramowania)
23. Nabywanie narzędzi i/lub środków do produkcji dóbr i/lub usług

24. Prowadzenie prac badawczych i/lub rozwojowych, wypracowanie własnej technologii
25. Remont maszyn, pojazdów, budynków
26. Wypłata wynagrodzeń
27. Zwiększenie produkcji towarów i/lub usług
28. Nabycie wyposażenia, np. mebli, sprzętu biurowego
29. Poprawa płynności finansowej firmy
96. Inne, jakie? - proszę wpisać
99. Nie wiem/ Trudno powiedzieć

B9. Czy w ramach zabezpieczenia kredytu/pożyczki zamierza Pan/i skorzystać z poręczenia lub gwarancji?

1. Tak ->B10
2. Nie
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B10. Z jakiej formy zabezpieczenia zamierza Pan/i skorzystać?

1. Poręczenie z funduszu poręczeniowego
2. Gwarancja de minimis Banku Gospodarstwa Krajowego
3. Inna gwarancja bankowa
4. Gwarancja ubezpieczeniowa
5. Poręczenie od kooperanta biznesowego
6. Poręczenie od znajomych/rodziny.
96. Inne, jakie?
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B11. Czy zamierza Pan/i ubiegać się o dotację na założenie działalności gospodarczej?

1. Tak ->B12
2. Nie
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B12. Czy jeżeli nie otrzyma Pan/i dotacji planuje Pan/i ubiegać się o kredyt lub pożyczkę na sfinansowanie założenia firmy?

1. Tak
2. Nie ->B13
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B13. Dlaczego nie zamierza się Pan/i ubiegać o kredyt lub pożyczkę na sfinansowanie założenia firmy?

1. Zamierzam sfinansować inwestycję środkami własnymi

2. Procedury aplikacyjne są skomplikowane i czasochłonne
3. Nie znam oferty pożyczkowo-kredytowej
4. Przewiduję, że nie spełnię kryteriów
5. Obawiam się zadłużenia
6. Obawiam się trudności w spłacie rat
7. Nie ma odpowiednich zabezpieczeń
8. Nie mam historii kredytowej
9. Dostępna oferta finansowania zewnętrznego jest nieatrakcyjna
10. Inne powody (jakie? - proszę wpisać)
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B14. Czy z powodu niedostępności kredytu/pożyczki/dotacji lub innego finansowania zewnętrznego może Pan/i zrezygnować z założenia firmy?

1. Tak
2. Nie
99. Nie wiem, trudno powiedzieć

B15. Czy wg Pana/i w województwie opolskim brakuje alternatywy (np. w postaci funduszy pożyczkowych, funduszy poręczeniowych itp.) wobec oferty bankowej źródeł finansowania zewnętrznego?

1. Zdecydowanie nie
2. Raczej nie
3. Raczej tak
4. Zdecydowanie tak
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B16. Inwestycje np. na założenie firmy można sfinansować z instrumentów wsparcia zwrotnego (więcej informacji można znaleźć po tym linkiem: <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/if/oif/Strony/glowna.aspx/oif/Strony/glowna.aspx>).

W jakim stopniu w Pana/Pani ocenie są rozpowszechnione informacje o dostępnych narzędziach wsparcia zwrotnego (pożyczki/kredyty/dotacje)?

3. są bardzo dobrze rozpowszechnione
4. są dobrze rozpowszechnione
5. są dostatecznie rozpowszechnione
6. są niedostatecznie rozpowszechnione
99. Nie wiem/trudno powiedzieć

B17. Jak oceniają Państwo obecną ofertę zewnętrznych źródeł finansowych (dotacje, kredyty, pożyczki) w województwie opolskim?

1. Bardzo dobrze
2. Dobrze

3. Przeciętnie
4. Źle
5. Bardzo źle

Metryczka

M1. Jaki jest Pana/i wiek:

1. 18-24
2. 25-34
3. 35-44
4. 45-54
5. 55-64
6. 65 i więcej

M2. Jakie jest Pana/i wykształcenie:

1. Podstawowe
2. Zawodowe
3. Średnie (ogólne i techniczne)
4. Wyższe (licencjat, inżynier, magister)
96. Inne - jakie? - proszę wpisać

M3 Jak długo jest Pan/i bezrobotny/a?

1. poniżej jednego roku
2. 1-3 lata
3. Więcej niż 3 lata

To było już ostatnie pytanie ankiety. Serdecznie dziękuję w imieniu zespołu badawczego firmy Agrotec Polska za udział w badaniu prowadzonym na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego.

6.4. Wykaz ekspertów z zakresu instrumentów finansowych, z którymi zostały przeprowadzone indywidualne wywiady pogłębione

L.p.	Imię i nazwisko	Funkcja/Instytucja
1	Jacek Szlachta	Kierownik Zakładu Strategii i Programowania Rozwoju Katedra Ekonomii Rozwoju i Polityki Ekonomicznej SGH
2	Wojciech Marcinkiewicz	Zastępca Dyrektora Departamentu Instrumentów Inżynierii Finansowej, Bank Gospodarstwa Krajowego
3	Michał Gorzelak	Szef obszaru instrumentów dłużnych Krajowego Punktu Kontaktowego ds. Instrumentów Finansowych Programów Unii Europejskiej działającego przy Związku Banków Polskich

4	Anna Gajewska	Dyrektor Departamentu Programów Europejskich, Bank Gospodarstwa Krajowego
5	Michał Bańka	Dyrektor Departamentu Wsparcia Instytucji Otoczenia Biznesu, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
6	Tomasz Sypuła	Prezes Zarządu Mazowieckiego Regionalnego Funduszu Pożyczkowego Sp. z o.o.
7	Andrzej Chodkowski	Prezes Zarządu „Poręczenia Kredytowe” Sp. z o.o.
8	Wanda Badora*	Zastępca Dyrektora ds. Ekonomicznych – Główny księgowy - Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opolu
9	Dariusz Kajstura*	Prezes Zarządu Opolskiego Regionalnego Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Opolu

**z uwagi na specyfikę obszaru ekonomii społecznej przeprowadzono diadę z przedstawicielem Opolskiego Regionalnego Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. oraz ROPS w Opolu.*